

Ustavni sud Bosne i Hercegovine 1964–2024

Sarajevo, 2025.

Reisa Džemaludina Čauševića 6/III, Sarajevo

Tel: +387 33 251 226
e-mail: info@ustavnisud.ba
www.ustavnisud.ba

USTAVNI SUD BOSNE I HERCEGOVINE 1964–2024

Sarajevo, 2025.

USTAVNI SUD BOSNE I HERCEGOVINE 1964–2024

Izdavač:

USTAVNI SUD BOSNE I HERCEGOVINE

Za izdavača:

SEADA PALAVRIĆ

Urednik:

MIRSAD ĆEMAN

Redakcijski odbor:

MIRSAD ĆEMAN

MARIN VUKOJA

ERMINA DUMANJIĆ

AZEM KRAJINIĆ

ELVIS LJAJIĆ

AMELA HARBA-BAŠOVIĆ

Radna grupa:

MIRSAD ĆEMAN

MARIN VUKOJA

NATAŠA VUKOVIĆ

JOSIPA MUSA

ERDA ZAČIRAGIĆ

SEVIMA SALI-TERZIĆ

ERMINA DUMANJIĆ

IVANKA MRKONJIĆ

ZAKIJA ŠENDEROVIĆ

AZEM KRAJINIĆ

ARNELA BEĆIROVIĆ-ZIMIĆ

AMELA BEŠLIJA

VANESA JUSUFBEGOVIĆ

FRANJO DRAGIČEVIĆ

BORIS BOGDANOVIĆ

ELVIS LJAJIĆ

AMELA HARBA-BAŠOVIĆ

Prijevod, lektura i korektura:

JEZIČKI ODJEL USTAVNOG SUDA BiH

Prijelom i dizajn:

IT ODJEL USTAVNOG SUDA BiH

ISBN 978-9926-464-27-1

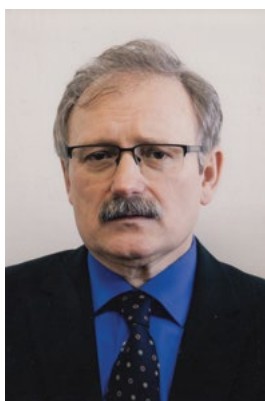
CIP zapis dostupan u COBISS sistemu
Nacionalne i univerzitetske biblioteke
BiH pod ID brojem 65269254

Sadržaj

Uvodna riječ urednika	7
Predgovor	9
O SUDU	
Naslijeđe	15
Ustavni položaj	16
Nadležnosti	20
Organizacija	23
Sjedište	24
Institucionalni položaj Ustavnog suda u odnosu na druga sudska i kvazisudska tijela	25
HISTORIJSKI PREGLED	
Društveno-politički kontekst uvođenja ustavnog sudovanja u SFRJ i SRBiH	33
Period od 1964. do 1974. godine	37
Period od 1975. do 1990. godine	43
Period od 1991. do 1996. godine	47
Period od 1997. do 2002. godine	49
Period od 2003. do 2024. godine	53
PRAKSA USTAVNOG SUDA BOSNE I HERCEGOVINE	
Praksa Ustavnog suda Bosne i Hercegovine	59
Praksa iz apstraktne ocjene ustavnosti	61
Praksa iz apelacione nadležnosti	68
Povrede prava iz Ustava Bosne i Hercegovine i Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda	75
Predmeti „vitalnog nacionalnog interesa konstitutivnih naroda“	78
Izdvojena mišljenja	80
Izvršenje odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine	82
Doprinos Ustavnog suda zaštiti i poštovanju ljudskih prava i osnovnih sloboda	86
Predmeti protiv Bosne i Hercegovine pred Evropskim sudom za ljudska prava	97
Proces pripreme i donošenja odluke – od prijema zahtjeva/apelacije do odluke	101
SEKRETARIJAT	
Sekretarijat	111
Javnost rada	117
Međunarodna saradnja	120
Biblioteka	129
Izdavaštvo	130
Registar sudija, predsjednika, generalnih sekretara i registrara	133
Plenarni sazivi (sastav) Ustavnog suda Bosne i Hercegovine u postdejtonskom periodu	136

Uvodna riječ urednika

Mirsad Ćeman

Sudija

Ustavnog suda Bosne i Hercegovine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine je 2014. godine obilježio 50 godina ustavnog sudovanja u Bosni i Hercegovini, a 2017. godine obilježeno je 20 godina od uspostavljanja i djelovanja Ustavnog suda Bosne i Hercegovine prema važećem ustavu, tj. prema Aneksu IV Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini (tzv. Dejtonski odnosno Pariski mirovni sporazum). Tim povodom Ustavni sud je objavio prigodne publikacije monografskog tipa: „Ustavni sud Bosne i Hercegovine 1964–2014“ (na domaćim jezicima i pismima i na engleskom jeziku) te „Ustavni sud Bosne i Hercegovine 1997–2017“ (na domaćim jezicima i pismima).

Uz svečanu plenarnu sjednicu 2014. godine organizirana je i Međunarodna konferencija o temi „Ustavni sud između negativnog zakonodavca i pozitivnog aktivizma“, a 2017. godine, također uz svečanu plenarnu sjednicu na kojoj je predstavljen rad Ustavnog suda u 20 „postdejtonskih“ godina, u službenim prostorijama Ustavnog suda postavljena je retrospektivna izložba publikacija – ustava Bosne i Hercegovine iz različitih perioda kroz koje je Bosna i Hercegovina prolazila u svom historijskom, političkom i društvenom razvoju, te publikacija čiji je izdavač ili suizdavač Ustavni sud (bilteni, zbornici, priručnici itd.).

Imajući u vidu već ustanovljenu tradiciju, na sličan način je i 2024. godine trebalo obilježiti 60 godina ustavnog sudovanja u Bosni i Hercegovini. Ipak, zbog okolnosti u kojima se Ustavni sud nalazi (kontinuirani pritisci i napadi na Sud kao instituciju, i to primarno zbog jednog broja odluka koje je donio, zatim zbog toga što su duže vrijeme bila upražnjena čak tri sudijska mjesta iz reda domaćih sudija usljed nesposobnosti nadležnog organa u Federaciji BiH i nedostatka volje nadležnog organa u Republici Srpskoj da izaberu nedostajuće domaće sudije umjesto onih koji su po „sili zakona“ ili po svojoj volji otišli u penziju itd.), odlučeno je da se 2024. godine ova godišnjica obilježi samo prigodnom publikacijom već standardiziranog naziva¹.

Zajedno s prethodne dvije, kojima je na dokumentaran način predstavljeno uspostavljanje, historijat, funkcioniranje i razvoj ustavnog sudovanja, odnosno Ustavnog suda kao institucije, publikacija pod nazivom „Ustavni sud Bosne i Hercegovine 1964–2024“ je, moglo bi se reći kao organska cjelina, treći tom istovrsne publikacije.

Ovo i ovakvo izdanje svojim monografskim karakterom i strukturom (uz dva prethodna) bliže osvjetljava ustavno sudovanje u Bosni i Hercegovini od samog početka, a posebno period od 2014. do 2024. godine. Međutim, za sveobuhvatan uvid u nastanak i razvoj ustavnog sudovanja u Bosni i Hercegovini neophodno je uzeti u obzir sve njih pojedinačno i sve njih zajedno.

Kao takve, sve tri publikacije su ne samo prvorazredan i pouzdan historiografski izvor i građa nego su i edukativno štivo (svojevrsan priručnik) svima onima koji se žele bolje upoznati s radom

¹ „Ustavni sud Bosne i Hercegovine 1964–2014“, „Ustavni sud Bosne i Hercegovine 1997–2017“ i „Ustavni sud Bosne i Hercegovine 1964–2024“.

Ustavnog suda, ali i s tom tematikom općenito. U izvjesnoj mjeri, publikacija, sasvim ciljano, sadrži prepoznatljive elemente izvještajnog karaktera, što njenu faktografsku crtu ne samo opravdava nego je i naglašava. U tu svrhu, pored štampanih izdanja, sve tri publikacije su u e-formatu postavljene na internetsku stranicu Ustavnog suda (www.ustavnisud.ba). Na takav način je najširoj općoj, a posebno akademskoj odnosno stručnoj javnosti omogućen brz i jednostavan uvid i upotreba.

Slijedeći, uglavnom, metodološki, strukturalno i sadržajno ranija prigodna izdanja, i ova publikacija sadrži relevantne podatke o Ustavnom sudu, tematski klasificirane i poredane (naslijeđe, ustavni položaj, nadležnosti, sjedište), zatim o institucionalnom položaju Ustavnog suda u odnosu na druga sudska i kvazisudska tijela kao što su Dom za ljudska prava, Komisija za ljudska prava pri Ustavnom sudu BiH (kao privremeno tijelo), Komisija za imovinske zahtjeve BiH, te o odnosu prema visokom predstavniku za Bosnu i Hercegovinu. Historijski pregled (najvećim dijelom preuzet iz prethodne dvije publikacije) dat je hronološki prema prepoznatljivim periodima počevši od njegovog ustanovljenja 1964. godine i tako redom do 2024. godine. Naime, da bi historiografski bio dovoljno pregledan i ilustrativan, bilo je neophodno period od šest decenija (1964–2024), barem okvirno, prezentirati u prepoznatljivim cjelinama. U prvom redu trebalo je, u osnovnim crtama, osvijetliti društveno-politički kontekst uvođenja ustavnog sudovanja u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji i Socijalističkoj Republici Bosni i Hercegovini početkom šezdesetih godina prošlog vijeka. Zatim, kao prepoznatljive periode i cjeline trebalo je hronološki predstaviti period od 1964. do 1974. godine, od 1975. do 1990. godine, od 1991. do 1996. godine, te period nakon 1995. godine do uspostavljanja i funkcioniranja prvog saziva Ustavnog suda prema tzv. Dejtonskom ustavu (od 1997. do 2002. godine). Na kraju slijedi period od 2003. do 2024. godine, kada se navršilo punih 60 godina ustavnog sudovanja u Bosni i Hercegovini. Kako je već naglašeno, ova publikacija zajedno s prethodne dvije (povodom 50 odnosno 20 godina) čini svojevrsnu organsku cjelinu, s tim da su u ovu treću, koja obuhvata svih šest decenija, skoro u potpunosti i redom preneseni historiografski sadržaji koji se odnose na sve prethodne etape (s manjim skraćivanjem na pojedinim mjestima itd.). Iz praktičnih razloga izostavljeni su neki primjeri ranije sudske prakse, posebno iz preddejtonskog perioda, ali ih je moguće pronaći u njihovom ranijem štampanom i elektronskom izdanju.

Slijedeći ideju da publikacija pored prigodnog bude i edukativnog karaktera, cijenjenim čitaocima skrećemo pažnju da je ovaj put posebno obrađen postupak rada na predmetima počevši od prijema podneska (zahtjev, apelacija) u Sud, stručne analize u okviru Ureda registrara i u konačnici do same sudijske odluke. Namjena tog poglavlja je primarno ukazati na stručan, objektivan, nepristran, predan i krajnje odgovoran pristup analizi svakog ustavnopravnog pitanja (predmeta), koji je neophodan za pripremu i odlučivanje na sjednici Suda. Naime, odluka Ustavnog suda je ono što podrže i izglasaju sudije, ali se prije rasprave i odlučivanja na sjednici Suda, kao što se vidi, provodi temeljita stručna analiza i provjera u skladu s najvišim profesionalnim standardima i praksom Ustavnog suda odnosno Evropskog suda za ljudska prava u Strasbourgu.

S ciljem da bude što više dokumentarnog karaktera, ovo izdanje je u značajnoj mjeri obogaćeno novim sadržajima i faktografijom, posebno onom koja nam ranije nije bila poznata odnosno nije bila dostupna.

Ostali sadržaji i prilozi su koncipirani i raspoređeni na standardan način, primjereno prirodi publikacija ovakve vrste.

Važno je napomenuti da prilozi (tekstualni dio) nisu autorski nego predstavljaju zajednički doprinos šireg tima, sastavljenog od sudija i stručnog osoblja Sekretarijata Ustavnog suda, koji su predano radili na pripremi ove, kao i prethodne dvije publikacije.

Konačno, publikacija je objavljena kombinirano na službenim jezicima i pismima koji se koriste u Bosni i Hercegovini, a paralelno je objavljena i na engleskom jeziku, što će, sasvim sigurno, još više pomoći da se s ustavnim sudstvom i institucijom Ustavnog suda Bosne i Hercegovine upozna i najšira zainteresirana javnost van našeg govornog područja.

Predgovor

Seada Palavrić

Predsjednica

Ustavnog suda Bosne i Hercegovine

U koloritu savremene pravne historije svoga razvoja nacionalne države su imale različite uspone i padove, prilagođavale svoje puteve izgradnje i koristile različita sredstva za uspjeh. Uprkos individualnim pristupima, jasno se mogu nazrijeti najmanje dva svijetla tona. S jedne strane, postoji jasan evropski ili, štaviše, globalni pravac razvoja demokratskog svijeta, s jasno izraženim konsenzusom prihvaćenih zajedničkih vrijednosti. S druge strane, pojedine institucije su se istakle kao stubovi pravde i prava, štiteći demokratska načela na kojima je izgrađena savremena država, među kojima, nema sumnje, ustavni sudovi imaju značajno mjesto. Povjerena im je teška i odgovorna zadaća trajnog čuvanja i podržavanja ustava i njegovih zajedničkih i individualnih vrijednosti.

Prošlo je šest decenija od kada je Ustavni sud Bosne i Hercegovine postao ključna institucija koja čuva temelje ustavnopravnog poretka i demokratije u Bosni i Hercegovini. Šest decenija ustavnog sudovanja je značajan period. Od svog konstituiranja 1964. godine Ustavni sud Bosne i Hercegovine igra nezamjenjivu ulogu u očuvanju ustavnopravnog poretka i njegovih vrijednosti. Ne može se baš svaka demokratska država pohvaliti takvim višedecenijskim kontinuitetom ustavnog sudstva, a posebno ne ulogom koju je ostvario i koju još uvijek ima Ustavni sud Bosne i Hercegovine.

Ova publikacija je posvećena tom značajnom jubileju – **60 godina postojanja i djelovanja Ustavnog suda u Bosni i Hercegovini**. Ova vrijedna publikacija ne samo da označava dugogodišnji rad i razvoj ove institucije već predstavlja i daljnju priliku da se sagleda uloga i utjecaj Ustavnog suda Bosne i Hercegovine na ustavnopravni sistem Bosne i Hercegovine i društva u cjelini.

Ovo je treća u nizu monografija Ustavnog suda Bosne i Hercegovine. Kao i prethodne dvije, i ova nastaje u veoma turbulentnom vremenu, može se slobodno reći jedinstvenom za evropski prostor. Publikacija svjedoči jednom teškom i izazovnom periodu koji se ne može zamisliti bez ovog suda. Samim tim, sasvim je jasno da ni ova monografija, uključujući i njen predgovor, neće obuhvatati samo standardne svečane riječi hvale i, eventualno, neprepoznatljivu, ublaženu kritiku, što je tipično za ovakve publikacije, već će ukazati na ono kroz šta Ustavni sud Bosne i Hercegovine zaista prolazi u ovim vremenima. Osjećam snažnu potrebu i odgovornost da to uradim.

I međunarodna zajednica i domaći akteri bili su svjesni da će uloga Ustavnog suda Bosne i Hercegovine u institucionalnom okviru Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini biti značajna. No, da će Ustavni sud Bosne i Hercegovine i nakon gotovo tri decenije od završetka rata u Bosni i Hercegovini biti najvažniji protagonist procesa odbrane i razvoja bh. državnosti, to je malo ko očekivao. Vjerovatno od II svjetskog rata do danas nijedan ustavni sud nije više opravdao i koristio u ustavima često inkorporiranu rečenicu da je on „čuvar ustava“ bez kojeg demokratska država ne može ni nastati ni opstati u savremenom dobu kao što je to činio Ustavni sud Bosne i Hercegovine. Ostvarenje ove tekovine rezultat je nepokolebljive posvećenosti potrebi da se štiti ne samo postojanje i legitimnost dejtonskog Ustavnog suda BiH već i države Bosne i Hercegovine.

Budući da je Ustavni sud čuvar Ustava Bosne i Hercegovine, time je i čuvar jednog od ključnih temelja bez kojih jedna država ne može opstati niti napredovati.

Nažalost, i danas, tri decenije nakon stupanja na snagu novog Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud Bosne i Hercegovine svjedok je osporavanja države Bosne i Hercegovine u svakom smislu te riječi. Dijapazon takvih aktivnosti je širok i kreće se od neodgovornih i neprihvatljivih interpretacija ustavnopravnog poretka Bosne i Hercegovine preko otvorenih, kontinuiranih neustavnih aktivnosti čiji je cilj slabljenje države i njenih prerogativa, njena marginalizacija i pasivizacija, pa sve do njenog negiranja u smislu, naprimjer, opstrukcije izvršenja obavezujućih i konačnih odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine. Svima onima koji se priklanjaju ovakvim politikama i stavovima Ustav Bosne i Hercegovine jasno ukazuje na četiri neupitne činjenice: država Bosna i Hercegovina je republika koja je samo promijenila ime iz „Republika Bosna i Hercegovina“ u „Bosna i Hercegovina“, uživa suvereni kontinuitet pravnog postojanja po međunarodnom pravu, s modificiranom unutrašnjom strukturom uvođenjem entiteta i nastavlja pravno postojanje kao država s postojećim međunarodno priznatim granicama.

Kao što sam i prethodno rekla, ni sam Ustavni sud Bosne i Hercegovine nije pošteđen napada. Naime, retrogradne politike usmjerile su svoju energiju, žešće nego ikada u posljednje dvije decenije, kako bi „protjerale“ vrijedne međunarodne sudije iz Ustavnog suda Bosne i Hercegovine. Zašto sam, prije svega, rekla „retrogradne politike“? U današnje, moderno doba, u kojem su izrazi kao „evropsko pravo“, „savezi ustavnih sudova“ ili institucije kao Evropski sud za ljudska prava i Evropski sud pravde dobili posebno mjesto u svim ustavnopravnim porecima demokratskih država, na međunarodne sudije bi trebalo gledati, prije svega, kao na odraz neizbježne internacionalizacije domaćeg prava i institucionalne pluralnosti i razvoja moderne evropske pravne države. Umjesto da se Ustavni sud Bosne i Hercegovine pohvali svojim multinacionalnim, pluralnim sudijskim sazivom, multikulturološkim pristupom, prisustvo međunarodnih sudija se pokušava eliminirati pod egidom simboličke zaštite nacionalnih državnih interesa. Ipak, dosadašnji normativni nacrti novog saziva Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, koji su nuđeni kao alternativa, jasno ukazuju da je eliminacija međunarodnog elementa u Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine usmjerena ka prostom postizanju disfunkcionalnosti Suda tako što će se njegova sadašnja, neupitna i odbranjena samostalnost, autonomnost i nezavisnost opteretiti neprihvatljivim entitetskim i etničkim procedurama od kojih boluju skoro sve državne institucije.

U toku mojih 19 godina provedenih na mjestu sutkinje Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, moram kazati da niti jednu ključnu odluku iz apstraktne kontrole ustavnosti – što je temeljna nadležnost za normativnu harmoniju pravnog poretka unutar koje se odlučuje o normativnoj usaglašenosti akata s Ustavom Bosne i Hercegovine – nisu saglasno usvojile domaće sudije. Dakle, statistički gledano, činjenica da domaće sudije ne mogu postići jedinstven stav o odlukama iz apstraktne ocjene ustavnosti govori u prilog neophodnosti prisustva i djelovanja međunarodnih sudija, koje su uz to, često, eminentne sudije s iskustvom iz Evropskog suda za ljudska prava ili drugih priznatih nacionalnih ili međunarodnih gremija. Stječe se dojam da javnost nije upoznata s ulogom međunarodnih sudija koje čine dio Ustavnog suda. Neophodno je razumjeti opravdanje za ustavnu odredbu prema kojoj jednu trećinu članova Ustavnog suda BiH čine međunarodne sudije koje ne mogu biti iz susjednih zemalja. Ovom odredbom se uvode glasovi koji ne razmišljaju kao sudije iz Bosne i Hercegovine odnosno njenog susjedstva, a vrijednost tih glasova treba cijiniti u svjetlu mira koji je uslijedio nakon proteklog rata. **Ovu ustavnu odredbu treba posmatrati u njenom kontekstu, odnosno kroz činjenicu da je ona sadržana u Ustavu Bosne i Hercegovine kao aneksu Mirovnog sporazuma.**

Međutim, umjesto da izvrše svoju ustavnu obavezu i izaberu nedostajuće domaće sudije, koje bi jednog dana pružile garanciju da se „međunarodni element“ u Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine može efikasno zamijeniti domaćim, entitetske vlasti djeluju demotivirajuće i pružaju samo dokaz da se to zadugo neće dogoditi. Naime, entitetske vlasti svojim negativnim ili pasivnim stavom o pitanjima

izbora sudija u Ustavni sud Bosne i Hercegovine intenzivno rade na urušavanju i obezvređivanju Ustavnog suda Bosne i Hercegovine. Tako nadležne vlasti entiteta Federacija Bosne i Hercegovine gotovo dvije godine nisu izabrale nedostajućeg sudiju iz tog entiteta. Nadležne vlasti entiteta Republika Srpska, pored otvorenog negiranja svoje pozitivne ustavne obaveze da izaberu novog sudiju, izričito su zahtijevale da se jedini preostali sudija Zlatko Knežević povuče iz Ustavnog suda Bosne i Hercegovine. Posljedično, entitetske vlasti su time doslovno i neupitno uvjetovale Ustavni sud Bosne i Hercegovine da u svaki predmet uključi međunarodne sudije jer bez njih Ustavni sud Bosne i Hercegovine gotovo dvije godine uopće ne bi mogao funkcionirati. Međunarodne sudije su svojim dodatnim naporima omogućile da Ustavni sud Bosne i Hercegovine zasjeda u plenarnom sazivu. Zbog svog nemjerljivog značaja u ovim teškim trenucima kroz koje prolazi Ustavni sud Bosne i Hercegovine, ovim putem iskazujem najdublju zahvalnost svojim međunarodnim kolegama na njihovom doprinosu uspješnom radu, pa čak i opstanku Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.

I u minulom periodu Ustavni sud Bosne i Hercegovine je morao donijeti teške odluke. Suština „težine“ ne ogleda se u suptilnoj borbi i sučeljavanju argumenata u pogledu senzibilnih pravnih pitanja s kojima se društva i države susreću u moderno vrijeme, već u činjenici da je Ustavni sud Bosne i Hercegovine morao staviti van snage kao neustavne cjelokupne zakone i pravne akte zbog nedostataka ustavnog osnova za takve akte. Drugim riječima, to znači da donosioci takvih akata nisu imali ni najmanje razumijevanja za osnovna ustavna pitanja kao što su podjela nadležnosti, međunarodnopravne obaveze Bosne i Hercegovine, ustavna načela itd. Tako je Ustavni sud Bosne i Hercegovine morao staviti van snage cijeli novodoneseni Izborni zakon Republike Srpske kojim su entitetske vlasti pokušale da, protivno Aneksu III Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, preuzmu državne nadležnosti rušeći istovremeno državni izborni sistem zasnovan na Izbornom zakonu Bosne i Hercegovine. Sve to, potpuno ignorirajući član 5. Aneksa III Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini kojim se strane (država i entiteti) slažu da osnuju stalnu izbornu komisiju čija bi zadaća bila provođenje budućih izbora u Bosni i Hercegovini. Iako, dakle, ova odredba nameće obavezu entitetu RS da ne preduzima radnje koje podrivaju saglasnost strana s osnivanjem stalne izborne komisije BiH čija je nadležnost provođenje izbora i u entitetu Republika Srpska u budućnosti.

Čak ni tu nije kraj. Ustavni sud Bosne i Hercegovine suočava se s otvorenom opstrukcijom provođenja njegovih konačnih i obavezujućih odluka, a što je slučaj u entitetu Republika Srpska. Odluke Ustavnog suda Bosne i Hercegovine ne samo da se *de facto* ne izvršavaju već su vlasti u entitetu Republika Srpska usvojile zakon prema kojem se zabranjuje postupanje po odlukama Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, odnosno njihovo izvršavanje. Izlika za takvo postupanje navodno je djelovanje Ustavnog suda Bosne i Hercegovine protiv Republike Srpske proglašavanjem propisa vlasti tog entiteta neustavnim. I time se, ustvari, želi na neprihvatljiv način kritizirati proces odlučivanja Ustavnog suda. Međutim, ako se pogleda pregled prakse Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, koja je transparentno iskazana i na web-stranici Ustavnog suda, može se zaključiti da je sud od oko 70 slučajeva, u polovini ustavnih sporova protiv Republike Srpske utvrdio neustavnost, a u drugoj polovini utvrdio da nije bilo kršenja Ustava Bosne i Hercegovine. Samo ovaj podatak jasno pokazuje studioznost s kojom Ustavni sud Bosne i Hercegovine postupa i odlučuje i najbolji je argument protiv tvrdnji iz tog entiteta da je rad Ustavnog suda urušen i protiv entiteta Republika Srpska.

Kada se sagleda širina i težina problema s kojima se suočava Ustavni sud Bosne i Hercegovine, nije tendenciozno zaključiti da je ovo neosporno jedan od najtežih trenutaka u kojima je Ustavni sud Bosne i Hercegovine djelovao u proteklih 60 godina. Ovo je temeljni razlog što sam iznijela ovakav predgovor za monografiju „Ustavni sud 1964–2024 godine“. Nažalost, težina trenutka ne dozvoljava svečani ton. Neka ne djeluje kao opravdanje, ali građani iz cijele Bosne i Hercegovine i generacije koje dolaze treba da znaju zašto u ovom trenutku njih 10.000 i više čeka na odluku Ustavnog suda Bosne i Hercegovine o svojim apelacijama koje se tiču zaštite njihovih temeljnih prava i sloboda.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine 1964–2024

Publikacija koja je pred vama monografskog je karaktera i služi kao sveobuhvatno istraživanje putovanja Ustavnog suda Bosne i Hercegovine u proteklih šest decenija. Publikacija pruža sveobuhvatan pregled historije, razvojnih faza, ključnih odluka i utjecaja Ustavnog suda Bosne i Hercegovine tokom posljednjih 60 godina. Ona je rezultat temeljitog istraživanja, analiza i refleksije o njegovoj ulozi i značaju, kao i o izazovima s kojima se suočava u savremenom društvu.

Stranice koje slijede svjedočanstvo su trajne predanosti Ustavnog suda Bosne i Hercegovine da osigura visok nivo vladavine prava i zaštite temeljnih prava. Nadam se da ova publikacija neće slaviti samo dosadašnja postignuća Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, već da će inspirirati i stalnu posvećenost načelima pravde i ustavnog integriteta u godinama koje dolaze.

Vjerujem da će biti korisna kako pravnicima i studentima prava tako i svim zainteresiranim građanima koji žele da bolje razumiju ključnu ulogu koju Ustavni sud ima u oblikovanju pravnog i društvenog okvira naše zemlje.

Zahvaljujem svima koji su doprinijeli ovom djelu, od članova radne grupe koji su uložili svoje znanje i trud do institucija i pojedinaca koji su omogućili pristup relevantnim podacima i dokumentima. Posebnu zahvalnost upućujem članovima Ustavnog suda koji su svojim radom i angažmanom obogatili pravnu teoriju i praksu.

„Ustavni sud Bosne i Hercegovine 1964–2014”,
Sarajevo, 2014. godine

„Ustavni sud Bosne i Hercegovine 1997–2017”,
Sarajevo, 2017. godine

O SUDU

Završeno posljednje zasjedanje Narodne skupštine četvrtog saziva

PROGLAŠEN USTAV SOCIJALISTIČKE REPUBLIKE BOSNE I HERCEGOVINE

Ekspezo o Predlogu republičkog ustava podnio je predsjednik Ustavne komisije Đuro Pucar
Usvojena Odluka o raspisivanju izbora za poslanike Republičke skupštine i Odluka o imenovanju članova Izborne komisije

Juče u kasnim poslijepodnevima 10. dana Narodna skupština Bosne i Hercegovine četvrtog saziva usvojila je jednoglasno najvažniji i najdalekosežniji akt u toku svog petogodišnjeg mandatskog perioda — Ustav Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine. Riječi predsjednika Narodne skupštine Đure Pucara, kojima je objavio usvajanje novog Ustava SR Bosne i Hercegovine pretopile su se u impresivne trenutke jedinstvenosti. Pljesak iz poslaničkih klupa i prepuh gaterija, reporterski bljesci, zvučanje TV i filmskih kamera davali su ovom činu poseban svečanost.

Ovog nezabornog trenutka Socijalistička Republika Bosna i Hercegovina, u sklopu šire jugoslovenske zajednice, zakoračila je u novu etapu socijalističke izgradnje, u razdoblje koje će značiti viši stepen, domet i kvalitet društvenih odnosa i neposredne socijalističke demokratije.

Ekspezo o osnovnim principima Ustava SR Bosne i Hercegovine podnio je, u svojstvu predsjednika Komisije za pripremu Ustava, Đuro Pucar, a u debati je uzelo učesništvo sedam narodnih poslanika.

Pored ovog historijskog akta, Narodna skupština je u toku jučerašnjeg zasjedanja — posljednjeg u petogodišnjem mandatskom razdoblju — usvojila i ove zakone i odluke:

- Ustavni zakon o sprovođenju Ustava SR Bosne i Hercegovine;
- Zakon o izboru opštinskih i sreških odbornika;
- Zakon o izboru republičkih poslanika;
- Zakon o izboru jedinica za izbor republičkih poslanika;
- Zakon o organizaciji i radu Republičkog izvršnog vijeća;
- Odluka o raspisivanju izbora za opštinske i sreške odbornike;
- Odluka o raspisivanju izbora za republičke poslanike;
- Odluka o imenovanju članova Republičke izborne komisije;
- Odluka o raspisivanju Narodne skupštine Bosne i Hercegovine četvrtog saziva.

Završnu riječ na posljednjem zajedničkom sjednici skupštinskih domova dao je predsjednik Skupštine Đuro Pucar.

Polto su prethodno održane odvojene sjednice skupštinskih domova pod predsjedništvom Jozef Bakara i Vijeća proizvođača pod predsjedništvom Milutina Đuraševića na kojima je utvrđen dnevni red i donesena odluka da se debata o predlozima Ustava i Ustavnog zakona vodi i u narodu i u pojednostavljenoj zajedničkoj sjednici domova, s tim da se glasanje izvrši odvojeno — potpredsjednik Narodne skupštine Šefket Maglić otvorio je plenarnu sjednicu tačno u 9.30 časova.

U okviru prve tačke dnevnog reda — predtresa Predloga ustava SR Bosne i Hercegovine — predsjedavajući Šefket Maglić dao je riječ Đuru Pucaru, predsjedniku Komisije za pripremu Ustava, koji je burno podržavan, podnio sljedeći ekspezo:

Đuro Pucar podnio ekspezo o Predlogu ustava SR Bosne i Hercegovine

no-političkog sistema. Regulisanje ove materije je trebalo da bude što potpunije, budući da će Republički ustav biti baza za donošenje opštinskih statuta. Zato se i ne predviđa donošenje posebnog zakona o samoupravljanju u opštinama. Ustav obuhvataje i društveno i skladno funkcionisanje komunalnog sistema, jer on utvrđuje principe u pogledu međusobnih odnosa ovih organa i organizacija u opštini i daje okvirne za organizaciju samouprave mehanizama sa jasno izraženom težnjom za jačanje svih oblika neposrednog učesništva građana u vršenju društvenih poslova. Kad svega toga bilo je nužno obuhvatiti da ustavna materija ostane u okvirima regulisanja samo onih osnovnih i najvažnijih odnosa, dok će se sve specifičnosti biti utvrđene statutima opština. U sve mu tome imalo se u vidu da će novi Ustavni dokument koji će afirmirati samostalnost opština i samoupravljanje u njenom okviru još više utvrditi. Međutim, samostalnost opština treba da se u skladu sa ustavnom i zakonodavnom i na taj način da društvo na zajednica ima mogućnost da učestvuje u skladu sa svojim pravnim samoupravljanjem prava zabranu na interese širih društveno-političkih zajednica.

S obzirom na specifične uslove i razlike u privrednoj, kulturnoj i uopšte društvenoj razvijenosti opština na pojedinih područjima, kao i geografsku udaljenost opština od republičkog centra, smatralo se da su nam potrebni predlozi, jer bi se bez njih dalji razvrtak opštinske samouprave, s jedne strane, i vršenje prava i dužnosti Republike, s druge strane, ostvarivali s mnogo poteškoća. Upravo zato bilo je nužno u našem Ustavu još jasnije utvrditi prava i dužnosti sreza i njegovih organa, polazeći od osnovne postavke da svaz nema svojih originalnih nadležnosti i on vrši samo one poslove koji mu se odnose na samostalnost i izvršavanje samim Ustavom ili kojim mu kasnije Republika zakonom prenese iz domena svoje nadležnosti, ili one poslove koje mu povjere same opštine u cilju njihovog uspješnijeg obavljanja. U svim ostalim područjima sreza i njegovih organa treba da pomognu što brže razvijanje i društveno samoupravljanje u opštinama i da pružaju opštinskim organizacijama stručnu i drugu pomoć.

Imajući u vidu iskustva iz do sadašnjeg funkcionisanja Gradskog vijeća grada Sarajeva, kao i potrebu skladnog razvrtka svih većih gradova, a posebno Sarajeva, u Ustavu je bilo potrebno regulisati specifične odnose koji postoje u gradu podijeljenom na više opština sa ciljem da se obezbijedi interesi grada kao cjeline, a da se istovremeno, što je moguće manje, otkrpe samouprava na prava opština na području sreza.

Samoupravljanje u radnim organizacijama, kao izuzetno značajan element socijalističkog društveno-političkog sistema, da to je u svojim osnovnim postavkama u Ustavu Jugoslavije. Da bi se, međutim, dala što potpunija osnova za donošenje statuta radnih organizacija, uspostaviti što jasniji međusobni odnosi između pojedinih organa upravljanja u radnim organizacijama, i još više podvukao značaj neposrednog učesništva radnih ljudi u odlučivanju o svim važnim pitanjima u Republičkom ustavu je bila nužna konkretna razrada osnovnih pitanja o samoupravljanju u radnim organizacijama.

Ustav Jugoslavije, u skladu sa određenim i slobodama, pravima i dužnostima čovjeka i građanina, sadrži samo najosnovnije principe u oblasti privredne, nauke, kulture, odgoja i socijalne zaštite, dok je potpunije regulisanje ovih oblasti prepušteno republičkim zakonima. Stoga je bilo potrebno da se ove oblasti obrađuju nešto potpunije. Pri tome se moralo voditi računa da u Ustavu budu potvrđena naša dostignuća u ovom obliku i da se o otvori perspektiva za njihov dalji razvrtak, vodeći računa o realnim materijalnim i drugim mogućnostima naših opština i Republike u cjelini. Jer Ustav ne može i ne smije da proglašuje neka od ciljeva koje ostvarivanje nema današnje ili u doglednoj budućnosti realnih izgleda. Tu se nastojalo da, što je moguće jasnije, utvrdi nadležnosti i obaveze Republike, komunne i radnih organizacija.

Napokon, s obzirom da je Republika održava socijalističku demokratsku zajednicu zasnovanu na vlasti i samoupravljanju radnog naroda, Republički ustav je trebalo utvrditi prava i dužnosti Republičke organizacije republičkih organa i njihove odnose prema opštinskim i sreškim or-

ganima u skladu sa odredbama Ustava Socijalističke Jugoslavije. Realizovanje ovih osnovnih postavki kod izrade ustava ulovilo je da Predlog ustava sadrži ovakvu fizionomiju i strukturu kakvu je imao Prednacr.

Široka podrška građana odredbama Ustava

Polto se nalazimo na završetku jednog obimnog i izuzetno važnog posla, u kojem je na određen način učestvovala većina svih građana putem javne diskusije, smatram da je potrebno u najkraćim crtama osvrnuti se na diskusiju koja je, u cjelini gledano, pružila značajnu pomoć Ustavnoj komisiji u pripremanju konačnog teksta Predloga ustava.

Javna diskusija, koja je prerasla u opštenarodni dogovor naših građana o tome kako da Ustav kao najvažniji zakonem u bezbjednost još brži opšti razvrtak, razvrtak društvenih službi, unapređenje društvenog i ličnog standarda, razvoj samoupravljanja u radnoj organizaciji i općenito socijalističkom društvenim odnosima uopšte, pokazala je da naši radni ljudi usvajaju sve osnovne principe koji su dati Ustavom.

S obzirom na jedinstvenu jugoslovensku ustavnost, kao i na razliku da je diskusija o Prednacr ustava Bosne i Hercegovine tekla uglavnom paralelno diskusijom o Prednacr ustava Jugoslavije, možemo reći da govorimo o jedinstvenom razvoju, a to liči grada u golemoj naštirani su na plebiscitarni način

izjavili za osnovne postavke Prednacr ustava Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine. Ovakvu ocjenu potvrđuju i brojni skupovi naših društveno-političkih organizacija na kojima se posebno vodila diskusija o Prednacr Republickog ustava i na kojima je proučena svestrana podrška našim sadržajima u Predlogu koji nam Ustavna komisija danas podnosi na pretraj i usvajanje.

Svestrana podrška građana principima novog Ustava pruža nam garanciju da će Ustav kad ga Narodna skupština usvoji biti u cjelini i u pojedinim njegovim odredbama ne samo prihvaćen od građana, radnih i drugih organizacija, opština i sreza, nego da će uslijediti i svjesno zalaganje za njegovu što dosljedniju primjenu u praksi.

Međutim, javna diskusija nije samo pružila široku podršku osnovnim postavkama Ustava, nego je bila, iznad očekivanja, brojne primjedbe, predloge i sugestije, koje su doprinijele da se manje određene boljke formaliziraju odnoso da se uveze nove odredbe u Predlog ustava. Potrebno je istaknuti da je od primjedaba i predloga koji se odnose u većoj ili manjoj mjeri na Republički ustav i koji nisu predloženi primjenu u praksi.

No, i one primjedbe i predlozi koji nisu mogli biti usvojeni, su u našem ustavnom okviru izražaja podrške postavkama Ustava. One nisu usvojene zato, što se ustavom predviđa samo osnovni odnosi našeg društva, a ti predlozi se tiču odnosa koji će se regulisati zakonima ili statutima opština i sreza, odnosno statutima radnih organizacija. Prema tome i ti predlozi će korisno poslužiti u kasnijim zakonima ili statutarnim regulisanim odredbama u okviru regulisanja pojedinih odnosa.

Zbog svega ovoga možemo slobodno reći da je novi Ustav rezultat usudnog rada naših političkih i stručnih kadrova, a isto tako i najširijeg kruga naših građana.

Posebna briga o bržem razvoju privredno razvijenijih područja naznačena i u Ustavu

Mislim da nema potrebe da se daje teoretsko-politička analiza predloza našeg Ustava, jer i sa ovaj dokument vane misli i ocjene koje su dole do izražaja u obrazlaženju Saverznog Ustava. O tome su potrobno govorili drugi

(Nastavak na drugoj strani)

Telegram Vrhovnog komandanta oružanih snaga SFRJ 18. proleterskoj brigadi

Beograd, 18. aprila (Tanjug) Vrhovni komandant oružanih snaga SFRJ maršal Jugoslavije Josip Broz Tito uputio je vojnicima, podoficirima i oficirima 18. proleterske brigade (1. vojvodaški sjednički) sljedeći telegram:

„Bravni proletari, povodom dvadesetogodišnjice formiranja vaše brigade upućujem vam svoje najljepše čestitke i pozdrave. Narod Vojvodine aktivno je učestvovao od početka ustanka u borbi protiv okupatora i domaćih izdajnika i sa čitavim vrijednim prilikama je široku podršku našoj Narodnooslobodilačkoj vojsci. Rezultat toga bilo je i formiranje vaše brigade, na koju narod Vojvodine mede bili ponosni. Prva vojvodaška brigada vodila je borbe sa neprijateljem širom naše zemlje i mnogo je doprinijela, s obzirom i na svoj sastav, utvrđenju bratstva i jedinstva naših naroda kao najvještije tekovine naše narodne revolucije.

Čestitajući vam ovu jubilejnu godišnjicu, želim biti da vam budu rana iskustva vaše brigade i dalje predstavljaju osnovu u vaspitavanju novih kadrova

va i u rješavanju sve složenijih zadataka koji se postavljuju pred jedinice Jugoslovenske narodne armije.

RODOLJUB COLAKOVIĆ
PRIHODI VECERU U CAST
PORTESA HILA

Beograd, 18. aprila (Tanjug) Potpredsjednik Saverznog izvršnog vijeća Rodoljub Colaković sa suprugom priredio je sinoć u hotelu „Metropol“ večeru u čast bivšeg predsjednika Republike Meksika Emilija Portesa Hila i njegove supruge. Na večeri su bili potpredsjednik Saverzne narodne skupštine Vukobrat Simić, član Saverznog izvršnog vijeća Vladimir Popović sa suprugom, državni sekretar u Ministarstvu Izvanjskih veštara Đorđe Černe sa suprugom, čet protokola Prednacr ustava Republike Srbije i Crne Gore Srdan Stokić sa suprugom, načelnik odjeljenja u DSPP-u Jakov Petrić sa suprugom i DSPP-ov gosti Vlahović i Ljubović. Na večeri je bio i ambasador Meksika u Beogradu i dalje predstavljajući osnovu u vaspitavanju novih kadrova

U skupštinskoj dvorani za vrijeme ekspezo Đure Pucara

Naslijeđe

Gledano s historijskog stanovišta i problema tranzicije socijalističkih zemalja, Bosna i Hercegovina je u historiji ustavnih sudova jedan od rijetkih primjera zemlje s ustavnim sudstvom, budući da je bivša Jugoslavija, u kojoj je Bosna i Hercegovina bila jedna od šest republika, još u socijalističkom periodu imala sistem ustavnih sudova. Prvi ustavni sud u bivšoj Jugoslaviji osnovan je još 1963. godine, i to je ujedno i polazna tačka historije ustavnog sudstva u toj zemlji. U skladu s federativnom strukturom, osim Ustavnog suda na saveznom nivou, šest republika i dvije autonomne pokrajine također su imale svoje ustavne sudove prije disolucije Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine prvi put je konstituiran 15. februara 1964. godine na osnovu republičkog Ustava iz 1963. godine, a kao važna ustavna institucija zadržan je i kasnijim Ustavom iz 1974. godine. Ovaj Ustavni sud je u prvom redu imao nadležnost u oblasti apstraktne normative kontrole kao što je odlučivanje o saglasnosti (republičkih) zakona s republičkim ustavom, zatim odlučivanje o ustavnosti i zakonitosti drugih propisa i općih akata, te rješavanje sporova između Republike i drugih društveno-političkih zajednica, kao i sukoba nadležnosti između sudova i organa društveno-političkih zajednica. Zakonom o Ustavnom sudu bila su regulirana pitanja organizacije, nadležnosti i postupka pred ovim ustavnim sudom.

Zajednička sjednica oba doma Narodne skupštine Bosne i Hercegovine prilikom donošenja Ustava BiH, Sarajevo, april 1963. godine

Kriza na prostoru bivše SFRJ u posljednjoj deceniji 20. stoljeća, koja je rezultirala disolucijom tadašnje savezne države, imala je najteže posljedice u Bosni i Hercegovini, gdje je i najduže trajala. Prepoznavši potrebu za sveobuhvatnim rješenjem kojim bi se okončao tragičan sukob u regiji, kako to stoji u Preambuli Mirovnog sporazuma zaključenog krajem 1995. godine, međunarodna zajednica je već od 1991. godine pokušavala iznaći političko rješenje i spriječiti rat u Bosni i Hercegovini.

Na mirovnim pregovorima koji su vođeni od 1. do 21. novembra 1995. godine pod vođstvom Sjedinjenih Američkih Država, u Saveznoj državi Ohio, grad Dayton, 21. novembra 1995. godine je parafiran a 14. decembra 1995. godine u Parizu (Francuska) potpisan Opći okvirni sporazum za mir u Bosni i Hercegovini, zbog čega se taj sporazum često naziva Dejtonski odnosno Pariski mirovni sporazum. Sporazum se sastoji od jedanaest aneksa, među kojima je i Aneks IV – Ustav Bosne i Hercegovine. Potpisivanjem Sporazuma i njegovim stupanjem na snagu istog dana, ustavni akt sadržan u Aneksu IV zamijenio je dotadašnji Ustav (Socijalističke) Republike Bosne i Hercegovine.

Ustavni položaj

Institucija Ustavnog suda utemeljena je članom VI Ustava Bosne i Hercegovine kojim se uređuju nadležnost, osnovna pitanja organizacije i procedure, te konačnost i obaveznost odluka.

Ustav Bosne i Hercegovine osigurava ustavnopravne okvire za organizaciju i funkcioniranje Ustavnog suda na potpuno novim političkim i pravnim temeljima u odnosu na prethodni period.

Ustav Bosne i Hercegovine kao Aneks IV Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, nakon dugih pregovora, dogovoren je i parafiran 21. novembra 1995. godine u SAD-u, država Ohio, grad Dayton, a potpisan je u Parizu 14. decembra 1995. godine i stupio na snagu istog dana. Izvorni tekst Ustava BiH napisan je na engleskom jeziku i još uvijek ne postoji službeni prevod na službene jezike u Bosni i Hercegovini.

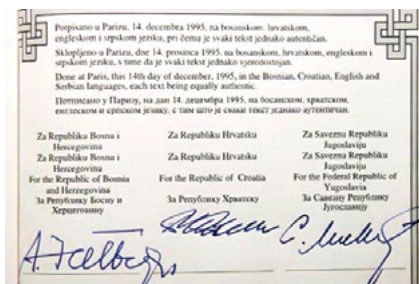

Od pet institucija koje se u Ustavu izričito navode,² Ustavni sud je institucija koja ima specifičnu poziciju. On je i međunarodnog karaktera jer u svom sastavu ima i troje međunarodnih sudija, koje imenuje predsjednik Evropskog suda za ljudska prava (Evropski sud) nakon konsultacija s Predsjedništvom Bosne i Hercegovine.

Definirajući normative preduvjete za ulazak u demokratski politički sistem i modificirajući unutrašnju strukturu države, Ustav je inovirao ustavni položaj Ustavnog suda i učinio ga kompatibilnim sa standardima ustavnog sudstva. Na taj način učinio ga je nezavisnim čuvarom Ustava i institucionalnim garantom za zaštitu ljudskih prava i sloboda ustanovljenih ne samo katalogom u članu II Ustava nego i instrumentima Aneksa I Ustava Bosne i Hercegovine.

U prvom redu, Ustav Bosne i Hercegovine u Preambuli detaljno navodi osnovne normative principe kao što su poštovanje ljudskog dostojanstva, slobode i jednakosti; mir, pravda, tolerancija i pomirenje; demokratski organi vlasti i pravične procedure kao najbolje sredstvo za stvaranje miroljubivih odnosa unutar pluralističkog društva. Zatim, član II Ustava, uz širok katalog ljudskih prava i osnovnih sloboda koje će osigurati država i oba njena entiteta, propisuje da je Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (Evropska konvencija) direktno primjenjiva u Bosni i Hercegovini. Štaviše, Konvencija ima prioritet nad svim ostalim zakonima.

² Član III/5.a) Dodatne nadležnosti – predviđa da dodatne institucije mogu biti uspostavljene prema potrebi za vršenje tih nadležnosti.

Oslanjajući se na poštovanje
ljudskog dostojanstva,
slobode i jednakosti,

Ubijeđeni da demokratski organi
vlasti i pravične procedure
najbolje stvaraju miroljubive
odnose unutar pluralističkog
društva,

Vođeni ciljevima i
načelima Povelje
Ujedinjenih naroda,

Odlučni da osiguraju puno
poštovanje međunarodnog
humanitarnog prava,

Podsjećajući se na Osnovna
načela usaglašena u Ženevi
8. 9. 1995. godine i u
Njujorku 26. 9. 1995. godine,

Posvećeni miru, pravdi,
toleranciji i pomirenju,

U želji da podstaknu opšte
blagostanje i ekonomski razvoj
kroz zaštitu privatnog vlasništva i
unapređenje tržišne privrede,

Opredijeljeni za suverenitet,
teritorijalni integritet i političku
nezavisnost Bosne i Hercegovine u
skladu sa međunarodnim pravom,

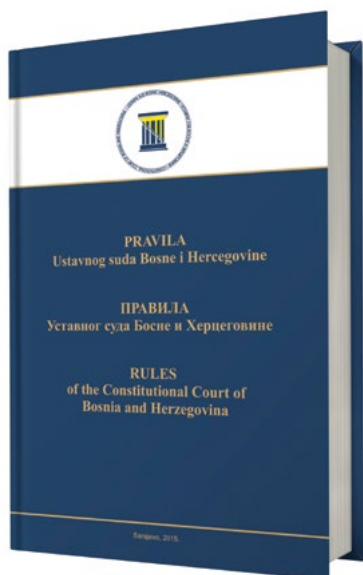
Inspirisani Univerzalnom Deklaracijom
o ljudskim pravima, Međunarodnim
paktovima o građanskim i političkim
pravima, odnosno o ekonomskim,
socijalnim i kulturnim pravima, i
Deklaracijom o pravima lica koja
pripadaju nacionalnim ili etničkim,
vjerskim i jezičkim manjinama, kao i
drugim instrumentima ljudskih prava,

Bošnjaci, Hrvati i Srbi, kao konstitutivni narodi (u zajednici s ostalima), i
građani Bosne i Hercegovine ovim utvrđuju

Ustav Bosne i Hercegovine:

(...)

Ustav ne predviđa da Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine uređuje nadležnost, organizaciju, rad i postupak pred Ustavnim sudom, već to daje u nadležnost samom Sudu tako što propisuje: „Sud će, većinom glasova svih članova, usvojiti svoja pravila o radu” (član VI/2.b) Ustava). U skladu s navedenim, Pravilima Ustavnog suda, koja po ovlaštenju iz Ustava donosi sam Ustavni sud, detaljnije su uređena pitanja organizacije i postupka pred Ustavnim sudom.

Prvi Poslovnik Ustavnog suda (kasnije preimenovan u Pravila) donesen je na sjednici održanoj 29. jula 1997. godine, a potom su 23. jula 2005. godine donesena Pravila Suda koja su se primjenjivala do 2014. godine. Trenutno su na snazi Pravila iz 2014. godine s izmjenama i dopunama („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine” broj 94/14 – prečišćeni tekst, 47/23 i 41/24).

Gledajući u cjelini, ta pravila su sačinjena po uzoru na pravila postupka pred Evropskim sudom u Strasbourgu i bivšim Domom za ljudska prava u Bosni i Hercegovini.

Pravila se objavljuju u službenim glasilima države i entiteta te Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.

Kako bi mogao biti u stanju potpuno nezavisno odlučivati o vlastitoj organizaciji i funkcioniranju, s obzirom na to da, kao što je Pravilima predviđeno, samo Ustavni sud može donositi propise i opće akte koji se tiču njegovog rada i njegove uloge utvrđene Ustavom Bosne i Hercegovine, Ustavni sud je donio i niz drugih općih akata – odluke, pravilnike, zaključke itd. Neki od njih su, npr.:

- Odluka o organizaciji Sekretarijata Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
- Pravilnik o radu Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
- Etički kodeks Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
- Pravilnik o unutrašnjem sudskom poslovanju Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
- Pravilnik o pristupu informacijama i ponovnoj upotrebi dokumenata Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.

Polazeći od činjenice da je institucija Ustavnog suda Bosne i Hercegovine utemeljena članom VI Ustava Bosne i Hercegovine kao neovisni čuvar Ustava i kao institucionalni garant za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda ustanovljenih Ustavom Bosne i Hercegovine i instrumentima Aneksa I Ustava,

Imajući u vidu da Ustavni sud Bosne i Hercegovine nije dio ni zakonodavne, ni izvršne, ni redovne sudske vlasti, nego je Ustavom Bosne i Hercegovine pozicioniran kao posebna samostalna i neovisna vlast koja, na osnovu tog Ustava, djeluje kao korektivni faktor za ostala tri segmenta vlasti,

Vodeći računa o naročitom položaju i ulozi koje Ustavni sud Bosne i Hercegovine ima u Ustavu Bosne i Hercegovine, a koji nameću obavezu osiguranja njegove neovisnosti, uključujući punu finansijsku i upravnu neovisnost i samostalnost, koja se ogleda u samostalnom planiranju i predlaganju budžeta, kao i samostalnom raspoređivanju odobrenih budžetskih sredstava čija visina, svakako, mora podlijevati odgovarajućoj kontroli nadležnog organa, te da Ustavni sud Bosne i Hercegovine mora biti u stanju potpuno neovisno odlučivati o vlastitoj organizaciji i funkcioniranju i da samo Ustavni sud Bosne i Hercegovine može donositi propise i opće akte koji se tiču njegovog rada i njegove uloge utvrđene Ustavom Bosne i Hercegovine,

Budući da su, zbog nepostojanja ustavnog osnova da se zakonom reguliraju postupak i njegova organizacija, pored Ustava Bosne i Hercegovine, Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, koja, po ovlaštenju iz Ustava Bosne i Hercegovine, donosi sam Ustavni sud Bosne i Hercegovine, jedini pravni akt kojim se reguliraju ova pitanja u vezi s Ustavnim sudom Bosne i Hercegovine,

Na osnovu člana VI/2.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud Bosne i Hercegovine, na plenarnim sjednicama Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, održanim 23. januara i 12. februara 2014. godine, donio je

PRAVILA

Ustavnog suda Bosne i Hercegovine

(...)

Nadležnosti

Nadležnosti Ustavnog suda su definirane članovima IV/3.f), VI/3. i VI/4. (Amandman I) Ustava Bosne i Hercegovine. U okviru osnovne zadaće, a to je podržavanje Ustava Bosne i Hercegovine, prema ovim ustavnim odredbama radi se o sedam vidova nadležnosti, što u krajnjem podrazumijeva i diferencirane postupke, kao i specificirane odluke zavisno od vrste nadležnosti i prirode sporova.

U osnovi, diferenciranje ovih nadležnosti zasniva se na tome u kojoj mjeri Ustavni sud, pored klasičnog zadatka koji se odnosi na zaštitu ustavnosti, u pojedinim vrstama sporova ostvaruje i neposredniju vezu sa sudskom odnosno zakonodavnom vlašću.

Sporovi sukoba nadležnosti

Član VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine

Ustavni sud ima isključivu nadležnost odlučivanja o svim sporovima koji proisteknu iz Ustava između dva entiteta, ili između Bosne i Hercegovine i jednog ili oba entiteta, ili između institucija Bosne i Hercegovine. U suštini, Sud ovdje odlučuje o pozitivnom ili negativnom sukobu nadležnosti, kao i o bilo kojim drugim sporovima koji se mogu pojaviti u odnosima između državnih i entitetskih struktura vlasti, odnosno institucija Bosne i Hercegovine.

Ocjena ustavnosti zakona

Član VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine

Ustavni sud ima nadležnost da odluči je li bilo koja odredba ustava ili zakona jednog entiteta u skladu s Ustavom Bosne i Hercegovine.

Iako Ustav eksplicitno govori samo o „odredbama zakona entiteta“ slijedeći opći zadatak Suda da podržava Ustav Bosne i Hercegovine, od ocjene ustavnosti se ipak ne isključuju i zakoni Bosne i Hercegovine. Ustavni sud je to izrazio stavom da supstancionalni pojam ovlasti određenih samim Ustavom Bosne i Hercegovine sadrži u sebi titulus Ustavnom sudu za takvu nadležnost.³

³ Vidi Odluku broj U-14/02 od 30. januara 2004. godine, tačka 9. s daljnjim referencama.

Ocjena ustavnosti specijalnih paralelnih odnosa entiteta sa susjednim državama

Član VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine

Kao poseban vid podržavanja Ustava, Sud je također nadležan da ispita je li odluka entiteta da uspostavi specijalni paralelni odnos sa susjednom državom u skladu s ovim ustavom, uključujući i odredbe koje se odnose na suverenitet i teritorijalni integritet Bosne i Hercegovine.

Sporove iz člana VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine može pokrenuti samo određen krug ovlaštenih pokretača: član Predsjedništva Bosne i Hercegovine, predsjedavajući Vijeća ministara, predsjedavajući ili njegov zamjenik bilo kojeg doma Parlamentarne skupštine, jedna četvrtina članova/delegata bilo kojeg doma Parlamentarne skupštine ili jedna četvrtina članova bilo kojeg doma zakonodavnog organa jednog entiteta.

Apelaciona jurisdikcija

Član VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine

Apelaciona jurisdikcija Ustavnog suda je ustanovljena ustavnom odredbom prema kojoj Sud „ima apelacionu nadležnost za pitanja iz Ustava koja se pojave na osnovu presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini“.

To znači da je Ustavni sud posljednja instanca supsidijarne zaštite prava i sloboda ustanovljenih Ustavom.

Pravilima Suda, navedena ustavna odredba definirana je tako da Sud, ukoliko ustanovi da je apelacija (u nekim državama se naziva i ustavna tužba, odnosno ustavna žalba) osnovana, može ukinuti presudu i predmet vratiti sudu koji je donio tu presudu na ponovni postupak. Sud čija je presuda ukinuta dužan je po hitnom postupku donijeti drugu, pri čemu je vezan pravnim shvatanjem Ustavnog suda o povredi Ustavom garantiranih prava i osnovnih sloboda podnosioca apelacije. Izuzetno, ako organ čija je odluka ukinuta u smislu prethodnog stava donese novu odluku bez poštovanja pravnog shvatanja Ustavnog suda, Ustavni sud može sam odlučiti o meritumu predmeta ukoliko postoji odluka organa koja ne krši ustavna prava tako što će takvu odluku ostaviti na pravnoj snazi.

Apelanti koji smatraju da su im presudom ili drugom odlukom bilo kojeg suda povrijeđena prava imaju pravo podnošenja apelacije nakon iscrpljivanja svih efektivnih pravnih lijekova utvrđenih zakonom.

Prosljeđivanje pitanja od drugih sudova

Član VI/3.c) Ustava Bosne i Hercegovine

Ustavni sud je nadležan u pitanjima koja mu proslijedi bilo koji sud u Bosni i Hercegovini u pogledu toga je li zakon, od čijeg važenja njegova odluka zavisi, kompatibilan s Ustavom, s Evropskom konvencijom i njenim protokolima, ili sa zakonima Bosne i Hercegovine, ili u pogledu postojanja ili dosega nekog općeg pravila međunarodnog javnog prava.

Ustavni sud, prema općem pravilu, može podržati zakon relevantan za odluku redovnog suda ili ga proglasiti inkompatibilnim s Ustavom BiH, Evropskom konvencijom ili zakonom Bosne i Hercegovine.

Deblokada Parlamentarne skupštine

Član IV/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine

Nadležnost Ustavnog suda u slučaju „blokade“ Doma naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine u pogledu pitanja vitalnog interesa po mnogo čemu predstavlja atipičan vid aktivnosti ustavnosudske instance jer se praktično na taj način uspostavlja „bliski kontakt“ između „ustavnosudske“ i „zakonodavne“ vlasti.

Ovdje Ustavni sud rješava spor u kojem je, prema mišljenju većine delegata jednog od konstitutivnih naroda, predložena odluka Parlamentarne skupštine destruktivna za vitalni nacionalni interes, a pri tome su u Domu naroda iscrpljena sva „parlamentarna sredstva“ za rješavanje tog pitanja.

Zaštita statusa i ovlaštenja Brčko distrikta

Amandman I član VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine nadležan je da odlučuje o svakom sporu u vezi sa zaštitom utvrđenog statusa i ovlaštenja Brčko distrikta Bosne i Hercegovine koji se može javiti između jednog ili više entiteta i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine ili između Bosne i Hercegovine i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine po ovom ustavu i odlukama Arbitražnog tribunala.

Osim ovlaštenih pokretača iz člana VI/3.a) Ustava (član Predsjedništva, predsjedavajući Vijeća ministara, predsjedavajući ili njegov zamjenik bilo kojeg doma Parlamentarne skupštine BiH, jedna četvrtina članova/delegata bilo kojeg doma Parlamentarne skupštine BiH ili jedna četvrtina članova bilo kojeg doma zakonodavnog organa jednog entiteta), spor u vezi sa zaštitom statusa Brčko distrikta također može pokrenuti većina poslanika u Skupštini Brčko distrikta BiH koja uključuje najmanje jednu petinu izabranih poslanika iz reda svakog od konstitutivnih naroda.

SLUŽBENI GLASNIK
BOSNE I HERCEGOVINE

Издање на хрватском, српском и босанском језику

Godina XIII
Utorak, 31. ožujka/marta 2009. godine

Broj/Број
25

СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Издање на хрватском, српском и босанском језику

Godina XIII
Уторак, 31. марта 2009. године

**PARLAMENTARNA SKUPŠTINA
BOSNE I HERCEGOVINE**

123
Temeljem članka X.1. Ustava Bosne i Hercegovine (Aneks 4. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini), Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine na 49. sjednici Zastupničkog doma, održanoj 25. ožujka 2009. godine, i na 27. sjednici Doma naroda, održanoj 26. ožujka 2009. godine, donijela je

**AMANDMAN I.
NA USTAV BOSNE I HERCEGOVINE**

U Ustavu Bosne i Hercegovine, iza članka VI.3. dodaje se novi članak VI.4, koji glasi:

“4. Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine
Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine, koji postoji pod suverenitetom Bosne i Hercegovine i spada pod nadležnosti institucija Bosne i Hercegovine, onako kako te nadležnosti proizilaze iz ovoga Ustava, čiji je teritorij u zajedničkoj svojini (kondominij) entiteta, jedinica je lokalne samouprave s vlastitim institucijama, zakonima i propisima, te s ovlastima i statusom konačno propisanim odlukama Arbitražnog tribunala za spor u vezi s međuentitetskom linijom razgraničenja u oblasti Brčkog. Odnos između Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine i institucija Bosne i Hercegovine i entiteta može se dalje urediti zakonom koji donosi Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine nadležan je za odlučivanje o bilo kakvom sporu u vezi sa zaštitom utvrđenog statusa i ovlaštenja Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine koji se može javiti između jednog ili više entiteta i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine ili između Bosne i Hercegovine i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, prema ovome Ustavu i odlukama Arbitražnog tribunala.

Svaki takav spor također može pokrenuti većina zastupnika u Skupštini Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, koja uključuje najmanje jednu petinu izabranih zastupnika iz reda svakog od konstitutivnih naroda.”

ISSN 1512-7494 - hrvatski jezik
ISSN 1512-7308 - srpski jezik
ISSN 1512-7486 - bosanski jezik

Dosadašnji članak VI.4. postaje članak VI.5.
Amandman I. na Ustav Bosne i Hercegovine stupa na snagu osmog dana od dana objave u “Službenom glasniku BiH”.

PSBiH, broj 327/09
26. ožujka 2009. godine
Sarajevo

Predsjedatelj Zastupničkog doma Parlamentarne skupštine BiH Beriz Belkić, v. r.	Predsjedatelj Doma naroda Parlamentarne skupštine BiH Ilja Filipović, v. r.
---	---

Na osnovu člana X.1. Ustava Bosne i Hercegovine (Aneks 4. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini), Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine, na 49. sjednici Predstavničkog doma, održanoj 25. marta 2009. godine, i na 27. sjednici Doma naroda, održanoj 26. marta 2009. godine, donijela je

**AMANDMAN I
NA USTAV BOSNE I HERCEGOVINE**

U Ustavu Bosne i Hercegovine iza člana VI.3. dodaje se novi član VI.4, koji glasi:

“4. Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine
Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine, koji postoji pod suverenitetom Bosne i Hercegovine i spada pod nadležnosti institucija Bosne i Hercegovine onako kako te nadležnosti proizilaze iz ovog ustava, čija je teritorija u zajedničkoj svojini (kondominijumu) entiteta, jedinica je lokalne samouprave sa vlastitim institucijama, zakonima i propisima, i sa ovlaštenjima i statusom konačno propisanim odlukama Arbitražnog tribunala za spor u vezi sa međuentitetskom linijom razgraničenja u oblasti Brčkog. Odnos između Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine i institucija Bosne i Hercegovine i entiteta može se dalje urediti zakonom koji donosi Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine nadležan je da odlučuje o bilo kakvom sporu u vezi sa zaštitom utvrđenog statusa i

Organizacija

Ustavni sud se sastoji od devet sudija, od kojih šest biraju parlamenti entiteta (Predstavnički dom Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine bira četiri, a Narodna skupština Republike Srpske bira dva), a preostalih troje imenuje predsjednik Evropskog suda nakon konsultacija s Predsjedništvom Bosne i Hercegovine.

Za sudije Ustavnog suda mogu biti izabrani istaknuti pravници visokog moralnog ugleda. Svako ko zadovoljava takve kvalifikacije i ima pravo glasa može biti sudija Ustavnog suda. Sudije koje imenuje predsjednik Evropskog suda ne mogu biti državljani Bosne i Hercegovine niti bilo koje susjedne države.

Mandat sudija imenovanih u prvom sazivu bio je pet godina. Mandat sudija nakon prvog saziva je do navršenih 70 godina života, izuzev ako podnesu ostavku ili s razlogom budu razriješeni na osnovu konsenzusa ostalih sudija (član VI/1.c) Ustava Bosne i Hercegovine). Izmjenama Pravila Ustavnog suda iz 2024. godine propisano je da će, izuzetno, sudija nastaviti vršiti sudijsku dužnost i nakon 70 godina života sve dok nadležni organ ne izabere novog sudiju i dok novoizabrani sudija ne preuzme dužnost.

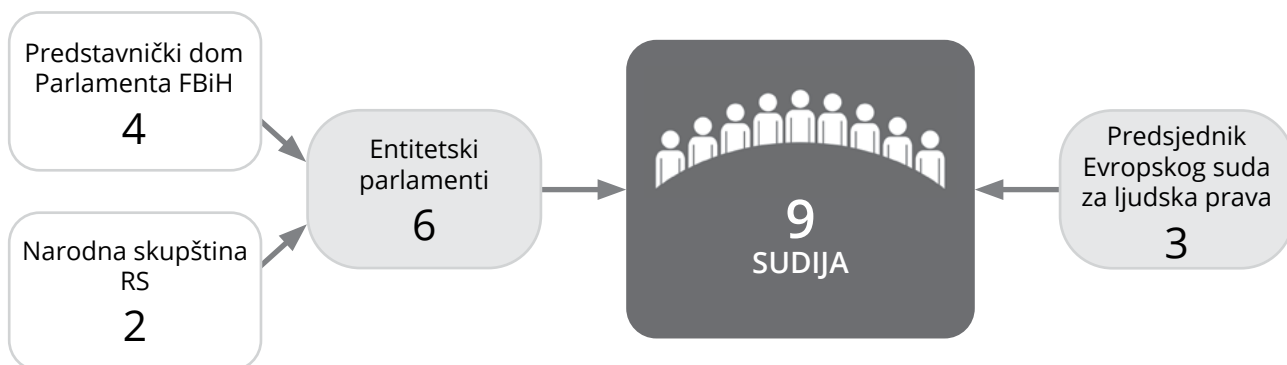
Ustavni sud tajnim glasanjem bira predsjednika i tri potpredsjednika iz reda sudija, po principu rotacije, na mandat od tri godine.

Pravila Suda također sadrže i odredbe o nepodobnosti i imunitetu. Funkcija sudije je nespojiva sa članstvom u političkoj stranci ili političkoj organizaciji u Bosni i Hercegovini, članstvom u zakonodavnoj, izvršnoj i drugoj sudskoj vlasti u Bosni i Hercegovini, odnosno u entitetima i Brčko distriktu, ili s bilo kojom drugom funkcijom koja može utjecati na nepristranost sudije.

Sudija može biti razriješen dužnosti prije isteka mandata ako to sam zatraži ili ako bude s razlogom razriješen dužnosti na osnovu konsenzusa ostalih sudija. Razlozi za razrješenje sudije su osuda na zatvorsku kaznu, trajni gubitak sposobnosti da obavlja funkciju, obavljanje javne ili profesionalne dužnosti nespojive s funkcijom sudije Ustavnog suda, te propuštanje obaveze savjesnog obavljanja funkcije i čuvanja ugleda i dostojanstva Ustavnog suda i sudije.

Većina svih članova Suda sačinjava kvorum. Sud donosi odluke većinom glasova svih članova u plenarnoj sjednici i Velikom vijeću. Malo vijeće, koje se sastoji od predsjednika Ustavnog suda i dva potpredsjednika iz reda domaćih sudija, jednoglasno odlučuje o privremenim mjerama.

Odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće i objavljuju se u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine“ te u službenim glasilima entiteta i Brčko distrikta.

Sjedište

Prostorije Ustavnog suda Bosne i Hercegovine smještene su u zgradi koja se nalazi u centru Sarajeva i u kojoj je smješteno i Predsjedništvo Bosne i Hercegovine.

Zgrada je izgrađena 1886. godine kao zgrada Zemaljske vlade prema projektu arhitekta Josipa Vancaša. Izgrađena je u neorenesansnom stilu koji je, zbog svoje klasičnosti, univerzalnosti i simbolike, bio najprikladniji stil za gradnju većine reprezentativnih objekata tog perioda u Austro-Ugarskoj Monarhiji. Ovaj objekt predstavlja tipičan primjer neorenesansne palače s oplatom od kvaderske rustike. Kada je sagrađen, bio je to najveći objekt u Sarajevu, a sastojao se od podruma, prizemlja i dva sprata.

Prvobitni izgled zgrade promijenjen je 1911. godine kada je, prema projektu arhitekta Karla Paržika, dograđen treći sprat, na kojem su danas smještene prostorije Ustavnog suda.

Osnova objekta je pravougaona. U sklopu objekta, u njegovom centralnom dijelu, nalazi se unutrašnje dvorište koje ima ulogu svjetlarnika. Dimenzije unutrašnjeg dvorišta smanjene su dogradnjom dva aneksa na sjevernoj strani dvorišta.

Odlukom Komisije za očuvanje nacionalnih spomenika iz 2008. godine zgrada u kojoj je smješten Ustavni sud, zajedno s pokretnim naslijeđem, proglašena je nacionalnim spomenikom Bosne i Hercegovine.

Obnova prostorija i izgradnja namjenskih sudnica realizirana je zahvaljujući sredstvima koja je Ustavni sud dobio od vlada Sjedinjenih Američkih Država, Republike Austrije, Grčke, Velike Britanije, Republike Francuske, Kraljevine Španije, Kraljevine Švedske, Savezne Republike Njemačke, Kraljevine Norveške, Evropske komisije i ICITAP-a.

Institucionalni položaj Ustavnog suda u odnosu na druga sudska i kvazisudska tijela

Jedna od najvažnijih zadaća Ustavnog suda još od samog početka bila je razjasniti svoj položaj u odnosu na Dom za ljudska prava, Komisiju za imovinske zahtjeve te, konačno, i Ured visokog predstavnika kada su se lica koja su vodila taj ured počela miješati u zakonodavni proces.

Položaj Ustavnog suda u odnosu na Dom za ljudska prava prema Aneksu VI

Nakon svih događanja tokom rata u Bosni i Hercegovini, djelotvorna zaštita ljudskih prava, prema Aneksu VII Okvirnog sporazuma, „od vitalnog je značaja za postizanje trajnog mira”. Stoga je Aneksom VI, prema modelu Evropskog suda u Strasbourgu, ustanovljena „Komisija za ljudska prava”, koja se sastojala od Institucije ombudsmena kao tijela prve instance i Doma za ljudska prava kao druge instance, odnosno apelacionog mehanizma. U skladu sa članom 1. Aneksa VI, Dom, u čijem je sazivu bila većina međunarodnih sudija (osam od četrnaest), bio je odgovoran za odlučivanje o kršenjima svih prava garantiranih Evropskom konvencijom i njenim protokolima koji se, da ponovimo, „direktno primjenjuju”. Međutim, i Ustavni sud je imao zadaću – prema sva tri postupka sudskog preispitivanja u skladu sa članom VI/3. Dejtonskog ustava – štititi ljudska prava slijedom zakona o pravima koja su inkorporirana u Aneks IV i Evropsku konvenciju, tako da je postojalo jasno preklapanje nadležnosti u tom pogledu, što je posebno stvaralo zabunu kod fizičkih i pravnih lica kada je riječ o tome kojem se tijelu obratiti u slučaju povreda ljudskih prava.

Dom za ljudska prava (1999): Hasan Balić, Miodrag Pajić, Giovanni Grasso, Vitomir Popović, Mehmed Deković, Rona Aybay, Michèle Picard, Dietrich Rauschnig, Mato Tadić, Andrew William Grotian, Therese Nelson, Manfred Nowak, Viktor Masenko Mavi, Jakob Möller, Želimir Juka, Ulrich Garms

Štaviše, oba tijela su pokazala nedostatke u pogledu brze i djelotvorne pravne zaštite. Dok se Dom mogao baviti bilo kojim činom državnog tijela koje je kršilo neko ljudsko pravo, činilo se da je Ustavni sud, u skladu s tekstom člana VI/3.b), doslovno ograničen na „presude bilo kojeg drugog suda u Bosni i Hercegovini”. Osim toga, Poslovnik Ustavnog suda zahtijevao je da budu „iscrpljeni svi pravni lijekovi” u apelacionoj nadležnosti, te je Sud zapravo koristio ovaj zahtjev na prilično formalistički način, tako da se pristup Domu za ljudska prava pokazao, ustvari, lakšim za pojedince. S druge strane, Dom je mogao samo proglasiti kršenje ljudskih prava i, u najboljem slučaju, dosuditi obeštećenje, ali ne i ukinuti normu za koju je ustanovio da je neustavna i sâm odlučiti o meritumu. Nad tim je ovlast imao jedino Ustavni sud.

Kao stvar principa, a i iz perspektive komparativnog ustavnog prava, odnos između Ustavnog suda i Doma regulirao se saradnjom u svrhu djelotvornije zaštite ljudskih prava. Tokom 1998. godine Ustavni sud je primio nekoliko apelacija protiv odluka Doma, tako da se problem preklapanja njihovih nadležnosti više nije mogao zaobići. U dva predmeta, u odlukama od U-7/98 do U-11/98,

formulacija u obrazloženju koje je Ustavni sud dao pri odbijanju apelacija je gotovo identična. Na osnovu navedenog *obiter dictuma* o pravnoj cjelini aneksa Dejtonskog sporazuma, te odredbi aneksa IV i VI koji proglašavaju odluke oba relevantna tijela „konačnim i obavezujućim“, većina u Ustavnom sudu je tvrdila da, ako su istog ustavnog ranga, onda i odluke sudova moraju biti istog ranga, te da namjera tvoraca Dejtonskog sporazuma nije mogla biti da dodijele Domu ovlast za preispitivanje odluka Ustavnog suda ili obrnuto. Štaviše, Ustavni sud je proglasio da je Domu doista povjerena sudska funkcija u odnosu na zaštitu ljudskih prava, ali da sa stanovišta organizacije nije bio uspostavljen kao „sud u Bosni i Hercegovini“, u smislu teksta člana VI/3.c) Dejtonskog ustava. Na osnovu njegovog tranzicijskog karaktera u oblasti ljudskih prava s petogodišnjim mandatom, on bi se trebao smatrati institucijom *sui generis*. Također je navedeno da bi se, nakon prijelaznog perioda, nadležnosti Doma prenijele na bosanskohercegovačke institucije, što bi rezultiralo time da bi se paralelni sistem – zbunjujući za pojedince koji, stoga, doprinosi pravnoj nesigurnosti – okončao, što je i učinjeno 31. decembra 2003. godine, kada je Dom prestao raditi.

Komisija za ljudska prava pri Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine

S obzirom na to da Dom za ljudska prava do kraja svog mandata nije riješio sve primljene predmete, 1. januara 2004. godine formirana je Komisija za ljudska prava pri Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine kao nezavisno tijelo i pravni sljednik Doma. Prema Sporazumu o formiranju Komisije potpisanom 25. septembra 2003. godine, Komisija je dobila mandat da riješi primljene a neriješene predmete Doma do 1. decembra 2004. godine. U tom periodu Komisija se sastojala od pet članova, i to od dvoje međunarodnih i troje domaćih sudija. Njih je, prema Sporazumu, imenovao predsjednik Ustavnog suda Bosne i Hercegovine. Komisija je radila u dva vijeća: Veliko vijeće u plenarnom sazivu od pet članova koje je odlučivalo samo o odlukama o prihvatljivosti i meritumu i Malo vijeće od tri člana, i to domaća, koje je bilo nadležno za donošenje odluka o prihvatljivosti i brisanju. U slučaju kada se nije mogla postići jednoglasnost na Malom vijeću, predmeti su prosljeđivani Velikom vijeću, odnosno plenarnoj sjednici. Nakon isteka prvog mandata Komisije, a prema novom sporazumu koji se primjenjivao od 1. januara 2005. godine, nastavljen je rad Komisije, ali bez međunarodnih članova. Međunarodne sudije zamijenjene su sudijama Ustavnog suda Bosne i Hercegovine. Oni su učestvovali u radu Komisije u okviru Velikog vijeća, dakle samo u pogledu donošenja odluka u meritumu. Malo vijeće je nastavilo raditi u istom sastavu i s istim nadležnostima kao i u ranijem sporazumu.

Komisija je radila od 1. januara 2004. do 31. decembra 2006. godine, te je u tom periodu okončala oko 8.500 predmeta koje Dom nije riješio. Ustavni sud je pružio veliku materijalnu, personalnu i tehničku podršku radu Komisije.

Na kraju, oko 500 nezavršenih predmeta preuzeo je Ustavni sud na osnovu Sporazuma Bosne i Hercegovine, Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske, u skladu sa članom 14. Aneksa VI uz Opći okvirni sporazum za mir u Bosni i Hercegovini iz januara 2007. godine, s obavezom da te predmete okonča do 30. juna 2007. godine. Na posljednjoj sjednici, održanoj 26. i 27. juna 2007. godine, okončan je rad na tim predmetima.

Sjednica Komisije za ljudska prava pri Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine

Položaj Ustavnog suda u odnosu na Komisiju za imovinske zahtjeve prema Aneksu VII

Odluke koje se odnose na neprihvatljivost apelacija podnesenih protiv odluka Doma za ljudska prava također su stvorile presedan u odnosu Ustavnog suda prema Komisiji za imovinske zahtjeve (CRPC) uspostavljenoj prema Aneksu VII. Stoga je u predmetima br. U-21/01 i U-32/01 Ustavni sud odbacio apelacije podnesene protiv odluka CRPC-a. Međutim, za razliku od obrazloženja u odlukama koje su se odnosile na Dom za ljudska prava, Ustavni sud je, na osnovu specifičnog pravnog i činjeničnog stanja u tim predmetima, ostavio za sebe otvorena posljednja vrata smatrajući da bi trebalo da postoji pristup redovnim sudovima. S obzirom na apelacionu nadležnost Ustavnog suda nad odlukama redovnih sudova, onda bi, u slučaju potrebe, zaista postojao pravni lijek konačnog obraćanja Ustavnom sudu.

Odnos Ustavnog suda prema Uredu visokog predstavnika za Bosnu i Hercegovinu

Aneks X Dejtonskog sporazuma propisuje uspostavljanje Ureda visokog predstavnika (OHR), koji je zadužen za nadgledanje i poticanje provedbe civilnih aspekata Mirovnog sporazuma. Od posebnog značaja za odnos ovog tijela i Ustavnog suda je to što odredba člana 5. Aneksa X navodi položaj visokog predstavnika u smislu da je „visoki predstavnik konačni autoritet u zemlji u pogledu tumačenja navedenog sporazuma o implementaciji civilnog dijela Mirovnog sporazuma”. Na osnovu te odredbe, na Bonskoj konferenciji Vijeća za implementaciju mira (PIC) 1997. godine visokom predstavniku su date dodatne značajne i dalekosežne ovlasti, posebno ovlasti da donosi zakone i da smjenjuje državne dužnosnike koji pokušaju opstruirati provedbu Mirovnog sporazuma. Tri visoka predstavnika Carlos Westendorp, Wolfgang Petritsch i Paddy Ashdown značajno su koristila te ovlasti, toliko da se u relevantnoj literaturi počelo govoriti o kvaziprotektoratu.

Korištenje tih „bonskih ovlasti” pokrenulo je pitanje može li Ured visokog predstavnika, kao tijelo u okviru mandata Ujedinjenih nacija, biti samo „politički odgovoran” pred PIC-om ili može li biti i zakonski odgovoran tako da njegove odluke o proglašavanju zakona ili smjenjivanju izabranih državnih službenika mogu biti predmet žalbe pred Sudom. Odlukom u predmetu broj U-9/00 u kojoj se sporno pitanje odnosilo na ustavnost Zakona o državnoj graničnoj službi, koji je odlukom proglasio visoki predstavnik, Sud je pokušao riješiti tu dvojbu navodeći da su intervencije visokog predstavnika u pravni sistem Bosne i Hercegovine bile, ustvari, neophodne u interesu funkcioniranja pravnog sistema u situaciji kada politika nije mogla doći do zakonskih rješenja, ali da bi takav mehanizam sudske kontrole mogao, u konačnici, potkopati i politički autoritet visokog predstavnika.

Pokušaj usklađivanja tog kruga može se vidjeti iz obrazloženja Ustavnog suda kojim je zahtjev za ocjenu ustavnosti relevantnog zakona proglašen dopustivim. S jedne strane, Sud je tvrdio da se ovlasti visokog predstavnika, kao i vršenje tih ovlasti, zasnivaju na međunarodnom pravu i da, stoga, ne podliježu kontroli Ustavnog suda. Međutim, Sud je istovremeno razvio „teoriju funkcionalnog dualizma” kako bi opravdao svoju nadležnost za preispitivanje i onih zakona koje donosi visoki predstavnik. Na taj način visoki predstavnik bi se umiješao u nacionalni pravni sistem BiH i tako „zamijenio” nadležni parlament. Ustvari, i zakon koji je donio visoki predstavnik i koji je objavljen u službenom glasilu je, prema tome, dio nacionalnog pravnog sistema. S obzirom na to da svi zakoni podliježu kontroli Suda u skladu sa članom VI/3.a) Ustava, Ustavni sud je, npr. zaključio: „Nadležnost Ustavnog suda da preispita saglasnost s Ustavom Zakona o državnoj graničnoj službi koji je donio visoki predstavnik djelujući kao institucija Bosne i Hercegovine je, stoga, zasnovana na članu VI/3.a) Ustava. Prema tome, zahtjev je dopustiv.”

Uprkos kontradiktornoj logici obrazloženja u kojem je prvo utvrđeno da vršenje nadležnosti zasnovano na međunarodnom pravu ne podliježe ustavnoj kontroli, a zatim da samo korištenje „bonskih ovlasti” proglašenjem zakonā i drugih akata koji time postaju dio pravnog sistema BiH podliježe ustavnoj kontroli, ta odluka je postala presedan i za predmete br. U-16/00, U-25/00 i U-26/00 i na taj način je bila ugrađena u sistem „provjere i ravnoteže” između visokog predstavnika i Ustavnog suda. Međutim, mora se spomenuti da se visoki predstavnik Wolfgang Petritsch dobrovoljno podvrgao tom sistemu samo zbog svog vjerovanja u činjenicu da su kako u Pravnom odjelu OHR-a tako i u Ustavnom sudu radili visokospecijalizirani stručnjaci uključujući i međunarodne sudije, tako da je opasnost da Sud proglasi neustavnim zakone visokog predstavnika ili da oni krše Evropsku konvenciju izgledala minimalna.

U predmetima koji su se odnosili na odluke visokog predstavnika o smjenama pojedinaca koji su obnašali državne dužnosti primjena teorije funkcionalnog dualizma i zamjene je postala problematičnija, na šta ukazuje i praksa Ustavnog suda.

U jednom od predmeta o kojem je Ustavni sud odlučivao u novembru 2001. godine⁴, a koji se odnosio na odluku visokog predstavnika da smijeni dužnosnika, Ustavni sud je ukazao na to da se odluka protiv koje je podnesena apelacija ne može smatrati „odlukom” suda u smislu člana VI/3.b) Dejtonskog ustava, kao ni da parlamentarci niti pojedinci nisu legitimirani podnijeti takvu apelaciju, odnosno pokrenuti ustavni spor u smislu člana VI/3.a) Ustava. Krajem septembra 2004. godine došlo je do izmjene prakse Ustavnog suda o tom pitanju. Apelacije podnesene protiv odluka visokog predstavnika odbačene su iz formalnog razloga, tj. zbog preuranjenosti. Naime, apelanti nisu ni pokušali pobijati te odluke pred nadležnim sudovima koji, kako je istakao Ustavni sud, moraju direktno primjenjivati Evropsku konvenciju i pružati zaštitu garantiranih prava i sloboda.⁵ Konačno, u odluci iz 2009. godine⁶ Ustavni sud je naglasio da ima nadležnost da rješava apelaciju s obzirom na to da su apelacijom osporene odluke sudova u Bosni i Hercegovini kojima se odlučivalo o apelantovom radnopravnom statusu. Međutim, s obzirom na to da su osporene odluke donesene isključivo na osnovu odluke visokog predstavnika, u odnosu na koje je Evropski sud u predmetu *Dragan Kalinić i Milorad Bilbija protiv Bosne i Hercegovine*⁷ zaključio da Bosna i Hercegovina nema odgovornost, Ustavni sud je zaključio da je apelacija *ratione personae* inkompatibilna s Ustavom Bosne i Hercegovine.

⁴ Vidi Odluku broj U-37/01.

⁵ Vidi, između ostalih, Odluku Ustavnog suda broj AP-759/04 od 29. septembra 2004. godine.

⁶ Vidi Odluku Ustavnog suda broj AP-680/07 od 13. maja 2009. godine.

⁷ Vidi Evropski sud, Odluka o dopustivosti od 13. maja 2008. godine, aplikacije br. 45541/04 i 16587/07. U navedenoj odluci Evropski sud je podsjetio da se smjene koje je naložio visoki predstavnik u skladu s „bonskim ovlastima” mogu, u principu, pripisati Ujedinjenim nacijama i da se Bosna i Hercegovina ne može smatrati odgovornom za takva smjenjivanja.

1-1-1980
1980

1-1-1980
1980

1-1-1980
1980

1-1-1980
1980

1-1-1980
1980

1-1-1980
1980

1-1-1980
1980

1-1-1980
1980

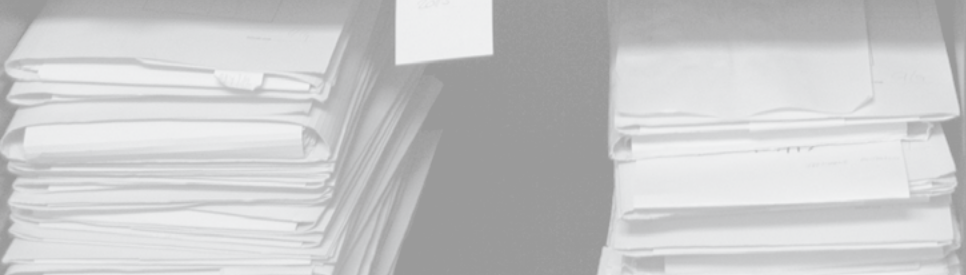
1-1-1980
1980

1-1-1980
1980

1-1-1980
1980

1-1-1980
1980

1-1-1980
1980

HISTORIJSKI PREGLED

USTAV KRAJEVINSKE REPUBLIKE BOSNE I HERCEGOVINE (20. decembar 1908. godine)

Ustav Kraljevine Bosne i Hercegovine iz 1908. godine, koji je bio prvi ustav ovog područja. Ustav je bio usvojen 20. decembra 1908. godine i bio je prvi ustav ovog područja. Ustav je bio usvojen 20. decembra 1908. godine i bio je prvi ustav ovog područja.

USTAV SRBIJE

Ustav Srbije iz 1906. godine, koji je bio prvi ustav ovog područja. Ustav je bio usvojen 1906. godine i bio je prvi ustav ovog područja. Ustav je bio usvojen 1906. godine i bio je prvi ustav ovog područja.

USTAV SOCIJALISTIČKE REPUBLIKE BOSNE I HERCEGOVINE (20. novembar 1974. godine)

Ustav Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine iz 1974. godine, koji je bio prvi ustav ovog područja. Ustav je bio usvojen 20. novembra 1974. godine i bio je prvi ustav ovog područja. Ustav je bio usvojen 20. novembra 1974. godine i bio je prvi ustav ovog područja.

DEJTONSKI MIROVNI SPORAZUM

Dejtonski mirovni sporazum iz 1995. godine, koji je bio prvi ustav ovog područja. Sporazum je bio usvojen 1995. godine i bio je prvi ustav ovog područja. Sporazum je bio usvojen 1995. godine i bio je prvi ustav ovog područja.

USTAV BOSNE I HERCEGOVINE / УСТАВ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ / CONSTITUTION OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

Ustav Bosne i Hercegovine iz 1995. godine, koji je bio prvi ustav ovog područja. Ustav je bio usvojen 1995. godine i bio je prvi ustav ovog područja. Ustav je bio usvojen 1995. godine i bio je prvi ustav ovog područja.

OHR

Office of the High Representative for Bosnia and Herzegovina. OHR je bio usvojen 1995. godine i bio je prvi ustav ovog područja. OHR je bio usvojen 1995. godine i bio je prvi ustav ovog područja.

USTAV BOSNE I HERCEGOVINE

Ustav Bosne i Hercegovine iz 1995. godine, koji je bio prvi ustav ovog područja. Ustav je bio usvojen 1995. godine i bio je prvi ustav ovog područja. Ustav je bio usvojen 1995. godine i bio je prvi ustav ovog područja.

USTAV BOSNE I HERCEGOVINE

Ustav Bosne i Hercegovine iz 1995. godine, koji je bio prvi ustav ovog područja. Ustav je bio usvojen 1995. godine i bio je prvi ustav ovog područja. Ustav je bio usvojen 1995. godine i bio je prvi ustav ovog područja.

USTAV BOSNE I HERCEGOVINE

Ustav Bosne i Hercegovine iz 1995. godine, koji je bio prvi ustav ovog područja. Ustav je bio usvojen 1995. godine i bio je prvi ustav ovog područja. Ustav je bio usvojen 1995. godine i bio je prvi ustav ovog područja.

USTAV BOSNE I HERCEGOVINE

Ustav Bosne i Hercegovine iz 1995. godine, koji je bio prvi ustav ovog područja. Ustav je bio usvojen 1995. godine i bio je prvi ustav ovog područja. Ustav je bio usvojen 1995. godine i bio je prvi ustav ovog područja.

USTAV BOSNE I HERCEGOVINE

Ustav Bosne i Hercegovine iz 1995. godine, koji je bio prvi ustav ovog područja. Ustav je bio usvojen 1995. godine i bio je prvi ustav ovog područja. Ustav je bio usvojen 1995. godine i bio je prvi ustav ovog područja.

USTAV BOSNE I HERCEGOVINE

Ustav Bosne i Hercegovine iz 1995. godine, koji je bio prvi ustav ovog područja. Ustav je bio usvojen 1995. godine i bio je prvi ustav ovog područja. Ustav je bio usvojen 1995. godine i bio je prvi ustav ovog područja.

USTAV BOSNE I HERCEGOVINE

Ustav Bosne i Hercegovine iz 1995. godine, koji je bio prvi ustav ovog područja. Ustav je bio usvojen 1995. godine i bio je prvi ustav ovog područja. Ustav je bio usvojen 1995. godine i bio je prvi ustav ovog područja.

USTAV BOSNE I HERCEGOVINE

Ustav Bosne i Hercegovine iz 1995. godine, koji je bio prvi ustav ovog područja. Ustav je bio usvojen 1995. godine i bio je prvi ustav ovog područja. Ustav je bio usvojen 1995. godine i bio je prvi ustav ovog područja.

USTAV BOSNE I HERCEGOVINE

Ustav Bosne i Hercegovine iz 1995. godine, koji je bio prvi ustav ovog područja. Ustav je bio usvojen 1995. godine i bio je prvi ustav ovog područja. Ustav je bio usvojen 1995. godine i bio je prvi ustav ovog područja.

USTAV BOSNE I HERCEGOVINE

Ustav Bosne i Hercegovine iz 1995. godine, koji je bio prvi ustav ovog područja. Ustav je bio usvojen 1995. godine i bio je prvi ustav ovog područja. Ustav je bio usvojen 1995. godine i bio je prvi ustav ovog područja.

Društveno-politički kontekst uvođenja ustavnog sudovanja u SFRJ i SRBiH

Državna zajednica južnoslavenskih naroda, u svom sedamdesetogodišnjem postojanju, imala je vrlo različite društvene, političke i državne sisteme koji su svaki za sebe nosili specifičnosti državnog uređenja i posebnosti ključnog ustavnog akta koji je davao ton daljnjem razvoju ili izmjeni državnog uređenja.

Od svog nastanka 1918. godine, kao unitarna monarhija s kraljevskom kućom Karađorđevića kao ustavnim garantom nastanka (Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca – i vrlo interesantnom temom o međusobnom utjecaju federalnih elemenata kroz nacionalno trojedinstvo „jedan narod od tri plemena“, te rigidnog unitarnog aspekta monarhije i pobjedničkog – „oslobođenje Južnih Slavena“), preko izmjene državne strukture u više navrata (bilo kroz diktatorski režim i apsolutnu neustavnost, bilo kroz začetke federalizacije putem tzv. banovizacije Kraljevine Jugoslavije), jugoslavenska zajednica se, pored svih ostalih historijskih zbivanja, u periodu od 1941. do 1945. godine suočila s ključnom odlukom o tipu i vrsti buduće državne zajednice.

Nakon okončanja rata i pobjede antifašističkih snaga, kada je komunistički pogled na svijet i uređenje državne zajednice postao vodeći, a vrlo brzo nakon rata i jedini dozvoljen, došlo je do ustavnog uređenja države. Država – Federativna Narodna Republika Jugoslavija uređena je prema sovjetskom modelu republika kao sastavnih dijelova, ali s apsolutnim ustavnim prioritetom, pa čak i podrazumijevajućim prioritetom centralne savezne države i tezom da „u sukobu nadležnosti prednost ima centralni nivo“.

Prvi Ustav iz 1946. godine bio je osnov za daljnje izmjene koje su vrlo brzo, u smislu razvoja ustavnog prava, 1953. godine Ustavnim zakonom dovele do liberalnijeg stava o ekonomskoj demokratiji (bez krute sovjetske planske privrede). Došlo je do izmjene u upravljanju ekonomskom imovinom (samoupravljanje kao začetak nedržavnog vlasništva nad sredstvima za proizvodnju i imovinom općenito), pa čak i jednim malim dijelom do slabljenja krutog stava o političkim slobodama, ali bez direktnog upliva u sistem državne organizacije uključujući i federalizaciju države koja je, u suštini, ostala ista kao i prema Ustavu iz 1946. godine.

Društveni sistem u kojem je, prema riječima jednog od savremenika, vladala „groznica promjena“ i u kojem su se socijalistički principi kosili s ekonomskim i društvenim zakonitostima pokušavao je da pomiri nove teorije o socijalističkom razvoju s etatističkom organizacijom države. Novi val primjene samoupravljanja kao primarnog društvenog cilja i, u isto vrijeme, sukob tendencija pune federalizacije jačanjem republičke državnosti i tendencija stabilizacije jedinstvene države jačanjem jugoslavenstva nije bio rješiv u okviru starog ustava niti Ustavnog zakona, pa je logičan slijed bio donošenje novog ustava SFRJ, a nakon toga i ustava republika.

Dugotrajne su bile rasprave unutar političkog sistema o novim ustavnim postavkama, ali za nas je najvažnije ukazati na tendenciju koja je branjena „socijalističkim samoupravljanjem“ kao „svetim slovom nove Jugoslavije“, a koja je ispočetka stidljivo, a kasnije i otvoreno zahtijevala uvođenje, ne samo kao forme već i suštinski, zaštite jednakopravnosti svih građana, zaštite prava iskazanih u

zakonu i, na kraju, potrebu da nezavisan organ („nezavisan” u smislu tadašnjeg društvenog uređenja), a koji je mogao da bude samo neki oblik neizvršne i nezakonodavne vlasti, konačno odluči o tome.

Iz takvog zahtjeva proistekao je i zahtjev da, budući da sva zakonitost zavisi od ustava kao najvišeg pravnog akta, neko mora i štititi tekst ustava ocjenom ustavnosti i samog zakona. Interesantno je ukazati na to da je ta teza o zaštiti ustavnosti lako i bez mnogo otpora prošla kroz jedini politički filter (raspravu u strukturama jedine političke stranke – tada već Saveza komunista Jugoslavije) i u suštini uvela državnu zajednicu u jednu čudnu, pa i samoj sebi sukobljenu političku strukturu. Na jednoj strani je pravo na političko odlučivanje jedine dozvoljene političke organizacije (Ustavom garantirana jednopartijnost), a na drugoj strani garantiranje

ravnopravnosti svih pred Ustavom i zakonom, te zaštita tog prava u sudu. Naravno, ne može se govoriti o današnjim standardima zaštite prava niti o današnjim pravima, ali, posmatrajući taj period u ostalim zemljama „socijalističke zajednice”, a pogotovo gledajući „evropske zemlje parlamentarne demokratije”, interesantan je ovaj izuzetak u državnoj organizaciji. Vrlo je mali broj evropskih zemalja koje su tada imale ustavni sud takvog kapaciteta.

Kada je riječ o Ustavu SFRJ (i socijalističkih republika) iz 1963. godine, zadržat ćemo se isključivo na ustanovljenju i nadležnostima ustavnih sudova – Ustavnog suda SFRJ i Ustavnog suda SRBiH.

Metodološki, prema ustavnom „prioritetu”, Ustav nije dao prevelik značaj ustanovljenju i nadležnostima Ustavnog suda SFRJ (SRBiH) jer je taj dio po važnosti stavio iza niza političkih stavova (socijalističko društveno uređenje, samoupravljanje, spoljna politika), ali i iza uređenja državne vlasti i federalizma. Međutim, historijska distanca je to u vrijednosnom smislu dovela na najviši nivo značaja Ustava. Posmatrajući s tačke racionalizacije i sistematike ustavne materije, Ustav SFRJ govori o (osnovnim) ustavnim načelima – dio o saveznoj državi i političko-društvenoj strukturi, uključujući i dio o sudskom sistemu, ustavnosti i zakonitosti, kao i dio o nadležnostima, funkcijama i organizaciji federalne vlasti u kojoj se nalazi i Ustavni sud SFRJ. Takva sistematika ustavne materije nameće zaključak da je Ustav SFRJ bio „teorijsko-sistematska skica ustavne strukture”. Ideja tako koncipiranog teksta Ustava jest da (socijalističke) republike u svojim ustavima „dalje razrađuju i šire ustavni poredak”, naravno, opet u datim historijskim okolnostima i granicama socijalističkog društvenog i političkog sistema.

U kratkom pregledu osnovnih prava i sloboda garantiranih Ustavom ukazano je na lična prava (građanina), politička prava (političke slobode) i kolektivna prava (nacionalna, klasna, politička), pa izdvajamo: pravo na samoupravljanje, pravo na rad, pravo na slobodu rada, prava iz rada i socijalna prava (koja imaju historijsko-političku determinantu socijalističke/komunističke ideologije, a danas predstavljaju prava koja „se podrazumijevaju”), te politička prava: sloboda misli, opredjeljenja, savjesti, štampe, udruživanja, ravnopravnosti, govora, zbora i javnog okupljanja (koja su Ustavom garantirana, ali čija je zaštita, pa i primjena, bila ograničena, a nekad i neizvršiva zbog jednopartijnosti i političkog sistema), kao i „kolektivna prava” poput prava na izražavanje nacionalne pripadnosti i zaštite prava nacionalnih manjina, uz koja su bila pravo na obrazovanje (u smislu protezanja prava na nacionalno izražavanje kroz obrazovni sistem – jezik i pismo), pravo na slobodu vjeroispovijesti i organiziranje crkava i vjerskih zajednica.

Ustav posebno govori o ličnim slobodama iskazanim u principima zakonitosti u krivičnom postupku, isključivom pravu suda da odlučuje o lišavanju i gubitku slobode, pretpostavci nevinosti, zaštiti dostojanstva čovjeka u krivičnom postupku i nakon njega, pravu na odbranu te pravu na saslušanje. Kao „pravo ličnosti“, posebno je izdvojeno pravo na slobodu kretanja i nastanjivanja, nepovredivost stana, tajnost pisama te pravo na pravni lijek (pravo na žalbu).

Ova, kao i druga ovdje nespomenuta prava pojedinca i/ili kolektiviteta, zaštićena su neposrednom primjenom prava garantiranih Ustavom i prava na zaštitu od samovolje pravnim sredstvima i strukturama provođenja.

Ono što je najvažnije jest da Ustav govori o ustavnosti i zakonitosti kao kruni svih prethodno spomenutih prava i sloboda. Istina, definiranje pojmova ustavnosti i zakonitosti ipak je bilo podložno političkom utjecaju, ali je u suštini politički utjecaj, kao i utjecaj zakonodavnih, izvršnih i sudskih organa, bio ograničen (ne)postojanjem ustavne odredbe ili ustavne zaštite. To se naročito odnosilo na princip zakonitosti koji je čak „fragmentarno“ bio nabrojan u Ustavu: supremacija zakona, prioritet saveznog zakona, obavezno objavljivanje zakona, propisa i općih akata prije stupanja na snagu, zabrana retroaktivne primjene zakona, opća prava na upotrebu pisma i jezika itd.

Ustavni sud Jugoslavije imao je poseban status i kao „sud“ i kao posebna „ustavna institucija“, čija se nadležnost uokvirivala zaštitom ustavnosti i zakonitosti. On je bio određen u Ustavu (SFR) Jugoslavije, dok su ustavni sudovi (socijalističkih) republika bili predviđeni Ustavom Jugoslavije a utvrđeni ustavima republika.

Kada s današnje vremenske distance pogledamo odredbe kojima se garantira nezavisnost ustavnih sudova, zabrana miješanja ostalih organa u njihov rad i odlučivanje, vršenje funkcije samo na osnovu ustava i zakona, potpuna nezavisnost sudija i njihov apsolutni imunitet i garantiranje posebnih privilegija, začudimo se koliko su moderni i jednaki – možda čak i formalno viši – odnos i garancija za nezavisnost Suda iz tog dalekog vremena u odnosu na naš današnji sistem, pogotovo u smislu ustanovljene nadležnosti u kojoj je postojala stroga podjela na zaštitu ustavnosti i zakonitosti iz saveznih propisa (Ustavni sud Jugoslavije) i zaštitu ustavnosti i zakonitosti iz republičkih propisa (ustavni sud republike), kao i odsustvo supremacije saveznog nad republičkim. Mudrost ustavnog načela da svako štiteći ustavnost na „svom području“ istovremeno štiti i opću ustavnost doprinosila je usklađenosti i nesmetanom funkcioniranju ustavnog sistema.

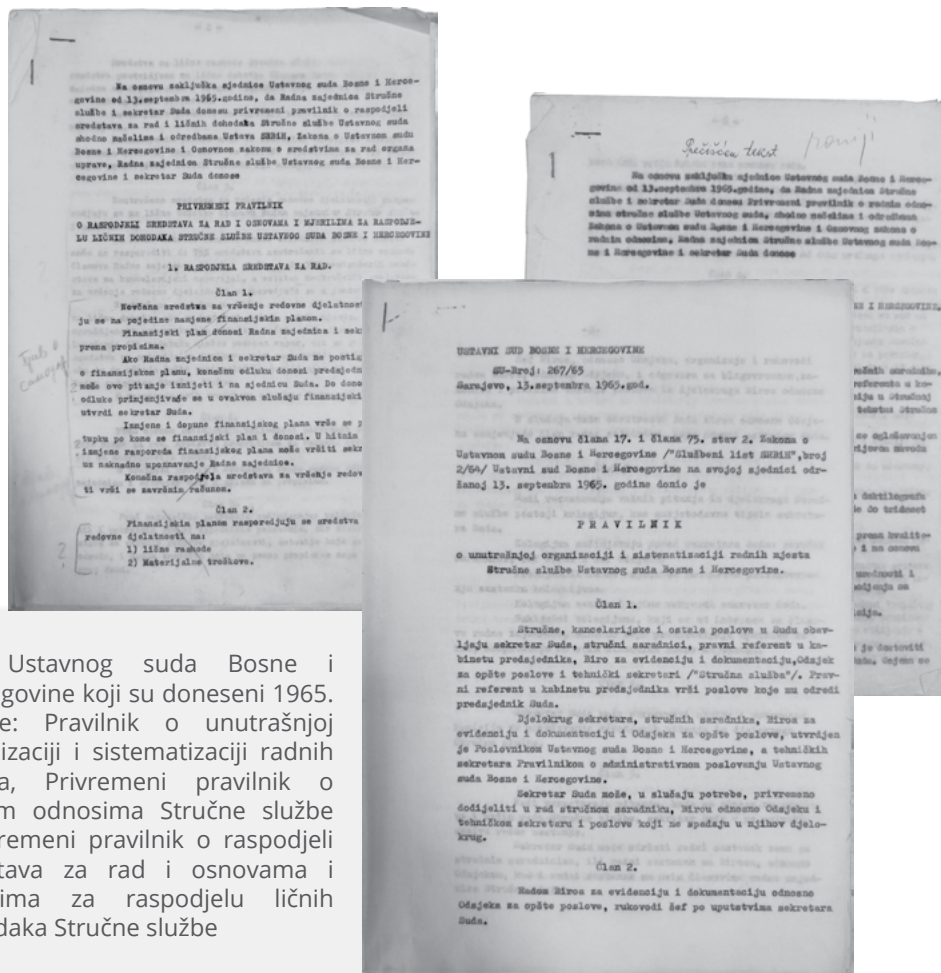
Ustavni sud Jugoslavije činili su predsjednik i deset članova koji su bili birani na period od osam godina i mogli su još samo jedanput ponovo biti birani. Polovina sudija birala se svake četiri godine. Izbor predsjednika i sudija je vršilo Savezno vijeće Savezne skupštine, na prijedlog predsjednika Republike (SFRJ). Isključivo pravo predsjednika Republike bilo je da bira kandidate, a Ustav nije postavljao nikakav uvjet u pogledu profesionalnih ili drugih kvalifikacija za sudije, mada se podrazumijevalo da se biraju istaknuti pravници ili druga lica s općim autoritetom. Sudije Ustavnog suda nisu mogle obavljati neku drugu državnu ili javnu funkciju (nespojivost funkcija).

Razrješenje sudije mimo njegove volje moglo se desiti samo izuzetno, i to zbog osude na kaznu lišavanja slobode, gubitka poslovne sposobnosti i trajne fizičke nesposobnosti, a sam Sud je utvrđivao da

Ustavni sud Bosne i Hercegovine 1964–2024

li je došlo do ispunjenja nekog od navedenih uvjeta. Sudije su imale tzv. apsolutni imunitet (kao i poslanici Savezne skupštine), koji se eventualno mogao izgubiti samo na osnovu odluke samog Suda. Uvođenje ustavnog sudstva na području SFRJ i socijalističkih republika, pa i Bosne i Hercegovine, predstavljalo je presudnu tačku dualizma političkog i društvenog sistema koji je bio vladajući u datim historijskim okolnostima. Ustavni sudovi republika formirani su prema jednakom principu, a u daljnjem tekstu će se posebno obrazložiti nadležnost, brojnost i funkcioniranje Ustavnog suda SRBIH.

Akti Ustavnog suda Bosne i Hercegovine koji su doneseni 1965. godine: Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta, Privremeni pravilnik o radnim odnosima Stručne službe i Privremeni pravilnik o raspodjeli sredstava za rad i osnovama i mjerilima za raspodjelu ličnih dohodaka Stručne službe

Period od 1964. do 1974. godine

Na osnovu i u okvirima definiranim Ustavom SFRJ iz 1963. godine, u Socijalističkoj Republici Bosni i Hercegovini, kao i u drugim republikama i autonomnim pokrajinama tadašnje jugoslavenske federacije, 1964. godine uspostavljen je Ustavni sud kao poseban ustavni organ, odnosno institucija. Uspostavljanje, nadležnost, postupak, te pravno djelovanje njegovih odluka, kao i organizacija njegovog rada uređeni su Ustavom SRBiH od 30. aprila 1963. godine, te Zakonom o Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine iz 1964. godine, a pitanja organizacije, rada itd. uređena su Poslovníkom. Specifično je to da su ustavnim sudovima na području SFRJ, naravno i u Bosni i Hercegovini, određene nadležnosti date i saveznim zakonima, i to Osnovnim zakonom o preduzećima iz 1965. i 1968. godine, te Zakonom o konstituiranju i upisu u sudski registar organizacija udruženog rada iz 1973. godine.

Ustavni sud se sastojao od sedam članova, tj. predsjednika i šest sudija. Sudije su birane na osam godina i mogle su biti ponovo birane samo na još jedan mandat od osam godina. Polovina od ukupnog broja sudija birana je svake četiri godine. Prvi izbor sudija Ustavnog suda SRBiH izvršila je Skupština SRBiH 26. juna 1963. godine, a izmjene u sastavu Suda uslijedile su tokom 1967. i 1971. godine. Sudije su uživale imunitet, kao i članovi zakonodavnog organa – Skupštine RBiH.

Ustavni sud je faktički počeo raditi 15. februara 1964. godine, kada je održana prva službena/radna sjednica, iako bi se moglo reći da formalni početak rada datira od dana prvog izbora sudija Ustavnog suda, tj. od 26. juna 1963. godine. Prvu odluku u nekom predmetu (u formi rješenja kojim se odbacuje prijedlog da Ustavni sud odluči o zaštiti prava podnosioca prijedloga u postupku koji se vodio pred redovnim sudom i upravnim organima) Ustavni sud je donio na sjednici održanoj 8. maja 1964. godine.

Finansijska sredstva za rad, na prijedlog Ustavnog suda, planirana su u okviru republičkog budžeta. U postupku pred Ustavnim sudom nije se plaćala taksa (istina, prvim poslovníkom je bilo propisano „ukoliko zakonom nije drukčije određeno“).

Za prvog predsjednika Suda izabran je sudija Slobodan Marjanović.

Članovima od 225. do 231. Ustava Bosne i Hercegovine utvrđeno je da je Ustavni sud nadležan za:

- odlučivanje o saglasnosti republičkih zakona s Ustavom SRBiH, kao i o saglasnosti drugih propisa i općih akata republičkih organa, statuta srezova i općina i drugih propisa i općih akata sreskih i općinskih organa, te statuta i općih akata organizacija s Ustavom SRBiH, republičkim zakonima i drugim republičkim propisima;
- rješavanje sporova o pravima i dužnostima između SRBiH i općina i srezova, kao i između dviju ili više općina i srezova na teritoriji SRBiH, ako za rješavanje takvih sporova zakonom nije predviđena nadležnost drugog suda;
- rješavanje sukoba nadležnosti između sudova i republičkih, sreskih i općinskih organa na teritoriji SRBiH;

Počeo da radi i Ustavni sud Bosne i Hercegovine

Juče je održana prva redovna sjednica Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, kojom je i zvanično označen početak rada Suda. Kao što je poznato, Zakon o Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine odredio je da Sud počne da radi 15. februara 1964. godine.

Na prvoj sjednici Sud je raspravljao o nekim organizacionim pitanjima i metodu rada. Usvojen je tekst privremenog poslovníka, rješenje o privremenoj sistematizaciji radnih mjesta za stručne i administrativne službenike, a razmatrana su i pitanja programa rada i rasporeda poslova.

*Oslobođenje, 16. februar
1964. godine*

- odlučivanje o zaštiti prava na samoupravljanje i o zaštiti drugih osnovnih prava i sloboda utvrđenih Ustavom kada su ta prava i slobode povrijeđeni pojedinačnim aktom ili radnjom republičkih organa i u drugim slučajevima koje odredi zakon, a nije osigurana druga sudska zaštita;
- praćenje pojava od interesa za ostvarivanje ustavnosti i zakonitosti i na osnovu toga davanje Skupštini SRBiH mišljenja i prijedloga radi osiguranja ustavnosti i zakonitosti i zaštite prava samoupravljanja i drugih sloboda i prava građana i organizacija.

Ustavni tekst iz 1963. godine sadrži i osnovne odredbe o sastavu Ustavnog suda, o postupku pred Ustavnim sudom te o utvrđivanju smisla zakona ili drugog propisa. Međutim, ostavljeno je da se republičkim zakonom bliže odrede nadležnost i postupak pred Sudom, kao i pravno djelovanje njegovih odluka, te da Ustavni sud samostalno određuje svoju organizaciju i rad, pa su ta pitanja uređena i razrađena Zakonom o Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine iz 1964. godine. Zakonom je, naprimjer, propisano da postupak za ocjenjivanje ustavnosti i zakonitosti mogu pokrenuti Skupština SRBiH, Izvršno vijeće/Vlada (osim za ocjenjivanje ustavnosti republičkih zakona), Vrhovni sud BiH (ako pitanje ustavnosti i zakonitosti nastane u postupku pred sudovima opće nadležnosti), Viši privredni sud (ako pitanje ustavnosti i zakonitosti nastane u postupku pred privrednim sudovima), republički javni tužilac (ako pitanje ustavnosti i zakonitosti nastane u radu javnog tužilaštva), općinska i sreska skupština ili radna ili druga samoupravna organizacija (ako je povrijeđeno neko njeno pravo utvrđeno Ustavom), općinska i sreska skupština (u pogledu ocjenjivanja ustavnosti i zakonitosti statuta i općih akata radnih i drugih samoupravnih organizacija, odnosno statuta općina i drugih propisa i općih akata općinskih organa prema kojima data skupština vrši nadzor nad zakonitošću njihovih akata), organ društveno-političke zajednice koji je na osnovu Ustava i republičkog zakona obustavio izvršenje propisa ili drugog općeg akta (zbog njegove nesaglasnosti s Ustavom ili republičkim zakonom), republički sekretari/ministri, svaki u svom djelokrugu, osim za ocjenjivanje ustavnosti republičkog zakona, kao i ustavnosti i zakonitosti propisa Izvršnog vijeća/Vlade.

Zavisno od okolnosti utvrđenih u prethodnom postupku, Ustavni sud je prije odlučivanja mogao dati mogućnost odgovarajućem organu, odnosno organizaciji da otkloni nesaglasnost propisa ili drugog općeg akta s Ustavom, odnosno republičkim zakonom. Međutim, kada bi Ustavni sud u toku postupka utvrdio da republički zakon nije u saglasnosti s Ustavom, o tome bi donosio i objavljiivao odluku (na sjednici i u prisustvu učesnika), a odmah bi obavještavao i Skupštinu SRBiH. Ako Skupština u roku od šest mjeseci ne usaglasila zakon s Ustavom, Ustavni sud odlukom utvrđuje da prestaje važiti zakon, odnosno njegove odredbe koje nisu u saglasnosti s Ustavom. Kada Ustavni sud utvrdi da neki propisi, osim zakona, ili drugi opći akt nije u saglasnosti s Ustavom ili republičkim zakonom, odlukom poništava ili ukida taj propis, odnosno opći akt.

Kao što je već navedeno, pored Ustava SFRJ i Ustava SRBiH, Ustavni sud SRBiH je, kao i drugi ustavni sudovi u SFRJ u to vrijeme, svoju nadležnost crpio i iz nekoliko saveznih zakona, i to:

- Osnovnog zakona o preduzećima (rješavanje sporova između dijelova preduzeća, odnosno radnih jedinica i radnih organizacija o statusnim pitanjima, kao i o drugim samoupravnim pravima) te
- Zakona o konstituiranju i upisu u sudski registar organizacija udruženog rada (pokretanje spora pred ustavnim sudom u pogledu ispunjenja uvjeta predviđenih za organiziranje osnovne organizacije).

Zanimljivo je da je Ustavni sud povremeno rješavao i predmete u kojima je od njega traženo da različitim podnosiocima daje pravne savjete, mišljenja, te da intervenira kod drugih organa. U tim stvarima, u većini slučajeva, podnosiocima su davana potrebna uputstva ili su s njihovim podnescima upoznavani zainteresirani organi.

Najvažnije odluke i njihov utjecaj na društveno-politički život u Bosni i Hercegovini

Ustavno sudstvo u SFRJ/SRBiH, uvedeno 1963. godine, s vremenom je postalo najznačajnija institucija zaštite ustavnosti i veoma važna institucija zaštite zakonitosti.

Zbog nadležnosti da ukinu ili ponište neustavne ili nezakonite akte i time ih isključe iz pravnog sistema, ustavni sudovi, kao i danas, nazivani su „negativnim zakonodavcem“.

U prvoj deceniji djelovanja Ustavni sud BiH je donio velik broj značajnih odluka (više od 700 odlučeno: odluke, rješenja, zaključci), čiji je utjecaj na društveno-ekonomske i političke odnose i život u BiH, odnosno općenito na prava i interese građana ili određenih subjekata bio nesumnjivo velik. Iako se radilo o novom institutu („ustavno sudovanje“), imajući u vidu vrijeme i odnose u kojima je Sud djelovao, odluke Ustavnog suda značajno su utjecale kako na zakonodavnu aktivnost tako i na primjenu, odnosno izvršavanje zakona i drugih propisa. Već tada Ustavni sud je postao korektivni faktor koji je postepeno sve više dobijao na značaju.

Prije svega, to se odnosi na odluke iz oblasti „apstraktne ocjene ustavnosti“, tj. odlučivanja o saglasnosti zakona, drugih propisa i općih akata s Ustavom, kao i ocjene zakonitosti, tj. saglasnosti općih akata itd. s republičkim zakonima. U okviru tih nadležnosti Ustavni sud je rješavao sporove koji se odnose na objavljivanje propisa i općih akata (dostupnost propisa građanima), povratno djelovanje propisa i općih akata (retroaktivna primjena), na pitanja iz oblasti doprinosa i poreza građana, komunalnih taksi i usluga, zatim na pitanja u vezi s korištenjem gradskog (građevinskog) zemljišta, na oblast ličnih dohodaka (plaća), na troškove školovanja (upisnina, školarina i sl.) i druga pitanja iz oblasti obrazovanja i odgoja, pitanja iz oblasti socijalnog osiguranja (zdravstveno, penzijsko i invalidsko) itd.

U jednom broju predmeta Ustavni sud je ocjenjivao ustavnost i zakonitost propisa i općih akata koji više nisu bili na snazi.

USTAVNI SUD BOSNE I HERCEGOVINE

1964

Broj predmeta
E-U-1/64

datum prijema 15. II 1964	datum 11. Ojuna 1964
datum prijema 15. II 1964	datum prijema 11. Ojuna 1964

OMOT ZA SPISE

Indikator: predloga – presuda	Indikator: predloga
Furtula, Nikosava sila Republike – Goran	Indikator: predloga – Goran
Organ – republika ili u slučaju odluke predloga	
Indikator: predloga – Goran	

NAČELNIK	Indikator	Indikator
		15. II 1964

Arhivski broj

USTAVNI SUD BOSNE I HERCEGOVINE

I Z V O R N I K

Broj: **II-U: 1/64**

Sarajevo, **8. maja** 196**4** god.

R J E Š E N J E ✓

Ustavni sud Bosne i Hercegovine na sjednici održanoj dana 8. maja 1964. godine na osnovu člana 66. Zakona o Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine r j e š i o j e da se odbaci predlog Furtula Vukosave, kojim je tražila da Sud odluči o zaštiti njezinih prava u sporu koji vodi sa Obarčanin Alijom i dr. pred redovnim sudom i upravnim organima, zbog zemlje koju posjeduje i obrađuje.

Ovakvo rješenje Sud je donio zato što o pravu svojine na zemlji odlučuju sudovi opšte nadležnosti, a osim toga u toku je i upravni postupak u kome će se odlučivati o pravu predlagateljice na beglučko zemljište, pa je i u ovom postupku obezbijedjena zaštita njenih prava od strane suda u upravnom sporu. S obzirom da je obezbijedjena druga sudska zaštita prava, to je prema članu 225. stav 2. Ustava Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine i članu 37. stav 1. Zakona o Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine, isključena mogućnost da u ovom pravcu odlučuje Ustavni sud Bosne i Hercegovine.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Slobodan Marjanović

Sudija
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Milutin Djurašković

D n a !

Rješenje dostavi:

1. podnosiocu predloga ✓
2. službi evidencije, ✓

P.O. spis A/A

Sudija:

Alperin Gew 8.5.64

[Signature]

Više odluka doneseno je u postupcima ocjene „statutarnosti“, tj. ocjenjivanja propisa i općeg akta (u cjelini ili pojedinih odredbi) u odnosu na odredbe statuta, te saglasnosti općeg akta sa samoupravnim sporazumom (kao aktom kojim su se, u skladu s ustavom i zakonom, uređivali društveno-ekonomski i drugi samoupravni odnosi, npr.: udruživanje rada i sredstava, utvrđivanje osnove plana i usklađivanje interesa u društvenoj podjeli rada, osnove i mjerila za raspodjelu dohotka itd.).

Značajna nadležnost Ustavnog suda odnosila se na rješavanje sporova o pravima i dužnostima između društveno-političkih zajednica (između SR BiH i općina, ranije i srezova), kao i između dviju ili više općina (ranije i srezova) na teritoriji SRBiH ako za rješavanje takvih sporova zakonom nije bila predviđena nadležnost drugog suda. Više odluka doneseno je u oblasti rješavanja sukoba nadležnosti između sudova i republičkih i općinskih organa (negativni ili pozitivni sukob nadležnosti). Veoma su značajne i odluke iz oblasti zaštite, odnosno, u to vrijeme samoupravljanja u radnim organizacijama (preduzećima).

U to vrijeme ostvarivanju ustavnosti i zakonitosti značajno je doprinosila „proaktivna“ nadležnost Ustavnog suda, tj. mogućnost da, prateći pojave u toj oblasti, Republičkoj skupštini kao zakonodavnom organu daje mišljenja i prijedloge za donošenje republičkih zakona i da preduzima druge mjere radi osiguravanja ustavnosti i zakonitosti, te zaštite prava samoupravljanja i drugih sloboda i prava građana i organizacija, što je Sud više puta i činio.

Oslobođenje, 15. decembar 1964. godine

Opća kontrola normativne i regulativne djelatnosti, tj. ocjenjivanje ustavnosti i zakonitosti, obuhvatala je značajan dio nadležnosti Ustavnog suda u prvih deset godina djelovanja.

U istom periodu Ustavni sud je, na prijedlog građana, općinskih sudova, javnog tužioca BiH, okružnih sudova, općinskih skupština, radnih organizacija i komunalnih zavoda za socijalno osiguranje, riješio određen broj predmeta *negativnog odnosno pozitivnog sukoba nadležnosti* između sudova i republičkih i općinskih organa. Rješavanjem takvih predmeta Ustavni sud je značajno doprinosio pravnoj sigurnosti, odnosno efikasnijoj zaštiti prava i interesa zagarantiranih Ustavom kako građana tako i drugih subjekata.

Što se tiče *zaštite prava samoupravljanja i drugih osnovnih prava i sloboda* utvrđenih Ustavom u prvih deset godina djelovanja Ustavnom sudu podneseno je više od 900 zahtjeva (prijedloga) za zaštitu osnovnih prava i sloboda iz te oblasti. Iako ih je formalno razmatrao, Ustavni sud nije donosio meritorna odlučivanja, već je samo konstatirao da formalnopravno nije nadležan, uz obrazloženje da postoji druga sudska zaštita, pa ih je odbacivao ili ih je rješavao na drugi način.

Obilježavanje desetogodišnjice rada Ustavnog suda BiH na kojoj su učestvovali sudija Boro Popović, sekretar Suda Jakob Papo, prvi predsjednik Suda Slobodan Marjanović, drugi predsjednik Bogomir Brajković, sudija Šefkija Pužić, sudija Jovo Sojić, sudija Danilo Jakovljević, sudija Tahir Hadžović, sudija Samuel Konforti, sudija Atijas Cevi, sudija Ante Miljas, sudija Gašo Mijanović, sutkinja Bisera Taušan, savjetnici, stručni saradnici i ostalo stručno osoblje

Period od 1975. do 1990. godine

Period nakon uspostavljanja i prve decenije rada i djelovanja Ustavnog suda Bosne i Hercegovine karakteriziraju, između ostalog, značajne izmjene u ustavnopravnom sistemu u SFRJ, odnosno u BiH, donošenjem saveznog i republičkih, odnosno pokrajinskih ustava kojima su zaokružene reforme započete amandmanima iz 1971. odnosno 1972. godine.

P R E G L E D R A D A
USTAVNOG SUDA BOSNE I HERCEGOVINE
U 1975. godini

I I

OPŠTI PODACI

U 1975. godini Ustavni sud je imao u radu ukupno 356 predmeta. Od ovog broja 218 predmeta odnosilo se na ocjenjivanje ustavnosti i zakonitosti propisa i drugih opštih akata i samoupravnih opštih akata, kao i na statusne sporove, 2 predloga za rješavanje sukoba nadležnosti, 40 na odlučivanje o zaštiti prava samoupravljanja i drugih osnovnih prava i sloboda povrijeđenih pojedinačnim aktom ili radnjom i 96 predmeta na traženje pravnih savjeta, mišljenja, intervenciju Ustavnog suda kod drugih organa i sl.

Pril. u radu
218 ust. rad
2 sav. nadl.
40 pojed. prava
96 savjete
356

*107
107 - 1
43 - 25*

Iako je već amandmanima iz 1971. godine reguliranje mnogih odnosa prešlo u nadležnost Republike (kao odraz širih reformi na području SFRJ), Ustavom SRBiH iz 1974. godine nadležnost Ustavnog suda BiH je znatno proširena, a povećan je i broj ovlaštenih predlagača za pokretanje postupka za ocjenu ustavnosti i zakonitosti. Tako je, pored subjekata koji su i do tada mogli pokrenuti postupak pred Ustavnim sudom, to ovlaštenje dato i svim sudovima (ako se pitanje ustavnosti i zakonitosti postavi u postupku pred nekim sudom)⁸, zatim društvenom pravobraniocu samoupravljanja (kao novom organu), Službi društvenog knjigovodstva itd. I dalje je zadržano rješenje da, pored toga što „svako može dati inicijativu za pokretanje postupka za ocjenjivanje ustavnosti i zakonitosti”, Ustavni sud može „i sam pokrenuti postupak”, dakle, samoinicijativno.

Nadalje, područja i odnosi koje svojim odlukama regulira općinska skupština znatno su širi, a posebno je proširena normativna samoupravna sfera. Naime, odredbama Ustava iz 1974. godine organizacije udruženog rada, samoupravne interesne zajednice, mjesne zajednice i druge samoupravne organizacije i zajednice ovlaštene su da svojim općim aktima reguliraju veliki broj odnosa, čije je uređivanje ranije bilo u nadležnosti državnih organa.

Ustavni sud BiH sada, pored ostalog, ocjenjuje i to da li je propis ili opći akt društveno-političke zajednice, odnosno samoupravni opći akt u suprotnosti sa saveznim zakonom za čije su izvršavanje odgovorni organi u Republici, za šta je ranije bio nadležan savezni Ustavni sud.

⁸ Slično sadašnjoj nadležnosti Ustavnog suda prema članu VI/3.c) Ustava BiH (Aneks IV Općeg okvirnog sporazuma za mir u BiH).

Preciznije, prema članu 387. Ustava iz 1974. godine, Ustavni sud Bosne i Hercegovine odlučuje o saglasnosti zakona s Ustavom, o saglasnosti drugog propisa i općeg akta organa društveno-političke zajednice s Ustavom i zakonom, o tome jesu li drugi opći akti saglasni s Ustavom, odnosno suprotni zakonu, je li statut ili drugi opći akt političke organizacije, društvene organizacije i udruženja građana saglasan s Ustavom ili suprotan zakonu, te rješava sporove o pravima i dužnostima između Republike i drugih društveno-političkih zajednica, sporove između društveno-političkih zajednica, ako za rješavanje takvih sporova zakonom nije bila predviđena nadležnost drugog suda, kao i sukob nadležnosti između sudova i organa društveno-političkih zajednica.

Ustavni sud i dalje može ocjenjivati ustavnost zakonā te ustavnost i zakonitost propisā i općih akata organa društveno-političkih zajednica i drugih općih akata koji su prestali važiti ako od prestanka važenja do pokretanja postupka nije proteklo više od jedne godine.

Mjereno vremenskim kriterijima i okolnostima u kojima je djelovao, period od 1975. do 1990. godine predstavlja period daljnjeg uspješnog razvoja i afirmacije Ustavnog suda BiH. Naime, posljedica proširenja njegove nadležnosti bilo je povećanje obima njegovog rada, odnosno broja predmeta koji su se našli pred Sudom, a, prema ocjeni samog Suda iz tog vremena, stalno povećanje broja predmeta „nesumnjivo ukazuje na to da se Ustavni sud kao institucija koja štiti ustavnost i zakonitost sve više afirmira u našem sistemu“.

Taj period označio je i afirmaciju države Bosne i Hercegovine (saveznim i republičkim ustavima iz 1974. godine republike su definirane i kao „države“), koja je dobila novu strukturu i kompetencije. Budući da je Ustav iz 1974. godine otvorio značajan prostor za razvoj tržišne ekonomije (bez obzira na sva ograničenja), to je nametnulo i potrebu da se ekonomske funkcije Republike osnaže. Međutim, i u tim okolnostima ostala je potreba da se reguliraju ekonomski i drugi tokovi radi ostvarivanja interesa i potreba građana i društva u cjelini. To je vrijeme kada je postalo jasno da, bez obzira na proklamacije i visoko postavljene ciljeve samoupravljanja, široko koncipirano i razuđeno samoupravljanje nije dovoljno da bi se na valjan način usmjerili ekonomski i drugi društveni tokovi, nego je potrebna istovremena intenzivna uloga države kako u reguliranju odnosa tako i u preduzimanju drugih mjera.

Iako je u periodu od 1975. do 1990, kao i ranijih godina, Ustavni sud, putem ocjene ustavnosti i zakonitosti, u najvećem broju predmeta postupao na inicijativu građana, moglo se očekivati da se Ustavni sud bavi pitanjima zaštite ljudskih prava i osnovnih sloboda, posebno ekonomskim, kulturnim i socijalnim pravima. Međutim, praksa Ustavnog suda je pokazala da je Ustav SRBiH iz 1974. godine prenamaglasio mogućnosti da se ostvare pojedina prava, posebno kada se ima u vidu sadašnji koncept ljudskih prava i ustavni instrumenti za njihovu zaštitu. Karakteristična je naprimjer odredba Ustava kojom se garantira „pravo na rad“ svim građanima, što je praktično i u BiH i u svijetu bio i ostao neostvariv zahtjev odnosno ideal. Stoga je bilo dovoljno i realno Ustavom proklamirati „slobodu rada“, koja praktično podrazumijeva pravo građana da im se, pod jednakim uvjetima, učine dostupnim sva radna mjesta i funkcije u društvu. To je, naravno, odredilo i mogućnosti tadašnjeg Ustavnog suda u pogledu zahtjeva građana za zaštitu tog, ali i drugih prava zagantiranih Ustavom.

U tom petnaestogodišnjem periodu Ustavni sud je rješavao značajan broj predmeta iz različitih oblasti kao što su: provođenje referenduma, korištenje i zaštita životne sredine i nesporazumi između SIŽ-a i korisnika – građana o korištenju njegovih usluga, problem naplate staničnih usluga u javnom cestovnom prijevozu, mogućnost i pravo podnošenja predstavke radnika, isključivanje struje zbog neplaćanja akontativno određenog iznosa, političko i drugo organiziranje na nacionalnoj osnovi itd. za neposredno zainteresirane subjekte, ali i za opću javnost (popraćeno u medijima).⁹

Radnici u osnovnim organizacijama formiraju cijene svojih proizvoda i usluga prema uvjetima tržišta, a nadležni organ društveno-političkih zajednica vrši društvenu kontrolu cijena preduzimanjem mjera njihove neposredne kontrole.

⁹ Širi pregled odluka i stavova iz perioda od 1975. do 1990. godine u: „Ustavni sud Bosne i Hercegovine 1964–2014“, str. 54–68.

Sudije i osoblje Ustavnog suda, 1978. godine

Kada je riječ o sastavu Suda i broju sudija, 1974. godine ustavotvorac se opredijelio za povećanje, pa je broj sudija sa sedam povećan na devet (predsjednik i osam članova), čiji je mandat osam godina bez mogućnosti ponovnog biranja na funkciju predsjednika ili sudije. Taj broj sudija zadržan je do kraja ovog perioda.

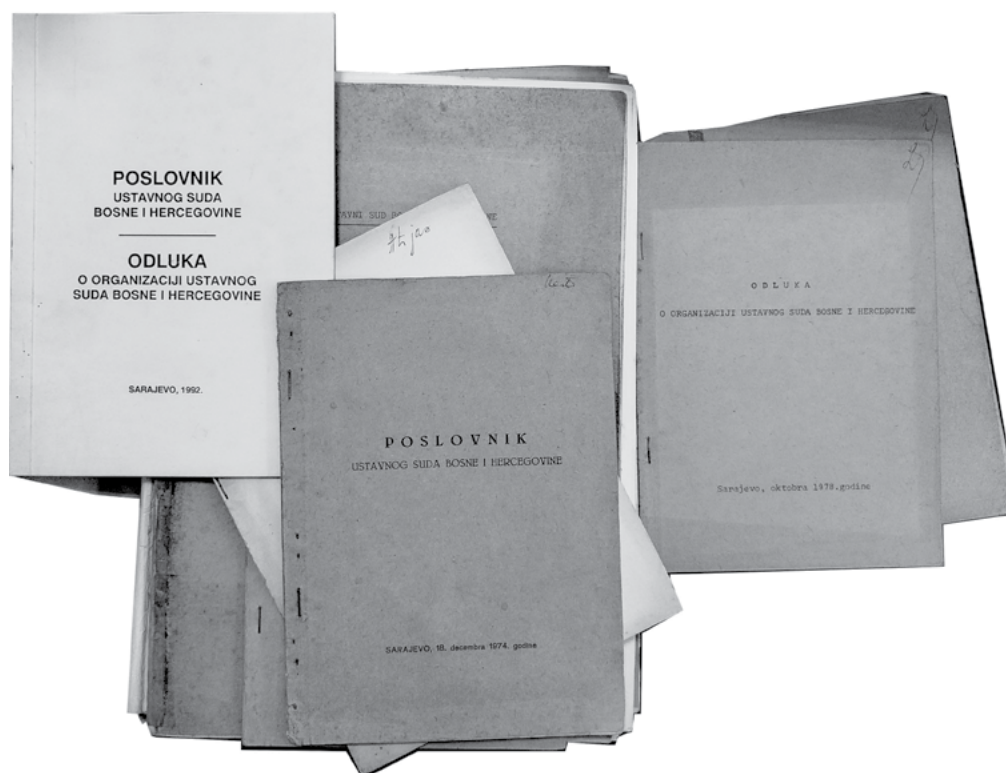
Metodologija rada i ostala pitanja, pa i u pogledu predmeta odlučivanja, u osnovi se naslanjaju na praksu iz prethodnog perioda. I u tom periodu već bogata ustavnosudska praksa, pogotovo kada je riječ o općim, odnosno načelnim stavovima i sl., ojačala je kontinuitet rada i djelovanja Suda. S vremenom, Sud je poboljšavao svoju efikasnost i ažurnost, pa je postupak u pojedinim predmetima prosječno trajao šest mjeseci, što se smatra vrlo zadovoljavajućim.

U tom periodu svečanom sjednicom Ustavnog suda, održanom 27. juna 1983. godine, obilježena je i dvadesetogodišnjica Ustavnog suda Bosne i Hercegovine. Uz stav da se ocjena rezultata zaštite načela ustavnosti i zakonitosti, odnosno toga u kojoj je mjeri Ustavni sud ostvario svoju ulogu i zadatke, „ne može temeljiti samo na broju akata koji su bili predmet neposrednog ocjenjivanja, a najmanje na broju normi koje su tim putem eliminirane iz pravnog poretka“, tadašnji predsjednik Ustavnog suda je tom prilikom podsjetio na neke statističke pokazatelje o radu Ustavnog suda. Tako je naveo da je u posljednjih dvadeset godina, dakle od 1963. do 1983. godine, Ustavni sud ocjenjivao 3.236 propisa i općih akata, na zahtjev ovlaštenih predlagača, radnih ljudi i građana, kao i na vlastitu inicijativu. Istaknuto je da je Sud u 114 predmeta ocjenjivao ustavnost republičkih zakona. Posebno je naglašeno da se, nakon donošenja Ustava iz 1974. godine i Zakona o udruženom radu iz 1976. godine, broj prijedloga ovlaštenih predlagača stalno povećavao, što prvenstveno govori o složenim promjenama u normativnom poretku, o povećanoj svijesti i saznanju o značaju zakonitosti, kao i o nemirenju s tim da se načela ustavnosti i zakonitosti narušavaju na bilo koji način.

Ustavom definirana uloga i autoritet odluka Ustavnog suda naglašeni su odredbom da su odluke Ustavnog suda obavezne i izvršne. U slučaju potrebe, izvršenje odluka Ustavnog suda osigurava Izvršno vijeće/Vlada Republike, a Ustavni sud je, kao i ranije, mogao zahtijevati da se prema odgovornom licu preduzmu mjere zbog neizvršenja odluke Ustavnog suda.

Potrebno je posebno naglasiti da u periodu od 1975. do 1990, kao uostalom i ranije, tokom prethodnih deset godina, Ustavni sud nije imao ozbiljnijih poteškoća pri izvršenju svojih odluka kojima se neustavni i nezakoniti opći akti, odnosno njihove pojedine odredbe, poništavaju ili ukidaju i uklanjaju iz pravnog prometa. Već tada Bosna i Hercegovina je bila dovoljno osposobljena da, uz ostalo, efikasno osigurava izvršavanje odluka Ustavnog suda BiH, tako da se nikad nije desilo da Ustavni sud za više hiljada odlučjenja traži od Izvršnog vijeća/Vlade da osigura prinudno izvršenje njegovih odluka. Istina, Ustavni sud se povremeno obraćao Skupštini S/RBiH obavještenjima o nekim aktuelnim pojavama i zapažanjima u ostvarivanju ustavnosti i zakonitosti u praksi Ustavnog suda BiH, npr. u decembru 1977. godine. Takva praksa i ovlaštenje su, između ostalog, doprinosili ne samo upoznavanju zakonodavnog organa s „nekim aktuelnim pojavama i zapažanjima u ostvarivanju ustavnosti i zakonitosti” nego su općenito doprinosili stvaranju pozitivne klime u pogledu izvršavanja odluka Ustavnog suda BiH i u tom periodu njegovog rada.

U osnovi, moglo bi se zaključiti da je ukupna funkcija Ustavnog suda BiH u periodu od 1975. do 1990. godine bila podsticaj za afirmaciju SRBiH kao pravne države, što je u velikoj mjeri suzilo prostor za pojavu stihije, arbitrarnosti i voluntarizma u bosanskohercegovačkom društvu tog doba.

Period od 1991. do 1996. godine

Poslije krupnih političkih promjena koje su se devedesetih godina prošlog stoljeća dogodile u bivšoj SFRJ, a i samoj Bosni i Hercegovini, Ustavni sud je nastavio djelovati prema ranijoj nadležnosti utvrđenoj Ustavom. Ipak, nakon prvih višestranačkih izbora u SRBiH, koji su održani 18. oktobra 1990. godine (a i prije samih izbora u tranziciji političkog sistema koja je već počela), donesen je velik broj amandmana na Ustav SRBiH, a nekoliko njih se odnosilo i na Ustavni sud SRBiH.

Kada je riječ o nadležnosti, u suštini je zadržana ista ona koja je bila i ranije, s tim što je Amandmanom LXXVIII dodata i nadležnost koja se odnosi na ocjenu ustavnosti akata političkih organizacija (stranaka) koje su se počele osnivati u okolnostima novonastalog višestranačkog pluralizma, umjesto dotadašnjeg jednostranačkog sistema (komunizma).

Međutim, značajno je istaknuti da se sada širi Ustavom utvrđeni katalog prava za čiju eventualnu povredu građani mogu tražiti zaštitu pred Ustavnim sudom (amandmani iz 1990. godine i kasnije).

Amandmanske izmjene koje su nastupile u drugoj polovini 1990. godine odnosile su se na izbor sudija, davanje ovlasti Vladi da privremeno obustavi izvršenje općeg akta koji je u procesu ocjene ustavnosti, te na rješavanje sporova u pogledu ustavnosti akata političkih organizacija, društvenih organizacija ili udruženja građana.

Amandman LXXV:

„Vlada SRBiH ima pravo da do odluke Ustavnog suda BiH odnosno drugog nadležnog organa obustavi od izvršenja propis, opći akt ili pojedinačni akt ili radnju skupštine općine i skupštine gradske zajednice [...] kojim se oduzimaju ili ograničavaju ustavom zajamčene slobode, prava i dužnosti čovjeka i građanina ili se narušava ustavom utvrđeno uređenje, za koje smatra da su protivustavni ili protivzakoniti.”

Također je nastupila promjena i u pogledu imenovanja sudija Ustavnog suda.

Prema Amandmanu LXXI na Ustav SRBiH od 31. jula 1990. godine, Vijeće Skupštine SRBiH na zajedničkoj sjednici „bira i razrješava predsjednika i sudije Ustavnog suda BiH”.

Amandman LXXVIII:

„Ustavni sud BiH odlučuje da li je statut ili drugi opći akt političke organizacije, društvene organizacije ili udruženja građana u saglasnosti s Ustavom SRBiH ili u suprotnosti sa zakonom.”

Izbijanjem političke krize u SRBiH 1991. godine, a posebno 1992. godine, i to nakon referenduma o samostalnosti BiH, koji je održan 29. februara i 1. marta 1992. godine, znatno je otežano djelovanje Ustavnog suda. To se prije svega odnosilo na personalni sastav, vrste sporova koji su se pojavljivali pred Ustavnim sudom te na domet donesenih odluka.

Neki od sudija izabranih prije izbijanja rata nisu dolazili i obnašali svoju funkciju, tako da su u ratnim okolnostima imenovane nove sudije prema proceduri koja nije kao redovna predviđena Ustavom.

Treba istaći da se Sud sastojao od predsjednika i osam sudija koji se biraju na osam godina i ne mogu biti ponovno birani na istu funkciju.

Predsjednik Ustavnog suda bira se iz reda sudija tog suda na jednu godinu i može biti biran još jedanput uzastopno na istu funkciju.

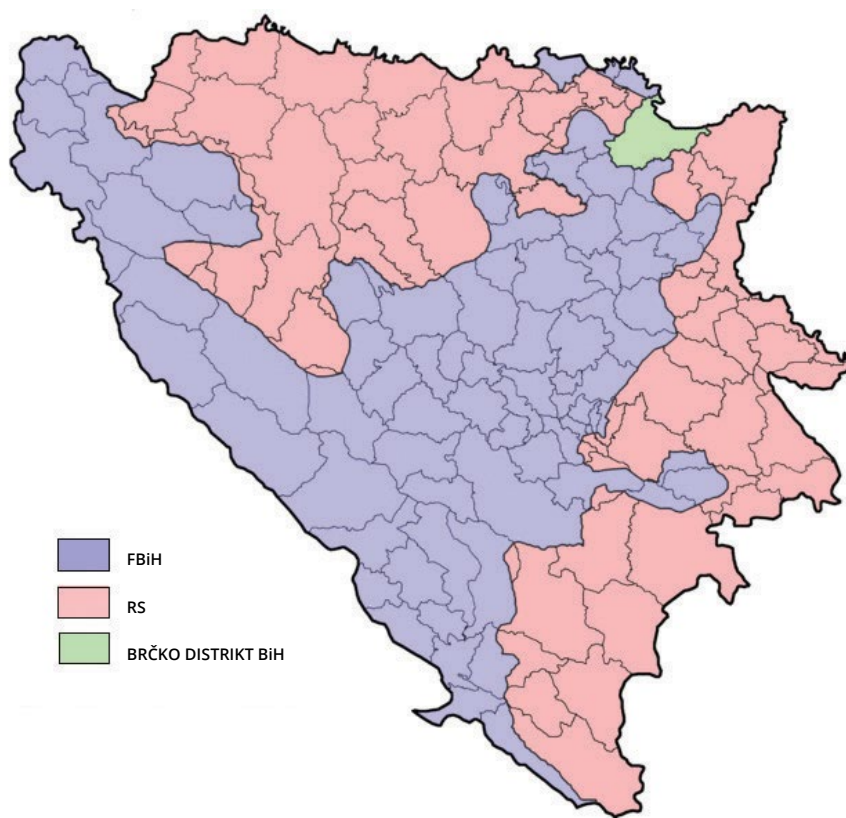
Ove odredbe su zadržane i u vrijeme izbijanja krize u BiH.

Ovdje nećemo ulaziti ni u kakav komentar niti ocjenu djelovanja Ustavnog suda u tim okolnostima, samo ćemo napomenuti da je on djelovao sve vrijeme krize i da je donio više odluka koje su različito primljene u političkoj, pravnoj i široj javnosti Bosne i Hercegovine.

To se, prije svega, odnosi na odluku o osnivanju Hrvatske zajednice Herceg-Bosna (odluka donesena 14. septembra 1992. godine), zatim na odluku o nesaglasnosti s Ustavom Deklaracije o proglašenju Republike srpskog naroda u Bosni i Hercegovini (donesena 8. oktobra 1992. godine) ili pak na odluku (dostavljena u formi obavještenja Skupštini SRBiH i Predsjedništvu SRBiH) od 2. novembra 1992. godine da Predsjedništvo SRBiH ne može uredbom sa zakonskom snagom mijenjati Ustav.

Ono što je interesantno jest činjenica da je više od jedne trećine svih predmeta koje je Ustavni sud razmatrao u tom periodu pokrenuto na inicijativu samog Suda ili pojedinog sudije.

Donošenjem Ustava FBiH, koji je usvojila Ustavotvorna skupština FBiH 30. marta 1994. godine i koji je stupio na snagu u ponoć tog dana, osnovan je Ustavni sud FBiH, koji je, prema Ustavu Federacije, bio nadležni sud za ustavna pitanja na cijelom području Federacije, a prije toga, 1. jula 1994. godine, osnovan je i Ustavni sud Republike Srpske. Međutim, uprkos tome, Ustavni sud S/RBiH je nastavio svoje djelovanje (istina poslije Dejtonskog mirovnog sporazuma više formalno) sve do 1996. godine kada je, u skladu s Ustavom BiH koji je rezultat Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, uspostavljen Ustavni sud Bosne i Hercegovine.

Mapa Bosne i Hercegovine nakon potpisivanja Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini i konačne arbitražne odluke za Brčko

Period od 1997. do 2002. godine

Od pet institucija izričito predviđenih Ustavom BiH u tzv. postdejtonskom periodu (Parlamentarna skupština, Predsjedništvo, Vijeće ministara, Centralna banka i Ustavni sud) posljednji je konstituiran Ustavni sud BiH. To se dogodilo 22. maja 1997. godine.

Mandat prvih sudija Ustavnog suda bio je ograničen Ustavom na period od pet godina, tako da se završio 22. maja 2002. godine.

Ustavni sud BiH je po mnogo čemu specifičan sud ove vrste. Prije svega, on je međunarodnog karaktera (kakav je i danas) jer od devet sudija, troje je imenovao predsjednik Evropskog suda u Strasbourgu, nakon konsultacija s Predsjedništvom BiH (koji ne mogu biti državljani susjednih država), a šest je domaćih sudija koje biraju zakonodavna tijela entiteta (četiri iz Federacije BiH i dva iz Republike Srpske).

Nadležnost Ustavnog suda je potpuno drugačija od ranije nadležnosti. Pored rješavanja ustavnih sporova i ustavnosti zakona, težište je stavljeno na još dvije nadležnosti, a to su deblokada Parlamentarne skupštine i odlučivanje o apelaciji (ustavna tužba/žalba).

Vrlo široko je postavljena zaštita prava građana (i pravnih subjekata) koji mogu putem apelacione nadležnosti pokrenuti postupak „za pitanja iz Ustava koja se pojave na osnovu presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini“ (član VI/3.b) Ustava).

Za razliku od široko postavljene mogućnosti pokretanja apelacionog postupka, vrlo je mali krug ovlaštenih subjekata (član VI/3.a) Ustava) koji mogu pokrenuti postupak ocjene ustavnosti i općenito ustavni spor pred Ustavnim sudom iz nadležnosti utvrđene članom VI/3.a) Ustava. Čak ni sam Ustavni sud (sudije) ne može po službenoj dužnosti pokrenuti postupak.

Nadalje, s obzirom na organizaciju države, ustanovljena je posebna nadležnost, kakvu nemaju ustavni sudovi država iz regije, odnosno one države koje su nastale na prostoru bivše Jugoslavije, a to je rješavanje ustavnih sporova između institucija države i entiteta (kasnije je Amandmanom I na Ustav dodat i Brčko distrikt BiH).

SASTAV

Ustavni sud Bosne i Hercegovine sastoji se od devet članova.

a) Četiri člana bira Predstavnički dom Federacije, a dva člana Skupština Republike Srpske. Preostala tri člana bira predsjednik Evropskog suda za ljudska prava nakon konsultacija sa Predsjedništvom.

b) Sudije će biti istaknuti pravници visokog moralnog ugleda. Svako ko udovoljava takvoj kvalifikaciji i ima pravo glasa može biti imenovan za sudiju Ustavnog suda. Sudije koje bira predsjednik Evropskog suda za ljudska prava ne mogu biti državljani Bosne i Hercegovine ili bilo koje susjedne države.

c) Mandat sudija imenovanih u prvom sazivu biće pet godina, izuzev ako podnesu ostavku ili budu s razlogom razriješeni na osnovu konsenzusa ostalih sudija. Sudije koje su imenovani u prvom sazivu ne mogu biti reimenovani. Sudije koje će biti imenovani nakon prvog saziva služiće do navršanih 70 godina života, izuzev ako podnesu ostavku ili budu s razlogom razriješeni na osnovu konsenzusa ostalih sudija.

d) Za imenovanja koja se budu vršila nakon isteka perioda od pet godina od prvih imenovanja, Parlamentarna skupština može zakonom predvidjeti drugačiji način izbora troje sudija koje bira predsjednik Evropskog suda za ljudska prava.

(Član VI/1.

Ustava Bosne i Hercegovine)

Posebno je data važnost zaštititi individualnih prava građana tako da su neka od njih direktno utvrđena i nabrojana samim Ustavom, ali i ugradnjom Evropske konvencije u Ustav, i to tako da ona ima direktnu primjenu i supremaciju nad ostalim zakonima, što je nešto potpuno novo, posebno imajući u vidu da Bosna i Hercegovina tada nije bila članica Vijeća Evrope, što će postati tek 2002. godine, i da tada nije bila ratificirala tu konvenciju.

Pored te konvencije, u Aneksu I na Ustav navedeno je još petnaest međunarodnih dokumenata koji su sastavni dio Ustava. Osim toga, kada je riječ o ustavnim sporovima i ocjenama ustavnosti, vrlo restriktivno je postavljen krug ovlaštenih subjekata za pokretanje postupka.

Nakon prve konstituirajuće sjednice, izbora predsjednika i potpredsjednika te radnih tijela Ustavnog suda, glavna zadaća je bila donijeti pravila Ustavnog suda, u skladu sa članom VI/2.b) Ustava, jer Ustav ne predviđa donošenje posebnog zakona o ustavnom sudu, nego direktno ovlašćuje sam Sud da uredi „pravila postupka” pred Sudom. U radu na tim pravilima u znatnijoj mjeri korištena su iskustva iz ranijeg Poslovnika Ustavnog suda (SR)BiH, a posebno Pravila Evropskog suda i Doma za ljudska prava za BiH, koji je počeo ranije raditi (u martu 1996. godine) i koji je već imao određena praktična iskustva.

Pravilima je uređeno ne samo unutarnje funkcioniranje i postupanje s predmetima nego i postupanje građana i pravnih lica, kao i državnih institucija, te svih drugih koji na bilo koji način učestvuju u radu ili komuniciranju s Ustavnim sudom. S obzirom na to da je, prema Ustavu, jedino Ustavni sud za to nadležan, Pravilima je uređena i unutrašnja organizacija Ustavnog suda, na osnovu čega su doneseni i drugi organizacioni akti.

Procedure

- a) Većina svih članova suda sačinjava kvorum.
- b) Sud će, većinom glasova svih članova, usvojiti svoja pravila o radu. Sud će voditi javne rasprave, a svoje odluke će javno obrazlagati i objavljivati.

(...)

Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine

Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine, koji postoji pod suverenitetom Bosne i Hercegovine i spada pod nadležnosti institucija Bosne i Hercegovine onako kako te nadležnosti proizilaze iz ovog ustava, čija je teritorija u zajedničkoj svojini (kondominiju) entiteta, jedinica je lokalne samouprave s vlastitim institucijama, zakonima i propisima i s ovlaštenjima i statusom konačno propisanim odlukama Arbitražnog tribunala za spor u vezi s međuentitetskom linijom razgraničenja u oblasti Brčkog. Odnos između Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine i institucija Bosne i Hercegovine i entiteta može se dalje urediti zakonom koji donosi Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine nadležan je da odlučuje o bilo kakvom sporu u vezi sa zaštitom utvrđenog statusa i ovlaštenja Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine koji se može javiti između jednog ili više entiteta i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine ili između Bosne i Hercegovine i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine po ovom ustavu i odlukama Arbitražnog tribunala.

Svaki takav spor također može pokrenuti većina poslanika u Skupštini Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine koja uključuje najmanje jednu petinu izabranih poslanika iz reda svakog od konstitutivnih naroda.

Odluke

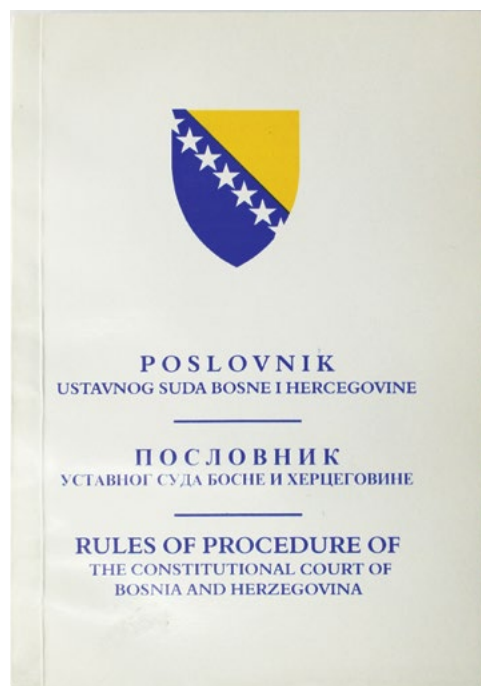
Odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

(Član VI st. 2, 4. i 5. Ustava BiH)

Prva pravila (pod nazivom Poslovnik) usvojena su 29. jula 1997. godine („Službeni glasnik BiH” broj 2/97) i u skladu s njima Ustavni sud je počeo raditi na konkretnim predmetima. Ta pravila su tokom petogodišnjeg mandata dopunjavana i mijenjana četiri puta. Njima su detaljno uređeni rad na predmetima, vrste odluka, uloga savjetnika, registrara, princip kontradiktornosti, tj. dostavljanja zahtjeva/apelacije drugoj strani na izjašnjenje itd.

U tom periodu, prema Pravilima, Ustavni sud je zasjedao isključivo u plenarnim sjednicama sa svih devet sudija (sjednica se mogla održati i ako nisu svi prisutni, ali je moralo biti prisutno najmanje pet sudija). Odluke su se donosile većinom glasova od ukupnog broja sudija, tj. pet, kao što se donose i danas.

Odluke se objavljuju u službenim glasilima države i entitetā. Sudije koje imaju drugačije mišljenje od većine imaju pravo izdvojiti mišljenje (ili dati izjavu o neslaganju), koje se prilaže odluci i objavljuje. Također, izdvojeno mišljenje može se napisati i u skladu s odlučjenjem, ali možda s drugačijim argumentima. Treba konstatirati da je to znatno doprinijelo obogaćivanju različitih pravnih stajališta i argumenata te da je, svakako, bilo iznimno korisno, tako da se s istim interesom i pažnjom čitaju izdvojena mišljenja, kao i stavovi većine izneseni u odluci.

СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК
РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Језик
српског народа

SLUŽBENI GLASNIK
BRČKO DISTRIKTA
BOSNE I HERCEGOVINE

Ustavni sud Bosne i Hercegovine Sarajevo

Ustavni sud Bosne i Hercegovine, na osnovu člana VI/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 55. tačka 2. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, na sjednici održanoj 16. 10. 1997. godine, donio je

O D L U K U

Odbacuje se zahtjev advokata Branislava Banovića i Jovana Spasića iz Beograda, od 29. 10. 1996. godine, za ocjenu ustavnosti Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o stambenim odnosima ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 19/93).

Ova odluka objavit će se u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine" i "Službenom glasniku Republike Srpske".

O b r a z l o ž e n j e

Advokati Branislav Banović i Jovan Spasić, iz Beograda, dali su 24. 10. 1996. godine inicijativu Predsjedništvu Republike Bosne i Hercegovine da pokrene spor pred Ustavnim sudom Bosne i Hercegovine za ocjenu ustavnosti Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o stambenim odnosima ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 19/93).

Predsjedništvo Republike Bosne i Hercegovine, aktom broj 02-012-751/96, dostavilo je Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine navedenu inicijativu.

U toku postupka pred Ustavnim sudom utvrđeno je da Predsjedništvo Bosne i Hercegovine, a ni pojedini članovi Predsjedništva, nisu razmatrali navedenu inicijativu. Također je utvrđeno da, povodom ove inicijative, nijedan od članova Predsjedništva Bosne i Hercegovine nije pokrenuo spor pred Ustavnim sudom Bosne i Hercegovine, u smislu člana VI/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine.

Prema Ustavu, spor koji se javlja između oba entiteta, te između oba entiteta, je odluka entiteta. Ustavom, uključujući članove/delegata, doma zakonodav

Prema navedenim odredbama Ustava, Ustavni sud Bosne i Hercegovine je nadležan da odlučuje da li je zakon u skladu sa Ustavom. Međutim, zahtjev za ocjenu ustavnosti u ovom ustavno-sudskom sporu nije podnesen od Ustavom određenih subjekata, pa je stoga Ustavni sud donio odluku kao u dispozitivu.

Ovu odluku Ustavni sud je donio u sastavu: predsjednik Ustavnog suda Mirko Zovko i sudije: Marko Arsović, prof. dr. Kasim Begić, dr. Hans Danelius, prof. dr. Ismet Dautbašić, dr. Joseph Marko i mr. Zvonko Miljko.

U broj 1/96
16. 10. 1997. godine
Sarajevo

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mirko Zovko

*U-1/96 od 16. oktobra
1997. godine. Prva
odluka Ustavnog suda
BiH uspostavljenog nakon
Dejtonskog sporazuma
(Aneks IV – Ustav BiH)*

Period od 2003. do 2024. godine

Nakon isteka petogodišnjeg mandata prvoimenovanih sudija (1997–2003), Ustavni sud je u novom sazivu održao konstitutivnu sjednicu u maju 2003. godine. Na sjednici održanoj 19. i 20. decembra 2003. godine novi saziv Ustavnog suda donio je Odluku o izmjenama i dopunama Poslovnika Ustavnog suda, koja sadrži suštinske izmjene u odnosu na ranija rješenja. Prije svega, stvoreni su proceduralni uvjeti za rad po vijećima, a time i uvjeti za brže rješavanje predmeta. Prema ovlaštenjima iz te odluke, Redakciona komisija utvrdila je novi prečišćeni tekst Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, koji je objavljen u „Službenom glasniku BiH” broj 2/04.

U julu 2005. godine umjesto Poslovnika (kako je do tada nazivan) donesena su Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, a s ciljem boljeg i bržeg rada Ustavnog suda te boljeg snalaženja građana i drugih koji se obraćaju Ustavnom sudu kao najvišoj pravnoj instanci u zemlji, jer su preciznije uređena pravila o dopustivosti zahtjeva, odnosno apelacija, precizirani učesnici u postupku u odnosu na stranku, preciziran postupak u odnosu na zahtjeve za preispitivanje, stvorena materijalnoppravna pretpostavka za prihvatanje dopustivosti kada nedostaje odluka nekog suda u Bosni i Hercegovini i dr. Zbog toga, Pravila predstavljaju osnovni akt organizacije i funkcioniranja Ustavnog suda. Rad Ustavnog suda obavlja se u plenarnoj sjednici, u Velikom vijeću od pet sudija, u Malom vijeću od troje sudija te u stalnim i povremenim komisijama i drugim tijelima Ustavnog suda.

U obavljanju stručnih i drugih poslova Ustavnom sudu pomaže Sekretarijat. U okviru Sekretarijata obrazuju se odjeli, čiji se djelokrug utvrđuje odlukom o organizaciji Sekretarijata Ustavnog suda koju donosi Ustavni sud. Sekretarijatom rukovodi generalni sekretar, koji pomaže Ustavnom sudu u ostvarivanju njegovih funkcija te odgovara za organizaciju i aktivnosti Sekretarijata.

Nadležnosti Ustavnog suda nisu se mijenjale sve do 26. marta 2009. godine, kada je usvojen Amandman I na Ustav Bosne i Hercegovine. Tim amandmanom Ustavni sud je dobio nadležnost da odlučuje o bilo kakvom sporu u vezi sa zaštitom utvrđenog statusa i nadležnostima Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, koji može da se javi između jednog ili više entiteta i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, ili između Bosne i Hercegovine i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, prema Ustavu Bosne i Hercegovine i odlukama Arbitražnog tribunala.

Svaki takav spor pred Ustavnim sudom može pokrenuti većina zastupnika u Skupštini Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, koja uključuje najmanje jednu petinu izabranih zastupnika iz reda svakog od konstitutivnih naroda.

Osim značajnih odluka koje je Ustavni sud donio, taj period odredile su, između ostalog, i okolnosti u kojima je Ustavni sud funkcionirao te naglašena normativna aktivnost odnosno organizaciono prilagođavanje i rješavanje niza takvih pitanja.

Nekoliko posljednjih godina tog perioda funkcioniranje Ustavnog suda bilo je obilježeno otežanim radnim uvjetima usljed pandemije koronavirusa (COVID-19), zatim donošenjem i/ili inoviranjem većeg broja internih normativnih akata te djelimičnom nepopunjenošću suda domaćim sudijama.

Pojedine odluke donesene u tom periodu izazvale su veliko interesiranje i reakcije opće, političke i/ili stručne odnosno akademske javnosti (državna imovina, Dan Republike Srpske, ustavni sporovi države i entiteta itd.). U posebnom poglavlju o sudskoj praksi iz apelacione nadležnosti odnosno apstraktne ocjene ustavnosti itd. dat je širi osvrt na sudsku praksu i na neke od tih odluka.

Tokom pandemije koronavirusa (COVID-19) Ustavni sud se unutrašnjim mjerama i angažmanom sudija, stručnog i administrativnog osoblja uspio adekvatno organizirati tako da je, iako smanjenim intenzitetom i obimom rada, uspješno izvršio svoju ustavnu ulogu i nadležnosti. Naime, proglašenjem pandemije u martu 2020. godine, Ustavni sud je bio primoran u potpunosti reorganizirati svoj rad i prilagoditi se novonastalim okolnostima kako bi zaštitio zdravlje zaposlenih i istovremeno omogućio nesmetan proces rada i odlučivanja.

S tim ciljem, uvažavajući preporuke nadležnih kriznih štabova u Bosni i Hercegovini, predsjednik Ustavnog suda je sredinom marta 2020. godine donio odluku (nešto kasnije i izmjenju) o posebnom režimu rada za vrijeme vanrednih okolnosti uzrokovanih koronavirusom. Generalni sekretar Ustavnog suda je na osnovu te odluke početkom juna 2020. godine donio uputstvo za njenu realizaciju. Predsjednik Ustavnog suda je zatim 20. marta 2020. godine donio Odluku o formiranju tima za upravljanje u slučaju prirodne ili druge nesreće u Ustavnom sudu. Na sjednici Velikog vijeća Ustavni sud je potkraj septembra 2020. godine, s obzirom na to da pandemija nije jenjavala, donio zaključak da će Ustavni sud nastaviti s posebnim režimom rada i kontinuirano pratiti stanje te, zavisno od toga, prilagođavati svoj način rada. U skladu s tim, počev od marta 2020. godine do sredine 2021. godine sjednice Ustavnog suda su održavane elektronski.

Poseban režim rada je, između ostalog, uključivao da na radnim mjestima, gdje je to bilo moguće, dio zaposlenih redovne poslove obavlja van službenih prostorija (rad od kuće sa stalnom IT podrškom). Za ostalo osoblje osigurane su odgovarajuće preventivne mjere (adekvatan radni prostor – po jedan zaposleni u kancelariji, poseban režim za rad u timovima itd.). Zahvaljujući tim mjerama izbjegnuta je masovnija zaraza i njene posljedice, a proces rada, iako u otežanim uvjetima, odvijao se bez prekida.

U pogledu normative, uz donošenje novih Pravila u martu 2014. godine (s izmjenama i dopunama iz iste godine), posebno su važne izmjene odnosno dopune Pravila usvojene 2023. i 2024. godine.

Naime, 19. juna 2023. godine Ustavni sud je donio Odluku o izmjeni Pravila – brisana je odredba člana 39. kojom je bilo regulirano obavezno odgađanje sjednice¹⁰, a odlukom od 30. maja 2024. godine Pravila su dopunjena tako što je iza člana 99. dodat član 99.a) kojim je regulirano izuzetno produženje mandata sudije.¹¹ Ta dopuna je izvršena imajući u vidu mišljenje Komisije za demokratiju

10 U Pravilima Ustavnog suda Bosne i Hercegovine – prečišćeni tekst („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ broj 94/14) briše se član 39. – Obavezno odgađanje sjednice. Brisani član 39. je glasio: „Sjednica Ustavnog suda u plenarnom sazivu kojoj ne prisustvuju najmanje trojica sudija koje je izabrao Predstavnički dom Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine i najmanje jedan sudija kojeg je izabrala Narodna skupština Republike Srpske se odgađa s tim da će se, u slučaju ponavljanja iste situacije bez opravdanih razloga, naredna sjednica održati.“

11 Dodati član 99.a) (Izuzetno produženje mandata sudije) glasi: „(1) Izuzetno, ukoliko nadležni organ ne izabere sudiju do dana prestanka mandata sudije zbog starosne dobi, taj sudija će nastaviti vršiti sudijsku dužnost

putem prava Vijeća Evrope (tzv. Venecijanska komisija)¹² dato na upit predsjednice Ustavnog suda u situaciji kada su bila upražnjena tri sudijska mjesta iz reda domaćih sudija.

Osim toga, s ciljem usklađivanja postupka pred Ustavnim sudom s praksom Evropskog suda (ap. br. 4767/20 i 49560/20), Veliko vijeće je u decembru 2021. godine donijelo zaključak prema kojem će Ustavni sud ubuduće dostavljati apelantima odgovor na apelaciju, koji su dostavili drugi učesnici u postupku, radi izjašnjenja apelanata na navode iz tog odgovora.

Poteškoće u radu i funkcioniranju Ustavnog suda naročito su prisutne nakon što su neka sudijska mjesta ostala upražnjena odlaskom u penziju sudija koje su navršile sedamdeset godina života. Tokom 2022. godine (u augustu odnosno novembru) dvojici domaćih sudija (po jedan iz oba entiteta) prestao je mandat zbog navršenih 70 godina života. Dodatno, jedan sudija iz Republike Srpske je, na vlastiti zahtjev, razriješen dužnosti sudije pa mu je početkom januara 2024. godine prestao mandat, znatno prije isteka vremena na koje je izabran. Na taj način ostala su upražnjena tri sudijska mjesta.

Iako su Predstavničkom domu Parlamenta FBiH i Narodnoj skupštini RS kao nadležnim entitetskim organima na vrijeme dostavljene obavijesti o potrebi popune upražnjenih sudijskih mjesta, niti jedan organ nije blagovremeno izvršio tu svoju ustavnu obavezu. Predstavnički dom Parlamenta FBiH je izbor jednog sudije iz FBiH izvršio tek krajem maja 2024. godine, a Narodna skupština RS, iako je započela, prekinula je postupak izbora tako da u vrijeme objavljivanja ove publikacije niti jedno od dvoje nedostajućih sudija iz Republike Srpske nije izabrano. To znači da, s obzirom na to da nije moguće formirati Veliko vijeće niti Malo vijeće, kako je to predviđeno Pravilima suda, od novembra 2022. godine Ustavni sud odlučuje u plenarnoj sjednici.¹³ Do daljnjeg, Ustavni sud radi sa sedam od ukupno devet sudija.

I konačno, u ovom periodu, posebno u pojedinim godinama, evidentna je nezadovoljavajuća dinamika rješavanja predmeta. Kada su organizacione i druge mjere dale primjetan pozitivan rezultat, te kada je broj neriješenih predmeta nakon dužeg perioda pao ispod 3.000 a dužina rješavanja predmeta spala na manje od dvije godine (oko 20 mjeseci) od dana prijema inicijalnog akta (apelacija, prijedlog), nepopunjenost Ustavnog suda je drastično promijenila stanje nagore. Ponovo se pred Ustavnim sudom nalazi velik broj neriješenih predmeta (više od 9.000, kao nikada do sada), a dužina rješavanja predmeta je ponovo znatno iznad dvije godine. Posljedično, ako se taj trend nastavi, Ustavni sud bi ugrozio pravo na pravično suđenje, i to povredom prava na suđenje u razumnom roku. Zbog toga bi bilo veoma važno da se izborom sudija iz Republike Srpske reaktiviraju Veliko i Malo vijeće.

sve dok nadležni organ ne izabere novog sudiju u smislu člana 99. ovih Pravila i dok novoizabrani sudija ne preuzme dužnost u skladu sa članom 82. ovih Pravila. (2) Sudija kojem je mandat produžen u skladu sa stavom (1) ovoga člana ima sva prava i obaveze u skladu sa Ustavom Bosne i Hercegovine i ovim Pravilima.”

12 „Mišljenje o određenim pitanjima koja se odnose na funkcioniranje Ustavnog suda Bosne i Hercegovine” (CDL AD(2024)002* orig. engl. – Strasbourg, 18. mart 2024. godine).

13 Veliko vijeće sastoji se od šest domaćih sudija, a za kvorum je potrebno najmanje pet sudija. U dosadašnjoj praksi Ustavnog suda upravo je Veliko vijeće odlučivalo o najvećem broju predmeta. Više od 99% svih predmeta iz apelacione nadležnosti riješeno je na sjednici Velikog vijeća, a na plenarnoj sjednici do sada su rješavani samo „U” predmeti, tj. predmeti apstraktne ocjene ustavnosti i slični predmeti te vrlo mali broj apelacija.

PRAKSA

USTAVNOG SUDA BOSNE I HERCEGOVINE

Praksa Ustavnog suda Bosne i Hercegovine

Šta je „pravi” ustav Bosne i Hercegovine?

Počet ćemo s prvim, najvažnijim pitanjem iz perspektive pravne dogme. Šta je, zapravo, pravi ustav Bosne i Hercegovine koji Ustavni sud podržava koristeći njegov tekst kao standard za preispitivanje prilikom ustavnosudske kontrole zakona?

Ovo pitanje pokreće dvije glavne tačke rasprave. Prvo, je li Dejtonski ustav u nekoj vezi s ranijom verzijom Ustava Republike Bosne i Hercegovine? I, drugo, kakav je odnos između Aneksa IV i ostalih aneksa Sporazuma? Da li se jedino Aneks IV treba smatrati pravim ustavom Bosne i Hercegovine ili Ustav, zapravo, čine svi aneksi?

U predmetu broj U-7/97 od 22. decembra 1997. godine Ustavni sud je bio pozvan da odluči o prvom spomenutom pitanju, tj. o „ustavnosti Dejtonskog sporazuma”. U svom zahtjevu Hrvatska stranka prava 1861. iz Republike Hrvatske te njen ogranak u Bosni i Hercegovini su utvrdili, bez detaljnog obrazloženja, da Dejtonski sporazum krši odredbe Ustava Republike Bosne i Hercegovine. Uz kratko obrazloženje da je „na osnovu Ustava Bosne i Hercegovine Ustavnom sudu povjeren zadatak da štiti Ustav”, Sud je odbio argument da Dejtonski sporazum treba da bude ispitan primjenjujući standard „starog” Ustava Republike Bosne i Hercegovine. Takva odluka se zasnivala na jasnoj odredbi člana XII/1. Dejtonskog ustava, koji izričito predviđa: „Ovaj Ustav će stupiti na snagu nakon potpisivanja Općeg okvirnog sporazuma kao ustavni akt koji zamjenjuje i stavlja van snage Ustav Republike Bosne i Hercegovine.” Tu, u građanskopravnom sistemu donekle neuobičajenu formulaciju „zamjenjuje i stavlja van snage” Ustavni sud je shvatio kao jasan signal.

Ponovno spominjanje sintagme „ovaj Ustav” u Dejtonskom sporazumu, kao u čl. VI/3, X i XII, jasno upućuje na Aneks IV pomažući da se odgovori na drugo pitanje o odnosu između Aneksa IV i ostalih aneksa. Glavno pitanje iz perspektive pravne dogme jest, naravno, postoji li normativna hijerarhija između tih aneksa, te, stoga, da li bi onda odredbe ostalih aneksa mogle poslužiti Ustavnom sudu kao standard preispitivanja ili ne. Što se tiče prvog pitanja, već u predmetu broj U-7/97 može se naći *obiter dictum* u pogledu te materije. Sud je naveo da je Ustav usvojen kao Aneks IV Dejtonskog sporazuma, iz čega slijedi da ne može postojati sukob između ovog i ostalih aneksa. Naravno, taj *obiter dictum* ima smisla jedino kada se shvati na način da se Sud oslonio na teoriju „pravne cjeline” Dejtonskog sporazuma, odnosno da je Ustavu i svim njegovim aneksima bio dodijeljen isti ustavni rang. Polazeći od te tvrdnje, Ustavni sud je pretpostavio da u slučaju da dođe do vrlo vjerovatnog sukoba normi, do rješenja se jedino može doći usklađivanjem tumačenja, a ne korištenjem argumenta da Aneks IV uživa nadređenu poziciju. Iz tog stanovišta slijedi da se zbog ustavnog statusa ostalih aneksa njihove norme mogu primijeniti za sistemsko tumačenje Aneksa IV, ali i nezavisno kao standard za preispitivanje svih podustavnih akata.

Dejtonski mirovni sporazum, „Službeni list RBiH”, 1996.

Na osnovu takvog shvatanja Ustava, Sud bi odbijao zahtjeve *ratione temporis* ukoliko bi se oni zasnivali na događajima koji su se desili prije stupanja na snagu Dejtonskog sporazuma. Ipak, neki predmeti moraju upućivati na kontinuitet stvari od prije 14. decembra 1995. godine, kao što je jasno ilustrirano spomenutim odredbama Ustava o povratu imovine ili obeštećenju. Osim toga, Sud je također izričito produžio vremenski okvir za predmete u vezi sa zabranom diskriminacije preuzimajući iz jurisprudencije Vrhovnog suda Sjedinjenih Američkih Država koncept „prošle *de iure* diskriminacije”, koja zahtijeva pravedno obeštećenje kroz „pozitivnu akciju”.

U zaključku se stoga može konstatirati da Aneks IV Dejtonskog sporazuma predstavlja „pravi” ustav Bosne i Hercegovine u tradicionalnom smislu jednog jedinog dokumenta ustavnog ranga. Međutim, i petnaest međunarodnih sporazuma za zaštitu ljudskih prava navedenih u Aneksu I uz Aneks IV, koji se direktno primjenjuju, kao i ostali aneksi, te i sam Opći okvirni sporazum, također uživaju ustavni rang, čineći time, zajedno s Aneksom IV, formalni ustavni zakon države BiH.

Već od samog početka iznova se pojavljivalo još jedno pitanje u kontekstu utvrđivanja hijerarhije normi. Član II/2. Dejtonskog ustava proklamira da se Evropska konvencija i njeni protokoli „[u] Bosni i Hercegovini [...] izravno primjenjuju” i da „ovi akti imaju prioritet nad svim drugim zakonima”. Ustavni sud je u predmetima koje je do sada imao postupao tako što je u slučaju sukoba domaćeg zakona i Evropske konvencije davao prioritet Evropskoj konvenciji.

Praksa iz apstraktne ocjene ustavnosti

Ocjena ustavnosti zakona (i podzakonskih akata)¹⁴ primarna je nadležnost ustavnih sudova zasnovana na osnovnoj ideji uspostave ustavnih kao *sui generis* sudova ili u nekim zemljama najvišeg redovnog suda.

Sve vrijeme od uspostave Ustavnog suda Bosne i Hercegovine šezdesetih godina prošlog stoljeća ocjena ustavnosti je ne samo brojem predmeta nego i značajem pitanja koja su tretirana odlukama snažno utjecala i utječe na pravni i društveni život i odnose u Bosni i Hercegovini.

Bogata je praksa Ustavnog suda u ovoj oblasti. Iz okvira nadležnosti prema važećem ustavu slijedi jedan broj najvažnijih, odnosno relevantnih predmeta i odluka.

Predmet koji je značajno obilježio rad Ustavnog suda je **tzv. odluka o konstitutivnosti naroda**.¹⁵ Zahtjev za ocjenu ustavnosti u tom predmetu obuhvatio je dvadesetak odredbi entitetskih ustava, s tim što su pojedine sporne odredbe sadržavale dva ili više ustavnih pitanja ili se pak jedno te isto pitanje nalazilo u više odredbi entitetskih ustava, uključujući i pojedine amandmanske izmjene i dopune osporenih ustavnih normi. I formalno i suštinski bio je to veoma složen predmet. Složenost ovog predmeta ogledala se i u činjenici da su zahtjevom za ocjenu ustavnosti obuhvaćene osnovne odredbe entitetskih ustava. Donošenjem četiri djelimične odluke u tom predmetu, određene odredbe Ustava Federacije Bosne i Hercegovine i Ustava Republike Srpske, kao entiteta u sastavu Bosne i Hercegovine, proglašene su neustavnim, pa je naloženo da se u tom pravcu ustavi entiteta izmijene, tj. usklade s Ustavom Bosne i Hercegovine. Naročito je značajno to što je tom odlukom, između ostalog, utvrđeno da teritorijalni raspored entiteta „ne smije služiti kao instrument etničke segregacije”, te da ustavno načelo kolektivne jednakosti konstitutivnih naroda „zabranjuje bilo kakve posebne privilegije za jedan ili dva od tih naroda, svaku dominaciju u strukturama vlasti i svaku etničku homogenizaciju segregacijom utemeljenom na teritorijalnom razdvajanju”. Također, neustavnim su proglašene i one odredbe Ustava Republike Srpske u kojima su navedeni suverenitet i državna samostalnost entiteta Republika Srpska budući da su takve odredbe ocijenjene suprotnim odredbama Ustava Bosne i Hercegovine kojima se garantira suverenitet, teritorijalni integritet, politička nezavisnost i međunarodni suverenitet države Bosne i Hercegovine, a ne njenih teritorijalnih jedinica.

Specifičnost odnosa i prilika u Bosni i Hercegovini u postdejtonskom periodu je, između ostalog, i to što je visoki predstavnik za Bosnu i Hercegovinu (OHR) intervenirao u zakonodavstvo proglašenjem jednog broja zakona državnog i entitetskog nivoa. Ustavni sud je na prijedlog ovlaštenih predlagača ocjenjivao i ustavnost određenog broja tih zakona.

Prvi slučaj je **Zakon o Državnoj graničnoj službi iz 2000. godine**.¹⁶ Ustavni sud je u toj odluci istakao da je visoki predstavnik intervenirao u pravni sistem BiH supstituirajući domaće vlasti i u tom pogledu on je djelovao kao vlast Bosne i Hercegovine, a zakon koji je on donio je prirode domaćeg zakona, te se mora smatrati zakonom Bosne i Hercegovine čija je saglasnost s Ustavom podložna kontroli Ustavnog suda, na osnovu člana VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine. Ustavni sud je u toj odluci također istakao da nadležnost zaštite Ustava, dodijeljena Ustavnom sudu prema prvoj rečenici člana VI/3. Ustava, precizirana tačkama a), b) i c) i čitana u vezi sa članom I/2. Ustava, koji glasi da je Bosna i Hercegovina „demokratska država koja funkcioniše u skladu sa zakonom i na osnovu slobodnih i demokratskih izbora”, dodjeljuje Ustavnom sudu moć kontrole saglasnosti

14 Naprimjer, oslanjajući se i na praksu Evropskog suda, Ustavni sud je u više predmeta zasnovao nadležnost u pitanjima ocjene ustavnosti općih akata (vidi, između ostalih, Odluku broj U-4/05 od 22. aprila 2005. godine) iako se akt ne zove „zakon” u formalnom smislu te riječi, s obzirom na to da pojam „zakon” ima autonomno značenje i mora se shvatiti u njegovom „suštinskom”, a ne samo u „formalnom” smislu (vidi Evropski sud, *Ebrahimian protiv Francuske*, presuda od 26. novembra 2015. godine, predstavka broj 64846/11, tačka 48).

15 Vidi predmet broj U-5/98.

16 Vidi Odluku broj U-9/00 od 3. novembra 2000. godine.

svih akata s Ustavom, bez obzira na autora, dokle god ta kontrola počiva na jednoj od nadležnosti nabrojanih u članu VI/3. Ustava.¹⁷

Ustavni sud je izvršio ocjenu ustavnosti i **Zakona o Sudu Bosne i Hercegovine** koji je također nametnuo visoki predstavnik.¹⁸ Podnosioci zahtjeva su smatrali da se tim zakonom krše odredbe člana III Ustava Bosne i Hercegovine koje reguliraju nadležnosti i odnose između institucija BiH i entiteta. U tom pravcu naveli su da je uređenje pravosudnog sistema u nadležnosti entiteta, te da ne postoji ustavni osnov za donošenje Zakona o Sudu Bosne i Hercegovine, s obzirom na to da, osim Ustavnog suda, Ustavom Bosne i Hercegovine nije predviđena nijedna druga sudska instanca na državnom nivou. Ustavni sud je svojom odlukom ocijenio da je Zakon o Sudu Bosne i Hercegovine u skladu s Ustavom Bosne i Hercegovine naglasivši da nije njegov zadatak da izražava mišljenje o tome treba li neki zakon biti donesen, ali da se uspostavljanjem Suda Bosne i Hercegovine može očekivati veći doprinos jačanju vladavine prava, što je jedno od osnovnih načela za funkcioniranje demokratske države. Također, Ustavni sud je istakao da je Bosna i Hercegovina, funkcionirajući kao demokratska država, ovlaštena da u oblastima iz svoje nadležnosti, osim onih izričito predviđenih Ustavom, uspostavi i druge mehanizme i dodatne institucije koje su joj potrebne za izvršenje njenih nadležnosti, uključujući i uspostavljanje suda za jačanje pravne zaštite njenih građana i osiguranje poštovanja načela Evropske konvencije.

Razmatrajući ustavnost **Zakona o zaštiti domaće proizvodnje**, Ustavni sud je u odluci u tom predmetu¹⁹ zaključio da postoji nesporna obaveza institucija Bosne i Hercegovine, a prije svega zakonodavca, da, prema pravilu *pacta sunt servanda*, poštuju odredbe ugovora koji je zaključila Bosna i Hercegovina i da ga dobrovoljno izvršavaju. Ustavni sud je utvrdio da navedeni zakon nije u skladu sa članom III/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, te da postoji povreda člana III/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine u situaciji kada domaći zakon nije u skladu s odredbama općeg pravila međunarodnog prava *pacta sunt servanda* prema kojem „svaki ugovor na snazi vezuje članice i one treba da ga dobronamjerno izvršavaju“, kao i kada nije u skladu s odredbama međunarodnog ugovora kojem je Bosna i Hercegovina pristupila.

Iz prakse Ustavnog suda bitno je spomenuti dvije odluke usko vezane za pregovore o Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju i procesu ispunjavanja obaveza iz „Mape puta“. U tim odlukama Ustavni sud je ispitivao usklađenost s Ustavom Bosne i Hercegovine **Zakona o statistici BiH**²⁰ i **Zakona o Agenciji za osiguranje u BiH**²¹. Ustavni sud je u tim predmetima zaključio da je Parlamentarna skupština imala ovlaštenje da donese osporene zakone te, između ostalog, naveo da je njihov cilj međusobno usklađivanje entitetskog zakonodavstva iz određenih oblasti, kao i njihovo usklađivanje s relevantnim propisima kojima su ove oblasti regulirane unutar Evropske unije, što ujedno predstavlja i ispunjavanje obaveza preuzetih potpisivanjem Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju s Evropskom unijom.

Značajna je i odluka kojom je Ustavni sud odlučivao o ustavnosti relevantnih odredbi **Federalnog zakona o prodaji stanova na kojima postoji stanarsko pravo**.²² Odluka je donesena u skladu s presudom Evropskog suda u predmetu *Đokić protiv Bosne i Hercegovine*²³. U toj odluci Ustavni sud je zaključio da su osporene odredbe navedenog zakona u suprotnosti s pravom na imovinu iz

17 Odredbom člana VI/3.a) propisano je da je Ustavni sud jedini nadležan da odlučuje o bilo kojem sporu koji se javlja po ovom Ustavu između dva entiteta, ili između Bosne i Hercegovine i jednog ili oba entiteta, te između institucija Bosne i Hercegovine, uključujući ali ne ograničavajući se na to da li je bilo koja odredba ustava ili zakona jednog entiteta u skladu sa ovim Ustavom. U ovom konkretnom predmetu prvi put je pokrenuto pitanje ocjene ustavnosti državnog zakona.

18 Vidi Odluku broj U-26/01 od 28. septembra 2001. godine.

19 Vidi Odluku broj U-5/09 od 25. septembra 2009. godine.

20 Vidi Odluku broj U-9/07 od 4. oktobra 2008. godine.

21 Vidi Odluku broj U-17/09 od 27. marta 2010. godine.

22 Vidi Odluku broj U-15/11 od 30. marta 2012. godine.

23 Vidi predstavku broj 6518/04, presuda od 27. maja 2010. godine.

odredbi člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju jer ne uspostavljaju pravičnu ravnotežu između nosilaca prava i javnog interesa stavljajući na nosioce prava poseban i prekomjeran teret. Naime, tu je Ustavni sud zaključio, podržavajući praksu Evropskog suda iz predmeta *Đokić*, da bi naknada koja bi eventualno bila isplaćena vojnim licima (kojima je drugim zakonskim odredbama uskraćena naturalna restitucija stanova) bila takva da ne bi predstavljala ni približnu satisfakciju za lišavanje tih lica njihove imovine.

Jedna od najznačajnijih odluka u kojoj se Ustavni sud bavio **pitanjem podjele nadležnosti između entiteta i države** je odluka u kojoj je Ustavni sud odlučivao o ustavnosti **Zakona o statusu državne imovine koja se nalazi na teritoriji Republike Srpske i koja je pod zabranom raspolaganja**.²⁴ Podnosilac zahtjeva je smatrao da ne postoji ustavni osnov da Narodna skupština Republike Srpske donese osporeni zakon. Na osnovu analize osporenog zakona Ustavni sud je utvrdio da je Republika Srpska preuzela nadležnost da regulira, s jedne strane, pitanja oduzimanja „Bosni i Hercegovini” prava vlasništva na „državnoj imovini” te njeno zakonsko pretvaranje u entitetsku imovinu, a, s druge strane, pravo zaštite, ustupanja prava i korištenja te imovine. U konačnici, Ustavni sud je zaključio da je Republika Srpska donijela pobijani zakon suprotno čl. I/1, III/3.b) i IV/4.e) Ustava Bosne i Hercegovine. Ustavni sud je smatrao da je riječ o isključivoj nadležnosti BiH da regulira pitanje imovine iz spornog člana 2. pobijanog zakona. Posebno je naglašeno da „državna imovina” obuhvata pokretne i nepokretne stvari koje služe za vršenje javne vlasti, ali i javna dobra, koja po svojoj prirodi prioritarno služe svim ljudima u državi (tekuća voda, zaštita klimatskih uvjeta života, zaštita drugih prirodnih resursa kao što su šume, nužna državna infrastrukturna mreža u smislu Aneksa IX Općeg okvirnog sporazuma za mir u BiH itd.).

Slijedeći praksu iz Odluke broj U-1/11, Ustavni sud je utvrdio da član 53. **Zakona o poljoprivrednom zemljištu Republike Srpske, Zakon o šumama Republike Srpske**²⁵, **Zakon o unutrašnjoj plovidbi Republike Srpske**²⁶ i **Zakon o nepokretnoj imovini koja se koristi za funkcioniranje javne vlasti**²⁷ također nisu u skladu sa čl. I/1, III/3.b) i IV/4.e) Ustava Bosne i Hercegovine. Ustavni sud je ukazao da su šume²⁸, poljoprivredno zemljište²⁹ i rijeke³⁰ na teritoriji Republike Srpske javno dobro svih građana Bosne i Hercegovine i da stoga predstavljaju imovinu Bosne i Hercegovine. Također je naglašeno da Republika Srpska nema ustavno ovlaštenje za reguliranje pitanja „državne imovine” jer je to pitanje u isključivoj nadležnosti Bosne i Hercegovine.³¹

Kada je riječ o šumama kao **javnom dobru**, važno je napomenuti da se Ustavni sud ovim pitanjem bavio i u vezi s odlukama koje je donijela Federacija Bosne i Hercegovine (Vlada FBiH). Tako je u odluci iz jula 2024. godine Ustavni sud istakao da se odredbama **Odluke Vlade Federacije Bosne i Hercegovine o promjeni namjene šumskog zemljišta i privremenom korištenju šumskog zemljišta u druge namjene** omogućava faktička promjena namjene šumskog zemljišta bez zahtjeva vlasnika zemljišta. Na taj način se, kako je istakao Ustavni sud, na osnovu odluka donesenih u upravnom postupku pred entitetskim odnosno kantonalnim nivoima vlasti, omogućava da se šume i šumsko zemljište koriste u svrhe koje nisu neposredno vezane za sam karakter šuma i šumskog zemljišta kao „javnog dobra” u državnom vlasništvu i da se za to uplaćuje naknada u korist Federacije BiH. Ustavni sud je smatrao da takva prenamjena, uključujući i obavezu uplate naknade za uništavanje šumskog fonda bez obzira na njihovo formalnopravno određenje u navedenoj odluci, predstavlja oblike raspolaganja državnom imovinom jer propisuje mogućnost zadiranja u

24 Vidi Odluku broj U-1/11 od 14. jula 2012. godine.

25 U dijelu u kojem je propisano da su šume vlasništvo Republike Srpske.

26 U dijelu u kojem je propisano da su unutrašnje vode vlasništvo Republike Srpske i u kojem je regulirana plovidba na rijekama Drini i Savi, koje su dio državne granice i međunarodne plovne rijeke.

27 Vidi Odluku broj U-10/22 od 22. septembra 2022. godine.

28 Vidi Odluku broj U-4/21 od 23. septembra 2021. godine.

29 Vidi Odluku broj U-8/19 od 6. februara 2020. godine.

30 Vidi Odluku broj U-9/19 od 6. februara 2020. godine.

31 Vidi Odluku broj U-10/22 od 22. septembra 2022. godine.

vlasnička ovlaštenja vlasnika imovine – države da odlučuje o načinu korištenja i davanju na korištenje šuma i šumskog zemljišta. Ustavni sud je dalje istakao da bez obzira na pravno pitanje je li Vlada FBiH imala ustavno ovlaštenje uređivati postupak promjene namjene šuma i šumskog zemljišta u vezi s odredbama o prostornom planiranju, Ustavni sud smatra da Vlada, s obzirom na karakter i realne implikacije navedene odluke na šume i šumsko zemljište koji predstavljaju državno vlasništvo, nije imala nadležnost da donese navedenu odluku u odnosu na šume i šumsko zemljište koji predstavljaju državnu imovinu. Ustavni sud je podsjetio da je o statusu državne imovine, u koju spadaju šume i šumsko zemljište, u praksi već zauzeo stav, te da ne vidi razlog da u konkretnom slučaju od njega odstupi. Naime, šumama i šumskim zemljištem se ne može raspolagati na bilo koji način dok se pitanje državne imovine ne riješi zakonom koji će se donijeti na državnom nivou, što podrazumijeva da entiteti ne mogu prisvajati nadležnosti da odlučuju o vlasničkopravnim ovlaštenjima nad državnom imovinom.³²

Međutim, suprotno navedenoj praksi, Ustavni sud je, ocjenjujući ustavnost pojedinih odredbi **Zakona o stvarnim pravima Republike Srpske**, zaključio da su odredbe Zakona o stvarnim pravima Republike Srpske, kojima je propisano da će se **društveno odnosno državno vlasništvo** na stvarima, nekretninama i gradskom građevinskom zemljištu koje do stupanja na snagu tog zakona **nije postalo vlasništvo drugog lica** pretvoriti u pravo vlasništva dotadašnjeg nosioca ili pravnog sljednika, u skladu s Ustavom Bosne i Hercegovine. Kao osnov za takav zaključak Ustavni sud je istakao činjenicu da društvena/državna imovina na koju se odnose sporne odredbe Zakona o stvarnim pravima nije imovina koja je pod zabranom raspolaganja niti imovina koju je imao u vidu Ustavni sud u Odluci broj U-1/11, odnosno nije imovina na kojoj je u relevantno vrijeme pravo korištenja, upravljanja i raspolaganja imala SRBiH. Naglašeno je da je osnovna intencija spornih odredbi Zakona o stvarnim pravima ukidanje ranijih socijalističkih pravnih instituta (pravo raspolaganja, pravo upravljanja i pravo korištenja) i kreiranje prijelaznog građanskog pravnog sistema za period prelaska iz socijalističkog u savremeni kontinentalni odnosno evropski građanski pravni sistem.³³ Navedeni razlozi su bili osnov da Ustavni sud zaključi da je i **Zakon o uzurpacijama i dobrovoljačkim kompetencijama** (entiteta Republika Srpska), u dijelu u kojem su propisani uvjeti i postupak za utvrđivanje da li se uzurpantu ili dobrovoljcu, odnosno njegovom pravnom sljedniku, može priznati pravo vlasništva na uzurpiranom zemljištu ili zemljištu koje se smatra dobrovoljačkom kompetencijom, u skladu s Ustavom Bosne i Hercegovine. Osim toga, naglašeno je da je javna vlast na taj način ispunila svoju pozitivnu obavezu rješavanja pravnog statusa lica koja su u višedecenijskom posjedu takvog zemljišta.³⁴

Ustavni sud se bavio i pitanjem **nadležnosti reguliranja određene pravne materije i u tom kontekstu ustavnog spora** koji može nastati između države i entiteta. Ustavni sud je u vezi s tim zauzeo jasan stav o ustavnoj obavezi poštovanja državnih zakona. Ustavni sud je u tom smislu istakao da „donošenje entitetskih zakona **suprotno proceduri koja je propisana državnim zakonima** pokreće pitanje ustavnosti takvih zakona u smislu odredbi člana III/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, te da se obaveze koje nameću državni zakoni moraju poštovati“.³⁵ Taj stav reafirmiran je u mnogim odlukama Ustavnog suda.

32 Vidi Odluku broj U-3/24 od 11. jula 2024. godine.

33 Vidi Odluku broj U-4/20 od 26. marta 2021. godine.

34 Vidi Odluku broj U-28/22 od 21. marta 2024. godine.

35 Vidi Odluku broj U-14/04 od 29. oktobra 2004. godine. U toj odluci Ustavni sud je naglasio da Parlament FBiH, usvajanjem osporenih zakona (čl. 1. i 2. Zakona o izmjenama Zakona o porezu na promet proizvoda i usluga i odredbi čl. 1. i 2. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o posebnom porezu na bezalkoholna pića), nije ispoštovao proceduru koja je predviđena članom 25. stav 4. Zakona o sistemu indirektnog oporezivanja, čime je FBiH *de facto* preuzela ovlaštenja koja je prethodno, Sporazumom od 5. decembra 2003. godine, prenijela na nivo države Bosne i Hercegovine. Ustavni sud je smatrao da se ovakvim postupkom dovodi u pitanje funkcioniranje Bosne i Hercegovine na principu „vladavine prava“, a posebno da se krši odredba člana III/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, s obzirom na to da Parlament Federacije BiH nije poštovao proceduru predviđenu Zakonom o sistemu indirektnog oporezivanja koji je usvojila Parlamentarna Skupština Bosne i Hercegovine, te on stoga, bez svake sumnje, predstavlja odluku institucija Bosne i Hercegovine. Osim toga, usvajanjem osporenih zakona bez odobrenja Upravnog odbora Uprave za indirektno oporezivanje Parlament FBiH je prekršio i odredbu člana III/5.a) Ustava Bosne i Hercegovine, s obzirom na to da je time ušao u okvir nadležnosti koje je FBiH sporazumom prethodno prenijela u nadležnost države Bosne i Hercegovine.

U predmetu u kojem se Ustavni sud bavio ocjenom ustavnosti **Zakona o lijekovima i medicinskim sredstvima Republike Srpske i Zakona o dopunama Zakona o republičkoj upravi**, koje je donijela Narodna skupština Republike Srpske, Ustavni sud je podsjetio na sljedeće: „[...] zakoni Bosne i Hercegovine koje je usvojila Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine smatraju se ‘odlukama institucija Bosne i Hercegovine’ iz člana III/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, te donošenje zakona od entiteta ili drugih administrativnih jedinica u Bosni i Hercegovini suprotno proceduri koju propisuju državni zakoni može dovesti u pitanje poštovanje odredbi člana III/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, prema kojima su entiteti i druge administrativne jedinice u Bosni i Hercegovini dužni da se pridržavaju, između ostalog, (i) odluka institucija Bosne i Hercegovine. Kada bi se smatralo suprotno, osim što bi se u potpunosti doveo u pitanje autoritet institucija Bosne i Hercegovine, dovelo bi se u pitanje i načelo iz člana I/2. Ustava Bosne i Hercegovine prema kojem će ‘Bosna i Hercegovina biti demokratska država koja će funkcionirati prema slovu zakona’. U tom slučaju, s pravom bi se moglo postaviti pitanje svrhe državnih zakona (npr. zakona u oblasti privatizacije, zatim rada osiguravajućih društava, indirektnog oporezivanja i sl.) ako bi entiteti ili druge administrativne jedinice Bosne i Hercegovine mogli donositi zakone kojima se krše ili izbjegavaju obaveze koje se entitetima ili drugim administrativnim jedinicama Bosne i Hercegovine nalažu odredbama državnih zakona, tj. zakona donesenih na nivou institucija Bosne i Hercegovine. Dakle, entiteti (ili druge administrativne jedinice Bosne i Hercegovine) moraju poštovati obaveze koje im se nalažu putem zakona koje su donijele institucije Bosne i Hercegovine. Činjenica da te obaveze nisu poštovane može dovesti do kršenja odredbi Ustava Bosne i Hercegovine.”³⁶

Kada je riječ o **krivičnoj materiji**, Ustavni sud je u Odluci broj U-5/16, odnosno u dvije djelimične odluke, razmatrao odredbe **Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine** (u daljnjem tekstu: ZKP). Posljedično zaključcima Ustavnog suda, došlo je do izmjene odredbi ZKP-a.

U Prvoj djelimičnoj odluci³⁷ Ustavni sud je utvrdio da određene osporene odredbe ZKP-a nisu u skladu s odredbama Ustava Bosne i Hercegovine, odnosno Evropske konvencije. Tako je Ustavni sud utvrdio da odredbe člana 84. st. 2, 3. i 4. ZKP-a, koje se odnose na davanje imuniteta, koji je u nadležnosti tužilaštva, zbog svoje nepreciznosti i neodređenosti o tome za koja krivična djela se daje imunitet i u kojem postupku se ta vrsta imuniteta može koristiti, nisu u skladu s odredbama člana I/2. u vezi sa članom II/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine. Ustavni sud je smatrao da odluku o imunitetu treba potvrditi sud.

Nadalje, Ustavni sud je utvrdio da odredba člana 117. tačka d) ZKP-a, koja je davala mogućnost da se posebne istražne radnje iz člana 116. stav 2. ZKP-a odrede za krivična djela za koja se prema zakonu može izreći kazna zatvora od tri godine ili teža kazna nije u skladu s Ustavom Bosne i Hercegovine i Evropskom konvencijom. Naime, Ustavni sud je smatrao da propisivanjem da se posebne istražne radnje mogu odrediti za veliku većinu krivičnih djela propisanih Krivičnim zakonom, u okviru kojih su i djela koja nemaju obilježja teških krivičnih djela, zakonodavac nije osigurao da će miješanje u pravo iz člana 8. Evropske konvencije biti u onoj mjeri u kojoj je to strogo nužno za očuvanje demokratskih institucija, odnosno nije osigurao srazmjer između težine zadiranja u pravo na privatnost i legitimnog cilja koji se želi postići primjenom te posebne mjere.

Također, Ustavni sud je zaključio da odredba člana 118. stav 3. ZKP-a, kojom je precizirano trajanje, odnosno najduže trajanje posebnih istražnih radnji do mjesec dana, ukupno tri odnosno šest mjeseci, nije u skladu s odredbama člana I/2. u vezi sa članom II/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine zato što način produženja, odnosno hoće li obrazloženje tužioca kojim predlaže produženje posebnih istražnih radnji biti dovoljno u smislu „posebno važnih razloga“ zavisi isključivo od diskrecione ocjene sudije za prethodni postupak. Dakle, zakonodavac nije poštovao da zakon mora dovoljno jasno propisivati obim diskrecije dodijeljene nadležnim tijelima. Dalje, Ustavni sud je zaključio da

36 Vidi Odluku broj U-17/22 od 1. i 2. decembra 2022. godine, tačka 29. s daljnjim referencama.

37 Vidi Odluku broj U-5/16 od 1. juna 2017. godine.

zakonodavac prilikom propisivanja trajanja posebnih istražnih radnji nije vodio računa o srazmjeru između ograničavanja ljudskih prava i težine krivičnih djela.

Ustavni sud je dalje utvrdio da odredbe člana 225. stav 2. ZKP-a nisu u skladu s odredbama člana I/2. u vezi sa članom II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine jer zakonodavac nije bio pravno dosljedan kada je regulirao mogućnost neograničenog trajanja istrage a da pri tome nije propisao mehanizam zaštite prava osumnjičenih i oštećenih. Dalje, zaključak Ustavnog suda je bio da odredba člana 226. stav 1. ZKP-a nije u skladu s odredbama člana I/2. Ustava Bosne i Hercegovine jer zakonodavac nije propisao rok u kojem je tužilac obavezan pripremiti optužnicu, niti je taj rok propisan odredbom kojom je regulirano okončanje istrage. Ustavni sud je naložio Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine da uskladi navedene odredbe s Ustavom Bosne i Hercegovine, odnosno Evropskom konvencijom.

U istoj odluci je utvrđeno da su odredbe člana 84. stav 5. ZKP-a u skladu s odredbama čl. I/2. i II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine, kao i da su odredbe člana 119. stav 1. ZKP-a u skladu s odredbama čl. I/2. i II/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 8. Evropske konvencije, a odredba člana 216. stav 2. ZKP-a u skladu s odredbama člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije i članom 13. Evropske konvencije.

U Drugoj djelimičnoj odluci³⁸ Ustavni sud je zaključio da druga rečenica stava 1. i stav 2. člana 109. ZKP-a nisu u skladu s odredbama člana II/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 8. Evropske konvencije, te je naložio Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine da ih uskladi s relevantnim odredbama Ustava Bosne i Hercegovine i Evropske konvencije. U istoj odluci utvrđeno je da je prva rečenica stava 1. člana 109. ZKP-a u skladu s odredbama člana II/3.b) i II/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine i čl. 3. i 8. Evropske konvencije. Naime, Ustavni sud je zaključio da je zakonodavac razradio jasan opći pravni okvir i da je propisao opće

Jurisdikcija

Ustavni sud će podržavati ovaj Ustav.

a) Ustavni sud je jedini nadležan da odlučuje o bilo kojem sporu koji se javlja po ovom Ustavu između dva entiteta, ili između Bosne i Hercegovine i jednog ili oba entiteta, te između institucija Bosne i Hercegovine, uključujući ali ne ograničavajući se na to pitanje:

- Da li je odluka entiteta da uspostavi poseban paralelan odnos sa susjednom državom u skladu sa ovim Ustavom, uključujući i odredbe koje se odnose na suverenitet i teritorijalni integritet Bosne i Hercegovine.
- Da li je bilo koja odredba ustava ili zakona jednog entiteta u skladu sa ovim Ustavom.

Sporove može pokrenuti član Predsjedništva, predsjedavajući Vijeća ministara, predsjedavajući, ili njegov zamjenik, bilo kojeg doma Parlamentarne skupštine; jedna četvrtina članova/delegata bilo kojeg doma Parlamentarne skupštine, ili jedna četvrtina članova bilo kojeg doma zakonodavnog organa jednog entiteta.

b) Ustavni sud također ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom Ustavu, kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

c) Ustavni sud je nadležan u pitanjima koja mu je proslijedio bilo koji sud u Bosni i Hercegovini u pogledu toga da li je zakon, o čijem važenju njegova odluka ovisi, kompatibilan sa ovim Ustavom, sa Evropskom konvencijom o ljudskim pravima i osnovnim slobodama i njenim protokolima, ili sa zakonima Bosne i Hercegovine; ili u pogledu postojanja ili domašaja nekog opšteg pravila međunarodnog javnog prava koje je bitno za odluku suda.

(Član VI/3. Ustava BiH)

³⁸ Vidi Odluku broj U-5/16 od 26. marta 2021. godine.

uvjete pod kojim će osumnjičeni/optuženi biti podvrgnuti mjerama iz pobijanih odredbi, odnosno tjelesnom pregledu na dovoljno jasan i predvidiv način i u pobijanim odredbama nije našao ništa što bi onemogućilo primjenu standarda iz prakse Evropskog suda. Suprotno, zakonodavac nije regulirao preduvjete miješanja u tjelesni integritet „drugih lica“ na dovoljno jasan način te nije zadovoljio uvjet „u skladu sa zakonom“ iz člana 8. Evropske konvencije, odnosno nije osigurao da će miješanje u pravo iz člana 8. biti samo u onoj mjeri u kojoj je strogo nužno za očuvanje demokratskih institucija.

Ustavni sud je razmatrao i određene odredbe **Krivičnog zakonika Republike Srpske**. U odluci o tom predmetu³⁹ Ustavni sud je utvrdio da je odredba člana 280a. Krivičnog zakonika RS koja glasi „povreda ugleda Republike Srpske i njenih naroda“ suprotna članu II/3.h) Ustava Bosne i Hercegovine i članu 10. Evropske konvencije. Iako je Ustavni sud prihvatio da je u konkretnom slučaju miješanje u slobodu izražavanja u odnosu na osporene odredbe dovoljno precizno da ispuní uvjet „zakonitosti“, kao i da ima legitiman cilj, prema stavu Ustavnog suda, obim djela koja se mogu smatrati kažnjivim u skladu sa članom 280a. spornog zakona dovodi u pitanje proporcionalnost miješanja primjenom krivičnih sankcija. Ustavni sud nije našao nijedan argument za zaključak da je oštra kazna proporcionalna legitimnom cilju koji se njom želi postići. Iako određivanje kazne za krivična djela spada, u načelu, u polje slobodne procjene (*margin of appreciation*) nadležnog zakonodavca, Ustavni sud je smatrao da je zakonodavac u Republici Srpskoj, propisujući krivične sankcije koje bi neizbježno imale odvratajući učinak i vodile gušenju slobode medija i obeshrabrivanju pojedinaca od ozbiljnije kritike organa vlasti ovog entiteta, izašao iz dozvoljenog polja slobodne procjene.

S druge strane, odredbe čl. 208a, 208b, 208v, 208g, 208d. i 208đ. Krivičnog zakonika Republike Srpske u skladu su sa članom II/3.h) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 10. Evropske konvencije. Naime, kako je Ustavni sud ukazao, činjenica da je kleveta, nakon dužeg perioda, ponovo propisana kao krivično djelo nije sama po sebi protivna Ustavu Bosne i Hercegovine ili Evropskoj konvenciji. U pogledu odgovora na pitanje da li se osporenim odredbama uspostavlja pravična ravnoteža između legitimnog cilja i upotrijebljenih sredstava, Ustavni sud je podsjetio da zakonodavne vlasti uživaju određeno polje diskrecije kada donose određeni zakon. Osim toga, ograničenje slobode izražavanja je moguće u skladu sa stavom 2. člana 10. Evropske konvencije. Razmatrajući čl. 208a, 208b, 208v, 208g, 208d. i 208đ. spornog zakona, Ustavni sud je zapazio da su osporenim članovima kao krivične sankcije propisane isključivo novčane kazne, s rasponom koji je približan iznosima koje sudovi dosuđuju u parničnim postupcima kao kompenzaciju za učinjenu klevetu.

Osim toga, zakoni o zaštiti od klevete u oba entiteta također propisuju mogućnost da sudovi narede i javno objavljivanje presude. Ustavni sud je zaključio da je takvo miješanje u slobodu izražavanja proporcionalno te da osporene odredbe ne izlaze van okvira „slobodnog polja procjene“ nadležnog zakonodavca. I pored toga Ustavni sud je naglasio da nadležni organi u Republici Srpskoj trebaju postupati s posebnom pažnjom u slučaju krivičnog progona za djela propisana ovim članovima, a naročito voditi računa da osporene odredbe primjenjuju u skladu sa standardima utvrđenim dugogodišnjom praksom Evropskog suda, ali i Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.

39 Vidi Odluku broj U-21/23 od 18. januara 2024. godine.

Praksa iz apelacione nadležnosti

Bosna i Hercegovina i oba entiteta će osigurati najviši nivo međunarodno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda. (...)

(Član II/1. Ustava BiH)

S ciljem osiguranja potpune zaštite ljudskih prava i osnovnih sloboda, Ustavni sud je u svojoj praksi postepeno zauzimao stavove o važnim pitanjima koja mogu implicirati eventualnu povredu ustavnih prava. U prvim godinama rada, nakon okončanja ratnog sukoba u Bosni i Hercegovini, to se može vidjeti iz odluka u kojima je Ustavni sud razmatrao različita pitanja koja su se odnosila na lica nestala tokom ratnih djelovanja u Bosni i Hercegovini, na pitanja tzv. **ratne štete**, predmete devizne štednje građana ostvarene u bivšoj državnoj zajednici, tzv. stara devizna štednja itd. U odlukama koje su se odnosile na **nestale osobe**⁴⁰ Ustavni sud je utvrđivao povrede prava na zabranu nehumanog postupanja te prava na privatni i porodični život jer nadležne vlasti nakon skoro deset godina od prestanka ratnih djelovanja u BiH nisu apelantima dostavile informacije o sudbini članova njihovih porodica nestalih tokom ratnog sukoba u Bosni i Hercegovini. Ustavni sud je naložio nadležnim vlastima da hitno uspostave i osposobe za efikasan rad institucije osnovane Zakonom o nestalim osobama, posebno Institut za nestale osobe, Fond za pomoć porodicama nestalih osoba i Centralnu evidenciju nestalih osoba u Bosni i Hercegovini.

Predmeti tzv. **stare devizne štednje** odnosili su se na zahtjeve apelanata da ostvare svoja potraživanja po osnovu stare devizne štednje, deponirane isključivo u bankama u BiH i njihovim poslovnim jedinicama na teritoriji današnjih entiteta. U tim predmetima⁴¹ Ustavni sud je zaključio da je nedonošenjem okvirnog zakona kojim bi se reguliralo pitanje isplate stare devizne štednje Bosna i Hercegovina propustila djelotvorno zaštititi prava apelanata na imovinu. Ustavni sud je posebno ukazao na pozitivnu obavezu države, bez obzira na nadležnosti entiteta i distrikta kao jedinica unutarnjeg uređenja Bosne i Hercegovine, navodeći „da se država ne može osloboditi garantiranja poštovanja prava na imovinu [...] pokušajem da delegira odgovornosti, u smislu reguliranja i provedbe, na entitetske institucije i institucije Brčko distrikta, bez osiguravanja dovoljno pravnih garancija da će te institucije djelovati u skladu sa, između ostalog, standardima iz člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju“.

U predmetima tzv. **ratne štete** apelanti su se žalili na povredu prava na pravično suđenje jer nisu mogli ishoditi izvršenje sudskih odluka kojima su im dosuđene naknade nematerijalne i materijalne štete. Zaključak Ustavnog suda u ovim predmetima je da je načinom i rokovima propisanim za isplatu ratne štete po pravomoćnim presudama prekršeno pravo na pravično suđenje jer je u nekim slučajevima isplata potpuno onemogućena, a u drugim je zakonom stavljen „pretjeran teret na pojedince“, čime je narušen princip proporcionalnosti između javnog interesa zajednice i osnovnih prava pojedinaca.⁴²

Posljedice ratnih djelovanja koje su bile vidljive u predmetima poput prethodno navedenih vremenom su se sanirale. Međutim, pred Ustavnim sudom postavljala su se nova pitanja koja su rezultirala novom praksom. Ustavni sud je svojim odlukama redovnim sudovima konstantno slao jasnu poruku da moraju ispunjavati svoje obaveze u skladu s principima Evropske konvencije.

40 Vidi, između ostalih, Odluku broj AP-129/04 od 27. maja 2005. godine.

41 Vidi, između ostalih, Odluku broj AP-130/04 od 2. decembra 2005. godine.

42 Vidi, između ostalih, Odluku broj AP-288/03 od 17. decembra 2004. godine.

U okviru apelacionih navoda vezanih za **pravo na život** pitanje efikasnosti istrage i pozitivne obaveze države je jedno od najčešćih pitanja koja su se postavljala. U jednom od predmeta apelant je problematizirao neažurnost, neaktivnost i nesveobuhvatnost istrage nadležnog tužilaštva i Centra javne sigurnosti, ukazujući na veoma dug period provođenja istražnih radnji, njihovo ponavljanje i zanemarivanje neophodnih radnji koje ni nakon 25 godina nisu rezultirale identifikacijom počinioca ubistva njegovog brata, već obustavom postupka. U tom predmetu Ustavni sud je istakao da nadležno tužilaštvo prilikom provođenja istrage nije postupalo u skladu s neophodnom marljivošću i sveobuhvatnošću. Argumenti nadležnog tužilaštva da su u konkretnom predmetu tokom istrage preduzimate brojne istražne radnje koje nisu dovele do rezultata u otkrivanju počinioca krivičnog djela ubistva, prema mišljenju Ustavnog suda, nisu mogle otkloniti zahtjev ažurnosti i ekspeditivnosti koji se traži u takvim predmetima. Također, oni nisu mogli biti opravdanje za dvadesetpetogodišnje trajanje istrage koja u konačnici nije rezultirala identifikacijom počinioca krivičnog djela, naročito imajući u vidu da je upravo zbog neadekvatnosti preduzetih radnji istraga obustavljena zato što je nastupila relativna zastarjelost krivičnog gonjenja. Ustavni sud je zaključio da je u istraživanju i otkrivanju počinioca krivičnog djela ubistva u ovom predmetu izostao blagovremen i adekvatan odgovor u skladu s pozitivnom obavezom javne vlasti iz člana 2. Evropske konvencije te je utvrdio kršenje.⁴³

KATALOG PRAVA

Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

- a) Pravo na život.
- b) Pravo lica da ne bude podvrgnuto mučenju niti nečovječnom ili ponižavajućem tretmanu ili kazni.
- c) Pravo lica da ne bude držano u ropstvu ili potčinjenosti, ili na prisilnom ili obaveznom radu.
- d) Pravo na ličnu slobodu i sigurnost.
- e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom.
- f) Pravo na privatni i porodični život, dom i prepisku.
- g) Slobodu misli, savjesti i vjere.
- h) Slobodu izražavanja.
- i) Slobodu mirnog okupljanja i slobodu udruživanja s drugima.
- j) Pravo na brak i zasnivanje porodice.
- k) Pravo na imovinu.
- l) Pravo na obrazovanje.
- m) Pravo na slobodu kretanja i prebivališta.

(Član II/3. Ustava BiH)

Uloga Ustavnog suda u krivičnim stvarima jako je značajna kada je riječ o pitanju konkretizacije posebnih pritvorskih razloga koje se pokreće u okviru **prava na ličnu slobodu i sigurnost**. U jednom trenutku pred Ustavnim sudom pojavilo se mnogo predmeta u kojima su redovni sudovi u rješenjima za određivanje ili produženje pritvora samo navodili zakonsku odredbu, stereotipna obrazloženja ili su se njihove odluke zasnivale samo na „pretpostavkama“. Na taj problem Ustavni sud je prvi put reagirao 2008. godine u predmetu u kojem je zaključio da postoji kršenje prava na slobodu i sigurnost ličnosti budući da je apelantu određen pritvor zbog bojazni da će, utječući na svjedoke, ometati krivični postupak, a takva bojazan nije bila opravdana konkretnim i valjanim razlozima koji bi objektivno ukazivali na to da je apelant pokušao ili da postoji ozbiljan rizik da će pokušati da utječe na svjedoke, već se odluka zasnivala samo na pretpostavkama suda zbog prirode i težine djela koja su se apelantu stavljala na teret i zbog eventualne istrage protiv saučesnika.⁴⁴ Pored tog pritvorskog razloga, Ustavni sud je u više predmeta utvrdio povredu jer redovni sudovi nisu dovoljno obrazložili pritvorski razlog koji se odnosio na „bijeg“. U većini ovih predmeta obrazloženja rješenja redovnih sudova o određivanju ili produženju pritvora po ovom osnovu svodila su se na to da se apelantima na teret stavljaju ozbiljne optužbe za krivična djela, te da apelant ima dvojno državljanstvo. U jednom od predmeta Ustavni sud utvrdio je povredu

⁴³ Vidi Odluku broj AP-1057/19 od 25. juna 2019. godine.

⁴⁴ Vidi Odluku broj AP-6/08 od 13. maja 2008. godine.

prava iz člana 5. stav 3. Evropske konvencije jer redovni sud u obrazloženju osporenih rješenja, osim konstatacija da se radi o istrazi za teška krivična djela te navoda o dvojnomo državljanstvu i okolnosti da se osnovano sumnja da su osumnjičeni pribavili značajnu imovinsku korist koja će im omogućiti boravak van države, nije ponudio konkretne i dovoljne razloge u odnosu na apelanta za zaključak da se zaista radi o riziku od bjekstva i da je pritvor neophodno odrediti prema toj zakonskoj osnovi.⁴⁵ U posljednje vrijeme aktuelna su i pitanja vezana za narušavanje javnog reda. U vezi s tim pitanjem čest je zaključak Ustavnog suda da redovni sud nije ukazao na stvarno postojanje takvih okolnosti iz kojih bi proizlazilo da bi puštanjem osumnjičenih na slobodu zaista bio narušen javni red, odnosno da postoji stvarna prijetnja narušavanju javnog reda.⁴⁶

Ustavni sud je u više predmeta utvrdio povredu prava na ličnu slobodu i sigurnost jer sud nije na vrijeme odlučio o produženju pritvora ili nije preispitao, nakon određivanja pritvora, daljnju stvarnu potrebu za produženjem. Naime, inicijalno postojanje nekog od razloga za pritvor kada je pokrenut krivični postupak ne znači da oni ostaju sve do okončanja postupka, nego se kod svakog produženja pritvor u svim njegovim elementima mora preispitivati. U jednom od predmeta Ustavni sud je istakao da je sastavni dio zakonskog teksta (Zakon o krivičnom postupku) obavezna kontrola opravdanosti pritvora svaka dva mjeseca, te da redovni sud u situaciji kada je sa zakašnjenjem od 18 dana izvršio obaveznu zakonsku kontrolu nije postupao „zakonito“ i „promptno“ u smislu člana 5. stav 3. Evropske konvencije, čime je istovremeno prekršen i princip „zakonitosti“ pritvora iz člana 5. stav 1. tačka c).⁴⁷ Sličnim pitanjem Ustavni sud se bavio i u predmetima u kojima se nije radilo o određivanju pritvora, već o izricanju mjera zabrane. U jednom od predmeta apelantica je problematizirala da redovni sud ni nakon tri mjeseca od donošenja rješenja kojim su određene mjere zabrane nije ispitao je li njihova primjena potrebna i opravdana, odnosno nije odlučio o njihovom produženju ili ukidanju. Apelantica je istakla da su joj, u nedostatku odluke kojom se preispituje daljnja opravdanost izrečenih mjera zabrane, povrijeđena prava na obrazloženu odluku, kao i pravo na žalbu u krivičnim stvarima. Ustavni sud je apelanticine navode ispitao u odnosu na povredu prava na djelotvoran pravni lijek iz člana 13. Evropske konvencije u vezi s pravom na slobodu kretanja iz člana II/3.m) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 2. Protokola broj 4 uz Evropsku konvenciju i zaključio da propust redovnog suda da preispita daljnju opravdanost izrečenih mjera zabrane nakon dva mjeseca i donese rješenje kojim izrečene mjere ukida ili produžava predstavlja neopravdano ometanje koje je zakonom dozvoljen efektivan pravni lijek, u apelanticinom predmetu, u praksi učinilo neefektivnim.

U jednoj od skorijih odluka Ustavni sud je utvrdio kršenje prava na ličnu slobodu i sigurnost zbog propusta redovnog suda da u postupku kontrole opravdanosti pritvora lično sasluša apelanta iako Zakon o krivičnom postupku ne sadrži odredbe u kojima bi decidirano bila propisana obaveza suda da prilikom kontrole opravdanosti trajanja pritvora održava javnu sjednicu na kojoj bi optuženo lice imalo mogućnost da se lično izjasni pred sudom. U konkretnom predmetu, iako se radilo o tzv. automatskom sistemu preispitivanja odluke o zakonitosti pritvora, period duži od godinu dana u kojem apelant nije saslušan, prema mišljenju Ustavnog suda, nikako se nije mogao smatrati „razumnim intervalom“ u smislu relevantne prakse Evropskog suda. Zbog značaja dobra koje se štiti, a to je ljudska sloboda, sud je morao „vidjeti i čuti apelanta“ u češćim intervalima nego što je to bilo u konkretnom predmetu. Insistiranjem na tome da sud „vidi i čuje apelanta“ izbjegava se birokratizacija odlučivanja o produženju trajanja lišenja slobode i omogućava se onom ko je lišen slobode da se o tome izjasni. Budući da je apelantu navedeno pravo bilo uskraćeno, Ustavni sud je zaključio da je povrijeđeno apelantovo pravo iz člana II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 5. stav 4. Evropske konvencije. Ustavni sud je naglasio da nije odlučujuće da li je Zakon o krivičnom postupku takvo postupanje striktno propisivao budući da prema Ustavu Bosne i Hercegovine odredbe Evropske konvencije imaju prioritet nad svim drugim zakonima i moraju se direktno primjenjivati.⁴⁸

45 Vidi Odluku broj AP-921/16 od 20. juna 2016. godine.

46 Vidi Odluku broj AP-1971/14 od 17. septembra 2014. godine.

47 Vidi Odluku broj AP-7588/18 od 10. aprila 2019. godine.

48 Vidi Odluku broj AP-3228/22 od 23. marta 2023. godine.

Najviše predmeta pred Ustavnim sudom pokreće pitanje prava na **pravično suđenje**. Tu se pojavljuju razne situacije. Neke od njih su kada apelant navodi da je odluka suda arbitrarna, tj. ne sadrži dovoljno kvalitetno obrazloženje o činjenicama koje je utvrdio sud. Ustavni sud ne ulazi u činjenice jer je to nadležnost redovnih sudova, međutim, može utvrditi proizvoljnost ako je odluka arbitrarna. Dakle, Ustavni sud se može izuzetno, kada ocijeni da je u određenom postupku redovni sud proizvoljno postupao kako pri utvrđivanju činjenica tako i pri primjeni relevantnih pozitivnopravnih propisa, upustiti u ispitivanje načina na koji su nadležni sudovi utvrđivali činjenice i na tako utvrđene činjenice primijenili pozitivnopravne propise. Ustavni sud je u više svojih odluka ukazao da očigledna proizvoljnost u primjeni relevantnih propisa nikada ne može voditi ka pravičnom postupku. U jednom od njih utvrdio je povredu prava na pravično suđenje jer je redovni sud pri donošenju svoje odluke proizvoljno primijenio odredbe Zakona o krivičnom postupku BiH koje se odnose na pravo na naknadu štete licu koje je bilo u pritvoru a nije došlo do pokretanja krivičnog postupka, ili je postupak obustavljen ili je došlo do oslobađanja od optužbe, kao i na pravo na naknadu štete prouzrokovane sredstvima javnog informiranja. Naime, u tom predmetu je pitanje osnovanosti ili neosnovanosti lišavanja slobode redovni sud poistovjetio s pitanjem zakonitosti ili nezakonitosti lišavanja slobode.⁴⁹

Zahtjev poštovanja „prava na obrazloženu odluku“ koje je dio prava na pravično suđenje iz člana 6. Evropske konvencije Ustavni sud konstantno ističe u svojoj praksi, a naročito zato što se često radi o pravnom pitanju koje je od suštinskog značaja za ishod konkretnog predmeta.⁵⁰ U predmetu u kojem je pred redovnim sudovima apelantov tužbeni zahtjev za naknadu štete zbog klevete usvojen u dijelu kojim je tražio isplatu odgovarajućeg iznosa, ali je odbijen u dijelu u kojem je tražio da sud obaveže tužene da o svom trošku objave presudu, Ustavni sud je zaključio da je sud u obrazloženju odluke propustio da obuhvati sve važne aspekte konkretnog predmeta koji su mogli utjecati na konačnu odluku, odnosno propustio je da razmotri apelantove žalbene navode koji se tiču objavljivanja presude, čime je prekršio apelantovo pravo na pravično suđenje.⁵¹ Kršenje prava na pravično suđenje zbog nedovoljnog obrazloženja utvrđeno je i u predmetu u kojem je odbijen apelantov zahtjev da se na osnovu ugovora o doživotnom izdržavanju uknjiži kao vlasnik na nekretninama koje se nalaze u Bosni i Hercegovini, zato što je taj ugovor ovjerio sudija u Republici Hrvatskoj, a ne sudija u Bosni i Hercegovini.⁵² Važno je spomenuti i odluku u kojoj je nedostatak adekvatnog obrazloženja bio vezan za poštovanje principa „najboljeg interesa djeteta“ iz Konvencije o pravima djeteta. Ustavni sud je u toj odluci zaključio da redovni sudovi nisu dali adekvatno i uvjerljivo obrazloženje u odnosu na pitanje koje se ticalo određivanja iznosa za izdržavanje maloljetnog djeteta (apelantice) koji mora, prema standardu „najboljeg interesa djeteta“, biti dovoljan za potrebe u godinama u kojima je apelantica. Zbog takvog propusta Ustavni sud nije mogao zaključiti da je postupak u konkretnom slučaju proveden uz poštovanje garancije pravičnog postupka.⁵³

Zanimljiva pravna pitanja pokretala su se i u okviru prava koje se odnosi na **kažnjavanje samo na osnovu zakona** zaštićenog članom 7. Evropske konvencije. Jedno od njih je i pitanje primjene blažeg zakona u postupcima vođenim zbog počinjenih ratnih zločina. Slijedeći praksu Evropskog suda u predmetu *Maktouf i Damjanović protiv Bosne i Hercegovine*, Ustavni sud je 2013. godine donio odluku u kojoj je zaključio da je prekršen član 7. stav 1. Evropske konvencije zato što je u konkretnom predmetu postojala realna mogućnost da je retroaktivna primjena Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine bila na apelantovu štetu u pogledu izricanja kazne, što je suprotno članu 7. stav 1. Evropske konvencije, bez obzira na činjenicu što prema propisanom rasponu kazne zatvora ne znači da bi apelant i dobio manju kaznu zatvora da je u njegovom predmetu primijenjen Krivični zakon SFRJ. Naime, kako je zaključio Ustavni sud, od ključnog značaja je to da je apelant mogao

49 Vidi Odluku broj AP 4793/14 od 17. marta 2015. godine.

50 Vidi Odluku broj AP-3225/07 od 14. aprila 2010. godine, tačka 36.

51 Vidi Odluku broj AP-6429/18 od 2. jula 2020. godine.

52 Vidi Odluku broj AP-6035/18 od 9. septembra 2020. godine.

53 Vidi Odluku broj AP-399/22 od 20. aprila 2022. godine.

DODATNI SPORAZUMI O LJUDSKIM PRAVIMA KOJI ĆE SE PRIMJENJIVATI U BOSNI I HERCEGOVINI

1. Konvencija o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida (1948)
2. Ženevske konvencije I-IV o zaštiti žrtava rata (1949) i Dopunski protokoli I-II (1977)
3. Konvencija koja se odnosi na status izbjeglica (1951) i Protokol (1966)
4. Konvencija o državljanstvu udatih žena (1957)
5. Konvencija o smanjenju broja lica bez državljanstva (1961)
6. Međunarodna konvencija o uklanjanju svih oblika rasne diskriminacije (1965)
7. Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (1966) i Opcioni protokoli (1966. i 1989)
8. Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima (1966)
9. Konvencija o uklanjanju svih oblika diskriminacije u odnosu na žene (1979)
10. Konvencija protiv mučenja i drugih surovih, nehumanih ili ponižavajućih tretmana ili kažnjavanja (1984)
11. Evropska konvencija o sprečavanju mučenja, nehumanog ili ponižavajućeg tretmana ili kažnjavanja (1987)
12. Konvencija o pravima djeteta (1989)
13. Međunarodna konvencija o zaštiti prava svih radnika-migranata i članova njihovih porodica (1990)
14. Evropska povelja za regionalne jezike i jezike manjina (1992)
15. Okvirna Konvencija za zaštitu nacionalnih manjina (1994)

(Aneks I Ustava BiH)

dobiti nižu kaznu da je taj zakon i primijenjen.⁵⁴ U odluci iz 2018. godine Ustavni sud se bavio pitanjem primjene blažeg zakona, odnosno zamjenom kazne zatvora novčanom kaznom u situaciji kada je apelantu izrečena zatvorska kazna prema ranije važećem zakonu, a ta je odluka postala pravomoćna u vrijeme kada je na snagu stupio novi zakon koji više nije propisivao mogućnost zamjene zatvorske kazne novčanom. U ovoj odluci Ustavni sud je naročito detaljno razjasnio pitanje smatra li se zamjena kazne „izvršenjem kazne“ ili modifikacijom izrečene kazne, što je bilo od presudnog značaja za primjenu člana 7. Evropske konvencije. Nakon vrlo detaljne analize prakse Evropskog suda o ovom pitanju, Ustavni sud je zaključio da je u vrijeme kada je apelantu izrečena zatvorska kazna on ispunjavao uvjete iz ranijeg Krivičnog zakonika i mogao je tražiti zamjenu zatvorske kazne novčanom. Takav zahtjev se, prema mišljenju Ustavnog suda, nije mogao smatrati „izvršenjem kazne zatvora“, već **mogućnošću da kazna zatvora „postane“ novčana kazna, zbog čega njegov zahtjev ulazi u okvir člana 7. Evropske konvencije. S obzirom na to da je novi Krivični zakonik isključio takvu mogućnost, on je utjecao na apelanta tako što mu je onemogućio da mu se kazna zatvora koja mu je izrečena prema ranijem zakonu zamijeni blažom i za njega očito povoljnijom novčanom kaznom.** Slijedom toga, Ustavni sud je zaključio da postoji kršenje prava iz člana 7. Evropske konvencije.⁵⁵

Pandemija koronavirusa (COVID-19) pokrenula je niz pitanja u kontekstu zaštite ljudskih prava. U jednom od predmeta apelacijom je osporena naredba **Federalnog štaba Civilne zaštite** kojom je u Kantonu Sarajevo nametnuta obaveza nošenja maski i ograničeno kretanje stanovništva na cijeloj teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine u vremenu od 23 sata do 5 sati narednog dana. Ono što je bitno istaći je da Ustavni sud nije ukinuo navedene mjere, ali je utvrdio kršenje prava iz člana 8. Evropske konvencije jer pasivnost zakonodavne vlasti da precizno i blagovremeno uspostavi zakonodavni okvir djelovanja izvršne vlasti u okolnostima pandemije, neminovno otvara mogućnost da se naruši postizanje ravnoteže između različitih interesa (prava). Ustavni sud je zaključio da je

⁵⁴ Vidi Odluku broj AP-325/08 od 27. septembra 2013. godine.

⁵⁵ Vidi Odluku broj AP-1498/18 od 23. aprila 2018. godine.

nepostupanje Parlamenta FBiH u suprotnosti s osiguranjem poštovanja garancija obuhvaćenih pravom na „privatni život“ i pravom na „slobodu kretanja“ jer ne zadovoljava princip sadržan u testu „neophodnosti“ miješanja u ova ustavna prava.⁵⁶ Kada je riječ o **slobodi kretanja** u kontekstu proglašene pandemije koronavirusa (COVID-19), Ustavni sud je također bio pozvan da odluči o zabrani kretanja licima mlađim od 18 i starijim od 65 godina.⁵⁷ Ustavni sud je u tom predmetu naglasio da osporenim naredbom nisu predviđeni nikakvi izuzeci u pogledu obje kategorije lica koja su njome obuhvaćena, npr. specifične potrebe neke kategorije lica mlađih od 18 godina u odnosu na njihovo zdravstveno stanje, naročito kada su u pitanju djeca s posebnim potrebama. Prema mišljenju Ustavnog suda, također je zanemarena činjenica da u okviru kategorije lica starijih od 65 godina postoje i ona lica koja su radno aktivna i profesionalno angažirana. Ustavni sud je naglasio da prije donošenja osporene mjere nisu razmotrene alternativne, blaže mjere kojima bi se te grupe posebno zaštitile, ako za takvom posebnom zaštitom postoji potreba. U konačnici, Ustavni sud je zaključio da osporene mjere ne ispunjavaju zahtjev „proporcionalnosti“.

Praksa Ustavnog suda Bosne i Hercegovine u vezi **sa slobodom izražavanja** posljednjih nekoliko godina intenzivno se razvija. Ustavni sud je u 2018. godini, nakon što je pitanje pristupa informacijama kao dijela prava iz člana 10. Evropske konvencije dugo odbacivao kao *ratione materiae* neprihvatljivo, detaljno ispitao praksu Evropskog suda i promijenio svoju. U odluci u kojoj je prvi put meritorno odlučivao o tom pitanju detaljno je iznio pregled stavova Evropskog suda i način primjene relevantnih kriterija u odnosu na slobodu pristupa informacijama kao dijela prava na slobodu izražavanja.⁵⁸ U okviru prakse koja se odnosi na ovo pravo Ustavni sud je, između ostalog, naglašavao važnost cijenjenja sveukupnog konteksta i svih faktora kod odlučivanja postoji li „hitna društvena potreba“ za ograničavanjem slobode izražavanja, kao i važnost postojanja relevantnog i dovoljnog obrazloženja u odlukama sudova kojima se ta sloboda ograničava.⁵⁹ Utvrđivao je povrede ovog prava i u situacijama kada su redovni sudovi propuštali da naprave jasnu distinkciju između činjenica i vrijednosnog suda, što je rezultiralo miješanjem u pravo na slobodu izražavanja.⁶⁰

Povredu **prava na slobodu okupljanja** Ustavni sud je prvi put utvrdio 2014. godine. To je istovremeno bio i prvi slučaj u kojem se Udruženje Q, koje okuplja LGBTIQ lica, žalilo na kršenje više prava, uključujući i pravo na slobodu okupljanja. Ustavni sud je u tom predmetu utvrdio kršenje prava na slobodu okupljanja jer su javne vlasti propustile da preduzmu neophodne mjere radi osiguranja mirnog okupljanja organiziranog u skladu sa zakonom, zbog čega je došlo do nasilja između suprotstavljenih strana, te kada su propustile da osiguraju jasan pravni okvir kako bi preventivno djelovale u njegovom sprečavanju i odvraćanju od činjenja istih ili sličnih djela.⁶¹ Četiri godine kasnije utvrdio je povredu prava na slobodu okupljanja u veoma sličnom predmetu.⁶²

Značajni stavovi zauzeti su i u pogledu **prava na djelotvoran pravni lijek iz člana 13. Evropske konvencije**. Naime, Ustavni sud primio je više apelacija koje su se odnosile na odbacivanje zahtjeva za vanredno preispitivanje sudske odluke analognom primjenom Zakona o parničnom postupku (ZPP) kojim se ograničila parnična sposobnost stranke da izjavi reviziju. U prvoj odluci u kojoj je odlučivao o tom pitanju⁶³ Ustavni sud je zaključio da je odbacivanjem apelantovog zahtjeva za vanredno preispitivanje zbog toga što ne ispunjava uvjete koji moraju biti ispunjeni po ZPP-u za izjavljivanje revizije, a u situaciji kada Zakon o upravnim sporovima eksplicitno daje pravo „stranci“ da izjavi taj pravni lijek, redovni sud učinio nedjelotvornim inače djelotvoran pravni lijek tako što je apelantu proizvoljno onemogućio pristup tom lijeku. Slijedom toga, Ustavni sud je zaključio da je

56 Vidi Odluku broj AP-3683/20 od 22. decembra 2020. godine.

57 Vidi Odluku broj AP-1217/20 od 22. aprila 2020. godine.

58 Vidi Odluku broj AP-461/16 od 6. juna 2018. godine.

59 Vidi Odluku broj AP-3430/16 od 19. decembra 2018. godine.

60 Vidi Odluku broj AP-4486/20 od 11. maja 2022. godine.

61 Vidi Odluku broj AP-1020/11 od 25. decembra 2014. godine.

62 Vidi Odluku broj AP-4319/16 od 19. decembra 2018. godine.

63 Vidi Odluku broj AP-5055/18 od 15. januara 2020. godine.

prekršeno apelantovo pravo na djelotvoran pravni lijek u vezi s pravom na pristup sudu iz člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

Kada je riječ o **pravu na imovinu**, u predmetu koji se ticao prodaje apelantove nekretnine u izvršnom postupku u kojem redovni sud nije vodio računa o tome da se, prema zakonu, izvršenje treba odrediti i provesti samo u obimu koji je dovoljan za namirenje povjerioca, Ustavni sud je utvrdio da je prekršen princip proporcionalnosti između općeg interesa i apelantovog prava na imovinu. Ustavni sud je istakao da je redovni sud propustio razmotriti i druge, manje teretne mjere prema apelantu, naprimjer da li bi prodaja samo jedne od procijenjenih nekretnina bila dovoljna za izmirenje duga. Imajući u vidu prethodno spomenuti zakonski uvjet, Ustavni sud je zaključio da je usvajanjem prijedloga tražioca izvršenja da se prodaju sve tri apelantove nekretnine, narušen princip proporcionalnosti na apelantovu štetu, odnosno da je stavljen pretjeran teret na apelanta, što je za posljedicu imalo povredu njegovog prava na imovinu.⁶⁴

U kontekstu prava na **zabranu diskriminacije** Ustavni sud je važne stavove zauzeo, između ostalih, u predmetima koji su se odnosili na priznavanje statusa zakonskog nasljednika vanbračnom partneru⁶⁵ te ostvarivanje prava na penziju nakon smrti vanbračnog partnera.⁶⁶ U tim predmetima Ustavni sud je utvrdio da je primjenom Zakona o nasljeđivanju odnosno Zakona o PIO-u, koji nisu bili usklađeni s Porodičnim zakonom FBiH, stavljen neproporcionalan teret na apelante i to na diskriminirajući način. U prvom slučaju utvrđena je diskriminacija zato što je Zakon o nasljeđivanju primijenjen tako da je vanbračnom partneru onemogućeno da naslijedi partnera na isti način na koji ga nasljeđuju i bračni partneri, iako je Porodičnim zakonom priznata puna ravnopravnost vanbračne i bračne zajednice u svim pravima i obavezama. U drugom slučaju Ustavni sud je zaključio da su redovni sud i organi uprave primjenom Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju, bez uvažavanja opredjeljenja iz Porodičnog zakona FBiH o dosljednom izjednačavanju vanbračne zajednice, koja je u konkretnom predmetu trajala 17 godina, s bračnom zajednicom u svim pravima i obavezama, uključujući i imovinska prava, i odbijanjem apelanticeinog zahtjeva da joj se kao članu porodice umrlog nosioca osiguranja prizna pravo na porodičnu penziju, prekršili zabranu diskriminacije. U oba predmeta Ustavni sud je naglasio da se, prema članu II/2. Ustava Bosne i Hercegovine, Evropska konvencija primjenjuje direktno i ima prioritet nad svim drugim zakonima što, između ostalog, znači i da se zakoni koji nisu usaglašeni s Evropskom konvencijom moraju primijeniti na način na koji se neće kršiti prava iz Evropske konvencije.

U praksi Ustavnog suda utvrđena je povreda prava na zabranu diskriminacije zbog izostanka razloga koji bi opravdali razlikovanje i po osnovu državljanstva. Naime, u predmetu iz 2019. godine Ustavni sud je utvrdio diskriminaciju po osnovu državljanstva u vezi s pravom na porodični život apelantici kojoj je, samo zbog činjenice što je strana državljanica, zakon uskraćivao mogućnost da ostvari porodičnu naknadu. Ustavni sud je utvrdio kršenje zato što u odlukama nisu navedeni važni razlozi koji bi opravdali takvo razlikovanje, zbog čega nije uspostavljen odnos proporcionalnosti kako to zahtijeva član 14. Evropske konvencije.⁶⁷

Prethodno navedena praksa samo je jedan manji dio prakse Ustavnog suda koji treba da posluži kao ilustracija. Međutim, i ova ilustracija više je nego dovoljna da ukaže da je Ustavni sud efikasan mehanizam zaštite ljudskih prava i sloboda građana na domaćem nivou.

64 Vidi Odluku broj AP-4204/22 od 23. marta 2023. godine.

65 Vidi Odluku broj AP-4207/13 od 30. septembra 2016. godine.

66 Vidi Odluku broj AP-4077/16 od 11. oktobra 2018. godine.

67 Vidi Odluku broj AP-324/18 od 27. novembra 2019. godine.

Povrede prava iz Ustava Bosne i Hercegovine i Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda

Ukoliko se uzme u obzir ukupan broj odluka koje je donio Ustavni sud i broj predmeta u kojima je utvrđena povreda nekog od ustavnih ili konvencijskih prava, može se zaključiti da je procent predmeta s utvrđenom povredom tih prava mali. Međutim, povrede ljudskih prava treba prevenirati koliko god da su procenti tih povreda mali. To je nešto čemu svako društvo zasnovano na vladavini prava treba težiti. Kako bi se to postiglo, potrebno je utvrditi uzroke koji dovode do kršenja ljudskih prava. Statistika ukazuje na to da su u praksi Ustavnog suda najčešće povrede prava na pravično suđenje i prava na imovinu. Nerazumne **dužine trajanja sudskih postupaka i neizvršavanje pravomoćnih sudskih odluka** neki su od osnovnih razloga velikog broja predmeta u kojima su utvrđene povrede **prava na pravično suđenje i prava na imovinu**. U nešto novijoj praksi Ustavnog suda ovi predmeti utjecali su i na statistike vezane za povrede **prava na djelotvoran pravni lijek**.⁶⁸ Zahtjevi u vezi sa **suđenjem u „razumnom roku“** utječu na sve aspekte pravosudnog sistema a propisane garancije su suštinski značajne za kreiranje okvira u kojem će prava garantirana Evropskom konvencijom biti praktična i djelotvorna, a ne samo teoretska i iluzorna, kao što Evropski sud i Ustavni sud često napominju. Vrijeme ima ključnu ulogu u pripremi predmeta i brzom vođenju postupaka, a **djelotvoran pristup sudu** u cjelini bit će moguć ukoliko se suđenje provodi u „razumnom roku“. To je razlog zbog čega je ovom pitanju posvećen poseban dio u okviru ove publikacije (Doprinos Ustavnog suda zaštiti ličnih prava i osnovnih sloboda). Značajan dio predmeta u kojima je utvrđena povreda prava na pravično suđenje odnosi se na zahtjev da se poštuje **„pravo na obrazloženu odluku“**.

U prvim godinama rada Ustavnog suda, predmeti koji se odnose na tzv. deviznu štednju⁶⁹ i ratnu štetu⁷⁰, o kojima je također bilo više govora u ovoj publikaciji, utjecali su na broj utvrđenih povreda prava na imovinu. Općenito se može reći da u većini odluka u kojima je utvrđena povreda prava na imovinu nije bio ispoštovan princip proporcionalnosti.⁷¹

Predmeti u vezi s **licima nestalim tokom ratnih dešavanja** u Bosni i Hercegovini, a kojima se Ustavni sud intenzivno bavio prije dvadesetak godina, znatno su utjecali na statistike koje se odnose na povredu prava na **zabranu mučenja i nehumanog postupanja i prava na privatni i porodični život**.⁷² Kada je riječ o zabrani mučenja i nehumanog postupanja, u novijoj praksi Ustavnog suda može se govoriti samo o sporadičnim predmetima u kojima je utvrđena povreda tog prava zbog nedjelotvornih istraga⁷³ ili protjerivanja stranaca⁷⁴.

Kao što je već navedeno, povreda prava na privatni i porodični život utvrđena je u većem broju predmeta koji se odnose na tzv. nestale osobe. Ratna dešavanja utjecala su i na veći broj predmeta u kojima je utvrđena **povreda prava na dom**.⁷⁵ U novijoj praksi Ustavnog suda povrede **prava na**

68 Vidi, između ostalih, Odluku broj AP-2907/16 od 10. maja 2017. godine.

69 Vidi, između ostalih, Odluku broj AP-130/04 od 2. decembra 2005. godine.

70 Vidi, između ostalih, Odluku broj AP-288/03 of 17. decembra 2004. godine.

71 Vidi, između ostalih, odluke br. AP-75/21 od 1. i 2. decembra 2022. i AP-1670/21 od 13. jula 2023. godine.

72 Vidi, između ostalih, Odluku broj AP-129/04 od 27. maja 2005. godine.

73 Vidi Odluku broj AP-3360/20 od 16. decembra 2021. godine.

74 Vidi Odluku broj AP-2695/21 od 21. marta 2024. godine.

75 Vidi, između ostalih, odluke br. AP-979/04 od 23. septembra 2005. i AP-1498/05 od 12. septembra 2006. godine.

privatni život utvrđene su zbog propusta da se uspostavi pravična ravnoteža između konkurentskih prava, prava na slobodu izražavanja i prava na ugled kao dijela prava na privatni život.⁷⁶

Broj predmeta koji se odnose na **slobodu izražavanja** je rastao tokom godina. Razlozi zbog kojih su utvrđene povrede tog prava najčešće su izostanak neophodne analize svih relevantnih faktora u okolnostima svakog konkretnog predmeta, odnosno nedostatak „relevantnih i dovoljnih razloga“ u odlukama redovnih sudova na osnovu kojih bi se moglo zaključiti da je miješanje u pravo na slobodu izražavanja bilo „neophodno u demokratskom društvu“.⁷⁷

Cilj prethodnog teksta je da kratko ilustrira i objasni statistiku koja se odnosi na povredu prava iz Ustava Bosne i Hercegovine i Evropske konvencije. Detaljnije informacije i nešto šira slika mogu se izvući iz dijelova ove publikacije koji detaljnije opisuju praksu Ustavnog suda, a posebno iz tabele⁷⁸ u kojoj je po godinama i članovima Ustava odnosno Evropske konvencije dat pregled utvrđenih povreda.

Pravo na pravično suđenje

1. Prilikom utvrđivanja njegovih građanskih prava i obaveza ili krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i epristrasnim sudom ustanovljenim zakonom. Presuda se izriče javno, ali se štampa i javnost mogu isključiti iz cijelog ili dijela suđenja u interesu morala, javnog reda ili nacionalne sigurnosti u demokratskom društvu, kada to zahtijevaju interesi maloljetnika ili zaštita privatnog života stranaka, ili u mjeri koja je, po mišljenju suda, strogo potrebna u posebnim okolnostima kada bi javnost mogla naškoditi interesima pravde.
2. Svako ko je optužen za krivično djelo smatra se nevinim sve dok se ne dokaže njegova krivica u skladu sa zakonom.
3. Svako ko je optužen za krivično djelo ima sljedeća minimalna prava:
 - a) da bez odgađanja, detaljno i na jeziku koji razumije bude obaviješten o prirodi i razlozima optužbe protiv njega;
 - b) da ima dovoljno vremena i mogućnosti za pripremanje svoje odbrane;
 - c) da se brani lično ili posredstvom branioca po vlastitom izboru ili da, ako nema dovoljno sredstava da plati pravnu pomoć, besplatno dobije branioca kada to zahtijevaju interesi pravde;
 - d) da ispituje svjedoke protiv sebe ili da se oni ispituju, te da se osigura prisustvo i ispitivanje svjedoka u njegovu korist pod istim uvjetima koji važe za svjedoke koji svjedoče protiv njega;
 - e) da dobije besplatnu pomoć tumača ako ne razumije ili ne govori jezik koji se upotrebljava na sudu.

(Član 6. Evropske konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama)

Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom.

(Član II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine)

⁷⁶ Vidi, između ostalih, Odluku broj AP-4423/20 od 8. juna 2022. godine.

⁷⁷ Vidi, između ostalih, odluke br. AP-2607/19 od 16. marta 2021, AP-384/21 od 21. marta 2024. i AP-270/21 od 13. jula 2023. godine.

⁷⁸ Vidi tabelu na str. 77.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine 1964–2024

Član Ustava BiH i/ili Evropske konvencije	196	197	198	199	200	201	202	203	204	205	206	207	208	209	210	211	212	213	214	215	216	217	218	219	220	221	222	223	Ukupno
Pravo na povratak iz člana II/5. Ustava BiH	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Član IV/3.f) Ustava BiH – Destruktivnost po vitalni nacionalni interes	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Član VI/3.a) i VI/3.c) Ustava BiH – Saglasnost s Ustavom / Evropskom konvencijom	0	0	0	0	4	0	0	0	4	2	3	0	2	1	3	3	6	2	6	3	8	7	0	4	3	4	12	6	83
Član 2. Evropske konvencije i član II/3.a) Ustava BiH – Pravo na život	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	4	0	0	8
Član 3. Evropske konvencije i član II/3.b) Ustava BiH – Zabrana mučenja	0	0	0	0	0	0	0	0	1	135	391	285	232	2	0	0	32	29	0	0	1	0	4	0	0	2	0	0	1114
Član 5. Evropske konvencije i član II/3.d) Ustava BiH – Pravo na ličnu slobodu i sigurnost	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	10	2	2	8	8	2	19	21	19	28	29	21	18	15	23	9	12	21	268
Član 6. Evropske konvencije i član II/3.e) Ustava BiH – Pravo na pravično suđenje	0	0	0	7	8	12	10	27	364	349	637	494	127	153	201	463	234	662	582	1046	1133	1045	1444	918	320	721	798	91	11846
Član 7. Evropske konvencije – Kažnjavanje samo na osnovu zakona	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	12	6	8	2	0	5	1	2	0	4	0	42
Član 8. Evropske konvencije i član II/3.f) Ustava BiH – Pravo na privatni i porodični život, dom i prepisku	0	0	0	7	6	4	0	2	11	141	395	288	235	4	3	4	35	30	0	1	3	5	3	3	9	9	9	2	1029
Član 10. Evropske konvencije i član II/3.h) Ustava BiH – Sloboda izražavanja	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	3	1	2	1	0	1	0	1	1	1	1	6	7	4	9	7	4	1	53
Član 11. Evropske konvencije i član II/3.i) Ustava BiH – Sloboda mirnog okupljanja i sloboda udruživanja	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	2
Član 13. Evropske konvencije – Pravo na djelotvoran pravni lijek	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	269	2	4	11	24	2	1	317
Član 14. Evropske konvencije i član II/4. Ustava BiH – Zabrana diskriminacije	0	0	0	0	0	0	0	4	1	0	0	1	0	1	0	0	0	1	0	0	1	0	2	3	1	2	2	0	19
Član 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju i član II/3.k) Ustava BiH – Pravo na imovinu	0	0	0	7	8	4	2	8	12	320	538	394	75	45	41	124	90	268	152	459	522	111	637	780	24	80	31	14	4746
Član 2. Protokola broj 4 uz Evropsku konvenciju i član II/3.m) Ustava BiH – Pravo na slobodu kretanja	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	3	2	1	9	2	3	1	22
Član 2. Protokola broj 7 uz Evropsku konvenciju – Pravo na žalbu u krivičnim stvarima	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Član 1. Protokola broj 6 uz Evropsku konvenciju – Ukidanje smrtne kazne	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Član 4. Protokola broj 7 uz Evropsku konvenciju – Pravo da se ne bude dva puta suđen ili kažnjen u istoj stvari	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	3	1	1	1	0	0	1	0	0	0	8
Član 1. Protokola broj 12 uz Evropsku konvenciju – Opća zabrana diskriminacije	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	1	0	3

Predmeti „vitalnog nacionalnog interesa konstitutivnih naroda“

Član IV/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine

Deblokada Parlamentarne skupštine BiH

Ustavni sud, između ostalih, ima značajnu nadležnost u vezi s deblokadom rada Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine. Naime, članom IV/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine utvrđena je nadležnost Ustavnog suda u pogledu „deblokade“ Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine. Uloga Ustavnog suda sastoji se u tome da kao najviši sud države i zaštitnik Ustava Bosne i Hercegovine (član VI/3. Ustava Bosne i Hercegovine) svojom meritornom odlukom doprinosi deblokiranju rada Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, koja sama nije u stanju da prevaziđe problem. **Taj postupak je hitne prirode jer je intervencija Ustavnog suda potrebna u što kraćem roku kako bi zakonodavni organ mogao nastaviti da obavlja svoju funkciju.** Donošenje meritornog stava u pogledu postojanja ili nepostojanja destruktivnosti po vitalni interes jednog naroda veoma je važno u situacijama kada je državi potreban zakon da bi regulirala određeno područje, a glasanje o tom zakonu je blokirano stavljanjem prigovora destruktivnosti po vitalni interes jednog naroda.⁷⁹ Na taj način se osigurava neka vrsta preventivnog djelovanja Ustavnog suda na ustavnost akata (zakona) koji su u parlamentarnoj proceduri u smislu eliminiranja „destruktivnosti po vitalni interes“ jednog ili više konstitutivnih naroda. Ova nadležnost Ustavnog suda po mnogo čemu predstavlja atipičan vid aktiviteta ustavnosudske instance jer se praktično na taj način uspostavlja „bliski kontakt“ između „ustavnosudske“ i „zakonodavne“ vlasti. U toj fazi Ustavni sud ne ocjenjuje ustavnost samog zakona ili pojedine norme, nego samo da li spor koji je pokrenut ima, prema Ustavu, karakter vitalnog interesa po jedan od konstitutivnih naroda u Bosni i Hercegovini.

Sam Ustav Bosne i Hercegovine ne sadrži definiciju niti pobliže određenje ovog ustavnopravnog pojma. Odsustvo definicije vitalnog interesa bilo je meta kritike Venecijanske komisije koja je u jednom od svojih mišljenja istakla da je tačno da sudska praksa Ustavnog suda može dati definiciju vitalnog interesa i smanjiti rizik koji inherentno postoji u tom mehanizmu, ali da djeluje neprimjereno da se takav zadatak, sa značajnim političkim implikacijama, prepusti samom Ustavnom sudu a da mu se ne da nikakva smjernica u tekstu Ustava.⁸⁰ Međutim, Ustavni sud se hrabro nosio sa svojom zadaćom te je svojim odlukama od slučaja do slučaja definirao pojam „vitalnog interesa“ (primjenjujući funkcionalni kriterij u svakom pojedinom predmetu)⁸¹, te tumačio i razjašnjavao postupak koji se na njega odnosi.

Ustavni sud je u svojoj praksi ukazao na to da postoji nekoliko faktora koji oblikuju razumijevanje pojma vitalnog nacionalnog interesa konstitutivnog naroda. Budući da je pojam „vitalni interes“ funkcionalna kategorija, on se ne može posmatrati odvojeno od pojma „konstitutivnost naroda“, čije vitalne interese štiti član IV/3.e) i f) Ustava Bosne i Hercegovine. Ustavni sud je ukazao i na to da je značenje pojma „vitalni interes“ djelimično oblikovano i članom I/2. Ustava Bosne i Hercegovine koji naglašava da je Bosna i Hercegovina demokratska država, pa se, u vezi s tim, interes konstitutivnih naroda da u punom kapacitetu učestvuju u sistemu vlasti i aktivnostima javnih organa vlasti može posmatrati kao vitalni interes. Prema jurisprudenciji Ustavnog suda, efektivno učestvovanje

79 Vidi Odluku broj U-8/04 od 25. juna 2004. godine, tačka 20.

80 Venecijanska komisija, Mišljenje o ustavnoj situaciji u Bosni i Hercegovini i ovlaštenjima visokog predstavnika, CDL-AD(2005)004, 11–12. mart 2005. godine, tačka 32.

81 Vidi odluke br. U-2/04 od 28. maja 2004. godine, tačka 31, i U-8/04 od 25. juna 2004. godine, tačka 35.

konstitutivnih naroda u procesu donošenja političkih odluka, u smislu sprečavanja apsolutne dominacije jedne grupe nad drugom, predstavlja vitalni interes svakog konstitutivnog naroda.⁸²

U svojoj praksi Ustavni sud je također ukazao na to da je, u skladu s prvom rečenicom člana VI/3. Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud zaštitnik Ustava Bosne i Hercegovine i da je njime ograničen u pogledu funkcionalnog tumačenja. U vezi s tim, pri razmatranju svakog konkretnog predmeta Ustavni sud će se, u zadatim ustavnim okvirima, rukovoditi vrijednostima i načelima koji su suštinski važni za slobodno i demokratsko društvo koje otjelovljuje, između ostalog, poštovanje inherentnog dostojanstva čovjeka, ugađanje velikoj raznolikosti vjerovanja, poštovanje kulturnog identiteta i identiteta grupa i vjera, društvene i političke institucije koje unapređuju učestvovanje pojedinaca i grupa u društvu. S druge strane, zaštita vitalnog interesa ne smije ugroziti suverenitet i funkcionalnost države koja je usko povezana s neutralnim i suštinskim shvaćanjem pojma državljanstva kao kriterija pripadnosti „naciji“, odnosno ne smije voditi nepotrebnoj dezintegraciji građanskog društva kao neophodnog elementa moderne državnosti.⁸³

Prvu odluku vezanu za pitanje vitalnog nacionalnog interesa Ustavni sud je donio 2004. godine. U toj odluci Ustavni sud je, između ostalog, istakao da je institut zaštite vitalnih interesa jednog naroda veoma važan u državama u kojima postoje multietničke, multijezičke i multireligijske zajednice ili zajednice koje su tipične po svojim razlikama. Također je naglasio da svako pozivanje na vitalni interes ima za posljedicu pojačan kriterij za donošenje općih akata, uključujući i poseban uvjet većine glasova, te da su posljedice toga prekidi parlamentarnih procedura koji mogu proizvesti negativne posljedice za rad zakonodavnog tijela i samim tim za funkcioniranje države. Dalje je istakao da zahtjevi iz člana IV/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine moraju biti obrazloženi izražavajući ozbiljne kontroverze u mišljenju ili sumnje u povredu ovog ustavnopravnog instituta, popraćene ubjeđenjem. S obzirom na to da se radi o zahtjevu jednog zakonodavnog tijela kao političkog organa, za njegovu dopustivost, kako je to objasnio Ustavni sud, dovoljan je objektivni interes za razrješenje spora, odnosno podnosilac ne mora izražavati subjektivni interes za samo razrješenje spora. U vezi s tim, Ustavni sud je naglasio da nije vezan za sam zahtjev jer opći javni interes prevladava nad samim zahtjevom.⁸⁴ U konkretnom predmetu zahtjevom se tražilo ispitivanje proceduralne ispravnosti, tj. utvrđivanje postojanja ili nepostojanja ustavnih pretpostavki za izjavu Kluba bošnjačkog naroda, da je Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o izbjeglicama iz Bosne i Hercegovine i raseljenim licima u Bosni i Hercegovini destruktivan po vitalne interese bošnjačkog naroda. Ustavni sud je istakao da zahtjev sadrži više razloga zbog kojih se smatra da su izmjene i dopune Prijedloga zakona destruktivne po vitalni interes bošnjačkog naroda. Razlozi se odnose na važno pitanje ostvarivanja imovinskih prava i povratka izbjeglih i raseljenih lica i suzbijanje posljedica etničkog čišćenja, a sam zahtjev upućuje na mogućnost stvaranja pravne nesigurnosti u toj oblasti. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud je zaključio da je zahtjev u dovoljnoj mjeri obrazložen da bi zadovoljio uvjet dopustivosti.⁸⁵ Meritum samog predmeta ispitao je analizom dva pitanja: a) postojanje vitalnog interesa jednog ili više konstitutivnih naroda i b) destruktivnost po vitalni interes jednog ili više konstitutivnih naroda.⁸⁶ U ovom predmetu Ustavni sud je utvrdio postojanje vitalnog nacionalnog interesa i destruktivnost po vitalni nacionalni interes. Međutim, postoje i drugačiji primjeri u kojima je Ustavni sud zaključio da se određena odluka tiče vitalnog nacionalnog interesa, ali da nije destruktivna po vitalni nacionalni interes,⁸⁷ te odluke u kojima je Ustavni sud utvrdio da se ne radi o „odluci“ u smislu člana od IV/3.d) do IV/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine, koja ima pravne i ustavne posljedice po vitalni nacionalni interes konstitutivnih naroda i za čije bi ispitivanje bio nadležan Ustavni sud.⁸⁸

82 Vidi Odluku broj U-7/06 od 31. marta 2006. godine, tač. 33–37.

83 *Ibid.*, tačka 38.

84 Vidi Odluku broj U-2/04, tačka 18.

85 *Ibid.*, tačka 19.

86 *Ibid.*, tačka 28.

87 Vidi, između ostalih, Odluku broj U-10/05 od 22. jula 2005. godine.

88 Odluke br. U-9/08 od 8. jula 2008. godine i U-19/13 od 27. septembra 2013. godine.

Izdvojena mišljenja

Ustavni sud odlučuje većinom glasova svih sudija. Dakle, za svaku odluku je potreban glas najmanje pet od ukupno devet sudija (član 42. stav (4) Pravila). Sudija se ne može suzdržati od glasanja. Najveći broj odluka Ustavni sud je donio jednoglasno.

Kao „istaknuti pravnici visokih moralnih kvaliteta“, kako Ustav Bosne i Hercegovine definira uvjete za njihov izbor, sudije, bez obzira na to ko ih je izabrao, djeluju u ličnom svojstvu kao općeprihvaćenom standardu kada je riječ o sudskoj vlasti.

Ustavni sud je u odnosu na druge organe vlasti i bilo koje vanjske utjecaje samostalan i nezavisan. Konsekventno, i sudije, pojedinačno, samostalne su i nezavisne u svom radu, a prava i dužnosti sudije ostvaruju u skladu s Ustavom i Pravilima Ustavnog suda.

Sudije na početku mandata daju svečanu izjavu kojom se obavezuju da će se u vršenju dužnosti sudije pridržavati Ustava Bosne i Hercegovine i zakona Bosne i Hercegovine, te da će dužnost sudije vršiti savjesno i nepristrano.

Kada ne dijeli mišljenje većine, svaki sudija ima pravo i mogućnost izdvojiti svoje mišljenje.

Mogućnost izdvojenog mišljenja se, kako je to predviđeno članom 43. Pravila Ustavnog suda, može koristiti na dva načina:

- pisanim obrazloženim izdvojenim mišljenjem i
- davanjem samo izjave o neslaganju.

Izdvojeno mišljenje može biti u skladu s odlukom većine ili suprotno odluci većine. Izdvojeno mišljenje se prilaže uz zapisnik sa sjednice i ulaže u predmet na koji se odnosi, a u donesenoj odluci i rješenju se konstatira da je izdvojeno mišljenje dato. Izdvojeno mišljenje se prilaže uz odluku kao njen aneks. Odluka se objavljuje u službenim glasilima i publikacijama Ustavnog suda zajedno s izdvojenim mišljenjem.

Davanje izdvojenog mišljenja ili samo izjave o neslaganju je pravo i mogućnost koje ima svaki sudija. Sudija se, međutim, može pridružiti izdvojenom mišljenju drugog sudije, što ima isti efekt kao da ga je i sâm napisao.

Svrha izjave o neslaganju, a naročito izdvojenog mišljenja, nije odašiljanje poruke ciljanoj općoj, stručnoj ili akademskoj javnosti, nego je to, prije svega, izraz procjene i potrebe da se u konkretnom slučaju i općenito doprinese ustavnopravnoj teoriji i praksi, odnosno afirmaciji pojedinačnog sudijskog mišljenja i integriteta. Naime, ustavnopravna pitanja koja se nađu pred Ustavnim sudom spadaju u najsloženija pravna pitanja, posebno kada je riječ o predmetima iz apstraktne ocjene ustavnosti, pa su razlike u mišljenjima često posljedica složenosti konkretnog ustavnopravnog pitanja, pa i ustavne norme. Stoga, obrazloženo izdvojeno mišljenje može (poznati su slučajevi u literaturi i u svakodnevnoj praksi kod svih ustavnih sudova) prije ili kasnije utjecati na šire razumijevanje određenih kategorija, odnosno instituta ustavnog prava, pa i prava općenito, a ponekad čak i na promjenu sudske prakse, istina nekada znatno kasnije nakon što je izdvojeno mišljenje dato kao takvo. Izdvojena mišljenja zato treba respektirati ne samo kao trenutnu potrebu da se izrazi drugačiji stav i možda, ipak, pošalje poruka (bilo kome), nego, i prije svega, kao potvrdu ličnog sudijskog i stručnog integriteta, odnosno doprinosa razvoju ustavnosudske prakse i misli.

Mogućnost izdvojenog mišljenja (u skladu sa stavom ili odlukom većine ili suprotno stavu i odluci većine) ili davanja samo izjave o neslaganju koristile su gotovo sve sudije Ustavnog suda.

Relevantna statistika pokazuje da je u usporedbi s ukupnim brojem donesenih odluka u postdejtonskom periodu (48.352 odluke, odnosno 91.191 riješen predmet) zaključno s 30. junom 2024. godine, relativno mali broj predmeta u kojima su sudije dale izdvojeno mišljenje ili izjavu o neslaganju.

Kada je riječ o „U” predmetima (apstraktna ocjena ustavnosti i sl.), u 75 odluka je dato izdvojeno mišljenje ili izjava o neslaganju jednog ili više sudija. Uložena su 102 izdvojena mišljenja i data 41 izjava o neslaganju. Od 31 sudije koji je obavljao ili i sada obavlja funkciju sudije Ustavnog suda, 21 sudija je dao izdvojeno mišljenje ili izjavu o neslaganju najmanje jedanput, a neki od njih i više puta.

Kada je riječ o „AP” predmetima (apelaciona nadležnost), u ukupno 208 odluka dato je izdvojeno mišljenje ili izjava o neslaganju jednog ili više sudija. Uloženo je 169 izdvojenih mišljenja i date su 122 izjave o neslaganju.

S obzirom na to da je u nekim odlukama spojeno više predmeta, treba imati u vidu da se to u objema kategorijama može odnositi na nešto veći broj predmeta.

(1) Svaki sudija koji je učestvovao u razmatranju predmeta ima pravo da izdvoji svoje mišljenje u skladu ili suprotno odluci, ili samo da dâ izjavu o neslaganju ili pridruživanju izdvojenom mišljenju.

(2) Sudija ima pravo i dužnost da pismeno izloži i obrazloži izdvojeno mišljenje najkasnije u roku od 15 dana od dana kada mu odluka bude dostavljena nakon utvrđivanja stručno-tehničke redakcije teksta.

(3) Izdvojeno mišljenje sudije se prilaže uz zapisnik sa sjednice i ulaže u predmet na koji se odnosi, a u donesenoj odluci i rješenju se konstatira da je dato izdvojeno mišljenje.

(4) Izdvojeno mišljenje se prilaže uz odluku kao aneks. Odluka se objavljuje u službenim glasilima i publikaciji Ustavnog suda zajedno sa izdvojenim mišljenjem.

(5) Do dostave izdvojenog mišljenja, ili do isteka roka iz stava (2) ovog člana, odluka se ne otprema. Ako izdvojeno mišljenje nije dostavljeno do isteka roka iz stava (2) ovog člana, odluka se otprema, a naknadno dostavljeno izdvojeno mišljenje se ulaže u ustavnosudski spis i čini njegov sastavni dio.

(Član 43. Pravila Ustavnog suda BiH)

Izvršenje odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine

Odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

(Član VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine)

Prema izričitoj odredbi člana VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda Bosne i Hercegovine su konačne i obavezujuće. Članom 72. Pravila Ustavnog suda propisano je također da su odluke Ustavnog suda konačne i obavezujuće i da ih je svako fizičko i pravno lice dužno poštovati. Sva tijela vlasti su dužna, u okviru svojih nadležnosti utvrđenih Ustavom i zakonom, provoditi odluke Ustavnog suda. Svako ko ima pravni interes može tražiti da se izvrši odluka Ustavnog suda. Ustavni sud Bosne i Hercegovine, na osnovu člana 72. stav (4) Pravila Ustavnog suda, odlučuje samo o načinu i roku izvršenja svojih odluka i u tom pogledu uživa slobodu djelovanja, što posljedično znači da nalozi Ustavnog suda za izvršenje neće u svakom predmetu biti jednaki.

Kako će Ustavni sud postupiti u kojem slučaju zavisi, prije svega, od okolnosti svakog predmeta, nadležnosti Ustavnog suda o kojoj je riječ, prirode neustavnog akta i utvrđene neustavnosti te od potencijalnih posljedica koje bi odluka Ustavnog suda mogla proizvesti. Može se konstatirati da se prema kriteriju naloga koje Ustavni sud daje u svojim odlukama razlikuje nekoliko situacija koje su neposredno povezane s izvršenjem odluka Ustavnog suda. Ustavni sud može, što pretežno čini u postupcima apstraktne kontrole ustavnosti, svojom odlukom staviti van snage (ukinuti) cijeli zakon ili neku njegovu odredbu bez davanja konkretnog naloga za postupanje nadležnom organu ili roka za izvršenje. Zatim, Ustavni sud može donijeti deklaratornu odluku kojom će utvrditi nesaglasnost određene odredbe ili odluke redovnih sudova ili organa uprave s Ustavom i/ili Evropskom konvencijom, ali neće ukinuti osporeni akt niti dati nalog da se te odredbe izmijene. Također, Ustavni sud može nadležnom organu dati konkretan nalog i rok za izvršenje, što čini pretežno u postupku apstraktne kontrole ustavnosti. S druge strane, u postupku povodom apelacija najčešće će donijeti odluku kojom ukida odluku organa uprave ili redovnih sudova, te daje nalog za donošenje nove odluke u određenom roku i/ili naloge javnim vlastima kojima ukazuje na nužnost daljnjih zakonodavnih izmjena. Međutim, važno je naglasiti da ove situacije nisu konačne, već samo da odražavaju složenost pitanja koja su povezana s izvršavanjem odluka Ustavnog suda.

Ustavni sud, počevši od 2005. godine, periodično razmatra izvještaj o izvršenju svojih odluka. U roku koji Ustavni sud odredi, tijelo koje je obavezno izvršiti odluku Ustavnog suda dužno je dostaviti obavijest o preduzetim mjerama s ciljem izvršenja odluke, kako je naznačeno u toj odluci. Prije donošenja odluke o statusu izvršenja odluke, odnosno nakon isteka roka za izvršenje odluke, Ustavni sud pribavlja izjašnjenje o preduzetim mjerama od tijela na koje glasi nalog Ustavnog suda. Stoga, procjena se daje na osnovu informacija o preduzetim mjerama s ciljem izvršenja odluke Ustavnog suda.

U slučaju nepostupanja, odnosno kašnjenja u izvršavanju ili obavještavanju Ustavnog suda o preduzetim mjerama, Ustavni sud postupa u skladu sa članom 72. stav (6) Pravila Ustavnog suda, odnosno donosi rješenje kojim se utvrđuje da odluka Ustavnog suda nije izvršena i u tom rješenju može odrediti način provođenja odluke. Pri donošenju rješenja Ustavni sud, zavisno od specifičnosti konkretnog predmeta, može utvrditi: a) da odluka nije izvršena, b) da nesaglasne odredbe zakona

odnosno podzakonskog akta prestaju važiti narednog dana od dana objave te odluke u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine“ te c) sam odrediti način izvršenja i primjene odluke. U svakom od tih predmeta Ustavni sud će rješenje dostaviti Tužilaštvu BiH na daljnje postupanje.

Bosna i Hercegovina je jedna od rijetkih država u svijetu koja predviđa kaznenu odgovornost kao sredstvo pritiska za izvršenje odluka Ustavnog suda i drugih sudova. U skladu sa članom 239. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, neizvršenje odluka Ustavnog suda, Suda BiH ili Doma za ljudska prava predstavlja krivično djelo. Shodno tome, rješenje kojim se utvrđuje da odluka Ustavnog suda nije izvršena dostavlja se Tužilaštvu BiH kao nadležnoj instituciji. Važno je naglasiti da izmjenama i dopunama Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“ broj 47/23) to krivično djelo čini službeno lice koje „[...] ne provede, ne izvrši ili na drugi način ne poštuje konačnu i obavezujuću odluku Ustavnog suda Bosne i Hercegovine [...] ili koje spriječi odnosno na drugi način omete primjenu, provođenje ili izvršenje takve odluke [...]“. Donošenje rješenja o neizvršenju, odnosno uključivanje Tužilaštva BiH u sam proces izvršenja odluka Ustavnog suda predstavlja dodatni mehanizam osiguranja i vrstu „konačne mjere ili sankcije“ koja se preduzima s ciljem izvršavanja odluka Ustavnog suda. U takvoj situaciji, može se reći da je Ustavni sud iscrpio sve mehanizme za izvršenje svoje odluke, te da su na taj način formalna nadležnost i mogućnost Ustavnog suda u vezi s izvršenjem odluke prenesene na Tužilaštvo BiH.

Ukoliko se posmatra ukupan broj donesenih odluka otkako je Ustavni sud BiH ustanovljen i djeluje na osnovu važećeg Ustava BiH, pitanje izvršavanja odluka Ustavnog suda se i ne bi moglo predstaviti kao naročit problem. Međutim, ta činjenica ovaj problem ne umanjuje s obzirom na vrstu i sadržaj neizvršenih odluka i njihov utjecaj na pravni poredak, poštovanje ljudskih prava i osnovnih sloboda, društvene pa i političke procese i odnose u Bosni i Hercegovini. Taj problem će posebno biti izražen ukoliko se radi o višegodišnjem neizvršavanju odluka iz određenih oblasti. Tako su u predmetima apelacione nadležnosti primjetni sistemski problemi u vezi s izvršavanjem odluka Ustavnog suda koje su se odnosile na dužinu trajanja sudskih postupaka, izvršenje pravomoćnih sudskih odluka na teret budžeta, staru deviznu štednju i vojne stanove. Zbog neprovođenja odluka Ustavnog suda u tim predmetima i Evropski sud je utvrđivao povrede ljudskih prava i osnovnih sloboda i pratio provođenje svojih odluka, što je dodatno ukazivalo na nužnost njihovog provođenja. S druge strane, u predmetima koji se ubrajaju u apstraktnu ocjenu ustavnosti, kao primjere dugogodišnjeg neprovođenja odluka Ustavnog suda možemo navesti predmete koji su se odnosili na odredbe Statuta Grada Mostara, Zakona o prodaji stanova na kojima postoji stanarsko pravo, Izbornog zakona Bosne i Hercegovine, zakonā o plaćama i naknadama sudija i tužilaca i sl. Također, poznate su i faktičke situacije u kojima su organi vlasti ili redovni sudovi zanemarivali pravne razloge Ustavnog suda i usvajali suštinski jednake propise odnosno odluke u usporedbi s onima koji su odlukom Ustavnog suda proglašeni neustavnim. Na taj način se odluke suštinski ne poštuju i ne provode, nego se svjesno i ciljano iskazuje namjera i stvara privid koji nije teško prepoznati. Stoga, može se reći da neizvršavanje ili neblagovremeno odnosno nedosljedno izvršavanje odluka Ustavnog suda ukazuje na probleme funkcioniranja pravne države koja je zasnovana na načelu vladavine prava. Taj problem je prepoznat kao sistemski, pa je za Bosnu i Hercegovinu provođenje odluka Ustavnog suda postavljeno i kao jedan od uvjeta u procesu integracije u Evropsku uniju definiranih putem 14 prioriteta iz Mišljenja Evropske komisije o prijavi Bosne i Hercegovine za članstvo u Evropskoj uniji.

Međutim, važno je naglasiti da svoju ulogu u praćenju izvršenja odluka Ustavni sud nije ograničio samo na puko evidentiranje neizvršenih odluka i njihovo dostavljanje Tužilaštvu BiH.

Ustavni sud je svojim djelovanjem i ustavnim nadležnostima nastojao imati proaktivnu ulogu vodeći računa o tome da ublaži negativne efekte do kojih može dovesti ili je dovelo neizvršavanje odluka Ustavnog suda. U tom kontekstu, Ustavni sud je, pored niza sastanaka organiziranih o toj temi, organizirao i Konferenciju „Izvršenje odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine“ koja je održana 13. i 14. juna 2023. godine na Jahorini. Na toj konferenciji su učestvovali predstavnici zakonodavne, sudske i izvršne vlasti. Usvojeni su zaključci iz kojih proizlazi da je u Bosni i Hercegovini potreban

sistemski pristup rješavanju ovog sistemskog problema s jasnim konceptom konkretnih mjera koje treba preduzimati da bi se umanjila i, ako je moguće, eliminirala umišljajna ili usljed propuštanja prisutna praksa, odnosno pojava neizvršenja sudskih odluka.

S ciljem rješavanja problema neizvršenja odluka Ustavnog suda, potrebno je preduzeti sljedeće korake:

1. Svi organi javne vlasti, organizacije civilnog društva i društvo u cjelini moraju nastaviti raditi i djelovati na promociji i afirmaciji opće pravne kulture, a naročito kulture provođenja sudskih odluka, Ustavni sud, u saradnji s drugim organima i institucijama, treba i dalje imati proaktivnu ulogu u praćenju izvršenja i u izvršenju svojih odluka.
2. U slučajevima u kojima je to primjereno, Ustavni sud treba razmotriti mogućnost dodatnog preciziranja naloga za izvršenje koji se daju nadležnim organima vlasti kako bi na taj način doprinio ubrzanju postupka izvršenja odluke Ustavnog suda.
3. Iznimno, kada Ustavni sud utvrdi neustavnost zakona i javna vlast ne ispoštuje rok za izvršenje, a postoji mogućnost nastanka neotklonjive štete ili ozbiljnih kršenja ljudskih prava, Ustavni sud bi trebao razmotriti donošenje privremenih rješenja kao nužnih prijelaznih mjera.
4. Kao pojedinačne mjere, nadležni organi vlasti bi trebali sačiniti analizu konkretnih prepreka za izvršenje pojedinačnih odluka Ustavnog suda i aktivno preduzimati radnje s ciljem utvrđivanja nacрта/prijedloga propisa koji vode izvršenju odluka Ustavnog suda.
5. Kao opća mjera potrebna je implementacija adekvatnijih mehanizama izvršenja odluka Ustavnog suda iz apstraktne nadležnosti, koji će uključivati odgovornost za nadzor i pravne posljedice za nepoštovanje tih zahtjeva. Time bi se u znatnijoj mjeri optimiziralo izvršenje i spriječile štetne posljedice, te znatno olakšao eventualni krivični progon zbog neizvršenja odluka Ustavnog suda. U ovom pravcu bi trebalo razmotriti usvajanje zakonskih rješenja kojima bi te procedure bile detaljno propisane.
6. Institucije krivičnog progona bi trebale ulagati dodatne napore s ciljem razjašnjavanja postojećih dilema u procesuiranju krivičnog djela neizvršenja odluka Ustavnog suda.
7. Izvršenju odluka Ustavnog suda mogle bi doprinijeti sljedeće mjere koje se odnose na redovne sudove:
 - a) Usvajanje tehničko-organizacionih mjera (npr. povećanje broja sudija, uspostava novih informacionih sistema upravljanja predmetima i sl.).
 - b) Donošenje zakona o dužini trajanja postupka tamo gdje oni nisu doneseni. Zakonsko predviđanje novog suđenja potencijalno otvara pitanje „suđenja u suđenju“, što može rezultirati novim kršenjima prava na pravično suđenje u razumnom roku.
 - c) Rasterećenje redovnih sudova.
 - d) Svi nivoi javne vlasti trebali bi preciznije utvrditi svoju obavezu plaćanja kompenzacija i povećati svoje budžete za tu namjenu (uključujući i izmjenu procesnih zakona radi ubrzanja suđenja).

Zaključno, izvršenje odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine predstavlja izazov koji zahtijeva koordinirane napore svih relevantnih institucija. Iako postojeći mehanizmi za izvršenje pružaju određeni pravni okvir, sistemske poteškoće i nedosljednosti u praksi i dalje su prisutne. Stoga, nužno je iznaći adekvatan pristup koji uključuje preciznije procedure, efikasniji nadzor i veću odgovornost svih aktera kako bi se osiguralo efikasno izvršavanje i poštovanje odluka Ustavnog suda. Samo je na takav način moguće osigurati integritet ustavnog uređenja i poštovanje osnovnih ljudskih prava, što se pokazuje ključnim za stabilnost i daljnji napredak Bosne i Hercegovine.

Konferencija „Izvršenje odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine“, Jahorina, juni 2023. godine

Doprinos Ustavnog suda zaštiti i poštovanju ljudskih prava i osnovnih sloboda

Ustavni sud svojom korektivnom ulogom, gradeći praksu koja se zasniva na standardima iz Evropske konvencije i na praksi Evropskog suda u Strasbourgu, direktno i indirektno utječe na poštovanje i zaštitu ljudskih prava i sloboda garantiranih Evropskom konvencijom. Obrazloženja u odlukama Ustavnog suda utječu na rad sudova. Zaštitom ljudskih prava u svakom pojedinačnom predmetu, uz pozivanje na standarde Evropskog suda koje slijedi i Ustavni sud, daju se određene upute i pravci djelovanja u svim ostalim predmetima. Osim toga, minimum prava, upravo onaj koji se garantira Evropskom konvencijom koja je direktno inkorporirana u Ustav Bosne i Hercegovine, predstavlja nivo ispod kojeg se ne može ići, te je poštovanje tih prava i njihova zaštita od izuzetne važnosti.

Njegujući sudski aktivizam, Ustavni sud je svoje nadležnosti, ulogu i misiju izvršavao odgovorno. Ukupnost predmeta u kojima se Ustavni sud bavio zaštitom ljudskih prava i osnovnih sloboda čini stvaran doprinos Ustavnog suda zaštiti i promoviranju vladavine prava u Bosni i Hercegovini, a tekst koji slijedi samo je mala ilustracija tog doprinosa.

Dužina trajanja postupaka kao sistemski problem u Bosni i Hercegovini – odgovor Ustavnog suda Bosne i Hercegovine

U praksi Ustavnog suda je tako mnogo primjera drastičnih kršenja prava na pravično suđenje u razumnom roku. Ilustracije radi, u jednom od predmeta utvrđena je povreda ovog prava jer je krivični postupak protiv apelanta trajao duže od 17 godina.⁸⁹ U predmetu koji se ticao utvrđivanja prava vlasništva/suvlasništva na nekretninama koje potječu od zaostavštine postupak je trajao ukupno 17 godina, od čega *ratione temporis* 16 godina i tri mjeseca u nadležnosti Ustavnog suda.⁹⁰ U praksi Ustavnog suda postoji primjer gdje je postupak za naknadu štete započeo 1969. godine, a okončan je krajem 2011. godine (42 godine).⁹¹

Zbog činjenice da su mnogi od postupaka pred redovnim sudovima trajali više od deceniju, Ustavni sud je u odluci koju je donio 2010. godine⁹² naglasio da u pravnom sistemu Bosne i Hercegovine pred redovnim sudovima nije osigurana zaštita u vezi s nerazumnom dužinom postupka. Imajući u vidu situaciju pred redovnim sudovima i dužinu postupka koja često prelazi granice „razumnog roka“, Ustavni sud je istakao da je odluku u navedenom predmetu potrebno dostaviti svim relevantnim vlastima na teritoriji Bosne i Hercegovine. U vezi s tim, Ustavni sud se pozvao na član II/6. Ustava Bosne i Hercegovine kojim je propisano: „Bosna i Hercegovina i svi sudovi, agencije, vladini organi i institucije kojima upravljaju entiteti ili koji djeluju u okviru entiteta, podvrgnuti su, odnosno primjenjuju ljudska prava i osnovne slobode iz stava 2.“ Odluka je dostavljena svim relevantnim vlastima na svim nivoima na teritoriji Bosne i Hercegovine s ciljem preduzimanja odgovarajućih koraka u vezi sa zaštitom i osiguranjem efektivnog pravnog lijeka u pogledu nerazumne dužine postupka pred redovnim sudovima u nacionalnom sistemu Bosne i Hercegovine. Međutim, problem je ostao neriješen. U odluci iz 2016. godine⁹³ Ustavni sud je istakao sljedeće: „[...] da su problemi koji se nalaze u

89 Vidi Odluku broj AP-6162/18 od 25. juna 2019. godine.

90 Vidi Odluku broj AP-1774/12 od 17. juna 2015. godine.

91 Vidi Odluku broj AP-579/12 od 27. novembra 2015. godine.

92 Vidi Odluku broj AP-575/07 od 30. januara 2010. godine.

93 Vidi Odluku broj AP-303/16 od 16. marta 2016. godine.

osnovi kršenja prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije širokog opsega i kompleksne prirode. Oni, stoga, zahtijevaju implementaciju obimnih i kompleksnih mjera, po mogućnosti zakonodavnog ili administrativnog karaktera, koje bi uključile različite organe kako na državnom tako i na entitetskom, odnosno nivou Brčko distrikta Bosne i Hercegovine. U tom pravcu, Ustavni sud podsjeća da već cijelo desetljeće odluke Ustavnog suda kojima se utvrđuju drastična kršenja prava na donošenje odluke u razumnom roku dostavlja i Visokom sudskom i tužilačkom vijeću Bosne i Hercegovine. U vezi s tim, Ustavni sud smatra kako, svakako, treba cijeliti dosadašnje napore Visokog sudskog i tužilačkog vijeća Bosne i Hercegovine kao nezavisnog i samostalnog organa koji ima zadatak da osigura nezavisno, nepristrasno i profesionalno pravosuđe, te da unaprijedi efikasnost pravosuđa u Bosni i Hercegovini. Ipak, imajući u vidu njegova ovlaštenja i nadležnosti utvrđene Zakonom o Visokom sudskom i tužilačkom vijeću Bosne i Hercegovine [...], Ustavni sud smatra da je neophodno da Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine preduzme daljnje mjere kojima bi se otklonile manjkavosti sudskog sistema u Bosni i Hercegovini u pogledu poštovanja zahtjeva za razumni vremenski rok u okviru ustavnog prava na pravično suđenje. Stoga je Ustavni sud odlučio da i ovu odluku dostavi Visokom sudskom i tužilačkom vijeću Bosne i Hercegovine radi preduzimanja mjera iz njegove nadležnosti u skladu s ovom odlukom.“

Dvije godine nakon donošenja ove odluke Ustavni sud je u odluci iz 2018. godine⁹⁴ istakao da Visoko sudsko i tužilačko vijeće nije obavijestilo Ustavni sud o bilo kakvoj mjeri koju je u vezi s ovim pitanjem preduzelo. Dalje je istakao da se iz predmeta ove vrste vidi i ozbiljan problem nepoštovanja rokova za postupanje ili nepoštovanje drugih procesnih pravila koji su propisani zakonima koji bi, kada bi se dosljedno primjenjivali, nesumnjivo imali pozitivan utjecaj na ukupnu dužinu postupka (npr. rokovi za dostavljanje tužbe na odgovor ili zakazivanje pripremnog i glavnog ročišta ili npr. praksa da se pripremno ročište odlaže i po nekoliko puta iako za to nema uporišta u zakonima o parničnom postupku i sl.). Sve to, kako je napomenuo Ustavni

ZAKON

O ZAŠTITI PRAVA NA SUĐENJE U RAZUMNOM ROKU

POGLAVLJE I.

OSNOVNE ODREDBE

Predmet zakona

Član 1.

Ovim zakonom uređuje se zaštita prava na suđenje u razumnom roku, kao i pravo na pravično zadovoljenje zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku, koje se ostvaruje u sudskom postupku na način i pod uvjetima propisanim ovim zakonom.

Pravo na sudsku zaštitu

Član 2.

(1) Pravo na sudsku zaštitu zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku ima svako ko smatra da nije u razumnom roku odlučeno o njegovim građanskim pravima i obavezama ili krivičnoj optužbi protiv njega.

(2) Pravo iz stava 1. ovog člana ima i oštećeni u krivičnom postupku i oštećeni kao tužilac, ako su istakli imovinskopравни zahtjev.

(3) Povreda prava na suđenje u razumnom roku utvrđuje se u skladu sa praksom Evropskog suda za ljudska prava u Strazburu.

Diskriminacija i rodna ravnopravnost

Član 3.

Pojedini izrazi upotrijebljeni u ovom zakonu za označavanje muškog ili ženskog roda podrazumijevaju oba pola.

POGLAVLJE II.

PRAVNA SREDSTVA I KRITERIJI ZA OCJENU TRAJANJA SUĐENJA

Pravna sredstva za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku

Član 4.

Pravna sredstva za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku su:

1) zahtjev za ubrzanje postupka,

2) tužba za utvrđivanje povrede prava na suđenje u razumnom roku i na pravično zadovoljenje zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku.

Kriteriji za ocjenu trajanja suđenja u razumnom roku i određivanje novčanog obeštećenja

Član 5.

U postupku odlučivanja o pravnim sredstvima iz člana 4. ovog zakona uzimaju se u obzir sljedeći kriteriji:

1) složenost predmeta u činjeničnom i pravnom smislu,

2) ponašanje suda i drugih republičkih organa uprave, organa jedinica lokalne samouprave, javnih službi i drugih nosilaca javnih ovlaštenja,

3) ponašanje podnosioca pravnog sredstva,

4) značaj predmeta za podnosioca pravnog sredstva.

POGLAVLJE III.

NADLEŽNOST I ZAHTJEV ZA UBRZANJE POSTUPKA

Nadležnost za odlučivanje

Član 6.

(1) Zahtjev za ubrzanje postupka podnosi se sudu pred kojim se vodi postupak.

(2) O zahtjevu iz stava 1. ovog člana odlučuje predsjednik suda, a ako se radi o predmetu u kojem postupka predsjednik suda, o zahtjevu za ubrzanje postupka odlučuje zamjenik predsjednika suda.

94 Vidi Odluku broj AP-4101/15 od 10. maja 2018. godine.

sud, ukazuje na propuste u efikasnom upravljanju postupkom, što je pitanje koje Ustavni sud ne može rješavati u okviru svoje apelacione nadležnosti. Ustavni sud je u toj odluci i u nizu drugih koje je usvojio isti dan⁹⁵ zaključio da uprkos mjerama koje se preduzimaju za rješavanje prekomjerne dužine sudskih postupaka **prekomjerno trajanje sudskih postupaka posljedica je sistemskih nedostataka u organiziranju pravosuđa i efektivnom ostvarivanju nadležnosti raznih nivoa javne vlasti u ovoj oblasti, zbog čega postoji sistemsko kršenje ovog prava pred redovnim sudovima**. Ustavni sud je naložio preduzimanje adekvatnih mjera s ciljem izvršenja ovih odluka. Osim toga, Ustavni sud je istakao sljedeće: „Zbog toga što nadležna javna vlast još nije pronašla adekvatan način da riješi ovaj očigledan problem na koji Ustavni sud godinama ukazuje, zatim, zbog ograničene ustavne mogućnosti Ustavnog suda da odredi konkretne mjere ubrzanja u svakom konkretnom predmetu, ali i zbog stalnog povećanja broja apelacija koje se odnose na pitanje dugotrajnosti sudskih postupaka, djelotvornost apelacije kao pravnog lijeka koji je povodom ovog pitanja jedini dostupan apelantima ozbiljno je dovedena u pitanje u smislu stvarnog i efikasnog okončanja sudskih postupaka, kako bi se suštinski ispunili zahtjevi suđenja u razumnom roku.” U konačnici, Ustavni sud je utvrdio kršenje prava na djelotvoran pravni lijek iz člana 13. Evropske konvencije u vezi s pravom na suđenje u razumnom roku iz člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

Imajući u vidu te odluke, Ustavni sud je u novembru 2018. godine usvojio „pilot-odluku“ kojom je odbacio apelacije podnesene zbog nepoštovanja standarda donošenja odluke u razumnom roku od redovnih sudova u postupcima koji su u toku jer se radi o pitanju o kojem je Ustavni sud već odlučivao.⁹⁶ Ustavni sud je u toj odluci naglasio da je i dalje suočen s izuzetno velikim brojem zahtjeva da ispituje nove istovrsne predmete (u 2018. godini Ustavni sud je primio više od 1.700 takvih predmeta). Dalje je naglasio da to jasno ukazuje da preduzete mjere još uvijek nisu dale pune efektivne rezultate, pogotovo što nije uspostavljen djelotvoran pravni lijek na koji je Ustavni sud ukazao u svojim odlukama budući da apelaciona nadležnost Ustavnog suda predstavlja supsidijarnu zaštitu ljudskih prava u slučajevima kada se efektivno iscrpe sve druge mogućnosti predviđene odgovarajućim propisima. Takva situacija, kako je istakao Ustavni sud, redovnim sudovima otežava efikasnu realizaciju donesenih planova i generira nove predmete pred Ustavnim sudom. Ustavni sud je dalje naglasio da ponovna masovna pojava sličnih predmeta pred Ustavnim sudom, nakon što su njegovim odlukama (posebno navedenim pilot/načelnim odlukama) date indikacije u pogledu općih mjera koje je potrebno preduzeti kako bi se izbjegle buduće povrede, općenito ukazuje na propust da se na domaćem nivou uspostavi djelotvoran pravni lijek. Na taj način se slabi sistem zaštite ljudskih prava uspostavljen apelacionom nadležnošću Ustavnog suda jer se on opterećuje prekomjernim brojem apelacija podnesenih zbog pitanja koje bi se moralo efikasno rješavati drugim odgovarajućim pravnim lijekom. Konačno, Ustavni sud je zaključio da ne bi bilo svrsishodno da nastavi odlučivati u novim pojedinim predmetima te vrste i nalogati redovnim sudovima da hitno postupaju u tim predmetima jer bi to stvaralo njihovu obavezu da postupaju mimo navedenih planova rješavanja predmeta, generiralo nove postupke pred Ustavnim sudom i drugim sudovima, te općenito ne bi vodilo efektivnoj zaštiti ljudskih prava, odnosno otklanjanju posljedica njihovog kršenja. Ustavni sud je smatrao da je potrebno ostaviti dodatni rok od jedne godine svim navedenim subjektima za potpuno i efektivno izvršenje mjera sistemskog karaktera koje se preduzimaju i koje je još potrebno preduzeti, te da do isteka tog roka Ustavni sud neće pojedinačno odlučivati o apelacijama koje pokreću pitanje dugotrajnosti sudskih postupaka koji su u toku u Bosni i Hercegovini.

Međutim, važno je napomenuti da je Ustavni sud, u okviru svoje apelacione nadležnosti, nastavio odlučivati o prekomjernom trajanju izvršnih postupaka pred sudovima, kao i o poštovanju prava na pravično suđenje u razumnom roku u predmetima koji su okončani pred redovnim sudovima. Prethodno navedeni rok koji je Ustavni sud ostavio javnim vlastima za preduzimanje mjera sistemskog karaktera u „pilot-odluci“ je istekao. Ustavni sud Bosne i Hercegovine se ponovo vratio

95 Vidi odluke br. AP-3283/16, AP-2908/16, AP-2341/15, AP-1724/16, AP-2907/16, AP-1680/16, AP-207/16, AP-2395/15, AP-1918/16, AP-1062/15 i AP-1620/16.

96 Vidi Odluku broj AP-1356/17 od 6. novembra 2018. godine.

ispitivanju razumnosti dužine trajanja postupaka koji su u toku u meritumu stvari. Tako Ustavni sud u jednom broju odluka koje su usvojene u 2024. godini ponovo naglašava da je već u nizu svojih odluka utvrdio kršenje prava na suđenje u razumnom roku o pitanjima sličnim onima koja se postavljaju i u navedenim apelacijama.⁹⁷ Osim toga, Ustavni sud je opet naglasio da postoji sistemski problem s rješavanjem predmeta u razumnom roku pred sudovima u Bosni i Hercegovini, što je posljedica sistemskih nedostataka u organiziranju pravosuđa i efektivnom ostvarivanju nadležnosti raznih nivoa javne vlasti u ovoj oblasti, za šta ne postoji ni djelotvoran pravni lijek.

Važno je napomenuti da je u Republici Srpskoj 1. januara 2021. godine stupio na snagu Zakon o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku.⁹⁸ U vezi s tim, Ustavni sud je u martu 2021. godine donio odluku kojom je apelaciju podnesenu zbog nedonošenja odluke u razumnom roku, u postupku koji se vodio pred redovnim sudom u Republici Srpskoj, odbacio zbog neiscrpljivanja domaćih pravnih lijekova. Ustavni sud je smatrao da Zakon o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku pred sudovima u Republici Srpskoj predstavlja efektivan pravni lijek koji apelanti, u skladu s načelom supsidijarnosti, treba da iskoriste prije podnošenja apelacije Ustavnom sudu kako bi se javnoj vlasti dala prilika da otkloni kršenja primjenom zakonskog modaliteta usvojenog u okviru ispunjenja ranije datih naloga iz prethodnih odluka gdje je utvrđen sistemski problem u organizaciji pravosuđa, koji je rezultirao sudskim postupcima koji nisu zadovoljavali zahtjeve razumnog roka.⁹⁹

Zakon o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku donio je i Brčko distrikt Bosne i Hercegovine. Zakon je stupio na snagu 6. marta 2021. godine.

Parlamentarna skupština BiH je 7. juna 2022. godine usvojila Zakon o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku pred Sudom BiH.¹⁰⁰

Pritvor i mjere zabrane

U okviru apelacione nadležnosti Ustavnog suda nemalim brojem predmeta pokrenuto je pitanje prava na ličnu slobodu i sigurnost, a radi se o situacijama u kojima je apelantima određen ili produžen pritvor kao posljedica vođenja krivičnog postupka i koji se *de facto* nalaze u pritvoru. Ovo je jako važno naglasiti jer se zaštita prava na ličnu slobodu i sigurnost aktivira kada je lice lišeno slobode, odnosno kada je u pritvoru¹⁰¹ i traje do puštanja na slobodu.

Osnovna svrha člana 5. je zaštita od nezakonitog, odnosno proizvoljnog lišenja slobode. „Svako ima pravo na slobodu i sigurnost ličnosti“, kako počinje tekst odredbe člana 5. Evropske konvencije, jasno ukazuje na opće pravilo koje se odnosi na svakoga. Međutim, članom 5. Evropske konvencije predviđene su situacije dopuštenog lišenja slobode, a jedna od njih je „u slučaju zakonitog hapšenja ili pritvaranja osobe“.

Pojam „zakonit“ znači da se poštuje procedura koja mora biti propisana domaćim zakonom, a domaći zakon mora zadovoljavati kvalitet koji traži Evropska konvencija. Odstupanje od procedure propisane domaćim zakonom može utjecati na kršenje. Ustavni sud je u svojoj praksi utvrđivao povrede kada redovni sudovi prilikom određivanja ili produženja pritvora nisu poštovali zakonom propisane rokove.¹⁰² Čak i kada zakonom nije jasno propisana procedura niti jasno određen rok, procedura i rokovi se moraju tumačiti i primjenjivati u skladu sa standardima Evropskog suda ili, u suprotnom, mogu voditi povredi prava na ličnu slobodu i sigurnost.¹⁰³

97 Vidi, između ostalih, odluke br. AP-4499/22 od 15. februara 2024. i AP-2232/22 od 18. januara 2024. godine.

98 „Službeni glasnik RS“ broj 99/20.

99 Vidi Odluku broj AP-148/21 od 16. marta 2021. godine.

100 „Službeni glasnik BiH“ broj 40/22 od 21. juna 2022. godine.

101 Vidi Odluku broj AP-1375/19 od 19. septembra 2019. godine.

102 Vidi Odluku broj AP-1520/23 od 18. januara 2024. godine.

103 Vidi odluke br. AP-3228/22 od 23. marta 2023. i AP-1037/23 od 30. novembra 2023. godine.

Najčešće isticani navodi apelanata u tim predmetima su: 1) postoji li osnovana sumnja, odnosno dokazi koji je potvrđuju, i 2) jesu li dati jasni i konkretni razlozi za pritvor, tj. postoje li okolnosti koje ukazuju na postojanje posebnih pritvorskih razloga. Naime, praksa Ustavnog suda očito pokazuje da su u obrazloženjima odluka kojima se pritvor određuje odnosno produžava, u najvećem broju slučajeva dati dovoljni razlozi koji zadovoljavaju standard „osnovane sumnje“, kako to traži domaći zakon, odnosno da postoje činjenice i informacije na osnovu kojih će objektivni posmatrač zaključiti da je lice u pitanju moglo počiniti krivično djelo za koje se tereti, u skladu sa standardima Evropske konvencije. Pitanje zakonitosti dokaza na kojem redovni sud zasniva postojanje osnovane sumnje, prema praksi Evropskog suda, a koju slijedi Ustavni sud, najčešće je pitanje za glavnu raspravu (ako do nje dođe, zavisno od faze predmeta) jer sud u rješenjima navodi dokaze koji ukazuju na postojanje osnovane sumnje. Ipak, Ustavni sud je utvrdio povredu apellantovog prava na ličnu slobodu i sigurnost kada sud u odluci o pritvoru nije dao dovoljne razloge koji su u jasnoj vezi s radnjom izvršenja krivičnog djela za koje se apellant tereti i kada je u osporenom rješenju o pritvoru nedostajalo obrazloženje u vezi s prihvatljivošću dokaza na kojima je zasnivao osnovanu sumnju.¹⁰⁴

Mnogo češće je Ustavni sud utvrđivao povredu u odnosu na posebne pritvorske uvjete. Posebni pritvorski uvjeti traže od suda procjenu naročitih okolnosti u svakom pojedinačnom predmetu. Ni domaći zakon, kao ni Evropska konvencija, nisu taksativno naveli naročite okolnosti koje moraju biti ispunjene da bi se nekom odredio ili produžio pritvor zbog opasnosti od bjekstva, iteracijske opasnosti, koluzione opasnosti ili opasnosti od narušavanja javnog reda. Međutim, sudska praksa je ukazala na određene okolnosti koje mogu biti od značaja i utjecati na odluku o pritvoru, a što se utvrđuje u svakom konkretnom predmetu. Ono što je ključno jest da odluka o pritvoru mora sadržavati jasno obrazloženje, odnosno dati razloge o postojanju naročitih okolnosti koji su takvi da opravdavaju određivanje odnosno produženje mjere pritvora. U odnosu na konkretan predmet moraju se navesti okolnosti koje idu u prilog određivanju odnosno produženju pritvora. U suprotnom, u predmetima u kojima nije postojalo dovoljno jasno i konkretizirano obrazloženje o posebnim pritvorskim razlozima Ustavni sud je utvrdio povredu. Naročito su bili nedovoljni razlozi koji su se odnosili na opasnost od narušavanja javnog reda/sigurnosti.¹⁰⁵ Međutim, nedovoljno obrazloženje odnosno propust sudova da navedu konkretne razloge i okolnosti koje opravdavaju pritvor utvrđeno je i u odnosu na druge osnove, npr. postojanje samo „dvojnog državljanstva“ kao opasnosti od bjekstva¹⁰⁶ ili zaključak suda o iskazanoj upornosti i odlučnosti u činjenju krivičnih djela, odnosno da je to apellantu postalo zanimanje, u nedostatku bilo kakvih dokaza ili bar indicija koje bi uputile na opravdanu bojazan da apellant planira i preduzima aktivnosti kako bi nastavio činiti krivična djela.¹⁰⁷

Pitanje koje apellant često ističu, a veoma je važno s aspekta zaštite prava koju pruža član 5. Evropske konvencije, jest pitanje dužine trajanja pritvora, odnosno ponavljanja razloga koji su navedeni i koji su nesporno na početku bili opravdani. Opet je ključno obrazloženje suda u okolnostima konkretnog predmeta. Pri tome je bitno da sud postupi revnosno u odnosu na glavni postupak i već takvo nepostupanje može biti razlog za povredu¹⁰⁸ zbog toga što sud vodi i organizira postupak pa, bez obzira na složenost postupka odnosno obimnost optužnice i broj lica koja učestvuju u postupku, lice koje se nalazi u pritvoru ne treba „trpjeti“ posljedice organiziranja rada na predmetu.

Ustavni sud podsjeća da je zakonom propisana obaveza, a na to ukazuje i praksa Evropskog suda, da nadležni organi prilikom odlučivanja o tome koju će od mjera za osiguranje prisustva osumnjičenog/optuženog primijeniti vode računa o tome da se ne primjenjuje teža mjera ako se ista svrha može postići blažom mjerom. Dakle, kad god je moguće, umjesto mjere pritvora treba izreći mjeru zabrane. Međutim, u odnosu na izrečene mjere zabrane pojavila su se određena pitanja.

104 Vidi Odluku broj AP-533/21 od 23. juna 2021. godine.

105 Vidi Odluku broj AP-1017/23 od 21. marta 2024. godine.

106 Vidi Odluku broj AP-4920/16 od 15. februara 2017. godine.

107 Vidi Odluku broj AP-4873/18 od 10. januara 2019. godine.

108 Vidi odluke br. AP-124/19 od 11. juna 2019. i AP-534/21 od 21. aprila 2021. godine.

Najprije, apelanti pred Ustavnim sudom nisu znali na koje pravo im utječe izrečena mjera. Ustavni sud je kao „gospodar kvalifikacije“ prava na osnovu predloženih činjenica utvrđivao koje je pravo u pitanju. Najčešće su osumnjičena, odnosno optužena lica (apelanti) miješala pravo na ličnu slobodu i sigurnost s pravom na slobodu kretanja. Ustavni sud je u svojoj praksi ukazao na suštinsku razliku između ta dva prava.¹⁰⁹

Činjenica da su mjere zabrane uglavnom blaže od pritvora ne znači da njima također ne treba prilaziti s oprezom i samo kada je to neophodno. Mjere zabrane najčešće utječu na pravo na slobodu kretanja, ali mogu pokrenuti pitanje prava na imovinu, prava na privatni život ili prava na djelotvorni pravni lijek u vezi s nekim od konvencijskih prava. Ustavni sud je zaključio da nisu dati dovoljni razlozi da se donese zaključak da postoji „osnovana sumnja“ da je apelant počinio krivično djelo za koje je optužen, što je preduvjet za izricanje mjere pritvora, a potom i mjera zabrane kada u rješenju kojim je izrečena mjera zabrane nedostaje obrazloženje u vezi s dokazima na kojima je zasnivao osnovanu sumnju i kada dokazi i apelantove radnje nisu dovedeni u vezu.¹¹⁰ Također, ako se zakonom zahtijeva preispitivanje mjera zabrane, kao što je to slučaj s domaćim zakonom, propust da se postupi prema zakonskim odredbama odnosno da se periodično ispita opravdanost mjere vodi kršenju prava na koje konkretno utječe izrečena mjera zabrane (npr. sloboda kretanja¹¹¹ ili pravo pristupa sudu¹¹² ili pravo na imovinu¹¹³). To je zbog toga što iz zakonskih odredbi proizlazi zaključak da, iako zakon propisuje da mjera zabrane može trajati dok za to postoji potreba, to ne isključuje i ne ograničava mogućnost njihovog ukidanja kada za tim prestane potreba.

Pitanje zakonitosti izrečenih mjera zabrane je pokrenuto kada je sud apelantu odredio mjeru zabrane napuštanja boravišta i zabrane putovanja van Bosne i Hercegovine, a apelant je tvrdio da nema osnova za određivanje te mjere jer tokom postupka nikada nije utvrđeno da postoji opasnost od njegovog bjekstva. Ustavni sud je zaključio da sud nije ni prilikom određivanja i produženja pritvora niti prilikom izricanja mjera zabrane utvrdio da postoje okolnosti koje ukazuju da bi apelant mogao pobjeći ili otići u inozemstvo, te u odnosu na apelanta nije utvrđena opasnost od bjekstva, zbog čega izrečena mjera nije zadovoljila standard „zakonitosti“ koji je neophodan za izricanje tih mjera.¹¹⁴

Najčešće postavljano pitanje pred Ustavnim sudom je pitanje proporcionalnosti izrečenih mjera, odnosno dužine njihovog trajanja i datih razloga koji opravdavaju to trajanje. U vezi s tim, Ustavni sud je ukazivao da je dužina trajanja mjera zabrane određena zakonom, a da se proporcionalnost cijeni u okolnostima svakog konkretnog predmeta. Ustavni sud je naveo da je postojanje osnovane sumnje *conditio sine qua non* za određivanje ili produženje mjera zabrane, kao što je to slučaj i s određivanjem i produženjem mjere pritvora. Međutim, nakon određenog vremena to nije dovoljno, već se mora procijeniti postoje li za mjere zabrane relevantni i dovoljni razlozi, na šta upravo upućuje obavezna dvomjesečna kontrola njihove opravdanosti. U predmetima u kojima se iz obrazloženja osporenih rješenja nije moglo zaključiti da su za vrijeme trajanja mjera zabrane postojale okolnosti koje su onemogućavale vođenje krivične istrage ili da su postojale nesavladive prepreke zbog kojih nije bilo moguće razotkriti eventualne saučesnike i pomagače te potencijalne svjedoke, ili da su postojale poteškoće i neotklonjive prepreke u prikupljanju materijalnih dokaza, Ustavni sud je zaključio da se radi o formalnom ponavljanju razloga bez njihove suštinske procjene.¹¹⁵

Isti zaključak u vezi s formalnim ponavljanjem razloga Ustavni sud je doveo u vezu sa činjenicom da se nisu preduzele odgovarajuće mjere kako bi počeo glavni pretres. Okolnosti koje su u početku

109 Vidi Odluku broj AP-2788/20 od 27. novembra 2020. godine.

110 Vidi Odluku broj AP-3836/21 od 16. decembra 2021. godine.

111 Vidi Odluku broj AP-120/23 od 13. jula 2023. godine.

112 Vidi Odluku broj AP-2639/22 od 19. januara 2023. godine.

113 Vidi Odluku broj AP-1003/17 od 19. aprila 2017. godine.

114 Vidi Odluku broj AP-1539/23 od 21. marta 2024. godine.

115 Vidi Odluku broj AP-120/23 od 13. jula 2023. godine.

predstavljale jak osnov da opravdaju ograničenje apelantovog prava na slobodu kretanja, a koje se ponavljaju tokom postupka, sudovi moraju ispitati, cijeniti i obrazložiti, jer iste okolnosti protekom vremena gube na svojoj težini i snazi i postaju nedovoljne za ograničenje prava pojedinaca. Kada sud propusti obrazložiti zbog čega istim razlozima godinama opravdava mjere zabrane, a u isto vrijeme ne preduzima odgovarajuće radnje da glavna rasprava otpočne i da se postupak okonča, dolazi do povrede apelantovog prava.¹¹⁶ Dakle, konkretni razlozi koji opravdavaju primjenu izrečene mjere i njeno trajanje u određenom periodu moraju se navesti i u obrazloženju sudske odluke i moraju opravdati cilj zbog kojeg je izrečena mjera. Suprotno vodi ka neproporcionalnosti i kršenju osnovnih ljudskih prava.¹¹⁷

Nediskriminacija

Uživanje prava i sloboda, predviđenih u ovom članu ili u međunarodnim sprazumima navedenim u Aneksu I ovog Ustava, osigurano je svim licima u Bosni i Hercegovini bez diskriminacije po bilo kojem osnovu kao što je pol, rasa, boja, jezik, vjera, političko i drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno porijeklo, povezanost sa nacionalnom manjinom, imovina, rođenje ili drugi status.

(Član II/4. Ustava BiH)

Jedna od bitnih oblasti u kojima je Ustavni sud dao značajan doprinos jest i zaštita prava na nediskriminaciju. Ovaj doprinos Ustavnog suda može se posmatrati kroz period od početka rada Ustavnog suda prema trenutno važećem Ustavu Bosne i Hercegovine jer je tek njegovim stupanjem na snagu zaštita ljudskih prava i osnovnih sloboda smještena u središnji dio ustavnog uređenja. Zbog toga se može konstatirati da je Ustavni sud, različitim predmetima i odlukama, pokazao predanost zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda svakog pojedinca, nezavisno od njegovog bilo kojeg ličnog svojstva ili karakteristike.

Odlučujući o predmetima iz apelacione nadležnosti u kojima je postavljeno pitanje kršenja prava na nediskriminaciju, Ustavni sud je u cijelosti slijedio praksu Evropskog suda. Tako je osiguravao najviši stepen zaštite tog prava u Bosni i Hercegovini i ujedno postavio temelje za primjenu standarda nediskriminacije za sve građane u postupcima pred redovnim sudovima ili organima uprave. Primjena tih standarda bila je jednaka bez obzira na to je li kršenje tog prava utvrđeno na osnovu člana II/4. Ustava Bosne i Hercegovine, člana 14. Evropske konvencije u vezi s nekim drugim konvencijskim pravom ili je utvrđeno kršenje opće zabrane diskriminacije iz člana 1. Protokola broj 12 uz Evropsku konvenciju.

U prvim odlukama koje je donosio Ustavni sud se bavio diskriminacijom iz radnih odnosa. Tim odlukama je naglašavao da je nediskriminacija središnji dio zakona o radu i da se odnosi kako na uživanje prava na prijem u javnu službu pod općim i jednakim uvjetima tako i na jednako uživanje individualnih prava koja proizlaze iz radnih odnosa.¹¹⁸ Značajno je pri tome spomenuti predmete u kojima je utvrđena povreda prava na nediskriminaciju u vezi s primjenom člana 143. Zakona o radu u Federaciji BiH. Radi podsjećanja, ta odredba se odnosila na zaposlenike koji su se, pretežno zbog ratnog stanja, na dan stupanja na snagu zakona zatekli na čekanju posla kod svojih poslodavaca.¹¹⁹ Ustavni sud je ukazao da su te odredbe mogle biti od utjecaja na pripadnike različitih etničkih grupa. Prema stavu Ustavnog suda, u vremenu teškog ekonomskog stanja neki zakon može imati opravdan cilj da se zaposlenici privremeno stave na čekanje. Međutim, naglašeno je da to neće biti slučaj ako se stavljanje na čekanje ili prestanak radnog odnosa vrši na osnovu diskrecije poslodavca, proizvoljno, a posebno na osnovu diskriminacije.

¹¹⁶ Vidi Odluku broj AP-1633/23 od 21. marta 2024. godine.

¹¹⁷ Vidi Odluku broj AP-6728/18 od 10. aprila 2019. godine.

¹¹⁸ Vidi Odluku broj U-64/01 od 26. septembra 2003. godine.

¹¹⁹ Vidi odluke br. U-38/02 od 19. decembra 2003. i AP-1093/07 od 25. septembra 2009. godine.

Također, Ustavni sud je zaključio da je došlo do kršenja prava na nediskriminaciju u vezi s pravom na pravično suđenje u predmetima u kojima su organi uprave i redovni sudovi u identičnim slučajevima donosili različite odluke u odnosu na apelante, pri čemu za takav različit tretman nisu pružili razumno opravdanje. Iz prakse proizlazi da je takav stav zauzet u situaciji kada se apelant, znajući za prethodnu sudsku praksu, obratio sudu očekujući prihvaćanje tužbenog zahtjeva, ali je njegov zahtjev odbijen, ili kada je odlukama suda i organa uprave doveden u pravno nesiguran položaj, drukčiji od položaja drugih lica u istoj situaciji koja su na identičan način otkupila svoje stanove.¹²⁰ Na taj način Ustavni sud je također ukazao na značaj poštovanja načela pravne sigurnosti koje predstavlja sastavni element načela vladavine prava te naglasio potrebu da redovni sudovi i organi uprave konzistentno primjenjuju pravne propise i da ne sprečavaju apelante u ostvarivanju prava koja su drugi u istoj situaciji ostvarili prema istim propisima.

Ustavni sud je u velikom broju odluka jasno ukazao na neprihvatljivost diskriminacije koja je proizlazila iz primjene zakona o plaćama i drugim naknadama sudija i tužilaca, te stručnog osoblja zaposlenog u pravosudnim institucijama. Naime, ti budžetski korisnici godinama nisu imali pravo na naknadu za topli obrok, putne troškove, odvojen život i smještaj tokom rada, niti su imali pravo na naknadu na ime dežurstva/pripravnosti.¹²¹ U predmetima u kojima su pokrenuta ova pitanja, bez obzira na to je li Ustavni sud odlučivao u postupku apelacione nadležnosti ili u postupku apstraktne ocjene ustavnosti, Ustavni sud je ukazao da nepropisivanje navedenih naknada predstavlja diskriminaciju budući da krši ustavno načelo jednakosti iz odredbe člana II/4. Ustava Bosne i Hercegovine. Također je naglašeno da postoji potreba da im se osiguraju te naknade kako bi se osiguralo načelo nezavisnosti sudija i tužilaca i odgovarajuća teritorijalna i nacionalna zastupljenost sudija i tužilaca u pravosudnim institucijama. Također, u jednom od posljednjih predmeta je ukazano i na postojanje diskriminacije prema stručnim savjetnicima u Vrhovnom sudu FBiH kojima nije bilo priznato pravo na usklađivanje osnovne mjesečne plaće za postotak povećanja prosječne mjesečne neto plaće u Bosni i Hercegovini, kao što je to bio slučaj sa stručnim osobljem u drugim pravosudnim institucijama.¹²² Svi ovi predmeti, posmatrani u njihovoj ukupnosti, ukazali su na potrebu zakonskih izmjena i promjene pravne prakse, te su u konačnici i doveli do priznavanja ovih prava nosiocima pravosudnih dužnosti i stručnom osoblju.

Ustavni sud je zatim bio u prilici da razmatra poštovanje ovog prava u situaciji kada je apelantov radni odnos kod poslodavca prestao zbog toga što je ispunio uvjet od 40 godina penzijskog staža, ali istovremeno nije mogao ostvariti pravo na penziju zbog godina života kao uvjeta propisanog odredbama Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju.¹²³ Ustavni sud je u tom predmetu utvrdio da je prekršena zabrana diskriminacije u vezi s pravom na imovinu jer je, zbog neusklađenosti relevantnih pravnih propisa (Zakona o radu i Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju) u vezi s ispunjenjem uvjeta u pogledu godina života potrebnih za stjecanje prava na penziju, apelant došao u situaciju da bude različito tretiran u odnosu na sva druga lica koja su nakon navršanih 40 godina

Zabrana diskriminacije

Uživanje prava i sloboda predviđenih u ovoj konvenciji osigurava se bez diskriminacije po bilo kom osnovu, kao što su spol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijest, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno porijeklo, povezanost s nacionalnom manjinom, imovina, rođenje ili drugi status.

(Član 14. Evropske konvencije)

¹²⁰ Vidi odluke br. AP-98/03 od 27. oktobra 2004. i AP-534/06 od 5. juna 2007. godine.

¹²¹ Vidi odluke br. U-7/12 od 31. januara 2013, U-29/13 od 28. marta 2014, AP-2985/19 od 8. jula 2021, U-7/21 od 23. septembra 2021, AP-1312/20 od 12. januara 2022. i U-22/22 od 23. marta 2023. godine.

¹²² Vidi Odluku broj U-12/23 od 28. septembra 2023. godine.

¹²³ Vidi Odluku broj AP-598/17 od 10. aprila 2019. godine.

penzijskog staža ostvarila pravo na mirovinu. Pri tome je Ustavni sud ukazao da odgovornost za takvu situaciju snosi sam zakonodavac koji je, donoseći relevantne zakone, propustio uskladiti uvjete za prestanak ugovora o radu zbog navršenih 40 godina penzijskog staža i prava na starosnu penziju.

Pitanje izjednačavanja vanbračne zajednice s bračnom zajednicom u svim pravima i obavezama, uključujući i imovinska prava, predstavljalo je još jedno pravno pitanje u kojem je Ustavni sud utvrdio kršenje prava na nediskriminaciju u vezi s pravom na imovinu. Naime, Ustavni sud je zaključio da je odbijanje organa uprave da vanbračnim partnerima priznaju pravo na porodičnu penziju¹²⁴ ili odbijanje sudova da se vanbračnom partneru prizna pravo da kao nasljednik prvog nasljednog reda učestvuje u ostavinskom postupku dovelo do kršenja zabrane diskriminacije.¹²⁵ Ustavni sud je u svojim odlukama jasno ukazao da je potrebno uvažavati odredbe novih porodičnih zakona kojima je izjednačena bračna i vanbračna zajednica, što je bilo ključno za jačanje zaštite prava vanbračnih partnera i sprečavanje diskriminacije na osnovu bračnog statusa.

Ustavni sud je u nekoliko svojih predmeta naglašavao i nužnost primjene načela nediskriminacije u vezi s ostvarivanjem prava žena na naknadu plaće tokom odsustva s posla zbog trudnoće, porođaja i njege djeteta. U tom pogledu, iako se radilo o predmetu iz apstraktne kontrole ustavnosti, bitno je najprije ukazati da je Ustavni sud utvrdio da je odredba člana 35. Zakona o plaćama i naknadama u institucijama Bosne i Hercegovine bila diskriminirajuća prema zaposlenicama iz različitih entiteta u institucijama Bosne i Hercegovine u pogledu iznosa naknada plaća za vrijeme trajanja porodijskog odsustva.¹²⁶ Također, u nekoliko predmeta iz apelacione nadležnosti utvrđeno je kršenje prava na nediskriminaciju stranih državljanke kojima su organi uprave i redovni sudovi odbijali priznati pravo na isplatu naknade plaće tokom odsustva s posla zbog trudnoće, porođaja i njege djeteta.¹²⁷ Iako su u međuvremenu te zakonske odredbe bile izmijenjene, takvo postupanje organa uprave i redovnih sudova koji su na osnovu ranijih propisa odbijali priznati to pravo predstavljalo je značajan problem koji nije bio samo pitanje socijalne politike nego i pitanje ljudskih prava i njihove zaštite, i to ljudskih prava osjetljive kategorije stanovništva – porodilja.

Nužnost primjene antidiskriminacionih standarda u vezi s pravom na pristup sudu se nametnula i u slučaju kada su redovni sudovi apelantovu tužbu za razvod braka odbacili kao nedopuštenu jer u trenutku podnošenja tužbe zajedničko dijete apelanta i tužene nije navršilo dvije godine života, što je bio uvjet za podnošenje tužbe propisan tadašnjim članom 43. Porodičnog zakona FBiH.¹²⁸ Ustavni sud je zaključio da je ta odredba dovela do različitog tretmana muškaraca u odnosu na žene, dakle do diskriminacije prema spolu u odnosu na njihovo pravo na pristup sudu, a da za takvo različito postupanje nije postojalo bilo kakvo objektivno i razumno opravdanje. Za tu odluku, koja je bila donesena u postupku povodom apelacije, karakteristično je to da ju je Ustavni sud dostavio Parlamentu FBiH koji je izmijenio spornu odredbu,¹²⁹ što je još jedan od primjera nezamjenjive uloge Ustavnog suda u ostvarivanju i zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Uloga Ustavnog suda se pokazala značajnom i u drugim segmentima društva, od kojih je nužno naročito izdvojiti i oblast obrazovanja. Posebno važni primjeri koji ilustriraju ovu ulogu odnose se na situacije u kojima se postavljalo pitanje postojanja etničke diskriminacije u obrazovnom sistemu koja proizlazi iz primjene zakona o osnovnom i srednjem obrazovanju u entitetima. Ustavni sud je naglasio važnost dosljedne primjene antidiskriminacionih standarda prilikom izrade nastavnih planova i programa ili prilikom donošenja bilo kakvih odluka u vezi s tim.¹³⁰ Iako u nekoliko

124 Vidi odluke br. AP-4077/16 od 11. oktobra 2018. i AP-2891/20 od 6. aprila 2022. godine.

125 Vidi odluke br. AP-4207/13 od 30. septembra 2016. i AP-118/17 od 13. februara 2019. godine.

126 Vidi Odluku broj U-12/09 od 28. maja 2010. godine.

127 Vidi odluke br. AP-324/18 od 27. novembra 2019. i AP-1086/19 od 14. oktobra 2020. godine.

128 Vidi Odluku broj AP-369/10 od 24. maja 2013. godine.

129 Zakon o izmjenama i dopunama Porodičnog zakona FBiH („Službene novine FBiH” broj 31/14 od 23. aprila 2014. godine).

130 Vidi Odluku broj U-26/13 od 27. marta 2015. godine.

predmeta nije utvrđeno kršenje odredbi Ustava Bosne i Hercegovine i Evropske konvencije,¹³¹ jedan od primjera koji ilustrira važnost jasne primjene standarda dokazivanja vjerovatnosti diskriminacije predstavlja primjer „dvije škole pod jednim krovom“ u Srednjobosanskom kantonu. Naime, Ustavni sud je ukazao da je apelant, suprotno zaključcima redovnih sudova, učinio vjerovatnim svoje navode o diskriminaciji. S druge strane, kako je utvrđeno, tuženi nisu dokazali da ne postoji razdvajanje djece u školama na području Srednjobosanskog kantona niti su dokazali da za to postoji objektivno i razumno opravdanje odnosno da se na taj način nastoji postići legitiman cilj.¹³² Zbog toga je i utvrđeno kršenje zabrane diskriminacije u vezi s pravom na obrazovanje iz člana II/3.l) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 2. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, kao i opće zabrane diskriminacije iz člana 1. Protokola broj 12 uz Evropsku konvenciju. U svjetlu navedenog problema, koji je posebno osjetljiv u kontekstu Bosne i Hercegovine, Ustavni sud je imao ključnu ulogu u naglašavanju da nediskriminacija mora biti osnov svih obrazovnih politika i praksi te da se pravo na jednak pristup obrazovanju bez diskriminacije mora u potpunosti poštovati. Upravo zbog toga postupanje Ustavnog suda predstavlja značajan mehanizam ka izgradnji društva koje cijeni različitosti i osigurava pristup obrazovanju za sve svoje članove.

Praksa Ustavnog suda također je predstavljala važan korak ka izgradnji tolerantnog društva u Bosni i Hercegovini i potrebi sprečavanja nasilja motiviranog homofobnim predrasudama prema pripadnicima LGBT zajednice. Tako je Ustavni sud, odlučujući o kršenju ljudskih prava učesnika LGBT festivala na kojem je došlo do fizičkog napada na njih, jasno naglasio obaveze javnih vlasti koje proizlaze iz primjene prava na zabranu ponižavajućeg postupanja iz člana II/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 3. Evropske konvencije i prava na slobodu okupljanja u vezi s pravom na nediskriminaciju iz člana 11. Evropske konvencije u vezi sa članom II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i članom 14. Evropske konvencije.¹³³ Naime, Ustavni sud je zaključio da postoji kršenje tih prava u vezi s pravom na nediskriminaciju zbog toga što su javne vlasti: a) propustile preduzeti nužne mjere radi osiguranja mirnoga okupljanja organiziranog u skladu sa zakonom i osigurati jasan pravni okvir kako bi preventivno djelovale u njegovom sprečavanju i odvrćanju od činjenja istih ili sličnih djela, b) propustile izvršiti svoju pozitivnu obavezu da zaštite apelante kao učesnike Festivala od homofobnih napada, te c) zato što su propustile izvršiti svoju proceduralnu obavezu da istraže propuste u organizaciji osiguranja Festivala i počinioce napada na apelante. Sud je na taj način dao jasne smjernice javnim vlastima o njihovoj pozitivnoj obavezi da preduzimaju nužne mjere kako bi osigurale mirna okupljanja te spriječile nasilje motivirano homofobnim predrasudama. Naglašena je i njihova odgovornost u uspostavljanju jasnog pravnog okvira radi preventivnog djelovanja i odvrćanja od nasilnih incidenata. Time je Ustavni sud jasno potvrdio svoju ulogu zaštitnika prava i jednakosti svih građana pred zakonom.

Svi navedeni primjeri pokazuju posebnu predanost Ustavnog suda zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, s posebnim naglaskom na pravo na nediskriminaciju. Analizirajući različite odluke iz područja kao što su radni odnosi, porodični odnosi, obrazovanje i zaštita prava LGBT zajednice i druge oblasti u kojima mogu biti ugrožene ranjive kategorije stanovništva, Ustavni sud je istakao važnost poštovanja prava svakog pojedinca bez obzira na njegovo lično svojstvo ili karakteristiku. Njegove odluke su utirale put promjenama u zakonodavstvu i praksi osiguravajući pravednost i jednakost pred zakonom za sve građane, te su predstavljale ključni mehanizam u izgradnji tolerantnog društva.

131 Vidi odluke br. AP-4348/14 i AP-4984/14 od 18. jula 2017. godine.

132 Vidi Odluku broj AP-166/18 od 15. jula 2021. godine.

133 Vidi Odluku broj AP-4319/16 od 19. decembra 2018. godine.

Praksa Ustavnog suda BiH – COVID-19

Mjere koje je preduzimala javna vlast za vrijeme pandemije virusa COVID-19 s ciljem zaštite zdravlja stanovništva otvorile su pitanje kršenja ljudskih prava zaštićenih Ustavom Bosne i Hercegovine i Evropskom konvencijom. Kao odgovor na izazove prouzrokovane pandemijom javna vlast u BiH formirala je krizne štabove¹³⁴ koji su donosili konkretne mjere s ciljem zaštite zdravlja stanovništva. Ustavni sud je ukazao da davanje ovlaštenja reduciranom segmentu izvršne vlasti – kriznim štabovima za donošenje mjera kojima se zadire u osnovna ljudska prava u masovnom obimu u odnosu na cjelokupno stanovništvo, bez kontrole najviše izvršne i naročito zakonodavne vlasti, nije svojstveno demokratskom društvu i da krši načelo vladavine prava. Stoga su mjere koje su donosili¹³⁵ kršile ustavna i konvencijska kvalificirana prava¹³⁶. Ustavni sud je posebno ukazao na pasivnost zakonodavne vlasti na svim nivoima koja je propustila da blagovremeno reagira i razmotri potrebu usklađivanja postojećih i eventualnog donošenja novih zakona koji bi omogućili djelotvoran odgovor na pandemijsku krizu. Osim toga, Ustavni sud je razmatrao i odluku Vijeća ministara BiH o ograničenju kretanja i boravka stranaca u BiH, te je zaključio da ona nije imala osnov u relevantnom zakonskom okviru niti je izricanje konkretnih mjera bilo dovoljno predvidivo i popraćeno odgovarajućim zaštitnim mjerama od mogućih zloupotreba.¹³⁷ Ono što je bitno istaći jest da Ustavni sud, imajući u vidu zdravstvenu situaciju u Bosni i Hercegovini i svijetu, nije ukinuo konkretne mjere, već je naložio javnim vlastima da usklade svoje djelovanje s ustavnim i konvencijskim standardima.

I karantin je kršenje ljudskih prava

Advokatica Nina Kisić govori o mjerama Kriznog štaba kojima su prekršena ljudska prava, te o tome da li je pandemija uticala i na pravosude

Razgovorala: **ZINAIDA DELILOVIĆ**

Ustavni sud BiH je po Vašoj apelaciji donio odluku da su zabranom kretanja za starije od 65 i mlađe od 18 godina prekršena ljudska prava. Federalni štab Civilne zaštite potom donosi odluku kojom stariji i mlađi mogu izlaziti vani tri, odnosno četiri puta sedmično, pa ste najavili novu apelaciju. Da li ste je uputili i da li FSZC opet krši ljudska prava?

Postoji još mjera kojima su povrijeđena ljudska prava građana i građanki BiH, o kojima su također već pokušali sužiti postupci (apelacija Ustavnom sudu BiH, uprereni spor pred Kantonalnim sudom u

ma i sudska praksa Evropskog suda za ljudska prava, naravno, ukoliko je uveden uz legitimnu sumnju. Nedavno je direktor Federalne uprave Crkvice našilte Fahrudin Solak u jednom intervjuu spomenuo da je politički sui

El kodot maberi t ma kodit maberi mab.

denarji utiče na pravosuđe?
- U ovom trenutku, usmaren da pravosuđe, sa određene razmjere odgovore, jedan od segmenata ko funkcioniše. Ne mislim da se doći do narušavanja prava građana i građanki na sudjenje u razumnom roku, je konkretna situacija zaista takva na koju nije moguće uticati. U mojoj predmetima sudovi postupaju na dobru, denare odlike, dostavljaju podneske na izjašnjenja i smatraju da u tom dijelu nije realno iznositi neke posebne primjedbe.

cila dok čenolele različne vrste.

Predsjednik VSTV-a je u jednom intervjuu izjavio da će pandemija biti utjecajna na pravosuđe i njegovu efikasnost u svim segmentima. Da li će možda pandemija sad postizati kao izgovor za mnoge stvari u pravosuđu - posebno one koje koje su inače loše i sa pandemijom i bez nje?

ca. mezzogiorno Italia) da Bill Jones e altri.

no-dobro propisne u većini oblasti koje su u skladu sa pravnom državom. Međutim, problem koji pandemija može dodatno pokazati je u oblasti koja je hitno postajanje propisno ne zakonitom, pa i odlukama VSTV-donesenim tokom ovog perioda, a gdje sudovi, iz njena raznih razloga jednostavno nisu posturali. Da li je pandemija doprinijela problemima u pravosuđu, zavisno samo od naslova pravosudnih funkcija i njihove odgovornosti prema poslu koji obavljaju. Bilo bi loše ne pravosuđe i državnog

Oxoprene nardine-

Medutim, iako je Unutarni sud BiH u svojoj odluci APB 121/17-20 kojim je usvojela iznimna apelacija od 24. aprila 2020. (20. june) ustajala na opoziciju, na koji način se naredna Federalna vijećnica može razmatrati i donijeti odluku o njoj? U skladu sa članom 12-10-6 i 12-10-6 1/20 od 27. marta 2020. godine uskladišiti sa zakonodavstvom iz člana 118(2)g) Unutarni BiH i člana 2 i. Protokola broj 4 iz Evropskog konvencija o ljudskim pravima, prava i sloboda, na zahtjev ljudskih prava i sloboda koja su navedena u ovom Odluci, donosila se nove narodne, koje se opozira na osnovu apelacije (12-10-6 i 148. 1/20-6 od 24.04.2020. godine), u nje ustadi. U narodoj apelaciji je konkretnizirano devet optika koje nisu primjenjive protiv optika donosiojca opozorne naredbe od 24. aprila 2020.

Da li su se još nekim mjerama koje je donosio Krizni stab krila ili još krše ljudska prava? Da li je možda i policijski sat kršenje ljudskih prava?

Ustavni sud BiH uvažio apelaciju, ali mjere ostaju na snazi

Neustavne odluke o obaveznom nošenju maski

Sporno je i ograničeno kretanje, koje se odnosi na period od 23 do 5 sati ujutro

Ustavni sud Bosne i Hercegovine ocijenio je jučer da odluke kriznih štabova o ograničenju kretanja i nošenja maski tokom pandemije koronavirusa predstavljaju kršenje osnovnih ljudskih prava. Ograničeno kretanje odnosi se na period od 23 do 5 sati ujutro.

Na taj način djelimično je usvojena apelacija koja je podnesena u novembru ove godine.

Apelaciju su Ustavnom sudu BiH podnijeli sarajevski advokati i ona se odnosila na naredbe Kriznog štaba Federalnog ministarstva zdravstva od 9. novembra i naredbe Kriznog štaba Ministarstva zdravstva KS od 12. oktobra 2020. godine.

Advokati su tražili da se donesene mjere ukinu, ali je Sud taj dio žalbe odbio.

Nošenje maski u Federaciji je obavezno i na otvorenom i u zatvorenom prostoru

- U konkretnom slučaju, prava na privatni život i na slobodu kretanja, koje je izvršeno naredbama uskih segmenata izvršne vlasti o obveznom nošenju zaštitnih maski i o ograničenju kretanja, u

konkretnom slučaju kriznih stožera ministarstava zdravstva, kada je izostalo aktivno sudjelovanje u donošenju i preispitivanju naredenih mjera od strane najviših organa zakonodavne i izvršne vlasti.

predstavlja kršenje navedenih ljudskih prava i sloboda - kaže se u odluci.

134 Republički štab za vanredne situacije Vlade Republike Srpske, Krizni štab Federalnog ministarstva zdravstva i krizni štabovi kantona.

135 Obaveza nošenja maski i ograničeno kretanje cjelokupnog stanovništva i određenih kategorija, zabrana rada ugostiteljskih objekata, ograničen broj ljudi u zatvorenom prostoru i primjena tzv. VPT pravila (vakcinisan-prebolio-testiran), te obaveza vakcinacije trećom „booster-dozom” određenih kategorija lica.

136 U odnosu na slobodu kretanja vidi odluke br. AP-3683/20 od 22. decembra 2020. i AP-1217/20 od 22. aprila 2020. godine, a u odnosu na pravo na privatni život odluke br. AP-3932/21 od 23. februara 2022. i AP-1239/21 od 16. novembra 2021. godine.

137 Vidi Odluku broj AP-1689/20 od 9. februara 2022. godine.

Predmeti protiv Bosne i Hercegovine pred Evropskim sudom za ljudska prava

Zgrada Evropskog suda za ljudska prava u Strasbourgu, Francuska

Bosna i Hercegovina je 2002. godine ratificirala Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda. Te godine građanima Bosne i Hercegovine je omogućeno da zaštitu svojih prava iz Evropske konvencije traže i pred Evropskim sudom nakon što na domaćem nivou iscrpe dostupne pravne lijekove. Evropski sud je u nekoliko predmeta protiv Bosne i Hercegovine konstatirao da je apelacija Ustavnom sudu, u načelu, efektivan domaći lijek u smislu člana 35. stav 1. Evropske konvencije.¹³⁸ Na to koliko je apelacija Ustavnom sudu zaista efektivan pravni lijek i koliko je Ustavni sud efikasan filter za ispravljanje grešaka na domaćem nivou upućuju i podaci koji se odnose na broj predstavki podnesenih protiv Bosne i Hercegovine koje se odbacuju¹³⁹ te relativno mali broj predmeta u kojima je došlo do razilaženja u stavovima Ustavnog suda i Evropskog suda.

U mnogim presudama u predmetima koji su se ticali neizvršenja pravomoćnih odluka (ratna šteta) Evropski sud je, kao i Ustavni sud, utvrdio kršenje prava iz Evropske konvencije.¹⁴⁰ Isti je slučaj i s predstavkama u kojima se radilo o lišavanju slobode lica s duševnim smetnjama i njihovom smještanju u zavod za zbrinjavanje mentalno invalidnih lica bez odluke nadležnog građanskog

¹³⁸ Vidi Evropski sud, *Mirazović protiv BiH*, odluka (2006) i *Raljević protiv BiH*, odluka (2015).

¹³⁹ Prema podacima dostupnim na internetskoj stranici Evropskog suda, Evropski sud je u 2021. godini odlučio o 589 predstavki podnesenih protiv Bosne i Hercegovine, od čega je 529 predstavki odbačeno kao nedopustivo ili je brisano s liste predmeta, a o 60 predstavki je odlučeno u presudama odnosno meritumu. U 2022. godini odlučivano je o 823 predstavke, od kojih je 808 proglašeno nedopustivim ili je brisano s liste. Usvojeno je deset presuda koje su obuhvatale ukupno 15 podnosilaca predstavki. Za period od januara do jula 2023. godine navedeni su sljedeći podaci: odlučivano o 182 predstavke, šest predstavki odbačene su kao nedopustive ili su brisane s liste, te je donesena jedna presuda. Podaci su dostupni na CP_Bosnia_and_Herzegovina_ENG (coe.int), pristupljeno 8. februara 2024. godine.

¹⁴⁰ Vidi Evropski sud, presude *Janjić i dr. protiv Bosne i Hercegovine*, *Milinković protiv Bosne i Hercegovine*, *Mišković protiv Bosne i Hercegovine* i dr.

suda.¹⁴¹ Evropski sud je istakao da je Ustavni sud utvrdio povredu prava iz Evropske konvencije u predmetima podnosilaca predstavki, ali da nadležne vlasti nisu otklonile navedene nedostatke. Uz utvrđivanje povrede prava iz Evropske konvencije i Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud je naložio i određene opće mjere u odlukama koje su se ticale zakonitosti lišavanja slobode lica koja su krivično djelo učinila u stanju neuračunljivosti, ali, kao i u prethodnom slučaju, te mjere u trenutku donošenja presude Evropskog suda po predstavkama nekih od lica koja su se prethodno obraćala Ustavnom sudu još uvijek nisu bile implementirane.¹⁴² Naime, iako je Zakon o krivičnom postupku izmijenjen, lica koja su bila smještena na Forenzičko-psihijatrijski odjel zatvora u Zenici i dalje su čekala na premještaj u zdravstvenu ustanovu.

U jednom od predmeta pred Ustavnim sudom apelant je proglašen krivim zbog izazivanja nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora ili netolerancije i izrečena mu je kazna od godinu dana zatvora, uvjetno na period od tri godine. U postupku pred redovnim sudovima utvrđeno je da je apelant, koristeći pseudonim, postavio niz objava na javno dostupnom internetskom forumu na internetskoj stranici, u kojima je iznio izjave o načinu na koji bi bošnjački građani Brčko distrikta BiH trebali postupiti u slučaju rata i secesije Republike Srpske. Ustavni sud je ispitao i odbio apelantove navode o kršenju člana 6. Evropske konvencije. U pogledu prava na slobodu izražavanja Ustavni sud je istakao da bi, u skladu s praksom Evropskog suda, apelaciju u tom dijelu trebalo proglasiti *ratione materiae* inkompatibilnom s Ustavom BiH. Međutim, budući da je već prethodno ispitao i odbio apelantove navode o kršenju člana 6. Evropske konvencije, Ustavni sud je zaključio da će apelaciju i u tom dijelu odbiti s obzirom na to da se „na taj način ne mijenja suština odlučivanja u pogledu navoda koji se odnose na slobodu izražavanja”.¹⁴³ Apelant se žalio i Evropskom sudu koji je zaključio da, u okolnostima tog predmeta, miješanje u apelantovo pravo na slobodu izražavanja ne ukazuje na povredu člana 10. Evropske konvencije. U pogledu navoda vezanih za povredu prava na pravično suđenje Evropski sud je istakao da je Ustavni sud, koji je imao nadležnost da poništi sporne odluke i predmet vrati na ponovni postupak, ispitao ovu pritužbu i odbacio je kao očigledno neosnovanu. Također je ukazao na zaključak Ustavnog suda da su niži sudovi pravilno primijenili kako procesno tako i materijalno pravo i donijeli dobro obrazložene i detaljne odluke. Evropski sud nije našao bilo kakav razlog da odstupi od tih utvrđenja.¹⁴⁴

Kao što je već rečeno, mali je broj predmeta u kojima su odlučivanja Ustavnog suda i Evropskog suda bila različita, a naročito kada se uzme u obzir period od nešto više od 20 godina nadležnosti Evropskog suda kada je riječ o Bosni i Hercegovini.

Jedan od predmeta odnosio se na pritužbe podnosilaca predstavki u vezi s krivičnim postupkom vođenim pred Sudom Bosne i Hercegovine u kojem su proglašeni odgovornim i kažnjeni prema odredbama Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine iz 2003. godine za zločine protiv civilnog stanovništva koje su počinili tokom rata od 1992. do 1995. godine. Oni su se žalili da je odbijanjem Suda BiH da primijeni Krivični zakon SFRJ iz 1976. godine, koji je bio na snazi u vrijeme počinjenja ratnih zločina, povrijeđeno pravilo zabrane retroaktivnog kažnjavanja sadržanog u članu 7. Evropske konvencije. Za razliku od Ustavnog suda koji je zaključio da nije došlo do povrede Evropske konvencije, Evropski sud je presudom iz 2013. godine utvrdio povredu člana 7. Evropske konvencije zbog retroaktivne primjene prava.¹⁴⁵

U vezi s pravom da se ne bude suđen ili kažnjen dva puta po istom predmetu, u jednom od predmeta podnosilac predstavke je prethodno podnio apelaciju Ustavnom sudu žaleći se na povredu tog prava jer je za djelo u vezi s istim događajem kažnjen i u krivičnom i u prekršajnom postupku. Ustavni sud je apelaciju odbio smatrajući da iako su obje odluke donesene povodom istog incidenta,

141 Vidi Evropski sud, presuda *Hadžimejlić protiv Bosne i Hercegovine*.

142 Vidi Evropski sud, presuda *Halilović protiv Bosne i Hercegovine*.

143 Vidi Ustavni sud, Odluka broj AP-454/13 od 20. aprila 2016. godine.

144 Vidi Evropski sud, odluka *Smajić protiv BiH*, predstavka broj 48657/16.

145 Vidi Evropski sud, presuda *Maktouf i Damjanović protiv BiH* (2013), i Ustavni sud, Odluka broj AP-1785/06.

djela su različita prema svojoj prirodi i namjeri. Međutim, Evropski sud je utvrdio da se postupak koji je pokrenut protiv podnosioca predstavke na osnovu Krivičnog zakona odnosio, u suštini, na isto djelo za koje je već bio pravomoćno osuđen na osnovu Zakona o javnom redu, te je utvrdio povredu člana 4. Protokola broj 7 uz Evropsku konvenciju.¹⁴⁶

U jednom od predmeta koji se odnosio na pravo na slobodu vjere Ustavni sud je smatrao da je ograničenje prava na slobodu vjere, ispoljeno kažnjavanjem svjedoka u krivičnom postupku zbog odbijanja da skine vjersko obilježje (kapu), prošlo test proporcionalnosti.¹⁴⁷ Ustavni sud je smatrao da ograničenje u konkretnom slučaju nije predstavljalo prevelik teret za apelanta, da je mjera koju je preduzeo redovni sud slijedila legitimne ciljeve u smislu člana 9. stav 2. Evropske konvencije, te da u konkretnom slučaju postoji razuman odnos proporcionalnosti između ograničenja i legitimnog cilja kojem se teži. Međutim, Evropski sud je povodom istog slučaja utvrdio da kažnjavanje podnosioca predstavke zbog nepoštovanja suda samo na osnovu njegovog odbijanja da skine kapu nije bilo neophodno u demokratskom društvu, te da su domaći organi vlasti prekoračili široko polje slobodne procjene koje im je dato. Evropski sud je utvrdio da je došlo do povrede člana 9. Evropske konvencije ističući da je neophodno priznati razliku između javnih službenika zaposlenih u pravosudnim institucijama i privatnih građana koji „koriste usluge” pravosuđa ili se pojavljuju u svojstvu svjedoka, u kontekstu dužnosti nepristrasnog i neutralnog držanja.¹⁴⁸

U predmetu o kojem je Evropski sud odlučivao 2020. godine podnosilac predstavke se, nakon što je Ustavni sud odbacio njegovu apelaciju kao očigledno (*prima facie*) neosnovanu, obratio Evropskom sudu. Podnosilac predstavke se žalio na nepravdičnost radnopravnog spora. Evropski sud je zaključio da redovni sudovi u Bosni i Hercegovini koji su postupali u predmetu podnosioca predstavke nisu podnosiocu predstavke pružili pravično suđenje, te da to nije ispravio ni Ustavni sud. Evropski sud je utvrdio povredu člana 6. stav 1. Konvencije.¹⁴⁹

Bitno je spomenuti i predmete u kojima su se podnosioci predstavki žalili da im je Ustavni sud zbog nepostizanja većine glasova osporio pristup sudu.¹⁵⁰ Naime, Ustavni sud je u „vijeću od osam sudija” (kako to navodi Evropski sud¹⁵¹) odbio apelaciju budući da se vijeće nije moglo složiti niti o jednom prijedlogu odluke u većini koju čini pet sudija. Evropski sud je utvrdio povredu prava na pristup sudu u smislu člana 6. Evropske konvencije. Ta odluka Evropskog suda je utjecala na izmjenu Pravila Ustavnog suda prema kojoj je uvedeno novo pravilo koje glasi: „Izuzetno, kada u plenarnoj sjednici u donošenju odluke učestvuje manje od ukupnog broja od devet sudija, i to zbog razloga navedenih u članu 90. stav (1) ili članu 98. ovih pravila, kao i kada nisu izabrane sve sudije, ili kada je sudija/sudije u dužem periodu, zbog bolesti, spriječen vršiti svoju funkciju, ukoliko najmanje pet sudija ne glasa identično o prijedlogu odluke o zahtjevu/apelaciji, u slučaju iz člana 98. odlučivanje o toj odluci će se odgoditi za jednu od narednih sjednica, ali ne duže od šest mjeseci, a ako se ista situacija nakon isteka tog roka ponovi, glas predsjednika Ustavnog suda, odnosno sudije koji ga zamjenjuje, računa se dvostruko (član 42. stav (5) Pravila)”.¹⁵²

146 Vidi Evropski sud, presuda *Muslija protiv BiH* (2014), i Ustavni sud, Odluka broj AP-1615/08.

147 Vidi Ustavni sud, Odluka broj AP-3947/12 od 9. jula 2015. godine.

148 Vidi Evropski sud, presuda *Hamidović protiv Bosne i Hercegovine* (2017), i Ustavni sud, Odluka broj AP-3947/12 od 9. jula 2015. godine.

149 Vidi Evropski sud, presuda *Lazarević protiv BiH* (2020), i Ustavni sud, Odluka broj AP-155/15.

150 Evropski sud, *Avdić i ostali protiv BiH*, 28357/11, 31549/11 i 39295/11, 19. novembar 2013. godine.

151 Zapravo, odluka je donesena na plenarnoj sjednici kojoj je prisustvovalo osam od ukupno devet sudija jer u tom periodu jedno sudijsko mjesto nije bilo popunjeno.

152 Ranija odredba Pravila je glasila: „Izuzetno, kada u plenarnoj sjednici u donošenju odluke učestvuje manje od ukupnog broja od devet sudija, i to zbog razloga navedenih u članu 93. stav (1) ili članu 90. stav (6) ovih pravila, kao i kada nisu izabrane sve sudije, ili kada je sudija/sudije u dužem periodu, zbog bolesti, spriječen da vrši svoju funkciju, ukoliko najmanje pet sudija ne glasa identično o prijedlogu odluke o zahtjevu/apelaciji, smatra se da je donesena odluka kojom se zahtjev/apelacija odbija” – član 40. stav (3) Pravila („Službeni glasnik BiH” br. 60/05, 64/08 i 51/09).

Ustavni sud Bosne i Hercegovine 1964–2024

Hercegovine, člana 18. stav (3), tačka h), člana 57. stav (2) tačka b) i člana 59. st. (1) i (3) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine – prečišćeni tekst („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ br. 94/14), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik
Miodrag Simović, potpredsjednik
Mirsad Ćeman, potpredsjednik
Valerija Galić, sutkinja
Seada Palavrić, sutkinja
Zlatko M. Knežević, sudija
Angelika Nussberger, sutkinja
Helen Keller, sutkinja
Ledi Bianku, sudija

na sjednici održanoj 2. decembra 2021. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudija, u predmetu broj AP 15/21, rješavajući apelaciju „Mediamara“ d.o.o. Koper, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 59. stav 2. alineja 2. i člana 61. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ br. 60/05, 64/08 i 51/09), u sastavu:

Miodrag Simović, predsjednik
Valerija Galić, potpredsjednica
Seada Palavrić, potpredsjednica
Mato Tadić, sudija
Mirsad Ćeman, sudija

na sjednici održanoj 9. februara 2011. godine donio je

DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudija, u predmetu broj AP 15/21, rješavajući apelaciju „Mediamara“ d.o.o. Koper,

na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 59. stav 2. alineja 2. i člana 61. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ br. 60/05, 64/08 i 51/09), u sastavu:

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI

Odbacuje se kao nedopušten zahtjev trideset šest (36) poslanika Narodne skupštine Republike Srpske za ocjenu ustavnosti:

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu, u predmetu broj U 5/19, rješavajući zahtjev devedeset poslanika u Predstavničkom domu Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, na osnovu člana VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 57. stav (2) tačka b), člana 59. st. (1) i (3) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine – prečišćeni tekst („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ broj 94/14), u sastavu:

Mirsad Ćeman, predsjednik
Mato Tadić, potpredsjednik
Zlatko M. Knežević, potpredsjednik
Margarita Caca Nikolovska, potpredsjednica
Tudor Pantiru, sudija
Valerija Galić, sudija
Miodrag Simović, sudija
Seada Palavrić, sudija
Giovanni Grasso, sudija

na sjednici održanoj 15. februara 2018. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Odbija se zahtjev devedeset poslanika u Predstavničkom domu Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine za ocjenu ustavnosti Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o akvizicijama u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“ broj 91/17), Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o uplatama na jedinstveni račun i raspodjeli prihoda („Službeni glasnik BiH“ broj 91/17) i Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o sistemu indirektnog oporezivanja u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“ broj 91/17).

Ustavni sud Bosne i Hercegovine, u plenarnom sazivu, u predmetu broj U-16/20, na osnovu člana VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 57. stav (3) i člana 72. stav (6) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine – prečišćeni tekst („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ broj 94/14), u sastavu:

Valerija Galić, predsjednica
Mirsad Ćeman, potpredsjednik
Zlatko M. Knežević, potpredsjednik
Helen Keller, potpredsjednica
Seada Palavrić, sutkinja
Angelika Nussberger, sutkinja
Ledi Bianku, sudija

na sjednici održanoj 19. januara 2023. godine donio je

RJEŠENJE

Utvrdjuje se da Komisija za koncesije Bosne i Hercegovine u svojstvu Zajedničke komisije za koncesije, u smislu člana 4. stav 3. i člana 6. stav 2. Zakona o koncesijama Bosne i Hercegovine, nije izvršila Djelimičnu odluku Ustavnog suda Bosne i Hercegovine broj U-16/20 od 16. jula 2021. godine.

U skladu sa članom 72. stav (6) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, ovo rješenje dostavlja se Tužilaštvu Bosne i Hercegovine.

Rješenje objaviće u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine“, „Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine“, „Službenom glasniku Republike Srpske“ i „Službenom glasniku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine“.

Obrazloženje

1. Ustavni sud Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) donio je 16. jula 2021. godine Djelimičnu odluku o dopustivosti i meritumu broj U-16/20 (u daljnjem tekstu: Djelimična odluka), kojom je utvrdio da postoji spor u vezi s odlukama o koncesijama u pogledu koncesionog dobra i nadležnosti za njihovo donošenje koje

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Velikom vijeću, u predmetu broj AP 1285/17, rješavajući apelaciju Općine Livno, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 57. stavak (2) tačka b) i članka 59. st. (1) i (3) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine – prečišćeni tekst („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ broj 94/14), u sastavu:

Zlatko M. Knežević, predsjednik
Mato Tadić, dopredsjednik
Mirsad Ćeman, dopredsjednik
Valerija Galić, sutkinja
Miodrag Simović, sudac
Seada Palavrić, sutkinja

na sjednici održanoj 13. veljače 2019. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Odbija se kao neutemeljena apelacija Općine Livno podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije BiH broj 09 0 U 013004 14 Uvp 2 od 15. prosinca 2016. godine.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu, u predmetu broj AP-1481/23, rješavajući apelaciju koju je podnio „Premier World Sport“ d.o.o. Čitluk, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 57. stavak (2) tačka b), članka 59. st. (1) i (2), članka 72. st. (2), (4) i (5) i članka 74. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine – prečišćeni tekst („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ br. 94/14, 47/23 i 41/24), u sastavu:

Seada Palavrić, predsjednica
Valerija Galić, dopredsjednica
Angelika Nussberger, dopredsjednica
Mirsad Ćeman, sudac
Helen Keller, sutkinja
Ledi Bianku, sudac
Marin Vukoja, sudac

na sjednici održanoj 19. lipnja 2024. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

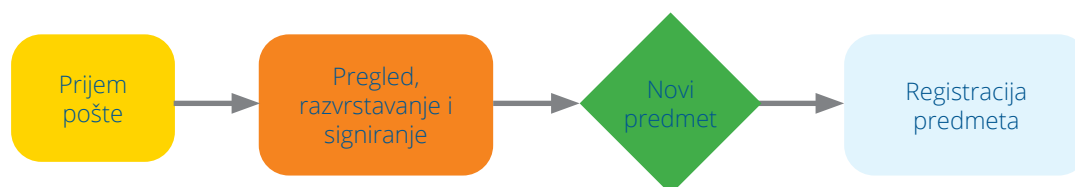
Proces pripreme i donošenja odluke – od prijema zahtjeva/apelacije do odluke

Proces pripreme i donošenja odluka u Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine je složen i temeljit postupak i odvija se u nekoliko proceduralnih koraka. Tim procesom Ustavni sud osigurava kvalitetno, objektivno i transparentno donošenje odluka iz svoje nadležnosti, čime doprinosi pravnoj sigurnosti i integritetu ustavnog sistema. Interni mehanizmi, kao što su trijažiranje, izrada nacрта odluka, odlučivanje na sjednicama suda te postprodukcija i otprema odluka, doprinose očuvanju integriteta i autoriteta Ustavnog suda. Taj proces kontinuirano se unapređuje i prilagođava osiguravajući da Ustavni sud može efikasno odgovoriti na sve izazove i promjene u okruženju, te da može ispuniti svoju ključnu ulogu u zaštiti ustavnosti i ljudskih prava i osnovnih sloboda u Bosni i Hercegovini.

Nakon što se zahtjev/apelacija podnese Ustavnom sudu u skladu s Pravilima Ustavnog suda Bosne i Hercegovine,¹⁵³ predmet prolazi nekoliko stadija. To su: a) evidentiranje i registracija u Pisarnici Ustavnog suda, b) postupak trijaže, c) temeljita analiza predmeta i izrada nacрта odluke, d) odlučivanje o prijedlogu odluke na sjednici Ustavnog suda, te e) postupak postprodukcije i otpreme.

Evidentiranje i registracija predmeta

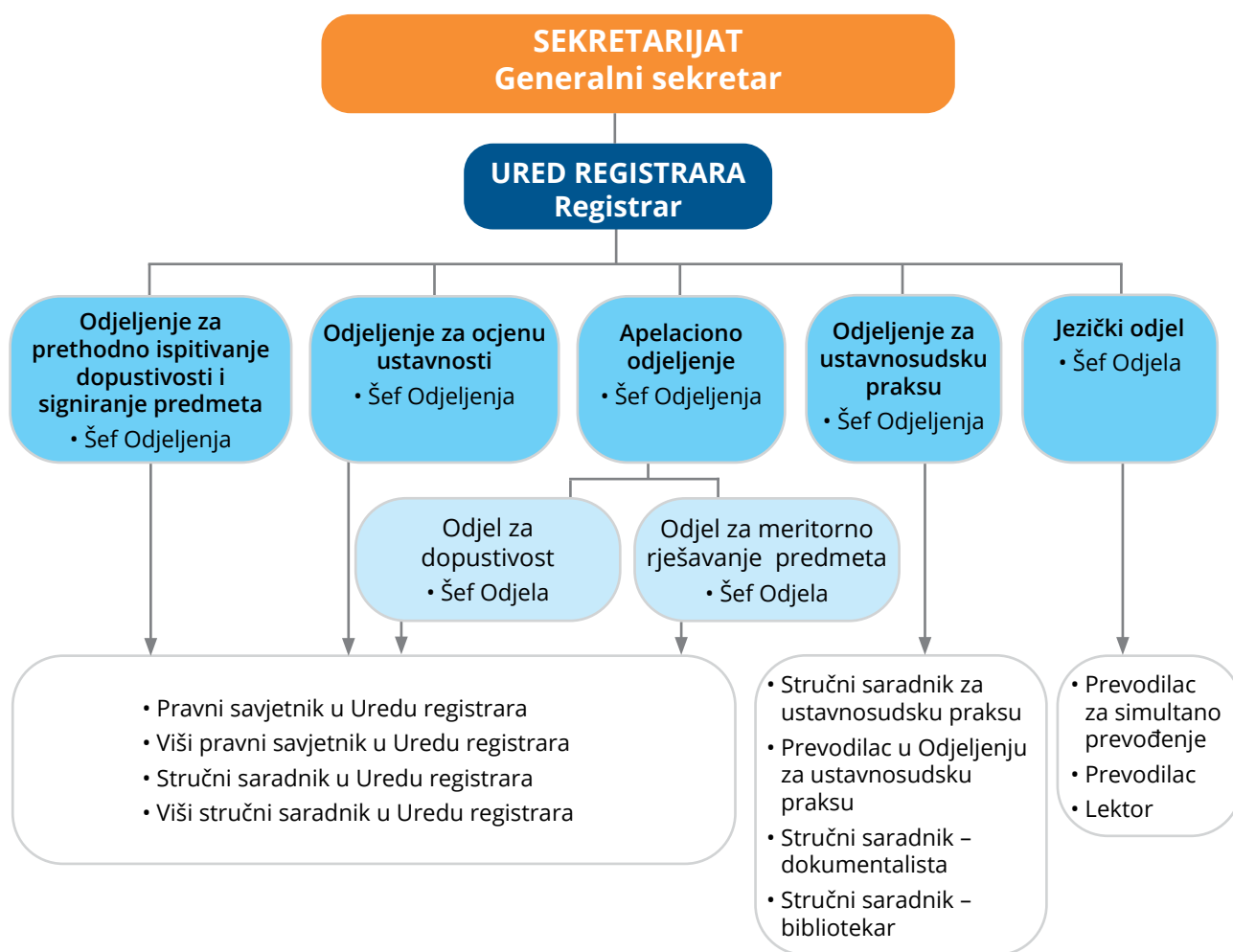
U Pisarnici se vrši prijem svih dokumenata (pismena) vezanih za zahtjev/apelaciju.¹⁵⁴ Generalni sekretar vrši pregled, razvrstavanje i signiranje pošte, a nakon toga registrar Ustavnog suda signira poštu koja se odnosi na predmete iz nadležnosti Ustavnog suda. Za podneske koji se odnose na već registrirani predmet daje se nalog da se ulože u taj predmet. Ukoliko se radi o novom predmetu, registrar daje nalog Pisarnici za formiranje novog predmeta. Predmeti se registriraju u elektronskom/digitalnom Sistemu za upravljanje predmetima (SUP) i odgovarajućem upisniku, te se takvom predmetu automatski dodjeljuje broj, zavisno od vrste postupka koji je pokrenut. Taj korak omogućuje sistemsko praćenje svakog predmeta od trenutka njegovog primitka. Predmetima koji se odnose na ocjenu ustavnosti i sl. (čl. VI/3.a), VI/3.c), IV/3.f) i VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine) dodjeljuje se broj predmeta s početnom oznakom „U“, dok se predmetima iz apelacione nadležnosti (član VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine) dodjeljuje broj predmeta s oznakom „AP“. Podnosiocima zahtjeva odnosno apelantima dostavlja se potvrda o prijemu apelacije/zahtjeva s brojem predmeta pod kojim je registriran.

¹⁵³ Vidi čl. 20. i 21. Pravila Ustavnog suda.

¹⁵⁴ Počevši od 1. januara 2020. godine, stranke u postupku i njihovi punomoćnici također imaju mogućnost elektronski komunicirati s Ustavnim sudom Bosne i Hercegovine. Uvjeti pod kojima stranke na taj način mogu komunicirati s Ustavnim sudom propisani su Pravilnikom o elektronskoj komunikaciji Ustavnog suda BiH koji se primjenjuje od 1. jula 2022. godine i dostupan je na internetskoj stranici Ustavnog suda BiH.

Nakon toga predmet se ponovo dostavlja Uredu registrara Ustavnog suda. U Uredu registrara rad na predmetima organiziran je u okviru odjeljenja, i to: Odjeljenja za prethodno ispitivanje dopustivosti i signiranje predmeta, Odjeljenja za ocjenu ustavnosti, Apelacionog odjeljenja te Odjeljenja za ustavnosudsku praksu. U Apelacionom odjeljenju rad na predmetima se dalje raspoređuje odjelima, i to Odjelu za dopustivost i Odjelu za meritorno rješavanje predmeta. Također, u okviru odjeljenja i odjela predmeti se, radi lakšeg i bržeg rješavanja, razvrstavaju i raspoređuju prema referatima – Građanski referat, Krivični referat i Referat za ostale predmete.

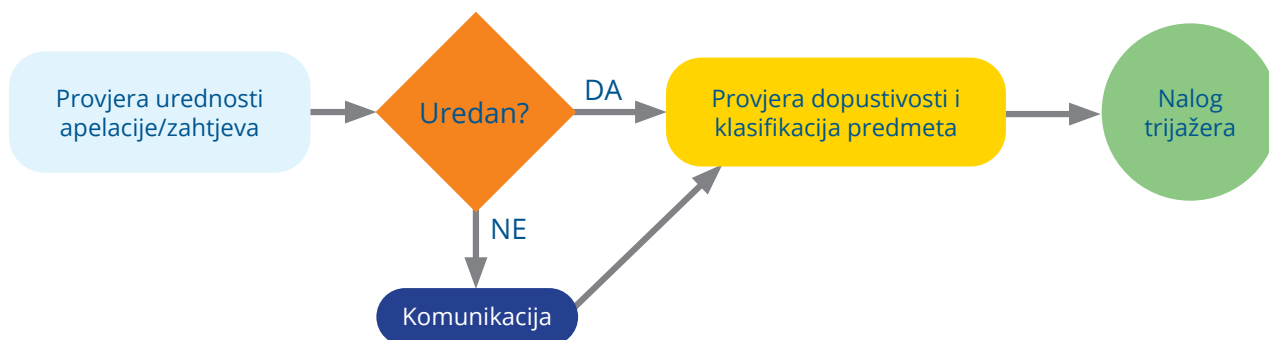
Postupak trijaže predmeta

Nakon što je registriran u SUP-u, predmet se radi trijaže dostavlja u rad Odjeljenju za prethodno ispitivanje dopustivosti i signiranje predmeta. U okviru toga odjeljenja, u kojem su raspoređeni viši pravni savjetnici s dugogodišnjim iskustvom, provodi se postupak preliminarne ocjene je li apelacija/zahtjev uredan i potpun te početna analiza navoda sadržanih u njima. Provjerava se zatim dopustivost zahtjeva/apelacije prema kriterijima iz Pravila Ustavnog suda.

Za dopustive apelacije/zahtjeve radi se preliminarne analiza navoda u kontekstu relevantne prakse Ustavnog suda i Evropskog suda, na osnovu čega se daje nalog za daljnje postupanje s predmetom.

Nalog trijažera za postupanje u predmetu sadrži prijedlog načina rješavanja predmeta (vrsta dopustivosti ili merituma, prioritet predmeta, grupiranje, reference, postojeća praksa). Ukoliko je potrebno meritorno ispitivanje navoda, daje se nalog za pripremu odluke o meritumu, a u suprotnom daje se nalog za pripremu odluke o dopustivosti.

Trijažiranje predmeta osigurava učinkovitu raspodjelu predmeta u skladu s prioritetima, složenošću i važnošću te olakšava raspodjelu i signiranje predmeta prema odjeljenjima/odjelima. Dakle, time se postavlja okvir za djelovanje savjetnika i saradnika prilikom obrade predmeta.

Temeljita analiza predmeta i izrada nacrtu odluke Ustavnog suda

Na osnovu naloga **trijažera** predmet se automatski ili manuelno dodjeljuje u rad savjetnicima/saradnicima u odjeljenjima/odjelima radi pripreme nacrtu odluke o dopustivosti i/ili meritumu.

Dodjeljivanje predmeta u rad vrši se prema kriterijima dopustivosti, te vrsti i složenosti predmeta. Složeniji predmeti se radi lakšeg i bržeg rješavanja grupiraju i raspoređuju prema referatima: Građanski referat, Krivični referat i Referat za ostale predmete. Ovaj korak omogućava raspodjelu predmeta „specijaliziranom“ stručnom osoblju koje će u skladu sa svojim iskustvom temeljito proučiti predmet i pripremiti odgovarajući nacrt odluke. To će istovremeno omogućiti da se složenim predmetima posveti posebna pažnja pri izradi nacrtu. Dakle, analiza predmeta i izrada nacrtu odluke je jedna od najvažnijih faza u procesu pripreme za odlučivanje na sjednici Ustavnog suda.

Priprema odluke o dopustivosti i/ili meritumu uključuje:

- razmatranje/analizu zahtjeva/apelacije i priloga te procjenu potrebe za daljnjom „komunikacijom predmeta“, što podrazumijeva traženje odgovora od učesnika u postupku,
- izradu nacrtu odluke, što podrazumijeva analizu pravnih argumenata i relevantne prakse, te pribavljanje relevantnih propisa (zakoni itd.).

Ukoliko se tokom rada na predmetu pokaže da bi trebalo pripremiti odluku na drugačiji način u odnosu na početni nalog trijažera, savjetnik odnosno saradnik će to učiniti. Time se osigurava da se uzmu u obzir svi relevantni faktori koji su u trenutku trijaže bili nikako ili nedovoljno poznati ili uočeni.

Nacrt odluke se priprema u formi koja u potpunosti odgovara izgledu i sadržaju konačne odluke Ustavnog suda te je usklađen s tehničkim pravilima pisanja Ustavnog suda. Nacrt odluke o dopustivosti sadrži kratak opis činjenica predmeta i obrazloženje o nedopustivosti predmeta. Nacrt odluke o meritumu sadrži uvod, izreku, postupak pred Ustavnim sudom, činjenice, navode iz zahtjeva/apelacije, odgovore na zahtjev/apelaciju, relevantne propise, obrazloženje i zaključak.¹⁵⁵

Ukoliko postoji zahtjev za donošenje privremene mjere, istovremeno se pristupa analizi zahtjeva i eventualnoj pripremi odluke o privremenoj mjeri. Nacrt odluke o privremenoj mjeri sadrži relevantne razloge i dokaze zbog kojih bi trebalo ili ne bi trebalo donijeti privremenu mjeru (u interesu stranaka i/ili pravilnog vođenja postupka).

Prilikom izrade nacrtu odluka vodi se računa o prioritetu predmeta i o principu hronološkog rješavanja predmeta.

Važan mehanizam u tom procesu je i saradnja s Odjeljenjem za ustavnosudsku praksu, koje se sastoji od saradnika obučenih za pretragu prakse Ustavnog suda, Evropskog suda te drugih relevantnih institucija, što doprinosi svestranosti i objektivnoj analizi i donošenju odluka. U tu svrhu na raspolaganju je bogat fundus stručne literature iz različitih pravnih oblasti u Biblioteci Ustavnog suda, kao i stručni saradnik – dokumentalist koji je zadužen za praćenje i dostavljanje propisa relevantnih za analizu i donošenje odluke.

Nakon što savjetnik/saradnik pripremi nacrt odluke, dostavlja ga šefu odjeljenja/odjela radi kontrole koja obuhvata analizu navoda iz zahtjeva/apelacije, kvaliteta obrazloženja u kontekstu relevantnih propisa i prakse te usklađenosti nacrtu s tehničkim pravilima pisanja.

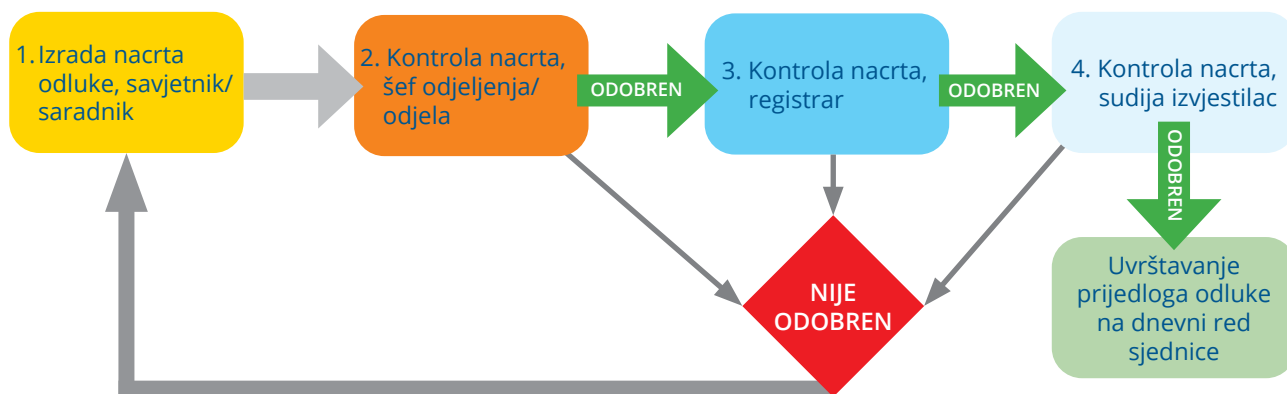
Nacrt koji je odobrio šef odjela/odjeljenja dostavlja se registraru Ustavnog suda radi dodatne kontrole prema svim prethodno navedenim aspektima. Ukoliko nacrt ne zadovoljava sve tražene aspekte, vraća se na doradu zaduženom savjetniku/saradniku s uputama. Ovaj korak osigurava kvalitet i preciznost nacrtu odluke, uz poštovanje relevantnih pravila i procedura, što je ključno za pravilno i efikasno donošenje odluke.

Nakon okončanja pripreme nacrtu odluke u okviru Ureda registrara, za taj predmet automatski se određuje sudija izvjestilac. Automatsko određivanje sudije izvjestioca u predmetu odvija se putem SUP-a prema kriteriju zaduženosti sudija različitim vrstama predmeta i odluka. Predmeti koji se odnose na ocjenu ustavnosti i sl. koji se razmatraju na plenarnoj sjednici u pravilu se dodjeljuju „međunarodnim sudijama“, tj. sudijama koje imenuje predsjednik Evropskog suda. Takav mehanizam ubrzava i olakšava proces dodjele predmeta i istovremeno eliminira sumnje u postojanje subjektivnih faktora pri određivanju sudije izvjestioca.

Tek na osnovu saglasnosti sudije izvjestioca nacrt odluke stječe status prijedloga odluke. Administrativni asistent prijedlog odluke stavlja na listu koja služi predsjedniku suda da kreira prijedlog dnevnog reda za sjednicu suda.

Kao što je prikazano, postupak pripreme nacrtu i prijedloga odluke je složen i odgovoran, osmišljen s ciljem kvalitetnog i objektivnog donošenja odluke. Na to posebno ukazuje višestruka kontrola kvaliteta nacrtu u Uredu registrara, zatim od sudije izvjestioca i, u konačnici, na sjednici Ustavnog suda prilikom rasprave i odlučivanja. Svaki od tih koraka doprinosi integritetu i objektivnosti odluka Ustavnog suda, što je od ključnog značaja za pravnu sigurnost kao sastavnog dijela načela vladavine prava.

¹⁵⁵ Vidi član 33. Pravila Ustavnog suda BiH.

Odlučivanje o prijedlogu odluke na sjednici Ustavnog suda Bosne i Hercegovine

Prijedlog odluke na sjednici Ustavnog suda izlaže i argumentira sudija izvjestilac. Svaki od sudija, u skladu s Pravilima Ustavnog suda, može dati komentar, primjedbu ili eventualno sugestiju, predložiti dodatnu analizu i odlaganje za neku od narednih sjednica, izraziti svoje neslaganje s odlukom itd. Na taj način se osigurava da se odluka donese na osnovu argumentirane rasprave i pravne analize sudija Ustavnog suda.

Na osnovu prijedloga sudije izvjestioca i/ili sugestija datih tokom rasprave može se odlučiti da se prijedlog vrati na doradu radi ponovnog razmatranja na narednoj sjednici. Također, može se dati nalog za izradu novog prijedloga odluke ili da se predmet uzme prioritarno u rad bez donošenja posebne odluke o privremenoj mjeri, ukoliko je podnesen zahtjev za privremenu mjeru. Takav prijedlog odluke se u pravilu vraća savjetniku/saradniku koji u dogovoru sa sudijom izvjestiocem dorađuje postojeći prijedlog ili priprema novi nacrt u skladu s uputama sudije izvjestioca i u okviru rasprave na sjednici Suda. Također, postoji mogućnost određivanja drugog sudije izvjestioca i/ili drugog savjetnika/saradnika. U oba slučaja predmet se vraća u početni stadij pripreme nacrt odluke i ponovo prolazi opisanu proceduru.

Nakon završenog raspravljanja o predmetu Ustavni sud donosi odluku. U donošenju odluke Ustavnog suda može učestvovati samo sudija koji je prisustvovao sjednici na kojoj je obavljena rasprava o predmetu u kojem se donosi odluka. Postupak glasanja se vrši javno, dizanjem ruke, pri čemu se sudija ne može suzdržati od glasanja. Glasanje se vrši redoslijedom prema kojem su podneseni prijedlozi. Osim toga, moguće je prethodno provesti preliminarno neobavezujuće glasanje o predloženoj odluci ili o pojedinim dijelovima odluke. Prijedlog koji prilikom preliminarne glasanja dobije najviše glasova smatra se prvim prijedlogom o kojem se glasa, a u ostalim slučajevima kao prvi prijedlog o kojem se glasa smatra se prijedlog sudije izvjestioca, ukoliko sudija izvjestilac ne predloži drugačije.

Odluke Ustavnog suda u plenarnoj sjednici i Velikom vijeću donose se većinom glasova od ukupno devet sudija Ustavnog suda, dok se odluke Malog vijeća donose jednoglasno. Iznimno, kada u plenarnoj sjednici u donošenju odluke učestvuje manje od ukupnog broja od devet sudija, i to zbog izuzeća ili prestanka funkcije, kao i kada nisu izabrane sve sudije, ili kada je sudija/sudije u dužem periodu, zbog bolesti, spriječen obnašati svoju funkciju, ukoliko najmanje pet sudija ne glasa identično o prijedlogu odluke o zahtjevu/apelaciji, u slučaju iz člana 98. (Prestanak funkcije) odlučivanje o toj odluci će se odgoditi za jednu od narednih sjednica, ali ne duže od šest mjeseci, a ako se ista situacija nakon isteka tog roka ponovi, glas predsjednika Ustavnog suda, odnosno sudije koji ga zamjenjuje, računa se dvostruko.

Postprodukcija i otprema odluke

Postprodukcija i otprema odluke predstavlja posljednji korak u procesu kojim se osigurava da se svaka donesena odluka pažljivo pregleda, po potrebi lektorira, objavi na odgovarajući način i na kraju dostavi stranama u postupku.

Odluke usvojene na sjednici suda dostavljaju se Redakcionoj komisiji. Redakciona komisija provodi i utvrđuje stručno-tehničku redakciju teksta odluka/rješenja. Predsjednik Redakcione komisije i registrar potpisima potvrđuju konačan usvojeni tekst svih odluka.

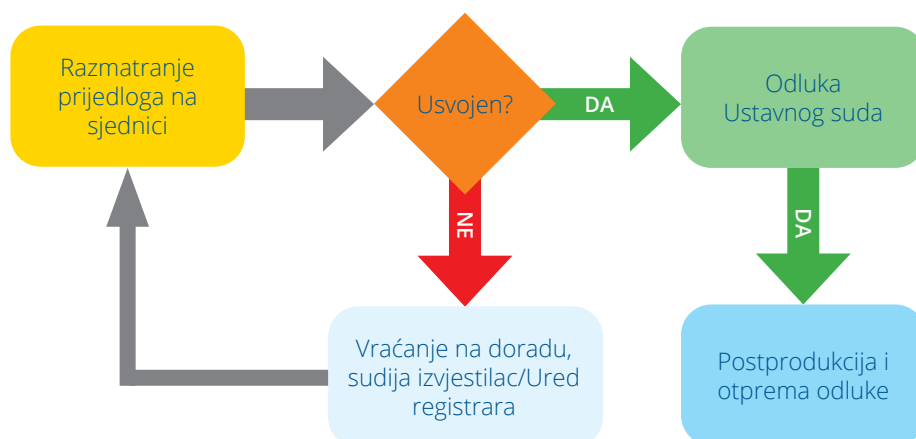
Nakon donošenja, odluke se dostavljaju Jezičkom odjelu suda radi lektoriranja na službene jezike u Bosni i Hercegovini i prevođenja na engleski jezik.

Primjerak odluke/rješenja koji se objavljuje na internetskoj stranici Ustavnog suda odmah se otprema u slučaju da nema potrebe za lektoriranjem.

Sve odluke se objavljuju na internetskoj stranici Ustavnog suda. Prije objave na internetskoj stranici sve odluke se obrađuju prema „ključnim riječima“ putem SUP-a i taj proces omogućava lakše pretraživanje odluka Ustavnog suda. Odluke koje se objavljuju u službenim glasilima u BiH („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“, „Službene novine Federacije BiH“, „Službeni glasnik Republike Srpske“ i „Službeni glasnik Brčko distrikta BiH“) obavezno se lektoriraju i objavljuju na službenim jezicima i pismima u Bosni i Hercegovini, prema odluci Ustavnog suda, vodeći pri tome računa o ravnopravnoj zastupljenosti. Također, odluke koje se razmatraju na plenarnoj sjednici Ustavnog suda prevode se na engleski jezik i objavljuju na internetskoj stranici Ustavnog suda.

Na kraju postupka predsjednik Ustavnog suda potpisuje lektorirane odluke/rješenja.

Nakon prijema naloga za otpremu odluka se otprema apelantima/podnosiocima zahtjeva i drugim učesnicima u postupku. Štampane verzije se otpremaju poštom ili posredstvom kurira, a u slučajevima dogovorene elektronske komunikacije otprema se vrši u elektronskoj formi zaštićenoj e-komunikacijom. Na taj način se okončava postupak pred Ustavnim sudom.

6. ČINJENICE

Ukratko iznijeti navode, činjenice i dokaze na kojima se temelji PRÁVNÍ LÍŽKOVÉ posebnu listu papira ukoliko je potrebno).

a) Koristiti pravni lijekovi (priziv, revizija i dr.)			
Sud/tijelo koje je donijelo odluku	Broj odluke	Nadnevak donošenja odluke	Ishod postupka
c) Je li postupak okončan ili je još u tijeku?			
Upišite ovdje sve dokumente koje prilažete uz apelaciju.			
(Uz Vašu apelaciju trebaju biti priloženi preslici svih odluka i dokumenata koje se naveli u ovoj			
☐ OKONČAN	☐ U TIJEKU		

Napomena

4. U NEDOSPODNOŠE
Pravila Us
OZBILJN
ŠTITI US
DOKUME
HERCEG

APELACIJA

Predmet broj: AP /

Nadnevak primitka:

(popunjava Pisarnica Suda)

1. PODNOSITELJ APELACIJE

a) Ime i prezime/naziv pravne osobe	c) Telefon/faks
b) Adresa apelanta Kontakt adresa za prepirku sa Ustavnim sudom	d) E-mail

2. ZASTUPNIK PODNOSITELJA

Popuniti ovaj dio samo ako odvjetnik ili drugi zastupnik zastupa podnositelja apelacije u postupku pred Ustavnim sudom. Ovlašt treba biti priložena.

a) Ime i prezime/naziv pravne osobe	c) Telefon/faks
b) Adresa zastupnika Kontakt adresa za prepirku sa Ustavnim sudom	d) E-mail

3. POBIJANA ODLUKA/ODLUKE

Preslik odluke priložiti uz ovu apelaciju.

a) Sud/tijelo koje je donijelo odluku	Broj odluke	Nadnevak donošenja odluke	Nadnevak dostave odluke

b) Pravodobnost

Navedite nadnevak primitka odluke o posljednjem korištenom efektivnom pravnom lijeku.

--

Ustav Bosne i Herceg

Tel: +387 33 251 226
Fax: +387 33 561

Listu prava zaštićenih i

Tel: +387 33 251 226

R. Dž. Čauševića 6/III, 71000 Sarajevo
Tel: +387 33 251 226 Fax: +387 33 561 134 web: www.ustavnisud.ba email: info@ustavnisud.ba

SLUŽBENI GLASNIK BOSNE I HERCEGOVINE

СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Izdaje na bosanskom, hrvatskom i srpskom jeziku

Издање на босанском, хрватском и српском језику

Godina XVII
Utorak, 15. oktobra/listopada 2013. godine

Broj/Број
80

Година XVII
Уторак, 15. октобра 2013. године

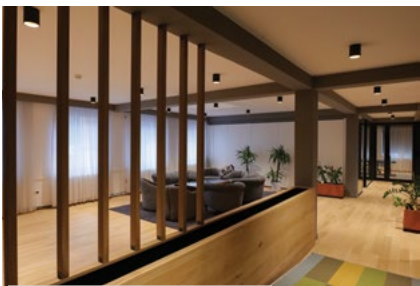
Broj 80 - Strana 112

SLUŽBENI GLASNIK BiH

Utorak, 15. 10. 2013.

SADRŽAJ

USTAVNI SUD BOSNE I HERCEGOVINE			
1064	Odluka broj AP 325/08 (bosanski jezik)	1	1068 Odluka broj AP 2192/10 (srpski jezik)
	Odluka broj AP 325/08 (hrvatski jezik)	8	62 Odluka broj AP 2453/10 (bosanski jezik)
	Odluka broj AP 325/08 (srpski jezik)	15	65 Odluka broj AP 2453/10 (hrvatski jezik)
1065	Odluka broj AP 122/10 (bosanski jezik)	22	69 Odluka broj AP 2453/10 (srpski jezik)
	Odluka broj AP 122/10 (hrvatski jezik)	27	73 Odluka broj AP 2551/10 (bosanski jezik)
	Odluka broj AP 122/10 (srpski jezik)	32	77 Odluka broj AP 2551/10 (hrvatski jezik)
1066	Odluka broj AP 1905/10 (bosanski jezik)	37	80 Odluka broj AP 2551/10 (srpski jezik)
	Odluka broj AP 1905/10 (hrvatski jezik)	41	83 Odluka broj AP 2803/11 (bosanski jezik)
	Odluka broj AP 1905/10 (srpski jezik)	44	88 Odluka broj AP 2803/11 (hrvatski jezik)
1067	Odluka broj AP 2192/10 (bosanski jezik)	49	93 Odluka broj AP 2803/11 (srpski jezik)
	Odluka broj AP 2192/10 (hrvatski jezik)	53	98 Odluka broj AP 3144/13 (bosanski jezik)
			103 Odluka broj AP 3144/13 (hrvatski jezik)
			107 Odluka broj AP 3144/13 (srpski jezik)

SEKRETARIJAT

Iz OHR-a za "Avaz" o slučaju ANUBiH-a

Odluke Ustavnog suda su konačne

Ustavni sud BiH utvrdio je u novembru prošle godine da je odbijanje zahtjeva Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine (ANUBiH) za upis u registar suprotno demokratskom principu utvrđenom Ustavom BiH te suprotno ustavnom načelu kontinuiteta zakonskih propisa, stoji u odgovoru OHR-a "Avazu".

Podsjećamo, iz ANUBiH-a je upućena apelacija OHR-u nakon što je Ministarstvo pravde BiH odbilo ovu instituciju upisati u Registar pravnih osoba.

OHR: Provesti odluke

Nedavno je Muris Čičić, predsjednik ANUBiH-a, rekao za "Avaz" da se odlu-

ke l
poš
vrđ

Sud je naložio Ministarstvu pravde BiH da provede odluku po hitnom postupku u skladu sa zahtjevom za registraciju. Odluka mora biti u skladu s važećim članovima i načelima Ustava BiH. Prema odluci Suda, Ministarstvo pravde ima rok od tri mjeseca da provede odluku i obavijesti Sud o rezultatima.

Ustavni sud BiH uvažio apelaciju, ali mjere ostaju na snazi

Neustavne odluke o obaveznom nošenju maski

Sporno je i ograničeno kretanje, koje se odnosi na period od 23 do 5 sati ujutro

Ustavni sud Bosne i Hercegovine ocijenio je jučer da odluke kriznih štabova o ograničenju kretanja i nošenja maski tokom pandemije koronavirusa predstavljaju kršenje osnovnih ljudskih prava. Ograničeno kretanje odnosi se na period od 23 do 5 sati ujutro.

Na taj način djelimično

KNEŽEVIĆ

Bitno je da se pravo na slobodu stalno naglašava

SARAJEVO - Predsjednik Ustavnog suda BiH Zlatko Knežević izjavio je da iz godine u godinu opada broj ukidajućih odluka Ustavnog suda koje se odnose na lišavanje slobode i klevetu, te da to govori da redovno sudstvo primjenjuje ono što je u zakonu. Knežević, koji je juče učestvovao u promociji izvještaja "Praksa sudova u BiH u pogledu prava na slobodu i bezbjednost ličnosti i prava na slobodu izražavanja", koji je uz podršku Ambasade Velike Britanije u BiH pripremio Ustavni sud BiH, kazao je da je ovo prvi put za mnogo godina da se vrši pregled prakse ne samo najvišeg suda, nego i prakse okružnih i kantonalnih sudova čiji predmeti ne dođu do Ustavnog suda.

"Vrlo je bitno da se pravo na slobodu stalno naglašava jer, nažalost, koliko god se trudili, uvijek postoje elementi kada je došlo do povrede nečijeg prava na slobodu, pa i na ličnu bezbjednost", izjavio je Knežević. Ambasador Velike Britanije u BiH Metju Fild ocijenio je da je efikasna vladavina prava na prvom mjestu kada je riječ o povjerenju građana i investitora. (Sma)

DOGAĐAJI

Dnevni list / Dnevni.ba

Petak • 8. 12. 2023.

9

Ustavni sud BiH već više od godinu dana nije kompletiran iz razloga što nadležne vlasti u Federaciji BiH i Republici Srpskoj nisu imenovale nedostajuće suce Ustavnog suda BiH, potvrdila je za BHTI predsjednica Ustavnog suda BiH Valerija Galić te dodala da će uskoro nedostajati i treći sudac, kolega Zlatko Knežević, koji odlazi u prijevremenu mirovinu i napušta Ustavni sud BiH, tako da sud neće biti u potpunom sazivu.

Iz tih razloga mi pokušavamo na sve moguće načine spriječiti blokadu rada Ustavnog suda. Najviše se to odražava na nemogućnost sazivanja velikog vijeća Ustavnog suda, koje čine domaći suci, dakle šest domaćih sudaca, već godinu dana od odlaska kolege Simovića u mirovinu. Ustavni sud nije mogao savršeno veliku vijeće Ustavnog suda jer je prethodno u mirovinu otišao i kolega Mato Tadić. Na velikom vijeću, Ustavni sud BiH donosi najveći broj odluka iz apelacijske nadležnosti a to se odražava na način da ne možemo donositi veliki broj odluka iz te nadležnosti, pojasnila je predsjednica Galić i dodala da su u Ustavnom sudu BiH učinili sve kako bi se organizirali na takav način da se što veći broj odluka iz apelacijske nadležnosti donosi na plenarnoj sjednici Ustavnog suda BiH.

No, kako je napomenula, to iziskuje dodatne napore jer se mora provesti veći broj odluka za međunarodne suce da bi oni mogli sudjelovati u radu ravnopravno s domaćim sucima.

Dakle, Ustavni sud nastavlja sa radom, ali u otežanim uvjetima,

Valerija Galić, predsjednica Ustavnog suda BiH

Pokušavamo na sve moguće načine spriječiti blokadu rada suda

naglasila je predsjednica Ustavnog suda BiH uz poruku da ne mogu dovesti da Ustavni sud bude blokiran.

Prema Ustavu BiH, kvorum za rad i odlučivanje Ustavnog suda je pet sudaca. Ustavni sud se na sve moguće načine pokušava boriti s izazovima te osigurati nastavak svog rada, kazala je Galić. Odgovarajući na pitanje o kriterijima pri izboru sudaca Ustavnog suda BiH, pojasnila je da je Ustavom BiH

propisano da je istaknuti pravnik visokih moralnih kvaliteta i da ima biračko pravo, što znači da je državljanin BiH.

Moje mišljenje je da prilikom izbora suca Ustavnog suda BiH treba prenostavno voditi računa o iskustvu, stručnosti, profesionalizmu u prethodnom radu koje je kandidat za suca ostvario, navela je sugovornica BHTI uz opasku da vlast u Republici Srpskoj već izvršeno vrije-

me pokušava urušiti rad i integritet Ustavnog suda BiH.

Samim neimenovanjem prvostupničkih sudaca, nedostajućih u Ustavnom sudu, pozivanjem na ostavku sudaca Ustavnog suda BiH, što je rezultiralo podnošenjem zahtjeva za prijevremenu mirovinu kolege Kneževića, donošenjem Zakona o neprimjenjivanju odluka Ustavnog suda BiH i Zakona o neobjavlivanju odluka Ustavnog suda, da ne nabrskam dalje, argumentirala je Galić.

O mogućnosti da Ustavni sud BiH funkcioniše bez stranih sudaca, rekla je da, govoreći sa sadašnje pozicije, ako u Ustavnom sudu BiH ne bi djelovali tri međunarodna suca, Sud, odlaskom kolege Kneževića, ne bi mogao raditi, ne bi mogao odlučivati i donositi odluke jer ne bi imao kvorum potreban za odlučivanje.

Jedini zakon koji se, prema važećem Ustavu BiH, može donijeti je zakon kojim je predviđeno da, po isteku petogodišnjeg mandata međunarodnih sudaca, Parlamentarna skupština BiH može urediti drugačiji način izbora međunarodnih sudaca. Različit su tumačenja te odredbe ali, prema važećim ustavnim rješenjima, to je jedini zakon koji bi se moglo donijeti vezano za neka pitanja Ustavnog suda BiH, smatra Galić.

Kako je jedan od 14 prioriteta koje je Europska komisija postavila pred državne vlasti za otvaranje pregovora o članstvu u EU i reformu Ustavnog suda BiH, uključujući pitanje međunarodnih sudaca i izvršenje odluka Ustavnog suda, Galić je poručila da je jedino moguće rješenje u nadležnosti Parlamentarne skupštine BiH.

ustor
avlja kršenje navel
ljudskih prava i slo
kaže se u odluci
dijelnim izvršnim i
odavnim organima
no je da se izjane o
odlukama, ali one
kinute. M. Ai

Schmidt pozvao vlasti u BiH da osiguraju nesmetan rad Ustavnog suda BiH

Visoki predstavnik u BiH Christian Schmidt pozvao je predstavnike u BiH na svim razinama da na nj obavezu da se osigura nesmetan rad Ustavnog suda BiH u punom tetu, sukladno Ustavu BiH i lskom mirovnim sporazumu.

Nijedan sud niti pojedinac, bez obzira je li netko zad njihovim odlukama ili nije, ne biti izložen pritisku kojim se va njihovu neovisnost, poručio je Ureda visokog predstavnika u BiH a u jeku rasprava u javi upražnjenim mjestima u Ustavnom sudu BiH i o prijevremenom rovljenju potpredsjednika tog suca Zlatka Kneževića.

Ustavni sud BiH je 13. srpnja godine razriješio dužnosti suca Kneževića, jedinog suca iz Republike Srpske, te on od prijevremenu mirovinu.

Brčko: Sjednica Ustavnog suda BiH

Ustavni sud BiH održat će 14. srpnja 2022. godine svoju 128. plenarnu sjednicu u Brčkom, a po okončanju Plenarne sjednice, 15. srpnja 2022. godine, u 9 sati će predstavnic Ustavnog suda BiH uprirediti i tiskovnu konferenciju u zgradi Osnovnog suda u Brčkom. U ime Ustavnog suda BiH, predstavnicima medija će se obratiti predsjednik Ustavnog suda BiH Mato Tadić i dopredsjednici Ustavnog suda BiH Miodrag Simović i Mirsad Čeman.

Ustavni sud BiH zaštitio novinare od progona

Okružni sud u Bijeljini 2020. godine, nakon odluke Ustavnog suda, u cijelosti odbio tužbeni zahtjev Stanića

Ustavni sud BiH usvojio je apelaciju (broj AP 2751/19) „Avaz-rotu press“, koju je podnijela advokatica Almina Pilav protiv presude Okružnog suda u Bijeljini, a u kojoj je Milenku Staniću bila dodijeljena naknada štete u iznosu od čak 10.000 KM.

Odbijena tužba

Riječ je o tekstu koji je objavio „Avaz“ 23. februara 2016. godine pod naslovom „Kandidat za vicegu-

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Usvaja se apelacija „Avaz-rotu press“ d.o.o. Sarajevo.

Utvrđuje se povreda prava iz člana II(3.h) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 10. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Ukida se Presuda Okružnog suda u Bijeljini broj 80 0 P 075406 18 Gž od 24. aprila 2019. godine.

Predmet se vraća Okružnom sudu u Bijeljini koji je dužan da po hitnom postupku donese novu odluku u skladu sa članom II(3.h) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 10. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Nalaže se Okružnom sudu u Bijeljini da, u skladu sa članom 72. stav (5) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, u roku od 90 dana od donošenja ove odluke obavijesti Ustavni sud BiH o rezultatima izvršenja.

Sekretarijat

Poslovi podrške Ustavnom sudu organizirani su u okviru Sekretarijata Ustavnog suda.

U prvoj godini osnivanja Ustavnog suda, tj. 1964. godine, pored sudija, u Ustavnom sudu je bilo desetak zaposlenih. Tokom godina broj zaposlenih je neznatno rastao. Nakon prve konstituirajuće sjednice u tzv. postdejtonskom periodu, 1997. godine u Ustavnom sudu je, osim sudija, bilo samo petnaestak zaposlenih. U julu iste godine donesen je Poslovnik Ustavnog suda kojim je, između ostalog, uređena i unutrašnja organizacija Ustavnog suda. U skladu s tim poslovníkom, stručne, računovodstvene, finansijsko-materijalne i tehničke poslove za potrebe Suda obavljala je Služba Ustavnog suda Bosne i Hercegovine kao preteča današnjeg Sekretarijata.

Nakon konstituiranja Ustavnog suda u novom sazivu, u julu 2005. godine donesena su Pravila Ustavnog suda prema kojima u obavljanju stručnih i drugih poslova Ustavnom sudu pomaže Sekretarijat Ustavnog suda kojim rukovodi generalni sekretar. Odlukom o organizaciji Sekretarijata iz decembra 2005. godine propisano je da se u Sekretarijatu obavljaju studijsko-analitički, pravni, stručno-operativni, računovodstveno-materijalni, informaciono-dokumentacioni, administrativno-tehnički, operativno-tehnički i pomoćni poslovi, a da se Sekretarijat sastoji od Ureda registrara, Administrativno-finansijskog ureda i Kabineta predsjednika kao osnovnih organizacionih jedinica.

U posljednjih dvadesetak godina, u skladu s potrebama posla, odnosno povećanjem broja predmeta pred Ustavnim sudom, povećavala se i potreba za osnivanjem novih odjela u okviru osnovnih organizacionih jedinica Sekretarijata i angažiranjem dodatnog osoblja u Sekretarijatu, pogotovo stručnog pravnog osoblja u okviru Ureda registrara koje radi na poslovima iz osnovne nadležnosti Ustavnog suda. Trenutno je u Sekretarijatu 92 zaposlenih, od čega je oko 80% zaposlenih s visokom stručnom spremom. Spolnu strukturu zaposlenih u Sekretarijatu u vrijeme izrade ove publikacije čini oko 69% žena i 31% muškaraca. Prosječna životna dob zaposlenih u Sekretarijatu iznosi 48 godina.

Od prvih dana osnivanja do danas Sekretarijat predstavlja ključni faktor u pružanju pomoći u funkcioniranju Ustavnog suda budući da se u Sekretarijatu obavljaju najsloženiji studijsko-analitički, pravni, stručno-operativni, računovodstveno-materijalni, informaciono-dokumentacioni, administrativno-tehnički, operativno-tehnički i različiti pomoćni poslovi koji su neophodni da bi Ustavni sud mogao obavljati svoju ustavnu nadležnost. Uloga Sekretarijata je posebno došla do izražaja u vrijeme rada u vanrednim okolnostima tokom pandemije koronavirusa kada je Sekretarijat, uz prilagođavanje novom načinu rada (rad van službenih prostorija za veći broj zaposlenih), očuvao nesmetan proces rada Ustavnog suda u svim segmentima, kao i u periodu rada Ustavnog suda s nedovoljnim brojem sudija, kada je, zahvaljujući zalaganju zaposlenih u svim organizacionim jedinicama Sekretarijata, osiguran kontinuitet u radu Ustavnog suda.

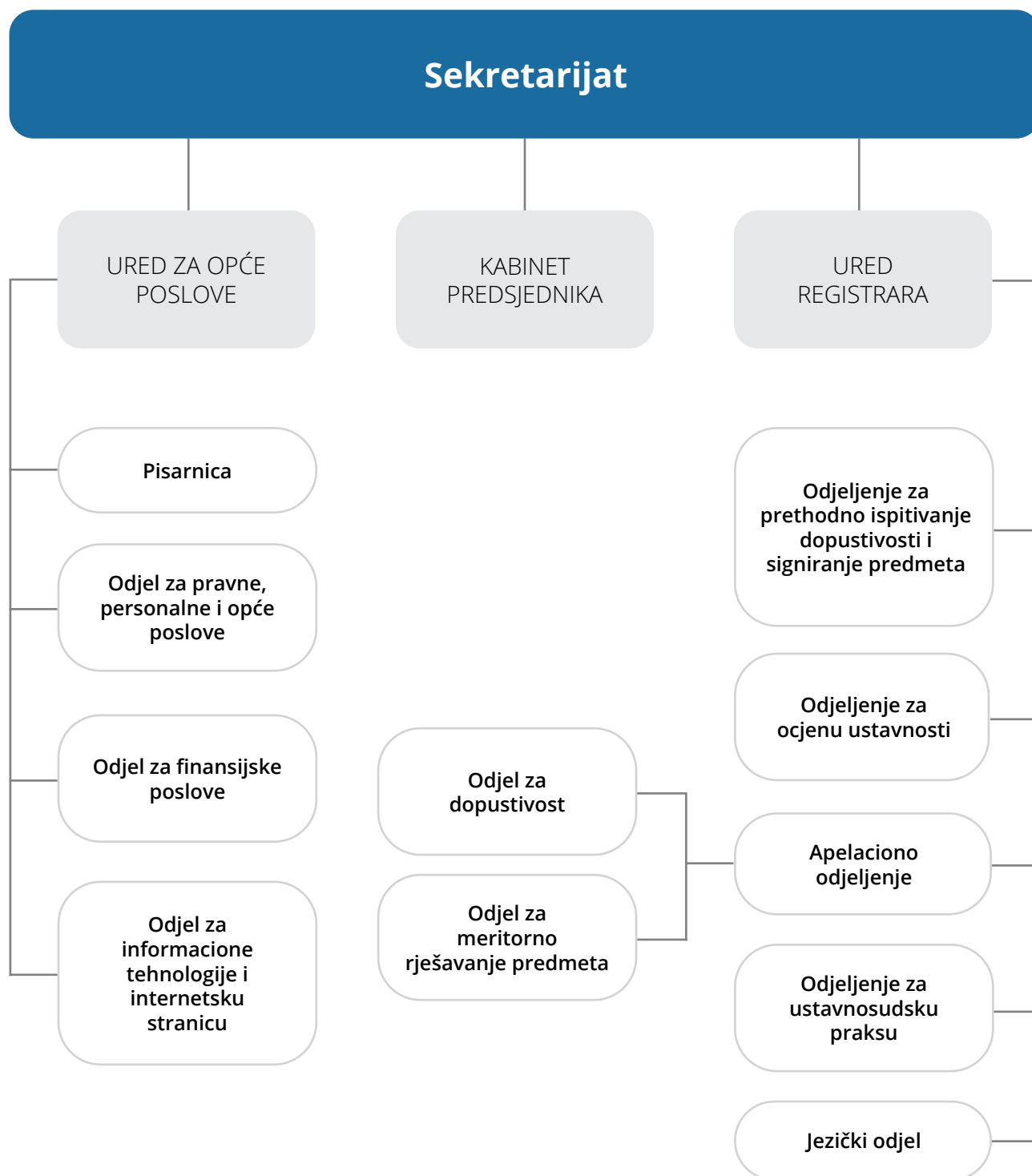
Organizacija i sva druga pitanja koja su od značaja za rad Sekretarijata bliže su uređeni Odlukom o organizaciji Sekretarijata. U vrijeme izrade ove publikacije primjenjuje se Odluka o Organizaciji sekretarijata koja je donesena u junu 2022. godine, a prema kojoj je sistematizirano 47 radnih mjesta, odnosno 114 izvršilaca. Prema toj odluci o organizaciji, Sekretarijat se sastoji od tri osnovne organizacione jedinice, i to: Kabineta predsjednika, Ureda registrara i Ureda za opće poslove. U okviru ureda poslovi se grupiraju i organiziraju u odjeljenja, odjele i druge organizacione jedinice, a unutar njih u referate.

SEKRETARIJAT

KABINET
PREDSJEDNIKA

URED REGISTRARA

URED ZA OPĆE
POSLOVE

- (1) U obavljanju stručnih i drugih poslova Ustavnom sudu pomaže Sekretarijat.
- (2) U okviru Sekretarijata se obrazuju odjeli čiji se djelokrug utvrđuje Odlukom o organizaciji Sekretarijata Ustavnog suda, koju donosi Ustavni sud u Plenarnoj sjednici.
- (3) Sekretarijatom rukovodi generalni sekretar, koji pomaže Ustavnom sudu u obavljanju njegovih funkcija, te odgovara za organizaciju i aktivnosti Sekretarijata, po ovlaštenju predsjednika Ustavnog suda.

Član 106. Pravila Ustavnog suda BiH

Generalni sekretar

Prema članu 106. stav (3) Pravila Ustavnog suda, Sekretarijatom rukovodi generalni sekretar, koji pomaže Ustavnom sudu u obavljanju njegovih funkcija te odgovara za organizaciju i aktivnosti Sekretarijata, po ovlaštenju predsjednika Ustavnog suda. U obavljanju najsloženijih poslova, generalnom sekretaru pomažu registrar, šefovi odjeljenja i odjela, šef Kabineta predsjednika Ustavnog suda, pomoćnik generalnog sekretara Ustavnog suda, pravni savjetnici sudija koje imenuje i razrješava Ustavni sud u plenarnoj sjednici. Registrar obavlja dužnost zamjenika generalnog sekretara u slučaju njegove odsutnosti ili spriječenosti.

Kabinet predsjednika

U Kabinetu predsjednika, kojim rukovodi šef Kabineta, obavljaju se protokolarni poslovi, poslovi u vezi s međunarodnom saradnjom Ustavnog suda, poslovi odnosa s javnošću i drugi stručno-operativni i administrativno-tehnički poslovi.

Ured registrara

Uredom registrara rukovodi registrar. U Uredu registrara se obavljaju pravni, studijsko-analički, stručno-operativni i drugi stručni poslovi u vezi s ostvarivanjem nadležnosti Ustavnog suda iz čl. VI/3.a), VI/3.b), VI/3.c) i IV/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine, te poslovi ustavnosudske prakse i dokumentacije, poslovi prevođenja i jezičke obrade odluka i drugih tekstova i materijala. Poslovi su grupirani u odjeljenja i odjele, a unutar njih u referate.

Ured registrara organiziran je u organizacione jedinice kao što su: Odjeljenje za prethodno ispitivanje dopustivosti i signiranje predmeta, Odjeljenje za ocjenu ustavnosti, Apelaciono odjeljenje, Odjeljenje za ustavnosudsku praksu i Jezički odjel. U Apelacionom odjeljenju uspostavljena su dva odjela: Odjel za dopustivost i Odjel za meritorno rješavanje predmeta.

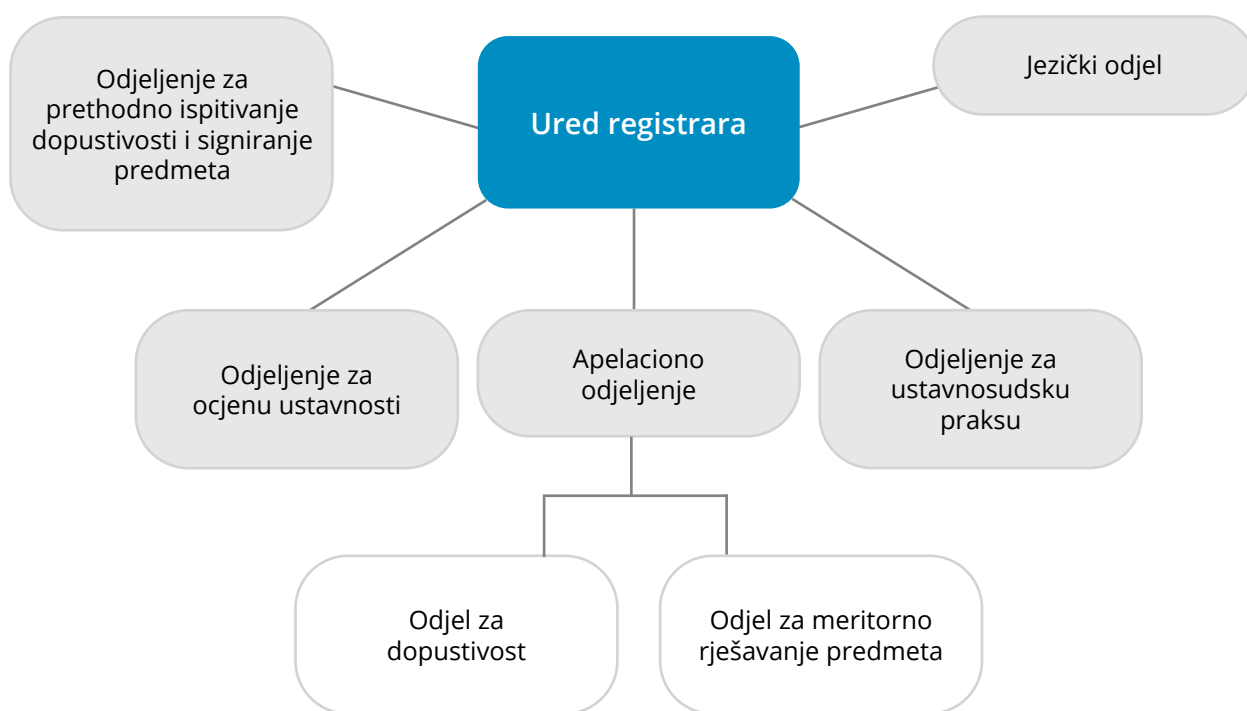

Odjeljenje za prethodno ispitivanje dopustivosti i signiranje predmeta

U Odjeljenju za prethodno ispitivanje dopustivosti i signiranje predmeta obavljaju se poslovi obrade dopustivosti zahtjeva iz ustavne nadležnosti Ustavnog suda, odnosno apelacija i drugih podnesaka, što uključuje analizu ustavnopravnog pitanja, pribavljanje odgovarajuće dokumentacije i podataka neophodnih za obradu zahtjeva/apelacije uz podršku lica zaduženog za administrativne poslove, signiranje prema pravnoj oblasti i upućivanje odjeljenjima, a za potrebe Apelacionog odjeljenja signiranje prema dopustivosti (Odjel za dopustivost) i prema meritumu po vrsti predmeta (pravna oblast) i njihovo prosljeđivanje u Krivični referat, Građanski referat ili Referat za ostale predmete u okviru Ureda registrara, uz davanje osnovnih uputa o pravcu rješavanja predmeta i drugi poslovi po nalogu registrara.

Odjeljenje za ocjenu ustavnosti

U Odjeljenju za ocjenu ustavnosti obavljaju se pravni, studijsko-analički i drugi stručni poslovi u vezi s ostvarivanjem nadležnosti Ustavnog suda iz čl. VI/3.a), VI/3.c) i IV/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine. U okviru ovih poslova vrši se obrada zahtjeva za pokretanje postupka i drugih podnesaka, što uključuje analizu ustavnopravnog pitanja, izradu stručnih referata, analiza, obavještenja i informacija, nacrtu odluka i rješenja, te stručni poslovi koji se odnose na pripremanje i održavanje javnih rasprava i drugi poslovi po nalogu registrara.

Apelaciono odjeljenje

U okviru Apelacionog odjeljenja obavljaju se pravni, studijsko-analički i drugi stručni poslovi u vezi s ostvarivanjem nadležnosti Ustavnog suda iz člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine. U okviru ovih poslova vrši se obrada apelacija i drugih podnesaka, što uključuje analizu ustavnopravnog pitanja, izradu stručnih referata, analiza, obavještenja i informacija, nacrtu odluka i rješenja, te stručni poslovi koji se odnose na pripremanje i održavanje javnih rasprava i drugi poslovi po nalogu registrara. Poslovi su grupirani u odjele, a unutar odjela u referate.

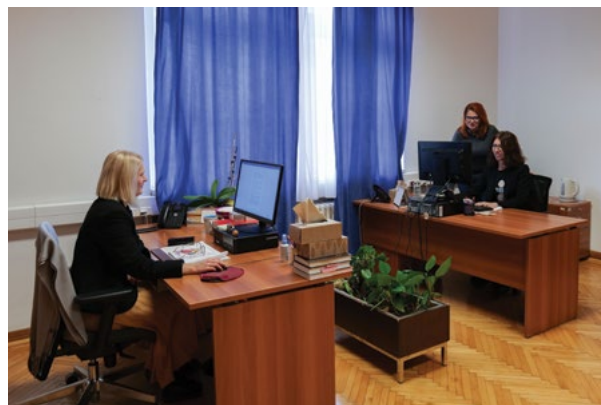
U Apelacionom odjeljenju organiziraju se sljedeći odjeli:

- a) Odjel za dopustivost
- b) Odjel za meritorno rješavanje predmeta.

Odjeljenje za ustavnosudsku praksu

U Odjeljenju za ustavnosudsku praksu prati se, obrađuje i analizira ustavnosudska praksa Ustavnog suda i drugih ustavnih i srodnih sudova, sudska praksa Evropskog suda, kao i drugih supranacionalnih sudova, pripremaju se predmeti s relevantnom praksom i propisima, periodične informacije o ustavnosudskoj praksi drugih ustavnih i srodnih sudova i Evropskog suda, te informacije o stručnim člancima, naučnim radovima i drugim materijalima značajnim i interesantnim za rad Ustavnog suda. Pored toga, obavljaju se dokumentacioni i bibliotečki poslovi te se ostvaruje saradnja s ustavnosudskim i drugim dokumentacionim i informativnim službama drugih sudova i institucija.

Jezički odjel

U Jezičkom odjelu se vrši lektoriranje odluka i svih službenih tekstova za objavljivanje na službenim jezicima u Bosni i Hercegovini, te jezička obrada odluka i materijala za publikacije na službenim jezicima u BiH. Pored toga vrši se pismeno prevođenje dokumenata, nacrtu i prijedloga odluka, rješenja i zaključaka s engleskog jezika na službene jezike u BiH i obratno, prevođenje i dostavljanje materijala za potrebe održavanja plenarnih sjednica Ustavnog suda, pismeno prevođenje prakse Evropskog suda, materijala vezanih za saradnju Ustavnog suda s međunarodnim institucijama, te poslovi prevođenja za potrebe drugih organizacionih jedinica Sekretarijata. U Jezičkom odjelu obavljaju se poslovi simultanog prevođenja na plenarnim sjednicama, sastancima Ustavnog suda, konsekutivno i *chuchotage* prevođenje prilikom službenih posjeta i službenih putovanja, te se prevode i drugi dokumenti i materijali za potrebe Ustavnog suda. Osim toga, Jezički odjel vodi i ažurira bazu dokumenata Ustavnog suda na engleskom jeziku, te vrši pripremu usvojenih odluka Ustavnog suda na engleskom jeziku za internetsku stranicu Ustavnog suda.

Ured za opće poslove

Uredom rukovodi pomoćnik generalnog sekretara. U Uredu za opće poslove obavljaju se poslovi Pisarnice i arhive, opći pravni poslovi, poslovi vezani za radnopravni status zaposlenih, upravljanje ljudskim resursima, materijalno-finansijski poslovi, poslovi upravljanja, održavanja, unapređenja i zaštite informacionog sistema, poslovi administriranja internetske stranice Ustavnog suda, poslovi dizajniranja, grafičke i tehničke obrade dokumenata Ustavnog suda, te drugi administrativno-tehnički poslovi neophodni za ostvarivanje funkcija i nadležnosti Ustavnog suda. Poslovi se obavljaju u okviru nekoliko organizacionih jedinica, tj. Pisarnice, Odjela za pravne, personalne i opće poslove, Odjela za finansijske poslove i Odjela za informacione tehnologije i internetsku stranicu.

Pisarnica

U Pisarnici se vrši prijem i raspored pošte, prijem i raspored predmeta, vode se upisnici predmeta i drugih pismena i pomoćne knjige, vodi se elektronska baza podataka i dokumenata svih predmeta u radu u Ustavnom sudu, evidencija o kretanju predmeta, vrši se dostavljanje odluka Ustavnog suda na objavljivanje u službenim glasilima, otprema pošte i arhiviranje predmeta.

Odjel za pravne, personalne i opće poslove

U okviru Odjela za pravne, personalne i opće poslove obavljaju se opći pravni i administrativni poslovi, poslovi strateškog planiranja, poslovi vezani za radnopravni status zaposlenih i vođenje evidencija o radnopravnom statusu zaposlenih, upravljanje ljudskim resursima, tehnički, pomoćni i drugi poslovi.

Odjel za finansijske poslove

U Odjelu za finansijske poslove obavljaju se računovodstveni i finansijsko-materijalni poslovi, ažuriranje sistema finansijskog upravljanja i kontrole, vrši se obračun plaća, naknada i drugih materijalnih prava zaposlenih, poslovi strateškog planiranja i upravljanja projektima, poslovi javnih nabavki robe, usluga i radova, kao i drugi računovodstveni i finansijsko-materijalni poslovi u skladu s propisima o finansijskom poslovanju i aktima Ustavnog suda.

Odjel za informacione tehnologije i internetsku stranicu

U Odjelu za informacione tehnologije i internetsku stranicu osigurava se kvalitetan, pouzdan i dostupan informacioni sistem, brine se o sigurnosti informacionog sistema, osigurava se tehnička pomoć i podrška korisnicima informacionog sistema, vodi se računa o nesmetanom funkcioniranju internetskog servisa i održavanju internetske stranice Ustavnog suda, te se obavljaju poslovi grafičkog dizajna i internetske stranice, poslovi dizajniranja i likovne i tehničke obrade štampanih i elektronskih dokumenata Ustavnog suda.

Javnost rada

Na vlastitu inicijativu i gdje je to izvodljivo, Ustavni sud će na svojoj internetskoj stranici ili na drugi pogodan način redovno objavljivati i ažurirati informacije iz svog djelokruga rada kada je to u interesu promoviranja transparentnosti i efikasnosti rada Ustavnog suda, kao i podsticanja informiranog učešća javnosti u vezi s pitanjima od javnog interesa.

(Član 10. Pravilnika o pristupu informacijama i ponovnoj upotrebi dokumenata Ustavnog suda BiH)

Rad Ustavnog suda je javan. Informiranjem javnosti o svom radu Ustavni sud demonstrira principijelnu opredijeljenost, ali i obavezu poštovanja principa javnosti rada kao općeg demokratskog standarda. Pravilima Ustavnog suda (čl. 13, 14. i 15) bliže je uređeno pitanje ostvarivanja javnosti rada i ograničenja povodom tog pitanja.

Javnost rada se osigurava kao javnost postupka pred Ustavnim sudom (uz opravdane restrikcije, u skladu s Pravilima), te kao pravo najšire javnosti da bude upoznata s radom Ustavnog suda kao institucije od prvorazrednog značaja.

Javnost postupka se osigurava obavještanjem javnosti o pripremanju i održavanju sjednica Ustavnog suda i javnih rasprava pred Ustavnim sudom, davanjem obavještenja o toku postupka, dostavom službenih saopćenja sredstvima javnog informiranja, održavanjem kon-

ferencija za štampu, omogućavanjem učesnicima u postupku da izvrše uvid u predmete o kojima Ustavni sud odlučuje i da prisustvuju javnim raspravama Ustavnog suda, osim ako predsjednik Ustavnog suda, u interesu morala, javnog reda ili nacionalne sigurnosti u demokratskom društvu, odluči drukčije, objavljivanjem donesenih odluka, izdavanjem publikacija Ustavnog suda u kojima se objavljuju značajnije odluke, rješenja i drugo, te na drugi način koji odredi Ustavni sud.

Javnost postupka pred Ustavnim sudom isključena je na sjednicama Suda, osim na javnoj raspravi.

Saopćenja o održavanju sjednica i javnih rasprava Ustavnog suda (vrijeme, mjesto i dnevni red) objavljuju se na oglasnoj tabli i internetskoj stranici Ustavnog suda i dostavljaju sredstvima javnog informiranja. Na internetskoj stranici su također dostupne sve odluke koje je donio Ustavni sud.

Od 1997. godine Ustavni sud Bosne i Hercegovine objavljuje bilten na službenim jezicima i pismima u Bosni i Hercegovini. Zaključno s 2023. godinom objavljena su 34 godišnja sveska (za pojedine godine i po dva sveska), te pet svezaka biltena na engleskom jeziku (2006, 2011, 2016, 2018. i 2022. godine).

Bilteni koji sadrže integralni tekst odabranih odluka Ustavnog suda, Pregled prakse Ustavnog suda Bosne i Hercegovine (*Digest of the Case Law of the Constitutional Court of Bosnia and Herzegovina*), zbornici radova s međunarodnih konferencija i okruglih stolova koje je organizirao Ustavni sud, uz povremeno objavljivanje i drugih prigodnih publikacija (monografije, informativne brošure itd.) predstavljaju značajnu i kontinuiranu izdavačku djelatnost Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.

Član 13. (Javnost rada)

- (1) Rad Ustavnog suda je javan.
- (2) Javnost postupka pred Ustavnim sudom se osigurava:
 - a) obavještanjem javnosti o pripremanju i održavanju sjednica Ustavnog suda i javnih rasprava pred Ustavnim sudom;
 - b) davanjem obavještenja o toku postupka;
 - c) dostavom službenih saopćenja sredstvima javnog informiranja;
 - d) održavanjem konferencija za štampu;
 - e) omogućavanjem učesnicima u postupku da izvrše uvid u predmete o kojima Ustavni sud odlučuje, da prisustvuju javnim raspravama Ustavnog suda, osim ako predsjednik Ustavnog suda, u interesu morala, javnog reda ili nacionalne sigurnosti u demokratskom društvu, odluči drukčije;
 - f) objavljivanjem donesenih odluka;
 - g) izdavanjem publikacija Ustavnog suda u kojima se objavljuju značajnije odluke, rješenja i drugo;
 - h) na drugi način koji odredi Ustavni sud.

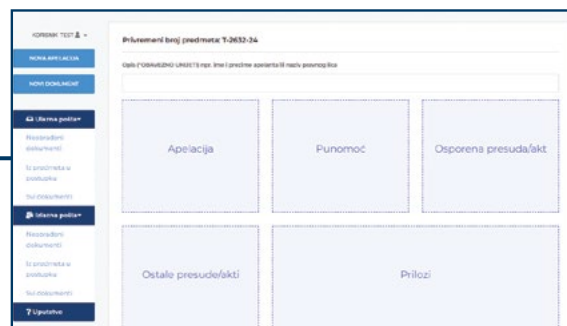
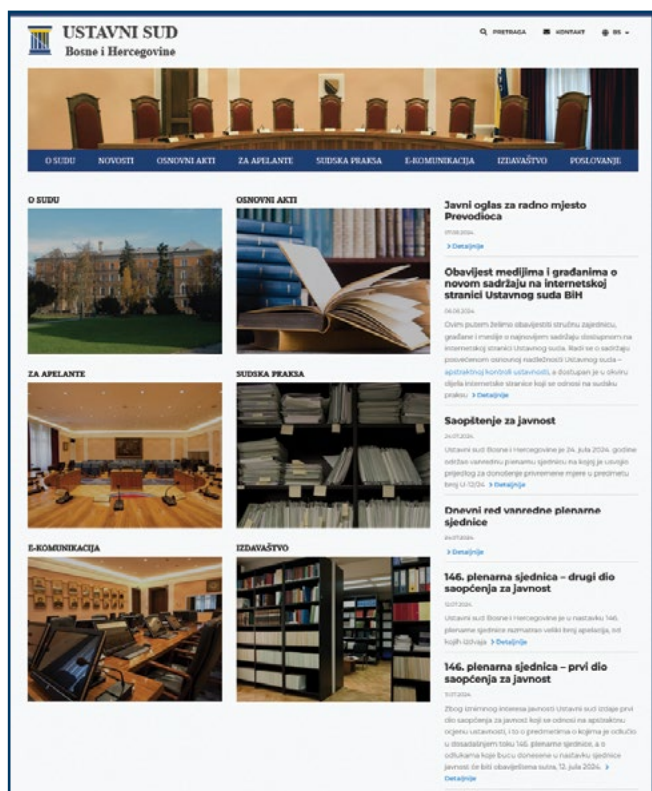
Član 14. (Isključenje javnosti)

Javnost postupka pred Ustavnim sudom isključena je na sjednicama Suda, osim na javnoj raspravi.

Član 15. (Saopćenja)

Saopćenja o održavanju sjednica i javnih rasprava Ustavnog suda (vrijeme, mjesto i dnevni red) objavljuju se na oglasnoj ploči i web-stranici Ustavnog suda i dostavljaju sredstvima javnog informiranja.

(Pravila Ustavnog suda BiH)

Internetska stranica Ustavnog suda Bosne i Hercegovine kontinuirano se nadopunjuje i unapređuje novim sadržajima kao što su: sudska praksa u svim svojim segmentima (pretraga odluka, pregled prakse, izvršenje odluka, apstraktna ocjena ustavnosti), poslovanje (planski dokumenti, izvještaji, javne nabavke, konkursi), novosti, izdavaštvo itd.

S ciljem bržeg, jednostavnijeg, ekonomičnijeg i efikasnijeg poslovanja i razmjene dokumenata i informacija s apelantima, advokatima i pravosudnim institucijama te s medijima, uspostavljena je elektronska komunikacija u dva vida, i to elektronska komunikacija u ograničenom obimu, koja se ostvaruje putem elektronske pošte, i elektronska komunikacija u punom obimu, koja se ostvaruje s advokatima putem namjenske web-aplikacije. Dodatno, elektronska komunikacija putem elektronske pošte omogućena je i svim ostalim fizičkim i pravnim licima.

U okviru projekta „Jačanje pravosudnih kapaciteta u implementaciji Evropske konvencije za ljudska prava i njenih standarda u Bosni i Hercegovini“, koji finansira Vlada Ujedinjenog Kraljevstva a provodi AIRE centar, nastala su dva videozapisa: Informativni video o Ustavnom sudu BiH i Uputstvo za podnošenje apelacije.

Međunarodna saradnja

Međunarodna multilateralna i bilateralna saradnja, kao i učešće na međunarodnim konferencijama, stručnim i naučnim skupovima prostor je u okviru kojeg Ustavni sud kontinuirano promovira svoju doktrinu, iskustvo i praksu, posebno u domenu vladavine prava, zaštite i promoviranja značaja poštovanja ljudskih prava i osnovnih sloboda. Na taj način Ustavni sud kontinuirano daje doprinos evropskoj civilizacijskoj i pravnoj stečevini.

Ustavni sud od 1997. godine kontinuirano sarađuje s ustavnim, odnosno drugim najvišim nacionalnim sudovima koji obavljaju funkcije ustavnog sudstva u drugim zemljama. Također sarađuje s Vijećem Evrope, a naročito s Evropskim sudom i Evropskom komisijom za demokratiju putem prava (Venecijanska komisija). Ustavni sud je član Evropske konferencije ustavnih sudova i Svjetske konferencije ustavnih sudova. Ustavni sud sarađuje i s drugim međunarodnim organizacijama i institucijama. Također, Ustavni sud, počevši od 2019. godine, aktivno učestvuje u radu Mreže najviših evropskih sudova u okviru Evropskog suda (Mreža), primarno davanjem odgovora na zahtjeve Mreže u vezi s određenim pravnim pitanjima.

Članstvo u međunarodnim organizacijama

Konferencija evropskih ustavnih sudova

Počevši od 2000. godine, Ustavni sud BiH je član Konferencije evropskih ustavnih sudova čije su osnivanje inicirali ustavni sudovi Savezne Republike Njemačke, Republike Austrije, Republike Italije i bivše Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije. Ciljevi Konferencije su promoviranje i razmjena informacija o metodama rada i ustavnosudskoj praksi između članova i razmjena mišljenja o institucionalnim, strukturnim i operativnim pitanjima koja se tiču javnog prava i ustavnog sudovanja, unapređenja nezavisnosti ustavnih sudova kao ključnog faktora u garantiranju i primjeni demokratije i vladavine prava, s posebnim naglaskom na osiguravanje zaštite ljudskih prava. Konferencija podržava napore da se održavaju redovni kontakti između evropskih ustavnih sudova i sličnih institucija. Ustavni sud je u periodu od 2000. do 2024. godine redovno učestvovao na sjednicama Konferencije.

Predsjednica Galić na XIX kongresu Konferencije evropskih ustavnih sudova u Kišinjevu, Moldavija, maj 2024. godine

Predsjednik Ćeman i potpredsjednik Tadić na Četvrtom kongresu Svjetske konferencije ustavnih sudova o temi „Vladavina prava i ustavno sudstvo u modernom svijetu“, Vilnius, Republika Litvanija, septembar 2017. godine

Svjetska konferencija ustavnih sudova

Ustavni sud BiH je od januara 2013. godine punopravni član Svjetske konferencije ustavnih sudova (*World Conference on Constitutional Justice*).

Svjetska konferencija ustavnih sudova osnovana je na inicijativu Venecijanske komisije s ciljem okupljanja ustavnih sudova i drugih najviših sudova koji obavljaju funkciju ustavne kontrole širom svijeta. Do sada su održani sljedeći kongresi: 2009. godine, Cape Town, Južnoafrička Republika, „Utjecaj ustavnog sudstva na društvo i na razvoj globalne jurisprudencije o ljudskim pravima“; 2011. godine, Rio de Janeiro, Savezna Republika Brazil, „Podjela vlasti i nezavisnost ustavnih sudova i ekvivalentnih tijela“; 2014. godine, Seul, Republika Koreja, „Ustavno sudstvo i društvena integracija“; 2017. godine, Vilnius, Litvanija, „Vladavina prava i ustavno sudstvo u modernom svijetu“ i 2022. godine, Bali, Republika Indonezija, „Ustavni sudovi i mir“.

Saradnja s Evropskim sudom za ljudska prava

Odnos s Evropskim sudom, osim u domenu struke, ogleda se i u tome da nacionalni sudovi prihvataju sudske odluke tog vannacionalnog sudskeg tijela, što je izuzetna činjenica, čiji je rezultat, razvojem odnosa između Evropskog suda i nacionalnih ustavnih sudova, između ostalog, uspostavljanje univerzalnog sistema zaštite ljudskih prava i osnovnih sloboda te vladavine prava. U tom sistemu, uz međusobnu toleranciju, nacionalni ustavni i drugi nacionalni sudovi i Evropski sud uspostavljaju visoke standarde u tom pogledu. Ustavni sud BiH doprinosi tome kako visokim standardom vrijednosti svojih odluka tako i neposrednom saradnjom u razmjeni stavova o najosjetljivijim pitanjima zaštite ljudskih prava i osnovnih sloboda, te učestvovanjem u savjetovanjima i na seminarima.

Od maja 2019. godine Ustavni sud je član Mreže visokih sudova koja je osnovana na inicijativu i u okviru Evropskog suda. Cilj uspostavljanja Mreže je unapređenje dijaloga i primjene Konvencije, odnosno stvaranje praktičnog i korisnog sredstva razmjene relevantnih informacija o konvencijskoj sudskoj praksi i srodnim pitanjima.

Također su od značaja radne posjete Evropskom sudu prilikom otvaranja sudske godine, događaja koji Evropski sud organizira svake godine krajem januara.

Predsjednica Valerija Galić i šefica Kabineta predsjednika Erda Začiragić u radnoj posjeti Evropskom sudu za ljudska prava u Strasbourgu, Francuska, januar 2024. godine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine 1964–2024

Od velikog značaja za Ustavni sud BiH bila je posjeta predsjednika Evropskog suda Roberta Spana u martu 2022. godine. S predsjednikom Spanom Ustavni sud su posjetili sudija Evropskog suda iz Bosne i Hercegovine Faris Vehabović i jurisconsult Anna Austin.

Predsjednik Evropskog suda za ljudska prava Robert Spano, sudija Evropskog suda za ljudska prava iz Bosne i Hercegovine Faris Vehabović i jurisconsult Anna Austin u posjeti Ustavnom sudu, mart 2022. godine

Evropska komisija za demokratiju putem prava (Venecijanska komisija)

Ustavni sud još od 1997. godine kontinuirano sarađuje s Evropskom komisijom za demokratiju putem prava – Venecijanska komisija. Ova saradnja je intenzivirana od 2002. godine kada je Bosna i Hercegovina postala članica Vijeća Evrope i pristupila parcijalnom ugovoru Vijeća Evrope kojim je 1990. godine ustanovljena Evropska komisija za demokratiju putem prava.

Bivši sudija Ustavnog suda BiH Zlatko M. Knežević je član Venecijanske komisije u ime Bosne i Hercegovine. Ranije je član Komisije bio i bivši sudija Ustavnog suda BiH prof. dr. Ćazim Sadiković.

Delegacija Ustavnog suda Bosne i Hercegovine redovno učestvuje na sjednicama Venecijanske komisije.

Jedanaesti sastanak Zajedničkog vijeća za ustavno sudstvo, Venecijanska komisija, Sofija, Bugarska, april 2023. godine

Delegacija Ustavnog suda Bosne i Hercegovine u radnoj posjeti Ustavnom sudu Republike Austrije u okviru programa neposredne bilateralne saradnje dvaju sudova, Beč, septembar 2019. godine

Studijska posjeta delegacije Ustavnog suda Vrhovnom sudu Sjedinjenih Američkih Država, Washington, septembar 2019. godine

Delegacija Ustavnog suda Bosne i Hercegovine u radnoj posjeti Ustavnom sudu Kraljevine Španije, Madrid, februar 2020. godine

Predsjednik Mato Tadić, potpredsjednik Zlatko M. Knežević i šefica Kabineta predsjednika Erda Začiragić u posjeti Ustavnom sudu Republike Turske, Ankara, april 2022. godine

Potpredsjednik Mirsad Čeman na Međunarodnoj konferenciji „Uloga ustavnih sudova u konkretiziranju zajedničkih vrijednosti koje ujedinjuju Evropu“, Riga, Latvija, mart 2024. godine

Učešće Ustavnog suda na međunarodnim simpozijima i konferencijama

Ustavni sud BiH kontinuirano učestvuje na brojnim međunarodnim simpozijima i konferencijama, te ostvaruje uzajamne studijske posjete ustavnim i drugim najvišim međunarodnim sudovima.

Posebnu saradnju Ustavni sud ostvaruje s ustavnim sudovima Republike Austrije, Republike Turske i Savezne Republike Njemačke.

Sutkinja Valerija Galić i sudija Miodrag Simović na Regionalnoj konferenciji „Uloga ustavnog suda i redovnih sudova u zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda – zajednička odgovornost“, Budva, Crna Gora, maj 2018. godine

Saradnja s ustavnim sudovima iz regije

Počevši od 2003. godine, Ustavni sud ostvaruje redovne kontakte i saradnju s ustavnim sudovima iz država nastalih nakon raspada SFRJ učešćem, odnosno organiziranjem regionalnih konferencija. Od posebnog su značaja regionalne konferencije ustavnih sudova, koje se održavaju kako u Bosni i Hercegovini tako i u drugim zemljama regije, tj. Hrvatskoj, Crnoj Gori, Sjevernoj Makedoniji i Srbiji, na kojima Ustavni

Predsjednica Ustavnog suda Bosne i Hercegovine Valerija Galić i potpredsjednik Ustavnog suda BiH Mirsad Čeman na Regionalnoj konferenciji o temi „Zaštita prava na privatnost“, Budva, Crna Gora, oktobar 2023. godine

Predsjednica Valerija Galić na međunarodnoj konferenciji povodom obilježavanja 60 godina Ustavnog suda Republike Srbije, Beograd, novembar 2023. godine

Predsjednica Valerija Galić i šefica Odjeljenja za ustavnosudsku praksu Ermina Dumanjić na Međunarodnoj konferenciji o temi „Ustavnosudska zaštita slobode misli i slobode javnog izražavanja misli“, Skoplje, Republika Sjeverna Makedonija, mart 2024. godine

sud BiH redovno učestvuje. Neke od tema ovih konferencija su: „Odluke Evropskog suda za ljudska prava i njihov utjecaj na standarde nacionalnih ustavnih sudova“, „Ustavni sudovi – proklamirana i stvarna nezavisnost“, „Porezno pravo i ustavno sudstvo“, „Doprinos unapređenju pravne države putem odluka ustavnog suda u oblasti apstraktne kontrole“, „Sloboda vjeroispovijesti u ustavnosudskoj praksi“, „Zaštita prava na poštovanje porodičnog života u ustavnosudskoj praksi“, „Ustavni sudovi – čuvari okoliša“ i „Zaštita prava na privatnost“.

Učesnici Regionalne konferencije ustavnih sudova o temi „Porezno pravo i ustavno sudstvo“ u suorganizaciji s Njemačkom fondacijom za međunarodnu pravnu saradnju – IRZ, Brčko, BiH, april 2018. godine

Konferencije u organizaciji/suorganizaciji Ustavnog suda

S ciljem doprinosa jačanju zaštite ljudskih prava i osnovnih sloboda, vladavini prava, razmjeni iskustava i prakse iz oblasti ustavnog sudovanja, Ustavni sud se, pored uloge aktivnog učesnika, često pojavljuje u ulozi organizatora/suorganizatora brojnih konferencija i okruglih stolova.

U periodu od 1997. do 2001. godine, u saradnji s programom PHARE, Ustavni sud je organizirao niz konferencija i okruglih stolova koji su bili osnov za uspostavljanje odgovarajućih odnosa između Ustavnog suda i ostalih sudskih instanci u Bosni i Hercegovini. Na taj način su napravljeni prvi koraci ka potvrđivanju aktuelnog sistema ustavnog sudstva i sudskog sistema u Bosni i Hercegovini.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine je još 2003. godine pokrenuo inicijativu za održavanje susreta ustavnih sudova država regije. U tom kontekstu veoma je važna razmjena iskustava, stavova i prakse o primjeni prava, kao i uspostavljanje stručne saradnje u vezi s drugim pitanjima koja su od zajedničkog interesa i značaja za ustavne sudove zemalja u regiji u kojima ustavno sudstvo ima zajedničke početke i osnove. Ustavni sud je do sada bio domaćin pet regionalnih konferencija koje su organizirane u saradnji s Njemačkom fondacijom za međunarodnu pravnu saradnju – IRZ.

Počevši od 2017. godine, Ustavni sud Bosne i Hercegovine, zajedno s AIRE centrom iz Londona (Advice on Individual Rights in Europe), organizira godišnje konferencije najviših sudova u Bosni i Hercegovini u okviru Pravosudnog foruma za Bosnu i Hercegovinu. Cilj Forumu je unapređenje saradnje između najviših sudskih instanci u Bosni i Hercegovini i harmonizacija sudske prakse u Bosni i Hercegovini kako bi ona bila ujednačena s evropskim standardima.

U junu 2023. godine Ustavni sud Bosne i Hercegovine održao je veoma značajnu konferenciju pod nazivom „Izvršenje odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine“. Ovu konferenciju Ustavni sud je organizirao i održao uz pomoć i podršku Ureda Evropske unije u Bosni i Hercegovini i Njegove ekselencije ambasadora Johanna Sattlera, šefa Delegacije Evropske unije u Bosni i Hercegovini i specijalnog predstavnika Evropske unije u Bosni i Hercegovini.

Konferencija Ustavnog suda Bosne i Hercegovine pod nazivom „Izvršenje odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine“, Jahorina, BiH, juni 2023. godine

Predsjednica Seada Palavrić na Osmoj godišnjoj konferenciji u okviru Pravosudnog foruma za Bosnu i Hercegovinu o temi „Uloga najviših sudova i Ustavnog suda BiH u harmonizaciji sudske prakse u procesuiranju predmeta organiziranog kriminala i korupcije“, Sarajevo, oktobar 2024. godine

Također je značajna saradnja putem regionalnih foruma o vladavini prava za Jugoistočnu Evropu, koje su organizirale nevladine organizacije uz podršku Ustavnog suda Bosne i Hercegovine te vlada prijateljskih zemalja. Deseti forum pod nazivom „Uspostavljanje ravnoteže između zaštite podataka i transparentnog pravosuđa: Evropski okvir“ održan je u novembru 2023. godine u Sarajevu.

Predsjednica Valerija Galić na Desetom regionalnom forumu o vladavini prava za Jugoistočnu Evropu o temi „Uspostavljanje ravnoteže između zaštite podataka i transparentnog pravosuđa: Evropski okvir“, Sarajevo, BiH, novembar 2023. godine

Saradnja s međunarodnim predstavnicima u Bosni i Hercegovini

Ustavni sud ima i značajnu podršku i kontinuiranu saradnju sa stranim ambasadama, fondacijama i predstavnicima međunarodnih institucija: Delegacijom Evropske unije, Uredom Vijeća Evrope, Misijom OSCE-a u Bosni i Hercegovini, Ambasadom Ujedinjenog Kraljevstva u BiH i drugim relevantnim diplomatskim predstavništvima s kojima redovno održava radne i kurtoazne posjete i sastanke.

Posjeta ambasadora Johanna Sattlera, novembar 2019. godine

Posjeta prvog zamjenika visokog predstavnika i supervizora za Brčko distrikt Rodericka W. Moora, oktobar 2010. godine

Posjeta visokog predstavnika Christiana Schmidta, oktobar 2021. godine

Posjeta ambasadora Ujedinjenog Kraljevstva Velike Britanije i Sjeverne Irske u BiH Juliana Reillya, septembar 2022. godine

Posjeta ambasadora Luigija Soreca, oktobar 2024. godine

Biblioteka

Biblioteka djeluje u sastavu Odjeljenja za ustavnosudsku praksu Ustavnog suda i smještena je u prostorijama Suda. Po svojoj primarnoj funkciji spada u specijalne biblioteke i namijenjena je isključivo stručnom i naučnoistraživačkom radu zaposlenih u Ustavnom sudu BiH. Stručnjacima van Suda dostupna je uz najavu. Rad Biblioteke reguliran je Pravilnikom o radu Biblioteke.

Bibliotečki fond

Bibliotečki fond, koji se sastoji od reprezentativne građe iz oblasti pravnih nauka, ali i ostalih društvenih nauka, stvara se i nadopunjuje kupovinom, razmjenom i poklonom i stručno se obrađuje primjenom jedinstvenog načina obrade zasnovanog na međunarodnim standardima. *Online* katalog nudi mogućnost pretraživanja cjelokupne zbirke prema različitim kriterijima (autor, naslov, izdavač itd.) od kojih je najinteresantnija i veoma važna mogućnost pretraživanja po ključnim riječima.

Izdavaštvo

Ustavni sud u okviru svoje izdavačke djelatnosti, koja je važan segment ostvarivanja javnosti rada ove institucije, objavljuje periodične i monografske publikacije. Objavljivanje publikacija, pored informativne dimenzije koju ima, svojevrsan je doprinos izgradnji vladavine prava, zaštiti i promoviranju vrijednosti i značaja ljudskih prava i osnovnih sloboda a time i razvoju demokratskog društva u cjelini. Bilten s odabranim odlukama Ustavnog suda BiH na domaćim jezicima i pismima štampa se periodično, jednom ili dva puta godišnje. Povremeno se štampaju i bilten na engleskom jeziku, pregled prakse Ustavnog suda BiH (na domaćim jezicima i na engleskom jeziku), zbornici radova, te prigodne publikacije izvještajnog i informativnog karaktera. Sve publikacije također se objavljuju na internetskoj stranici Suda.

Bilten Ustavnog suda BiH

Br. 1 – 1997	Br. 18 – 2008 – I dio
Br. 2 – 1998	Br. 19 – 2008 – II dio
Br. 3 – 1999 – I dio	Br. 20 – 2009
Br. 4 – 1999 – II dio	Br. 21 – 2010
Br. 5 – 2000 – I dio	Br. 22 – 2011
Br. 6 – 2000 – II dio	Br. 23 – 2012
Br. 7 – 2001	Br. 24 – 2013
Br. 8 – 2002	Br. 25 – 2014
Br. 9 – 2003	Br. 26 – 2015
Br. 10 – 2004 – I dio	Br. 27 – 2016
Br. 11 – 2004 – II dio	Br. 28 – 2017
Br. 12 – 2005 – I dio	Br. 29 – 2018
Br. 13 – 2005 – II dio	Br. 30 – 2019
Br. 14 – 2006 – I dio	Br. 31 – 2020
Br. 15 – 2006 – II dio	Br. 32 – 2021
Br. 16 – 2007 – I dio	Br. 33 – 2022
Br. 17 – 2007 – II dio	Br. 34 – 2023

Bulletin of the Constitutional Court of Bosnia and Herzegovina

No. 1 – 2006
No. 2 – 2011
No. 3 – 2016
No. 4 – 2018
No. 5 – 2022

Posebne publikacije

- Ustavni sud Bosne i Hercegovine – Informativna brošura (1999, 2006, 2007, 2008, 2011, 2013, 2015, 2018, 2021, 2024)
- Ustavni sud Bosne i Hercegovine 1997–2017. (2017)
- Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine (2015)
- Ustavni sud Bosne i Hercegovine 1964–2014. (2015)

Stručne publikacije

- Analiza prakse najviših sudova u BiH u predmetima organiziranog kriminala i korupcije (2023)
- Praksa sudova u Bosni i Hercegovini u pogledu prava lica da ne bude podvrgnuto mučenju ili nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju – Izvještaj (2021)
- Praksa sudova u Bosni i Hercegovini u pogledu prava na privatni i porodični život, dom i prepisku – Izvještaj (2021)
- Suđenje u razumnom roku – Vodič (2021)
- Pregled prakse Ustavnog suda Bosne i Hercegovine (2020)
- Praksa sudova u Bosni i Hercegovini u pogledu prava na slobodu i sigurnost ličnosti – Izvještaj (2020)
- Praksa sudova u Bosni i Hercegovini u pogledu prava na slobodu izražavanja – Izvještaj (2020)

- Zlatko M. Knežević, Ermina Dumanjić, Posebne istražne radnje – Praktikum (2019)
- Vodič za obrazloženu sudsku odluku (2018)

Zbornici radova

- Izdvojena mišljenja u ustavnim odlukama (2021), Regionalna *online* konferencija ustavnih sudova, 11. decembar 2020. godine
- Pravo na suđenje u razumnom roku (2020), Treća godišnja konferencija najviših sudova u Bosni i Hercegovini u okviru Pravosudnog foruma za Bosnu i Hercegovinu, Jahorina, 15. novembar 2019. godine
- Sloboda vjeroispovijesti u ustavno-sudskoj praksi (2019), Regionalna konferencija ustavnih sudova, Teslić, 16–18. oktobar 2019. godine
- Posebne istražne radnje (2019), Druga godišnja konferencija najviših sudova u Bosni i Hercegovini u okviru Pravosudnog foruma za Bosnu i Hercegovinu, Banja Luka, 14. i 15. novembar 2018. godine
- Porezno pravo i ustavno sudstvo (2018), Regionalna konferencija ustavnih sudova, Brčko, 13. april 2018. godine
- Pravo na obrazloženu sudsku presudu – obavezni standardi u sudskim postupcima (2018), Prva godišnja konferencija najviših sudova u Bosni i Hercegovini u okviru Pravosudnog foruma za Bosnu i Hercegovinu, Sarajevo, 6. i 7. novembar 2017. godine
- Ustavni sudovi – proklamirana i stvarna neovisnost (2017), Regionalna konferencija ustavnih sudova, Jahorina, 5–7. oktobar 2017. godine
- Odluke Evropskog/Europskog suda za ljudska prava i njihov utjecaj na standarde nacionalnih ustavnih sudova (2016), Regionalna konferencija ustavnih sudova, Sarajevo, 7–9. april 2016. godine
- Ustavni sud između negativnoga zakonodavca i pozitivnoga aktivizma (2015), Međunarodna konferencija, Sarajevo, 27. mart 2014. godine. Konferencija je održana u okviru Programa obilježavanja jubileja 50 godina ustavnog sudstva u Bosni i Hercegovini
- Budžet Ustavnog suda, odlučujući faktor njegove neovisnosti (2005), Međunarodni seminar, Sarajevo, 14. i 15. oktobar 2004. godine
- Primjena Evropske konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama u Bosni i Hercegovini (2003), Okrugli stol, Praksa Ustavnog suda BiH, entitetskih sudova i sudova Distrikta Brčko, Sarajevo, 15. i 16. novembar 2001. godine
- Ustavni sud BiH i druge sudske instance (2001), okrugli stolovi, Sarajevo, 29. novembar 1999. godine i Teslić, 8. i 9. decembar 2000. godine
- Odnosi između ustavnih sudova i drugih sudskih instanci (2001), Međunarodna konferencija, Sarajevo, 18. i 19. mart 2000. godine

Registar sudija, predsjednika, generalnih sekretara i registrara

SUDIJE

Slobodan Marjanović	1964–1971	Dr. Kasim Trnka	1989–1993
Milutin Đurašković	1964–1967	Dr. Nedjeljko Milićević	1990–1998
Momir Jovanović	1964–1971	Dušan Obradović	1992–1996
Dr. Salamon Konforti	1964–1971	Želimir Juka	1994–1996
Olga Marasović	1964–1967	Prof. dr. Joseph Marko	1997–2002
Borivoje Popović	1964–1971	Dr. Hans Danelius	1997–2002
Dr. Zaim Šarac	1964–1965	Prof. dr. Louis Favoreu	1997–2002
Tahir Hadžović	1965–1975	Prof. dr. Ismet Dautbašić	1997–1998
Bisera Taušan	1967–1975	Prof. dr. Kasim Begić	1997–2002
Bogomir Brajković	1967–1979	Marko Arsović	1997–2000
Atijas Cevi	1971–1979	Prof. dr. Vitomir Popović	1997–2002
Ante Miljas	1971–1978	Mirko Zovko	1997–2002
Jovo Sojić	1971–1979	Zvonko Miljko	1997–2002
Dr. Gašo Mijanović	1971–1979	Azra Omeragić	1998–2002
Džemal Kapić	1974–1980	Prof. dr. Snežana Savić	2000–2002
Danilo Jakovljević	1976–1983	Prof. Didier Maus	2002–2003
Šefkija Pužić	1976–1983	Hatidža Hadžiosmanović	2003–2008
Ismet Brkić	1976–1981	Prof. dr. Ćazim Sadiković	2003–2005
Miroslav Krvavica	1978–1986	Jovo Rosić	2003–2006
Hazim Eminefendić	1979–1987	Prof. David Feldman	2003–2011
Eva Lett	1979–1987	Krstan Simić	2007–2010
Đuro Vekić	1980–1985	Tudor Pantiru	2002–2021
Anđelko Veljić	1981–1989	Mato Tadić	2002–2022
Enver Lihic	1981–1989	Valerija Galić	2002–
Ćazim Sadiković	1984–1993	Prof. dr. Miodrag Simović	2003–2022
Slavojka Todorović	1984–1990	Prof. dr. Constance Grewe	2004–2017
Đorđo Samardžić	1984–1986	Seada Palavrić	2005–
Anđelko Kovačević	1985–1989	Mirsad Ćeman	2008–
Ljubo Kovačević	1986–1989	Margarita Caca-Nikolovska	2011–2020
Nedjeljko Stipić	1986–1989	Zlatko M. Knežević	2011–2024
Pero Krijan	1988–1993	Giovanni Grasso	2017–2020
Alija Latić	1988–1998	Prof. dr. Angelika Nußberger	2020–
Milan Škoro	1989–1991	Prof. dr. Ledi Bianku	2021–
Dr. Drago Bago	1989–1991	Prof. dr. Helen Keller	2022–
Prof. dr. Ismet Dautbašić	1989–1997	Marin Vukoja	2024–
Dr. Hasan Bakalović	1989–1995		

PREDSJEDNICI

Slobodan Marjanović	1964–1971
Bogomir Brajković	1971–1979
Đuro Vekić	1980–1984
Ćazim Sadiković	1984–1986
Slavojka Todorović	1986–1988
Pero Krijan	1988–1989
Dr. Kasim Trnka	1990–1992
Dr. Ismet Dautbašić	1992–1997
Mirko Zovko	1997–1999
Prof. dr. Kasim Begić	1999–2001
Prof. dr. Snežana Savić	2001–2002
Mato Tadić	2003–2006
Hatidža Hadžiosmanović	2006–2008
Seada Palavrić	2008–2009
Prof. dr. Miodrag Simović	2009–2012
Valerija Galić	2012–2015
Mirsad Ćeman	2015–2018
Zlatko M. Knežević	2018–2021
Mato Tadić	2021–2022
Valerija Galić	2022–2024
Seada Palavrić	2024–

GENERALNI SEKRETARI

Jakob Papo	1964–1980
Mladen Novak	1980–1982
Nedjeljko Milićević	1982–1988
Milica Dalagija	1989–1999
Biljana Potparić-Lipa (v. d.)	1999–2000
Dušan Kalember	2001–2008
Zdavko Đuričić	2008–2015
Nataša Vuković	2015–

REGISTRARI

Faris Vehabović	2004–2007
Zvonko Mijan	2008–2022
Sevima Sali-Terzić	2022–

Plenarni sazivi (sastav) Ustavnog suda Bosne i Hercegovine u postdejtonskom periodu

(2001)

Louis Favoreu (sudija), Hans Danelius (sudija), Zvonko Miljko (sudija), Davor Bogdanić (savjetnik), Kasim Begić (predsjednik), Snežana Savić (sutkinja), Mirko Zovko (sudija), Joseph Marko (sudija), Azra Omeragić (sutkinja), Vitomir Popović (sudija)

(2003–2006)

Constance Grewe (sutkinja), David Feldman (sudija), Hatidža Hadžiosmanović (potpredsjednica), Tudor Pantiru (potpredsjednik), Mato Tadić (predsjednik), Jovo Rosić (sudija), Valerija Galić (sutkinja), Miodrag Simović (potpredsjednik), Seada Palavrić (sutkinja)

(2006–2008)

Constance Grewe (sutkinja), Mato Tadić (sudija), David Feldman (potpredsjednik), Miodrag Simović (potpredsjednik), Dušan Kalember (generalni sekretar), Hatidža Hadžiosmanović (predsjednica), Faris Vehabović (registrar), Valerija Galić (potpredsjednica), Tudor Pantiru (sudija), Seada Palavrić (sutkinja), Krstan Simić (sudija)

(2008–2009)

Constance Grewe (sutkinja), Tudor Pantiru (sudija), Valerija Galić (potpredsjednica), Miodrag Simović (potpredsjednik), Zdravko Đuričić (generalni sekretar), Seada Palavrić (predsjednica), Zvonko Mijan (registrar), David Feldman (potpredsjednik), Mato Tadić (sudija), Krstan Simić (sudija), Mirsad Ćeman (sudija)

(2009–2012)

Margarita Caca-Nikolovska (sutkinja), Mato Tadić (sudija), Valerija Galić (potpredsjednica), Seada Palavrić (potpredsjednica), Zdravko Đuričić (generalni sekretar), Miodrag Simović (predsjednik), Zvonko Mijan (registrar), Constance Grewe (potpredsjednica), Tudor Pantiru (sudija), Mirsad Čeman (sudija), Zlatko M. Knežević (sudija)

(2012–2015)

Margarita Caca-Nikolovska (sutkinja), Constance Grewe (sutkinja), Seada Palavrić (potpredsjednica), Tudor Pantiru (potpredsjednik), Zdravko Đuričić (generalni sekretar), Valerija Galić (predsjednica), Zvonko Mijan (registrar), Miodrag Simović (potpredsjednik), Mato Tadić (sudija), Mirsad Čeman (sudija), Zlatko M. Knežević (sudija)

(2015–2018)

Seada Palavrić (sutkinja), Valerija Galić (sutkinja), Zlatko M. Knežević (potpredsjednik), Mato Tadić (potpredsjednik), Nataša Vuković (generalni sekretar), Mirsad Ćeman (predsjednik), Zvonko Mijan (registrar), Margarita Caca-Nikolovska (potpredsjednica), Tudor Pantiru (sudija), Miodrag Simović (sudija), Giovanni Grasso (sudija)

(2018–2021)

Seada Palavrić (sutkinja), Valerija Galić (sutkinja), Margarita Caca-Nikolovska (potpredsjednica), Mato Tadić (potpredsjednik), Nataša Vuković (generalni sekretar), Zlatko M. Knežević (predsjednik), Zvonko Mijan (registrar), Mirsad Ćeman (potpredsjednik), Tudor Pantiru (sudija), Miodrag Simović (sudija), Giovanni Grasso (sudija)

(2021–2022)

Angelika Nußberger (sutkinja), Seada Palavrić (sutkinja), Mirsad Ćeman (potpredsjednik), Tudor Pantiru (potpredsjednik), Mato Tadić (predsjednik), Miodrag Simović (potpredsjednik), Valerija Galić (potpredsjednica), Zlatko M. Knežević (sudija), Helen Keller (sutkinja)

(2022–2024)

Ledi Bianku (sudija), Seada Palavrić (sutkinja), Mirsad Ćeman (potpredsjednik), Nataša Vuković (generalni sekretar), Valerija Galić (predsjednica), Sevima Sali-Terzić (registrar), Helen Keller (potpredsjednica), Angelika Nußberger (sutkinja)

(2024)

Ledi Bianku (sudija), Mirsad Ćeman (sudija), Valerija Galić (potpredsjednica), Nataša Vuković (generalni sekretar), Seada Palavrić (predsjednica), Sevima Sali-Terzić (registrar), Angelika Nußberger (potpredsjednica), Helen Keller (sutkinja), Marin Vukoja (sudija)